

7

ERANSKINA

Azterlan eta txostenen Bilduma

EAEko CESaren laguntzako dokumentazioa

Honako ikerketa hau idazteko
«Garapen Iraunkorra, Politika
Publikoen Erronka: EAE-n
Ekonomia, Gizartea eta
Ingurumena Aintzat Hartzen
Dituen Garapen Iraunkorreko
Estrategia Sortzeko
Jarraibideen
Zehaztapenerako
Konparazio Ikerketa»

C E S

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Consejo Económico
y Social Vasco

7 ERANSKINA

Azterlan eta txostenen Bilduma

EAEko CESaren laguntzako dokumentazioa

Honako ikerketa hau idazteko
«Garapen Iraunkorra, Politika
Publikoen Erronka: EAE-n
Ekonomia, Gizartea eta
Ingurumena Aintzat Hartzen
Dituen Garapen Iraunkorreko
Estrategia Sortzeko
Jarraibideen
Zehaztapenerako
Konparazio Ikerketa»

C E S

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

Consejo Económico
y Social Vasco

Garapen Ekonomikorako Batzordeak 2007ko abenduaren 21ean onetsita
2008ko otsailaren 1ean CESen Osoko Bilkuraren oniritzipean jarrita

© Argitalpena: Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordea

Gran Vía, 35 - 1. solairua

48009 Bilbao

Maketazioa eta fotomekanika: Fotocomposición IPAR, S.C.

Inprimaketa: Gestingraf, S.A.L.

Lege Gordailua: BI-1678-08

1. Aurkibidea

	<i>Orria</i>
1. SARRERA	7
1.1 Ikerketaren planteamendua.....	7
1.1.1 Ikerketaren zehaztapena eta helburuak.....	7
1.1.2 Metodologia.....	7
1.1.3. Etapa-egitama.....	10
1.2. Garapen iraunkorra: Ikuspegi historiko orokorra.....	10
1.2.1. Kontzeptuaren jatorria eta bilakaera.....	10
1.2.2. Kontzeptuaren aplikazioak gobernu mailan.....	18
1.2.3. Garapen Iraunkorra toki mailan.....	22
1.2.4. Enpresa eta Garapen Iraunkorra.....	24
1.2.5. Ondorioak.....	26
2. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIA	28
2.1. Europako ingurumen-politikak iraunkortasunerantz izandako bilakera.....	28
2.1.1. Hiru etapa.....	28
2.1.2. Garapen iraunkorra Europako Hitzarmenetan eta Ingurumen Ekintzako Programetan.....	32
2.1.3. Helburuetatik Europako estrategietara.....	35
2.2. Ingurumenaren integrazioa Batasuneko politikan: Cardiffeko prozesua.....	36
2.3. Europar Batasunaren estrategia garapen iraunkorrerako.....	36
2.3.1. Lisboako Estrategia hazkunderako eta enplegurako.....	36
2.3.2. Europako gizarte agenda.....	49
2.3.3. Garapen Iraunkorreko Europako Estrategia.....	50
2.3.4. Europako Estrategiaren mundu-dimentsioa.....	53
2.4. Iraunkortasunaren arloko ebaluazio-tresnak.....	54
2.4.1. Ikuspegi orokorra.....	54
2.4.2. Ingurumen-ebaluazio estrategikoa.....	55
2.4.3. Eraginaren ebaluazioa.....	56
2.5. Integrazio horizontaleko eta bertikaleko prozedurak.....	59
2.6. Garapen iraunkorreko Europako strategiaren jarraipenerako adierazleak.....	61
2.7. Garapen iraunkorreko Europako strategiaren aplikazioaren eta ikuskapenaren ebaluazioa.....	63
2.8. Garapen Iraunkorreko Europako Strategiaren ikuskapena.....	66
2.9. Ondorioak.....	73
3. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIAK: KASUEN IKERKETA	80
3.1. Ikerketaren testuingurua.....	80
3.2. Azterturiko kasuak.....	81
3.2.1. Danimarka.....	81
3.2.2. Suedia.....	83
3.2.3. Herbehereak.....	85

3.2.4. Alemania	88
3.2.5. Walonia	91
3.2.6. Erresuma Batua	94
3.2.7. Eskozia	97
3.2.8. Katalunia	99
3.2.9. Ipar Errenania – Westfalia	102
3.3. Esperientzia aipagarriak eta jardun hobeak	104
3.3.1. Prestakuntza-prozesua	105
3.3.2. Estaldura, Integrazioa eta Tresnak	107
3.3.3. Jarraipenerako eta ebaluaziorako adierazleak eta mekanismoak	109

4. GARAPEN IRAUNKORREKO EAE-KO INGURUMEN ESTRATEGIA

4.1. Testuingurua	113
4.1.1. Ingurumena Babesteari buruzko 3/1998 Lege Orokorra eta Ingurumeneko Esparru Programa	113
4.1.2. Iraunkortasunaren aldeko konpromisoa	113
4.2. Garapen iraunkorreko EAeko ingurumen-estrategia	114
4.2.1. Lantzeko prozesuaren agiri-lorpenak	114
4.2.2. Edukia: Beharrezko helburuak eta baldintzak	116
4.3. Partaidetza-prozesuak	121
4.4. Integrazioa	123
4.4.1. Integrazio horizontala	123
4.4.2. Integrazio bertikala	128
4.5. Tresnak	130
4.5.1. Ingurumeneko Eraginaren Baterako Ebaluazioa	130
4.5.2. Borondatezko akordioak	131
4.5.3. Merkatuko tresnak	131
4.5.4. Borondatezko beste ekimen batzuk	131
4.6. GIIEaren jarraipena eta ebaluazioa	132
4.6.1. Ingurumen-informazioa	132
4.6.2. Ingurumen-adierazleak	132
4.6.3. Ingurumen Iraunkortasuneko Txostenak	133
4.7. Ondorioak	133

1. Sarrera

1.1. Ikerketaren planteamendua

1.1.1. Ikerketaren zehaztapena eta helburuak

Garapen iraunkorra lortzea Europar Batasunaren helburuetariko bat da, Amsterdameko Ituna sinatu denetik, eta, horrela, zenbait ñabardura egin zaizkie ekonomia- eta gizarte-garapenaren betiko helburuaren ezaugarriei.

Europako politika nahitaezko jarduketa-erreferentzia da EAEko administrazioetarako, ingurumenaren arloan; beraz, CESaren ustez, azterketa sakona egin behar da, Europar Batasunak sustaturiko estrategiari buruz. Horren helburua, izan ere, ikuspegi ahalik eta zehatzena lortzea da, ekonomia- eta gizarte-iraunkortasuna ez ezik ingurumen-iraunkortasuna ere lortu nahi duten politikek geure inguruan duten norabideari buruz. Azken batean, etorkizunean EAEn iraunkortasun-estrategia planteatzeko gomendioak egin eta ondorioak atera nahi dira; estrategia horrek, ingurumen-dimentsioan planteaturik dagoena osatuz, ekonomia- eta gizarte-dimentsioak ere landu beharko ditu, modu integratuan.

Lanaren helburua, horrenbestez, Garapen Iraunkorreko EAEko Estrategia lantzeko **jarraibide eragileak ezartzea** da, ekonomia, gizartean eta ingurumena aintzat hartuta.

Helburu hori lortzeko funtsezko tresnak, beste alde batetik, honako hauek dira:

1. Garapen iraunkor kontzeptuaren esangurak eta aplikazio-eremuak zehaztea, Euskal Autonomia Erkidegoan izan ditzakeen inplikazioak identifikatuz.

2. EBk Garapen Iraunkorreko Estrategiaren eta ondorengo garapenen (oraingoak eta prestatzen ari direnak) zehaztapenean adierazitako jarraibideak aztertzea, horien ezaugarriak adieraztea eta ebaluatzea, Euskal Autonomia Erkidegoko politikak formulatzean eta garatzean izan ditzakeen in-

plikazioak argitzeko (ikuspegiak, helburuak, tresnak, ekintzak).

3. Garapen iraunkorreko estrategiak formulatzeko eta inplementatzeko ikerketa konparatua egi- tea, jardun onen adierazletzat hartzen diren herri edo eskualde batzuetan; horien arrakastaren gakoak identifikatzea eta EAerako irakurketa egokiak ondo- rioztatzea.

4. Europako esperientziak eta Euskal Autonomia Erkidegoko erakunde- (eskumenak), ekonomia- eta gizarte-ezaugarriak aintzat hartuta, lehenasunezko gaien agenda, jarduketa eremuak (politikak) eta eragile garrantzitsuak edo interesekoak (stakeholderrak) identifikatzea, baita horien itxaropenak, beharri- zanak eta baldintzak (jarrerak) ere, EAEko GIEaren zehaztapenean eta ezarkuntzan eginkizun aktiboa izateko (lankidetzeta publiko-pribatua eta erakundeen artekoa).

5. Garapen Iraunkorreko EAEko Ingurumen Estrategiaren formulazioan eta inplementazioan ondo egin diren gauzak ebaluatzea, kontuan hartuta Europako estrategiak eta Europako kasuetan ikasita- ko praktika hobeak nahiz irakaspenak.

6. Eman beharreko pausoak («ibilbide-orria») jasotzen dituzten jarduketako proposamenak eta gomendioak lantzea, EAEko GIEa ezartzeko eta eraginkorra izateko jarraibideen multzo egitura- tutzat.

1.1.2. Metodologia

Laneko egitamuak oinarritzko lau osagai ditu:

1. Europar Batasunaren politika formulatzeko eta in- plementatzeko prozesua, politika horren prozedura eragileak eta tresna erabilgarriak zehatz **azter- tzea**.

2. Europar Batasuneko gobernu nazional eta azpina- zional batzuen politiken **ikerketa konparatua** egitea.
3. Garapen Iraunkorreko EAEko Ingurumen Estrategiaren (GIEIE) **azterketa** konparatua egi- tea, baita iraunkortasunean zuzeneko eragina du- ten EAEko administrazioen programa politiko na- gusien azterketa konparatua ere.
4. Europako esperientzien jarraibideak eta irakaspe- nak **estrapolatzea**, EAEko ezaugarri bereizgarrie- tara (Euskal Autonomia Erkidegoko erakunde, in- gurumen, ekonomia eta gizarte mailako errealita- terako egokitzapena).

Lau osagaiak (i) dokumentu-azterketan eta (ii) prozesu horiei buruzko ezagupen adituan euska- rritzen dira.

Dokumentu azterketak hauxe erabiltzen du *le- hengaitzat*:

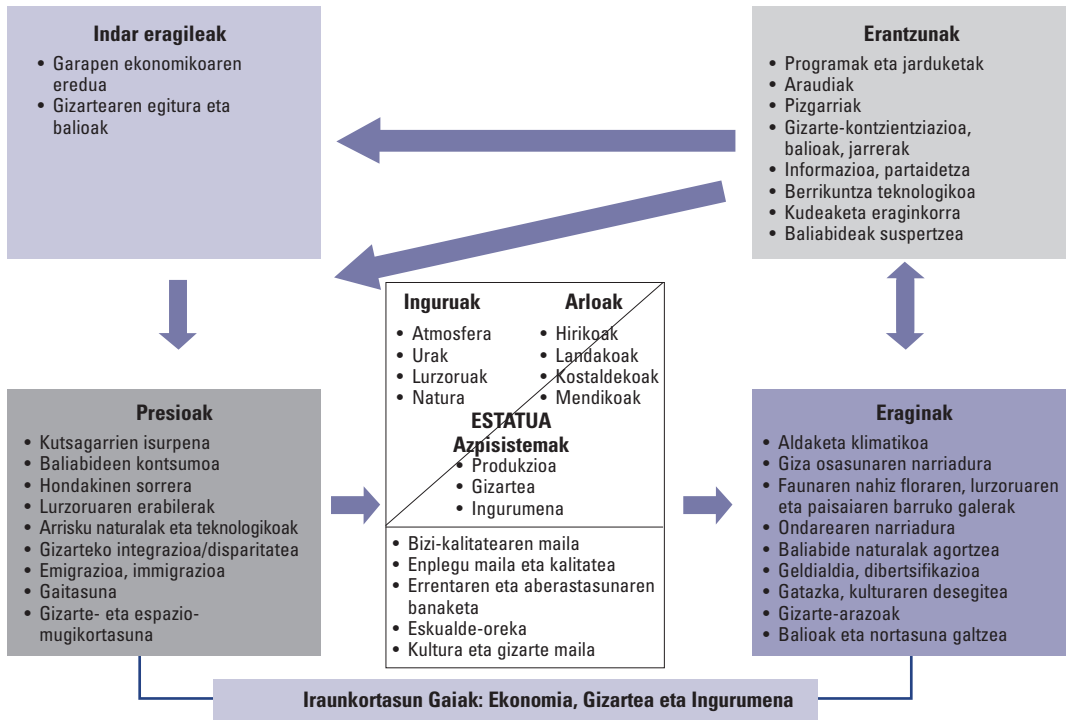
- Alde batetik, estrategien, politiken, tresnen, jarrai- bideen eta halakoen formulazioa jasota duten agi- riak, eta
- Bestetik, jarraipeneko, betearazpeneko, inplemen- tazioko edo antzeko txostenak.

Halako kasuetan, txosten ofizialak (gobernuare- nak) eta erakunde kritiko independentetek emandako- ak erabiltzen dira. Horrenbestez, ez da egiten garatu- riko politiken berezko ebaluaziorik, **emaitzen** jato- rrizko datuetan oinarrituz.

Aurreikusteko modukoa baina saihestezina den oz- topo bat, izan ere, iraunkortasun-programa forma guz- tien *gatzetasuna* da, horrek mugatu egiten baitu politi- ken arrakastaren ebaluazioaren denbora-ikuspegia.

Bestalde, azterketa adituak testu idatzia gaudituz eta ezarritako prozeduren zailtasunak nahiz benetako erabilera (erabilera formaletik berezita) identifi- katzen ditu; azken hori ezagupen pertsonalean oina- rrituz soilik egin daiteke.

IRAUNKORTASUN GAIAK: EKONOMIA, GIZARTEA ETA INGURUMENA

Era berean, bi landa-eginkizun aurreikusi dira, eragile trebatuekin *in situ* erako elkarrizketak egiteko: Brusela (Europako Batzordea) eta Kopenhage (Europako Ingurumen Agentzia).

Dokumentu-azterketak, bestalde, informazioa ateratzeko prozedura ordenatua behar du, eta, horretarako, laneko bi tresna edo metodo proposatzen dira:

A. Kausazko eredia, konparazio-ikerketako eremuak interpretatzeko

Ikuspegi orokorra segurtatzeko, interpretaziorako elementu gidarizat Kausazko Eredua (DPSIR, ingeleseko sigla erabiliz) erabiliko da, eta horrek honako hauen arteko loturak biltzen ditu:

- Lurraldeko gizarte-indar eragileak (gizarte-eragileak)
- Indar horiek gizarte taldeetan (gizarte-osagaia) eta ingurumenaren kalitatean (ingurumen-osagaia) egiten dituzten presioak
- EAEko gizarte taldeen eta lurraldeko ingurua, paisaia nahiz biodibertsitatea osatzen duten inguruen egoera
- Bi eremuetan (gizartea eta ingurumena) ikusten diren eraginak, iraunkortasunaren aldeko jarduketa behar dutenak
- Eragile publikoak nahiz pribatuak eta hiritarrak onartzen edo ematen ari diren erantzunak edo soluzioak, eragin horiek aurreikusteko eta zuzentzeko, baita bizi-kalitatea eta inguruaren kalitatea mantentzeko, hobetzeko eta suspertzeko ere

Tresna honek ikuspegi homogenea mantentzeko aukera emango du, kasu guztien ebaluazioa egiten denean.

B. Benchmarking prozesua, programa edo politika jakineko garapen estrategikoaren zikloko elementuak konparatzeko

*Benchmarking*a, prozedura aztertzekeo tresnatzat, honako hau identifikatzean oinarritzen da, besteak beste:

- Zer egin den
- Nola egin den
- Zergatik jardun den horrela, edo etorkizunerako zergatik proposatu den
- Arrakasta ekarri duten eragileen arteko erlazio-faktoreak zein izan diren

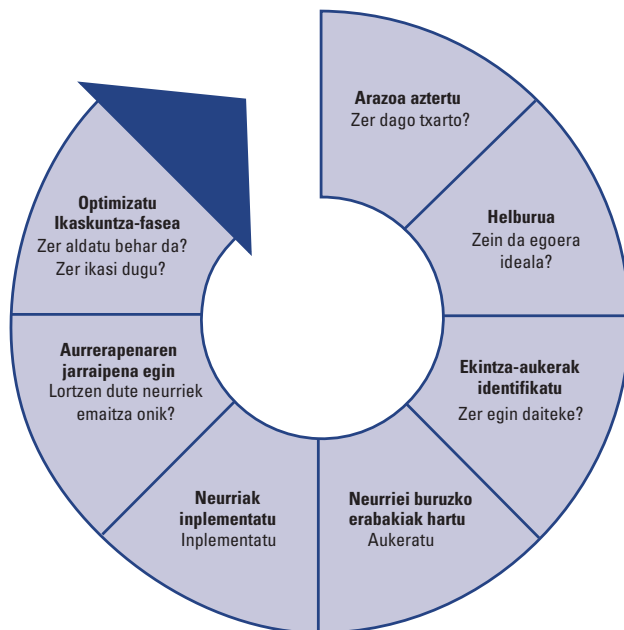
Garapen iraunkorreko estrategiek ez dute beste politika batzuen heldutasun mailarik lortu. Beraz, konparazio politikaren garapen estrategikoaren fase-etan oinarrituko da; hain zuzen ere, «programa baten garapen-zikloa» (PRITWITZ 1994) deritzonoko etapak nabarmenduko dira, eta hori etengabeko hobekuntzako PDCA ziklo ospetsuaren bertsio osatua da:

1. Arazoa aztertu (Zer dago txarto? Zer ekidin nahi dugu?);
2. Helburuak zehaztu (Zein da egoera ideala?);
3. Arazoa konpontzeko eta helburua lortzeko neurri egokiak aztertu (Zer egin daiteke?);
4. Neurriak hautatu eta erabakiak hartu (Zer egin nahi dugu?);
5. Neurriak garatu eta inplementatu (Egin dezagun!);
6. Aurrerapenak edo egoera orokorra monitorizatu (Lortzen dira emaitzak?), eta azkenik
7. Politika edo estrategia ikuskatu (Zer aldatu behar da? Zer irakaspen ikasi dugu?).

Orokorrean, ezin izango da neurketa kuantitativo borik egin, estrategia desberdinak konparatzeko; izan ere, estrategia nazionalak eta azpinaizionalak helburu eta jarraipen-adierazle desberdinak izango dituzte. Beraz, konparazioak esparru kualitatiboa erabiliko du azterketan.

Bestalde, garapen iraunkorreko estrategia baten ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-helburuak eskualde edo herri bakoitzean inplementaturiko politikei lotuta daude. Izan ere, politikak eta erakunde-esparruak oso anitzak eta ugariak dira; beraz, horien ezauzgarri bereizgarrienak, anitzenak eta ugarienak baino ez dira identifikatzen, baldin eta egitura-aldaketa arrakastaz ezartzeko garrantzitsuak badira.

PROGRAMEN ZIKLOA (PRITTWITZ V. VON, POLITIKANALYSE. OPLADEN, 1994)

1.1.3. Etapa-egitامua

Prozesuaren helburuak **lau fasetan** garatuko dira.

I. fasean, garapen iraunkorraren kontzeptu-alderdiak finkatu eta Europako estrategia aztertzen da; fase honek behin betiko txosteneko bi agiri edo kapitulu sortzen ditu:

Lehenengoan, ikerketaren planteamendu orokorra eta jarraituko den metodologia biltzen dira, garapen iraunkor kontzeptuaren definizioarekin, sorrerarekin eta bilakaerarekin batera.

Bigarren txostenaren barruan, Europako garapen-estrategiaren azterketa egiten da.

II. fasean, konparazio-ikerketa egiten da; hori, hain zuzen ere, hautapen-irizpideak ikuskatuta eta konparazio- nahiz ebaluazio-eskemaren zehaztapena eginda hasten da.

III. fasean, EAEko ingurumen-estrategiaren ebaluazioa egiten da.

Azkenik, **IV. fasean**, egindako lana amaitzen da; fase honen barruan, EAEko CEseko proposamenera eta gomendioen zehaztapena egiten da, EAerako garapen iraunkorreko estrategia integrala sortzeko, ondorioak idazteko eta azkenean editatuko den txostena egiteko.

1.2. Garapen iraunkorra: ikuspegi historiko orokorra

1.2.1. Kontzeptuaren jatorria eta bilakaera

Iraunkortasunari eta garapen iraunkorrari buruz hitz egitea modan dago; praktikan, ekimen guztiek, gaur egun, *iraunkor* izenondoa daramate atzetik. Baina, ba ote dakigu *gizarte- eta ekonomia-garapen iraunkorraren* inplikazioak eta eskakizunak benetan zein diren?

1987an, Brundtland Txosten¹ ezagunak gure ekintzak aldatzeko eta gauzak beste modu batera egiteko deia zabaldu zuen. Hala eta guztiz ere, hamabost urte geroago, horren inplikazioak ez dituzte inondik inora ere eragile guztiak barneratu. Horrenbestez, lan honen hasieran, *Garapen Iraunkor* kontzeptuaren jatorriaren eta bilakaeraren atzera begirako azterketa egingo dugu.

Garapen Iraunkorra ez da ideia berria; izan ere, gizateriaren historia osoan, kultura askok onartu egin dute ingurumenaren, gizartearen eta ekonomiaren arteko bateragarritasuna ezarri beharra dagoela. Dena den, ideia horrek gizarte globalaren eta industria- nahiz informazio-gizartearen testuinguruan duen artikulazioa berria da.

Gaiari buruzko lehenengo posizionamenduak hirurogeiko hamarkadan sortu ziren, ingurumenaren narriadurak eta horrek osasunean sorturiko ondorio gero eta larriagoek eragindako kezka ondorioz. *Silent Spring*² liburua argitaratzea, hain zuzen ere, ingurumenaz kezkatutako mugimendu modernoaren hasieratzat hartzen da. Liburu horretan, pestizidek (batez ere, DDTa) izaki bizidunengan (gizakiak ere barne) sorturiko kalteak azaldu zituen, eta horrek interes handia eragin zuen, garaiko desoreka gero eta handiagoaren inguruan.

Hirurogeita hamarreko hamarkada

Ingurumenaren narriadurak sorturiko kezka

Lehenengo kezka horien ondorioz sorturiko txosten batzuetan, jarrera berriak premiaz garatu eta barneratu beharra azpimarratu zen. Horrela, **1972an**, ingurumenari buruzko nazioarteko lehenengo konferentzia egin zen, **Nazio Batuek** Giza Ingurumenari buruz **egindako Konferentzia**; konferentzia hori **Stockholmen** egin zen, eta, bertan, 113 naziok har-

tu zuten parte, baita beste alderdi interesatu batzuek ere, denon ardurakoak ziren gaiak eztabaidatzeko³.

Stockholmeko 1972ko konferentziaren arreta, batez ere, ingurumen-narriadurari eta mugaz gaindiko kutsadurari loturiko gaietara bideratu zen. Azken kontzeptu hori garrantzi handikoa eta berria zen, agerian jartzen baitzuen kutsadurak muga politikoak edo geografikoak gainditzen zituela, eta sortzeko lekue-tatik urruneko herrialdeetan, eskualdeetan eta herrietan zuela eragina.

Konferentziaren emaitzarik garrantzitsuenak honako hauek izan ziren: ekainaren 5a Ingurumenaren Mundu Eguna adieraztea, Natura Kontserbatzeko 26 printzipioak, espezieen nahiz giza eskubideen babesa eta Nazio Batuen Ingurumen Programa sortzea (NBIP)⁴.

Hazkundearen mugak

Lehenengo kargu-hartze hori, industria-substantzien eraginezko kutsaduraren ondorioetara mugatua, denboran bat etorri zen gizarte globala mehatxupean jartzen zuten joera eta arazo ekonomikoekin. Emaitzak 1972ko martxoan argitaratu ziren, **Hazkundearen Mugak** izenburuarekin⁵; hori Erromako Klubak agindu zion, 1970ean, *Massachusetts Institute of Technology* (MIT) deritzoneko ikertzaile talde bati, eta horiek Dennis L. Meadows irakaslearen zuzendaritzapean zeuden.

Emaitzak oso ezkorrak ziren: baliabide naturalak murriztearen ondorioz, 2000. urtean krisi larria egongo zen industria- eta nekazaritza-produkzioan, eta horiek aldatu egingo zuten euren bilakaeraren noranzkoa. Halaber, biztanleriak gehieneko historikoa lortuko zuen, eta, bertatik aurrera, berehala jaitsiko zen. Azkenik, 2100. urte inguruan, **egoera egonkorra** iritsiko zen, XX. mende hasierakoak baino neka-

¹ *Nuestro Futuro Común*, Brundtland Batzordearen txostena, Nazio Batuek, 1987.

² Rachel Carson, 1962.

³ United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm from 5 to 16 June 1972 <http://www.unep.org/Documents/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503>

⁴ Nazio Batuen Ingurumen Programa (NBIP) «ingurumenaren ahotsa» da, Nazio Batuen organigramaren barruan.

⁵ *The Limits of Growth*. Dennis L. Meadows et al. Universe Books, New York, 1972

zaritza- eta abeltzaintza-produkzio (*per capita*) askoz ere txikiagoekin.

«Munduko biztanleriaren oraingo hazkunde-joerak, industrializazioa, ingurumen-kutsadura, janariaren produkzioa eta baliabideen agortzea mantenduz gero, hurrengo ehun urteotan planeta bere hazkunderen mugetara iritsiko da. Horren ondorioz, segurutik, biztanleriak eta industria-gaitasunak bat-bateko eta kontrolik gabeko beherakada itzela izango dute».

Txostenean planteaturikoaren arabera, planetaren gaineko presio nagusia ez da kutsadura, baliabi-deak agortzea eta, horren ondorioz, garapen ekonomiko nagusiaren eredia bera agortzea bizik.

Berehalako kritika jaso arren, ondorio positiboa izan zuen, txostenak kausazko lotura ezarri baitzuen ingurumena nahiz gizartea narriatzearen eta garaiko neurri gabeko garapenaren artean.

Ondoriotzat, esan daiteke hirurogeita hamarrek hamarkadan, kezka gehienbat ingurumen-arazoak geldiaraztera, osasunerako arriskuak murriztera eta mehatxupeko espezieak zein habitatak babestera bideratzen zirela, ikuspegi sektorialean oinarrituta.

Laurogeiko hamarkada

Kontserbaziorako mundu-estrategiak

Laurogeiko hamarkadan, egiaztatu egin zen ingurumenean eragindako kalteek planeta osoko dimentsioa zutela; horrela, baliabide naturalak kontserbatzearen inguruko kezka hedatu egin zen.

Horrela, hamarkada horretan berretsitakoaren arabera, ingurumen-arazoak sistemikoak ziren, eta, horiei erantzun egokia eman ahal izateko, epe luze-

rako estrategiak, ekintza integratuak eta herri guztien nahiz gizarteko kide guztien partaidetza behar da. Hori **Kontserbaziorako Mundu Estrategian** gelditu zen islatuta; hori, izan ere, Stockholmen osteko ambientalismoa zehazteko agiri lagungarrietariko bat izan zen.

1980an IUCN⁶ abiatutako estrategia horrek onartu egin zuen ingurumen-arazo guztiei erantzuna emateko beharrezkoa zela epe luzerako ahalegina egitea eta garapenaren nahiz ingurumenaren helburuak integratzea:

«Garapen mota honek benetako hobekuntzak eskaintzen dizkio giza bizitzaren kalitateari, eta, aldi berean, Lurreko bizitasuna eta dibertsitatea kontserbatzen ditu. **Helburua garapen iraunkorra da.** Gaur egun, irudimenezkoa dela pentsa daiteke, baina lortzeko modukoa da. Pertsona kopuru gero eta handiagoarentzat, gainera, zentzuzko aukera bakarra da»⁷.

Bestalde, **Ozono Geruza Babesteko Vienako Hitzarmenak**⁸ (1985ean sinatutakoa) honexetarako oinarriak finkatu zituen: «*Neurri egokiak... gizakia-
ren osasuna eta ingurumena babesteko, ozono-geruza aldatzen duten edo alda dezaketen giza jardueren eraginezko ondorio kaltegarrien aurka*». Akordio hori bi urte geroago gauzatu zen (1987ko iraila), **Montrealako Protokoloa**⁹ sinatu zenean; bertan, neurri zehatzak hartu ziren eta horiek nazioarteko lankidetzaren arrakastatsua jartzen dute agerian, mundu-dimentsioak den arazo bati soluzioa aurkitzeko.

Garapen «jasangarria»

Halaber, eta ingurumen-narriadurari eta horren ondorio globalei buruzko kontzientzia handiagoko egoztearen eraginez, Nazio Batuen Biltzar Orokorrak,

⁶ Natura Kontserbatzeko Nazioarteko Batasuna. 1948an Natura Babesteko Nazioarteko Batasuna (IUPN) izenarekin sortutako organismoa. 1956an Natura eta Baliabide Naturalak Kontserbatzeko Batasun Internazionala izena hartu zuen, hau da, IUCN - The World Conservation Union (1990).

⁷ World Conservation Strategy, IUCN, UNEP eta WWF 1980. <http://www.iucn.org/>

⁸ <http://www.unep.org/ozone/spanish/vc-text-sp.pdf>

⁹ <http://www.unep.org/ozone/spanish/montreal-sp.shtml>

1984an, **Ingurumenaren eta Garapenaren Mundu Batzordea** ezarri zuen; batzordeburua, izatez ere, Norvegiako Gro Harlem Brundtland lehen ministro andrea izan zen.

Batzordearen eginkizunetariko bat, izan ere, garapen ekonomikoaren eta ingurumenaren arteko lotura aztertzea izan zen, bi kontzeptu horiek itxuraz kontraesankorrak baitziren, uste zelako ingurumenarekiko kezka murriztu egingo zuela herrien garapen ekonomikoa. Izan ere, egindako azterketan, Batzordeak ikusitako «garapen» eredu askok pobrezia, zaugarritasuna eta ingurumenaren narriadura handitzea eragiten zuten:

«Gaur egun teoriarantz aurrerakuntzarantz orientaturik dauden ekintza asko iraunkortasunaren aurkakoak dira, eta baliabide natural urrien gaineko zama astunegia sortzen dute. Ekintza horiek, agian, erabilgarritasunak islatuko dituzte, geure belaunaldiko balantze-orrietan; baina, halako ekintzen ondorioz, geure seme-alabek galerak jarauntsiko dituzte».

Hala eta guztiz ere, Batzordeak ateratako ondorioaren arabera, garapen iraunkorra/ingurumena bionomia banaezina zen, eta ez zen kontzeptu horien arteko kontraesanik egon behar. Horrela, kontzeptu berri batean bateratuz, *Garapen Jasangarria* edo *Iraunkorra* kontzeptua sortu zen:

«oraingo beharrianak betetzea bermatzen duena, baina etorkizuneko belaunaldiak euren beharrianak betetzeko aukerak arriskuan jarri barik».

Ikuspegi berri hori lehen aipaturiko Txostenaren ekarpenetariko bat izan zen; hain zuzen ere, Brundtland Batzordea *Denon Etorkizuna* izenburuarekin aurkeztu zuen, 1987an.

Txostenak iraunkortasun-politiketan oinarrituriko hazkunde ekonomikoa lortzeko aukera planteatzen zuen. Etorkizuneko itxaropena, hala ere, baldintzaturik zegoen, premiazko ekintza politiko ausartak behar baitzituen, ingurumen-baliabideak ondo erabiltzeko eta, horrela, giza garapen iraunkorra nahiz gizakiaren

biziraupena (planetan) bermatzeko. Txosten horren helburua, Batzordeak adierazitakoaren arabera, premiazko deia egitea zen, geure eta hurrengo belaunaldiak eusteko baliabideak bermatzeko erabakiak hartzeko unea iritsi baitzen.

Elementu hau aurrerakuntza handia izan zen; hain zuzen ere, ingurumenari loturiko arazoak modu globalen aztertzeko jarraibideak ezarri ziren, lehenengoz.

Laurogeita hamarreko hamarkada

Rioko Gailurra

Horrenbestez, laurogeita hamarreko hamarkada heldu zen, eta, hain zuzen ere, 1992. urte garrantzitsua; urte horretan Nazio Batuen Rio de Janeiroko Konferentzia, Ingurumenari eta Garapenari buruz (NBKIG), eta horri **Lurreko Gailurra** edo **Rioko Gailurra** ere esaten diote. Giza Ingurumenari buruzko Nazioarteko Lehenengo Konferentziaren (Stockholm, 1972) hogeigarren urteurrenean egindako konferentzia horretan 179 herritako politikariak, diplomatikoak, zientzialariak, kazetariak eta gobernuz kanpoko erakundeetako (GKE) ordezkariak bildu ziren, gizakiaren jarduera sozioekonomikoak eta ingurumena adiskidetzeko.

Rioko Gailurrak garapen iraunkor kontzeptua aukeratu zuen, mundu osoan (herrietan, nazioetan, eskualdeetan edo nazioartean) garatzeko moduko helburutzat. Halaber, onartu egin zuen ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-interesaren integrazioa eta oreka, geure beharrianak betetzeko orduan, funtsezkoa zela planetako bizitza zaintzeko. Era berean, ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren arteko integrazio eta oreka hori lortzeko, honako arlo hauetan ikuspegi berriak behar zirela ondorioztatu zuen: nola ekoizten dugun, nola kontsumitzen dugun, zelan bizi garen, nola lan egiten dugun, zelako harremanak ditugun eta erabakiak zelan hartzen ditugun.

Rioko 92ko Gailurraren lorpen nagusia, izan ere, bertaraturiko gobernu guztiek **Programa 21** edo Ekintza Egitamu 21 aukeratzea izan zen, gero **Agenda 21**¹⁰ izena hartu zuena. Agenda hori ekin-

¹⁰ <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/english/agenda21toc.htm>

tza-egitamu globala zen, honako hauek garatu beharrekoa: gobernuak, garapen-erakundeak, NEBko organismoak eta sektore independenteetako taldeak, ingurumena giza jardueraren eraginpean dagoen arlo eta esparru guztietan.

Egitamua kapitulutan egituratuta zegoen (hortik datorkio Agenda izena); kapitulu bakoitzean, egoera aztertu, abiatu beharreko estrategiak nahiz soluzioak azaldu eta beharrezko baliabideak ezartzen ziren, batik bat finantzakoak, lau arlo hauetarako: ekonomia- eta gizarte-dimentsioak, baliabideen kontserbazioa eta zaintza, talde nagusien partaidetza kooperazioaren eta parteneriatuaren dinamikan, eta zeharkako neurrien gauzapena, garapen iraunkortasun handia- gorako urratsak egiteko.

Horrela, Agenda 21ean planetako ingurumen-arazoak baldintza ekonomikoei eta gizarte-justiziako arazoei estu lotuta zeudela planteatu zen lehenengo; hortaz, ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-beharrianak elkarrekin orekatu behar direla esan zen, epe luzerako iraunkortasuna duten emaitzak lortu ahal izateko.

Gomendioen barruan, hezkuntza metodo berrietatik baliabide naturalak zaintzeko modu berrietarako esparrua zegoen, ekonomia iraunkorraren diseinuan parte hartzeko bide berrietatik igarota. Programa 21aren helburua asmo handikoa zen; hain zuzen ere, helburua mundu segurua eta bidezkoa sortzea zen, bizitza osoa duina eta erabatekoa izateko.

Gailurreko beste emaitza garrantzitsu batzuk, izatez ere, bertan abiatutako esparru-kontzentzioak izan ziren; horiek berretsi egin zuten estatuak inplikatzeko konpromisoa, «modu komunean baina berezian», munduko ingurumen-arazoei aurre egiteko orduan:

- **Aldaketa Klimatikoari** buruzko Esparru Kontzentzioa¹¹ (legez loteslea den akordio honen

helburua negutegi-efektuko gas-pilaketak egonkortzea zen).

- **Dibertsitate Biologikoari** buruzko Hitzarmena (BBH)¹² (legez loteslea den akordio honen helburuak dibertsitate biologikoa kontserbatzea, horren osagaien erabilera iraunkorra egitea eta baliabide orokorrak erabiltzearen ondoriozko irabazien banaketa bidezkoa nahiz orekatua egitea ziren), eta
- **Baso Printzipioen** Adierazpena¹³ (lotesleak ez diren 15 printzipio, munduko baso-baliabideen babes, administrazio eta erabilera iraunkorragorako nazio- eta nazioarte-politika arautzen dutenak).

Hala eta guztiz ere, Rion azaldutako ideiak, hasierako euforiaren ostean, astiro-astiro garatu ziren. Horrela, gai zehaztetan, adibidez, Biosegurtasunean, 2000ra arte (Cartagenako Protokoloa, arrisku bioteknologikoen prebentzioari buruzkoa) ezin izan zen akordiorik lortu.

Konferentzia **Rioko Adierazpenarekin**¹⁴ amaitu zen (aplikazio unibertsaleko 27 printzipio, nazioarteko ekintzan gidatzen laguntzeko, ingurumen- eta ekonomia-erantzukizunean oinarrituz). Izan ere, adierazpena munduko gatazken berezko arriskuez oharaztaraztera mugatu zen: «*bakea, garapena eta ingurumenaren babesa elkarren mendekoak eta banaezinak dira*» (25. printzipioa) eta «*ingurumenean eragina duten gatazkek modu baketsuan konpondu behar dira*» (26. printzipioa).

Rioko ikuspegia iraultzailea izan zen. Hogei urte geroago, nazioarte osoan onartzen da lorpen erabakigarria izan zela, herriak garapen iraunkorraren alde inplikatzeko eta kontzeptu horren helburuak nahiz printzipioak adierazteko. Gainera, ondoren gizarteko eta nazioarteko arlo guztietan erabat hedaturiko ideia bat balioztatu zuen; hain zuzen ere: «*mundializatu ahala, mundua lekutu egiten da*» (Konferentziaren amaierako Adierazpena).

¹¹ <http://unfccc.int/index.html>

¹² <http://www.biodiv.org/convention/articles.asp?lg=1>

¹³ <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-3annex3.htm>

¹⁴ <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

Rion barneratutakoa

Rioren ostean, NBEen konferentzia eta testu sortzaile asko sortu dira, munduko garapenari buruzko ikuspegi berri baterako, eta, horrela, iraunkortasunaren helburuak gizartera hedatu dira. Konferentzia aipagarrienetarikoz batzuk honako hauek dira:

- Biztanleriari eta Garapenari buruzko Nazioarteko Konferentzia (BGNK). Kairo, 1994.
- Gizarte Garapenerako Mundu Gailurra. Kopenhage. 1995
- Emakumeei buruzko 4. Mundu Konferentzia. Beijing. 1996.
- Giza Ezarkuntzei buruzko Habitat II Konferentziak. Istanbul, 1996, eta New York, 2001 (edo Istanbul + 5).
- Elikaduraren Mundu Gailurra, FAOk antolatua. Erroma, 1996.
- Milenium Gailurra, NBEk antolatua. 2000.

Baina, batez ere, iraunkortasunaren helburuak gizartera hedatzea **Gizarte Garapenerako Mundu Gailurrean** (WSSD)¹⁵ berretsi zen; Kopenhagen egin zen eta, bertan, nazioarteko elkarteak honako hauek eztaida-gai nagusitzat eta ekintza-proposamentzat hartzeko asmoa adierazi zuen lehenengoz: pobrezia ezabatzea, erabateko enplegua eta gizarte-ratzearen sustapena. Gainera, garapen iraunkorra lortzeko eta pobrezia mailak ahalik eta lasterren murrizteko nazioko politikak eta estrategiak formulatzeko eta indartzeko konpromisoa ere hartu zen. Adierazpenaren 9. atalean hauxe esaten da:

«Seguru-seguru dakigu ekonomia- nahiz gizarte-garapena eta ingurumenaren babesa garapen iraunkorraren elkarren mendeko osagaiak direla eta elkar indartzen dutela;

*horixe da geure ahaleginen esparrua, pertsona guztientzat bizi-kalitate hobea lortzeko. Gizarte-garapen zuzena, pobreek ingurumen-baliabideak iraunkortasunez erabiltzeko behar den ahalmena dutela onartzen duena, hori ezinbestekoa baita garapen iraunkorrerako. Halaber, gizarte-garapena eta gizarte-justizia mantentzeko, oinarri zabaleko hazkunde ekonomiko irmoa behar da, garapen iraunkorraren testuinguruan».*¹⁶

Garapen iraunkorrari buruzko tesi ofizialen aldeko joera horren barruan, **Merkataritzaren Mundu Erakundea** 1994an sortzean egindako adierazpenak sartzen dira; bertan, behintzat maila formalean, onartu egiten dira Rioko adierazpenaren tesi batzuk, eta nazioarteko merkataritzaren, ingurumenaren eta garapenaren arteko loturak onartzen dira. Horrela, agerian gelditu zen ingurumen-arazoaren nazioarteko izaeraren beste alderdi bat.

Era berean, 1997an, **Kiotoko Protokoloa**¹⁷ sinatu zen, batez ere, negutegi-efektuko gasen isurpenak gutxienez %5ean murrizteko, 1990eko maila dagokienez, 2008tik 2012ra bitarteko aldian. 1997an onartu arren, eta gaur egunera arte 70 herri sinatu badute ere (besteak beste, Europar Batasunak eta Japoniak), beste zenbait herri, adibidez, AEBek, oraindik ez dute sinatu eta, beraz, mugatu egin da Protokoloaren eraginkortasuna.

Hala eta guztiz ere, urte horretan (1997) NBEko Biltzar Nagusiak bilkura berezia egin zuen, Lurreko Gailurraren (**Rio+5**)¹⁸ hurrengo bost urteetan emandako aurrerapausoak aztertzeko; bertan egiaztatu zenez, aurrerapausoak oso urriak izan ziren, eta herririk gehienek, dena delakoagatik, urratu egin zuten Rion erabakitakoa. Guztiarekin ere, 2002rako¹⁹ nazioek **garapen iraunkorreko estrategia nazionala** sortzeko helburua ezarri zen.

¹⁵ <http://www.un.org/spanish/esa/socdev/>

¹⁶ Kopenhageko Adierazpena, Gizarte Garapenari buruz. Gizarte Garapenari buruzko Mundu Gailurra. Kopenhage, Danimarka, 1995eko 6-12.

¹⁷ <http://unfccc.int/resource/convkp.html>

¹⁸ <http://www.un.org/esa/earthsummit/>

¹⁹ Modu errealistagoan, OCDEk 2005erako erabaki zuen antzeko helburu bat.

XXI. mendea

Johanesburgoko Gailurra

2000. urtea iristean, garrantzi handiko bi gertae-
ra izan dira, Garapen Iraunkorraren ikuspegia mundu
osoan finkatzeari eta zehazteari dagokionez. Alde
batetik, 2000n **Milurtekoaren Gailurra** egin zen,
gizarte-garapenaren arloko xede zehatzak finkatu zi-
tuena; bestetik, 2002an **Iraunkortasunaren**
Gailurra egin zen, Johannesburgen. Rio 92tik hamar
urte igaro ondoren, Johannesburgeko Gailurrak itxa-
ropen handiak sortu zituen, eta, horren ondorioz, ber-
tan parte hartu zuten 191 herrietako gobernuek ja-
rriera argiak hartu behar izan zituzten, Gailurrean jo-
raturiko gaien arloan.

Gailur horren helburua, labor-labor esateko,
munduko herri aberatsenen eta pobreenen arteko
distantzia laburtzea zen (pobrezia ezabatzea), eta,
aldi berean, ingurumena babestea. Baina, Rio 92
Gailurraren kasuan ez bezala, Johannesburgoko
Gailurrean garapenari loturiko gaiak nagusitu egin
zitzaien ingurumen-gaiei. Izan ere, gairik eztabaida-
tuena merkataritza-agenda izan zen, eta, hain zuzen
ere, Merkataritzaren Mundu Erakundeari zegokiona
(MME).

Johannesburgen adostasuna eta desadostasuna
sortu zuten gai nagusiak honako hauek izan ziren:

- **Energia** - Behin betiko testuan, energia berrizta-
garrien erabilera berehala handitzeko deia egiten
da; gainera, energia tradizionalaren sektoreak di-
rulaguntzak murrizteko politikak formulatu beharra
adierazten da. Hala ere, epeen eta helburuen al-
detik ez zen adostasunik lortu, energia berriztaga-
rrien erabilera handitzeari zegokionez, eta horixe
izan zen Gailurreko gauzarik etsigarrienetariko bat.
- **Ozeanoak, itsas baliabideak (arrantza)** - Gai
nagusia, arlo honetan, arrantzako *stocka* susper-
tzeko epeak ezartze izan zen, berriro ere. Behin be-
tiko testuan jarrera eklektikoa ikusten da, eta adi-
tzera ematen da arrantzako *stocka* berehala sus-
pertzeko behar dela, ahal izanez gero 2015a baino le-
hen. Beste erabaki garrantzitsu bat, azkenik,
2012rako babesturiko itsas eremuen sarea ezar-
tea izan zen.

- **Ura eta osasuna** - Elkarri estu-estu lotutako bi
gaiok Johannesburgoko agendako gai nagusieneta-
rikoak izan ziren. Urari dagokionez, 2015erako eda-
teko urik ez duen pertsona kopurua erdira murriz-
tea erabaki zen. Era berean, osasunaren arloan,
2015erako osasun-tratamendurik ez duen pertsona
kopurua erdira murriztea erabaki zen. Bi arlo horie-
xetan lortu zen aurrerakuntzarik handiena
Johannesburgen.

- **Aldaketa klimatikoa** - Akordio handirik lortu ba-
rik, testuan herriei eskabidea egiten zaie Kiotoko
Protokoloa berresteko, AEBak horren aurka egon
arren. Gailurraren amaieran, Errusiak eta Kanadak
esan zuten berretsi egingo zutela; horrela, hori
gauzatu ondoren, Protokoloa segurutik 2004an
sartuko zen indarrean.

- **Garapena** - Testuak gobernabilitate edo gober-
nantza ona behar dela azpimarratzen du (erakunde
legitimoak, irekiera, giza eskubideak). Era berean,
Dohako Agendari eta Cancun-Monterreyko ados-
tasunari babes ematen zaio. MMEaren agenda
berariaz sustatu zen. Modu interesatuan, Rio 92ko
Agenda 21ean ez bezala, Johannesburgoko
Inplementazio Egitamua esaten du pobrezia ener-
gia nahiz ura lortzeari eta baliabide naturalak (bes-
teak beste) banatzeari lotuta dagoela, eta, horrela,
aldaketa garrantzitsua ekarri zuen pobrezia uler-
tzeko eta kontzeptualizatzeko modura: pobrezia ez
da diru-sarrerei lotutako arazo soilik, eta, modu
integralagoan, bizimodu iraunkorreko jarraibideari
lotuta dago.

- **Biodibertsitatea** - Aztertutako bi elementu nagu-
siak, izan ere, 2010ean dibertsitate biologikoaren
galera maila geldiarazteko akordioa hartzea eta di-
bertsitate horren zaintza sustatzeko nazioarteko
arabide loteslea ezartzea izan ziren.

- **Erakunde-mekanismoak** - Elkartasun
Orokorreko Fondoaren sorrera sustatzen da, pobre-
ziaren murriztapenean eragin handia duten proiektu-
etarako. Hala eta guztiz ere, horretarako atxiki-
pena borondatezkoa da.

Rio 92an ez bezala, Johannesburgoko 2002ko
Gailurra urria izan zen agiri lotesleen eta konpromiso
argien (epeak eta helburuak) sorkuntzan. Bi agiri bai-

no ez zituen sortu: **Ekintza Egitamua** eta **Adierazpen Politiko**a. Horietatik, garrantzitsuena lehenengoa da; hain zuzen ere, akordioak inplementatzeko egitura da eta 11 kapitulu ditu; lehenengoa sarrera da, eta bertako elementu nagusiak, izan ere, Rioko akordioekiko konpromisoa, gobernabilitate ona, babesa nahiz segurtasuna lortu beharra, giza eskubideen errespetua eta garapen iraunkorraren ikuspegi etikoaren garrantzia dira.

Gailurreko lehenengo bi helburuei dagokionez, Ekintza Egitamu honen barruan, 2015erako eguneko dolar 1ekin baino gutxiagorekin bizi den pertsona kopurua erdira murrizteko konpromisoa sartzan da, baita 2020rako auzo baztertuetak 100 milioi biztanleren bizimoduak nabarmen hobetzeko konpromisoa ere; beraz, bi urte lehenago New Yorken egindako **Milurtekoaren Gailurrean** jasotako *milurtekoaren helburuetari*o bat jasotzen da²⁰.

Bigarren helburu nagusiari dagokionez, ekintza-egitamuak ez dakar berritasunik ordura arteko gailurrekiko, ez baitu epe edo helburu zehatzik planteatzen, eta derrigorrez bete beharreko araurik eta zehapen-mekanismorik ere ez du planteatzen.

Adierazpen politikoak, bestalde, Rio 92tik Johannesburgo 2002ra egindako bidea adierazten du; gainera, erronka nagusiak aipatu, garapen iraunkorrekiko konpromisoa adierazi, alderdi anitzetik jardun beharra nabarmendu eta inplementazio beharriazana azpimarratzen du.

Oro har, Johannesburgoko Gailurrak ez dituen bete jendeak bertan jarritako itxaropenak, batez ere funtsezko gaietan akordiorik lortu ez zelako; adibidez, energiaren eta biodibertsitatearen arloan. Gainera, ez zen eperik eta helbururik finkatu, eta akordioak ez ziren lotesleak izan; horrek guztiak ere murriztu egin zuen Gailurraren eragina.

Hala eta guztiz ere, Gailurraren defentsan esan daiteke sektore eta eragile askoren partaidetza izan zuela: estatuetakook ez ziren eragileen presentzia Rion baino askoz ere handiagoa izan zen. Era berean, estatuen parte-hartze handiak agerian jarri zuen in-

gurumen-gaiak goi-politikakotzat hartzen direla; horrela, onartu egin zen halako gaien garrantzia eta horren arabera jardun beharra.

Kontzeptuaren aplikazioa

Nazioarteko foroetan egindako gobernu-adierazpenak (helburuak eta xedeak adierazten dituztenak) gauzatu ahal izateko, ekintzako estrategia eta egitamu egokiak landu behar da, adierazpenok borondate oneko adierazpen hutsak izatea nahi ez bada.

Horrenbestez, lehen esan dugunaren arabera, Agenda 21eko 28. kapituluaren agerian jartzen zen beharrezkoa zela «*modu globalean pentsatu, lekuan-lekuan jardun*» ingurumen-aforismoa gauzatzea; aldi berean, toki-gobernuei adorea ematen zitzaien Agenda 21ean jasotako politikak aplikatzeko:

«1996rako, herri bakoitzeko toki-agintaririk gehienek eginda eduki behar zituzten biztanleekiko kontsulta-prozesuak, eta 'tokiko Programa 21' deritzonarekiko adostasuna lortua eduki behar zuten»

Erabaki hau zenbait mailatan abiatu zen. Alde batetik, estatuetak eta horien gobernuetak, bai herri mailan eta bai arazo komunetan mailan.

Bestalde, programak abiatuta, ikuspegi honen barruan, lurralde mailako Agenda 21ak garatzen dira; horien izena Tokiko Agenda 21 da, eta bertsio hori egokituta dago estatuak baino txikiagoak diren lurralde-unitateen egoerari eta eskumenei; horietan esperientzia handiagoa zegoen, lurralde-planifikazio-ko irudi desberdinen ibilbide luzearen bitartez.

Azkenik, arlo pribatuko eragile askok (Rio 92ko akordioaren aplikazioan interesik handiena duten herrien ibilbide orokorrean inplikazio handia dutenak) eskala askoz ere txikiagoan eta gai oso zehatzetarako garatzen dute Garapen Iraunkorrekiko ekarpena. Ekarpene hori «enpresa eta iraunkortasuna» epigrafearen barruan aztertuko dugu.

Ondoriotzat, komenigarria izan daiteke Rio 92tik garaturiko eta Johannesburg 2002an hiru eskalatan

²⁰ <http://www.un.org/spanish/milenio/>;

berretsitako (herriak²¹, toki-lurraldeak eta eragile ekonomikoak) kontzeptuaren inplementazioan noraino eta nola iritsi garen aztertzea, Johannesburg 2002ko ondorioak etorkizunean zein agertokian garrantuko diren ulertzeko.

1.2.2. Kontzeptuaren aplikazioak gobernu mailan

Funtsezko hiru elementuren bidez egin da; hain zuzen ere, «Garapen Iraunkorrerako Nazio Estrategiak»²², herrien nahiz eragile sozioekonomikoen arteko nazioarteko harremanetan iraunkortasun-mekanismoak sartzea eta gobernuetan zein agenzia publikoetan kontzeptuak barneratzea.

Garapen Iraunkorrerako Nazio Estrategiak

1980an, Kontserbaziorako Mundu Estrategiak kontserbazio-estrategia nazionalak eta azpinazionalak lantzeko gomendioa eman zien herriei.

Harrezkero, ehunka elkartek garatu eta inplementatu egin dituzte halako estrategiak, horiei izen desberdinak emanez: kontserbazioko egitamuak edo estrategiak, ingurumen-ekintzako egitamuak, baliabideen ingurumen-kudeaketako egitamuak, etab. Batzuk alderdi anitzeko erakundeek eragin eta babestu zituzten (adibidez, Munduko Bankua), garapen-programak finantzatzeko aldez aurreko baldintzatzat. Beste zenbait, berriz, ekimen publiko nazionalen eraginezkoak edo bertako baliabideei buruzkoak izan ziren.

Horiek guztiak *iraunkortasunerako estrategiak* deritzenen aterki komunaren barrukotzat har daitezke; hala ere, orokorrean, ingurumen-osagaia nabar-

mentu dute. Aipagarria da **Lurra Zainduz: bizitza iraunkorra** izeneko estrategia globala (Caring for the Earth: sustainable living)²³.

Esperientzia pilatu eta garapenari buruzko kontzeptuak ulertu nahiz hedatu ahala, halako estrategiak, gero eta gehiago, garapen iraunkorra lortzera bideratzen joan ziren. Rioko Konferentzian oinarrituta, urrats garrantzitsuak egin zituzten iraunkortasunerantz.

Izan ere, Rio 92an onetsitako gomendioaren bidez²⁴, herriei «*etorkizunean inbertitzeko modu berriak*» sortzeko eskabidea egin zitzaion, eta, horrela, «Garapen Iraunkorreko Nazio Estrategiak (GINE)»²⁵ lantzen, erabiltzen eta garatzen hasi ziren. Agenda 21a ez zen gauza lotesletzat hartu, baina gorengo mailako adostasun politikoa adierazten zuen. Hain zuzen ere, Riotik hamar urte igaro ondoren, 65 herrikerakundeak izendatu zituzten, Agenda 21aren inplementazioa sustatzeko, eta NBEko agenzia guztiak erantzuna ematen diote horri.

Jakina, herri bakoitzak, gehienbat, asmo-adierazpenen edo, askoz jota, arazoaren soluzioan aurre egiteko konpromisoen arabera bideratzen ditu bere arazoak eta lortzen ditu soluzioak, benetako neurri zehatzen eta eraginkorren bidez baino gehiago. Beraz, nazioarteko agentziek eta gobernuak GINE mota desberdinak erabiltzen dituzte, zenbait testuingurutan. Halaber, bi kategoria identifikatzen dira: a) sektore anitzeko estrategiak, eta b) estrategia sektorialak edo gaikakoak. Horiek, oro har, espektrora bat betetzen dute, eta, bertan oinarrituz, ingurumen-gaia aztertzen dira, batik bat, baita horiek garapen-prozesuan duten integrazioa ere (adibidez, Kontserbazio Estrategia Nazionalak); horiei, gainera, gizarte- eta ekonomia-gaia ere gehitzen zaizkie (esaterako, National Environmental Action Plans (NEAPs) izene-

²¹ Argitu behar da, halako egitamuak nolabait ere bideratu dituzten herriak kontinente guztietan egon arren, Europako herrien kasu bereziak (euren garrantzia aintzat hartuta) kapitulu berezian aztertzen direla (ikerketaren honetako 2. kapitulua).

²² Halako planifikazio-tresnak izendatzeko hitz asko egon arren, segurutzin honexek jasotzen du zehatzen Rio 92ko Programa 21aren «*espiritua*», eta, beraz, aurrerantzean berori erabiliko dugu erreferentetzat.

²³ World Conservation Union, United Nations Environment Programme eta el World Wide Fund for Nature deritzenak zehaztua, abiatua eta sustatua. 1991.

²⁴ Agenda 21ek 26 kapitulu ditu, eta horiei, berriz, «Lurra Zainduz» estrategia globaleko beste 6 atal erantsi behar zaizkie; horietan, zenbait arazotarako estrategia nazionalak behar direla azaltzen da.

²⁵ «Nazional» izen horren barruan, probintzia-estrategiak edo balioideak sartzen dira, egitura federala edo antzekoa duten herrietan.

koak). Hurbiltze bakoitzak arazoak eta zailtasunak ditu, arrakastekin batera.

GINE horien profilei buruzko txostenak eta egoeraren, aurrerapausoen nahiz aurrerakuntzen gaineko informazioa, bestalde, «UNCED National Reports (1991-1992)» deritzenetan jasota daude (funtsean, analitikoak eta azaltzaileak), baita «CSD National Reports» izenekoetan ere, eta azken horiek Garapen Iraunkorreko Batzordeari informazioa emateko sortu dira, Agenda 21aren inplementazioan egindako urratsei buruz. Oraindik ere, halakoak oso gutxi dira.

Lehen esan dugunez, aurrerapausoak apurka-apurkakoak izan dira. Nazio Batuen 1997ko bilkura berezian, Agenda 21a zein mailatan betetzen ari zen aztertu zuten; bilkura horretan, emaitzak aztertu ondoren, beharrezkotzat jo zen politika estrategikoak eta erakunde-aldaketak ezartzea, nazio mailan, eta, GINEak finkatzeko epemugatzat 2002. urtea ezarri zen. Milurtekoaren 2000ko Gailurrean ere gauza bera proposatu zen; bertan, *Milurtekoaren Helburuen* artean, honako honi loturiko xede bat ezarri zen: «*Garapen iraunkorraren helburuak politika eta programa nazionaletan jasotzea*»²⁶.

Rio 92an gomendaturikoan atzerapen hori azaltzen duten arrazoiak aurkitzeko orduan, aipagarria da GINE horien eraginezko jarduketa-egitamu nazionalen finantziarioa. Izan ere, lehenengo estrategiak diseinatu zirenean, eta UNCEDen txostenak aintzat hartuta, identifikaturiko jarduketaren multzoa gutxieneko erritmoan garatzeko finantza-kostuak kalkulatu ziren. Kalkulaturiko zifrek adierazitakoaren arabera, proposamena ezinezkoa zen, eta ezarritako helburuak ezin ziren bete.

Garapenean Laguntzeko Batzordearen (CDA) mendekoa den OECDk (Lankidetzatza Ekonomikorako eta Garapenerako Erakundea), hori ikusita, nazioarteko prozesu koordinatuagoak eta alderdi anitzekoak sustatzea erabaki zuen, estrategia nazionaleri eta horien eginkizunari buruzko elkarrizketa berriro abiatzen duten prozesuak, batez ere garapen bidean dau-

den herrietan. Helburua esperientzia-trukea eragitea eta, horrela, prozesu horietara ekarpen zehatzak egitea da, parte hartzen duten herrietan ikuspegiak koordinatzeko. Prozesuan²⁷ berrikusi egin zen ordura arteko estatusa; gainera, GINEa landuta zuten herrietako esperientzia aztertu eta, azkenik, berbidertu egin ziren nazioko nahiz nazioarteko talde nagusien esku-hartzearen eta konpromisoen eginkizuna eta planifikazioa. Horrela, esperientziak beste leku batzuetara estrapolatzeko aukera sortu zen, «ikas-kuntza paraleloko» metodologian oinarrituz.

14 urteko esperientzien ikuskapen konparatzaileari esker, bestalde, «arrakastarako baldintza» batzuk identifikatu dira; gainera, estrategia kontzeptua planifikazio- eta ekintza-prozesutzat jaso da:

«Estrategia egitamu bat baino askoz ere gehiago da, eta, lehenengo eta behin, elkarreko erabaki-hartzeen sistemetan integratu behar da, gero aplikagarria izatea nahi izanez gero» (INNSD).

Nolanahi ere, Agenda 21 Ekintza Programaren berrikuspena, prozesu honetan egindakoa, baliozkoa izan zen bere baliozotasuna berresteko.

OCDEko (CAD-OCDE) Garapenean Laguntzeko Batzordeko Lan Taldeko kideek, 1991tik 2001era, garapen bideko beste herri batzuekin lan egin zuten (Bolivia, Burkina Faso, Ghana, Namibia, Nepal, Pakistan, Tanzania eta Thailandia), euren GINEetako esperientziak ebaluatzeko. Elkarrizketen bitartez, gobernuaren, sektore pribatuaren eta gizarte zibilarren partaidetzarekin, iraganeko eta indarreko plangintza estrategikoko esperientziak aztertu, funtsezko gaiak identifikatu eta prozedura bikainetarako printzipioak sustatu ziren. Azterketa-prozesuaren barruan, nazio-erabakidatza eta nazioarteko tailerrak sartu ziren, eta, horrela, Politikak Orientatzeko eskuliburua sortu da: *garapen Iraunkorrerako Estrategiak: Garapenerako lankidetzarako gida*²⁸.

Azken hamarkadotan agertutako ikuspegi askoren nazioarteko esperientzian oinarrituriko eskuliburu ho-

²⁶ <http://www.undp.org/spanish/mdgsp/mdgtables.pdf>

²⁷ 1998an International Institute for Environment and Development (IIED) deritzonari aginduta

²⁸ http://www.nssd.net/res_book.html

netan, prozesu estrategikoen garapenean eta erabile-
ran probaturiko prozedurak azaltzen dira, eta argi azal-
tzen da garapenerako lankidetzak-erakundeek laguntza
hobea eman ahal dietela herriei halako prozesuetan.
Halaber, garapen bidezko herri askotan estrategia era-
ginkorren garapena sustatzen duten printzipioen mul-
tzoa ere jasotzen du (3. kapitulua, 3.1 laukia).

Hurrengo grafikoan, Garapen Iraunkorreko Nazio
Estrategien 2002ko implementazio eta garapen maila
ikusten da. (21 orri)

Rioko itxaropenak ez betetzearen islatzat, eta on-
dorengo gomendioak kontuan hartuta, Johan-
nesburgeko 2002ko Gailurrak onetsitako Ekintza
Egitamua berehalako urratsak egiteko gomendioa
eman zien estatuei, Garapen Iraunkorreko Nazio
Estrategien formulazioan eta lanketan aurrera egite-
ko, eta, horrela, horiek 2005a baino lehen implemen-
tatzeke, OCDEk adierazitako epeekin bat etorri.

Garapen Iraunkorra Gobernuen arteko Harremanetan

2. kapituluan, Rio 92ko Programa Agenda 21 de-
ritzonak merkataritza askearen gaia aztertu zuen.

*«nazioarteko ekonomiak nazioarteko giro
egokia eskaini behar du, ingurumenaren eta
garapenaren arloan helburuak lortzeko, on-
doren adierazitakoaren arabera: a) garapen
iraunkorra sustatuta, merkaturak liberalizatuz;
b) merkataritzak eta ingurumenak elkar la-
guntzea lortuta»*

Kapitulu honen bidezko gaikako garapenarekin
modu paraleloan, OCDEko herriek hauxe hartu zuten:
**«Ingurumenerako OCDEko estrategia, XXI.
mendeko lehenengo 10 urteetarako»**. Horrela,
ingurumenaren nariadura hazkunde ekonomikotik
banantzen saiatu ziren, garapen iraunkorreko esta-
tegiarako lehenengo pausotzat. Horri dagokionez,
**«Erakundearen Garapen Iraunkorraren Laguntzarako
Politikei buruzko Agiriak»** (2001) onartu egiten du
bertako kideen eginkizun berezia; gainera, ezagupe-
nen zein ekintzen defizita azpimarratu, eta ekono-
miaren eta ingurumenaren arteko ez-egokitzea na-
barmentzen du.

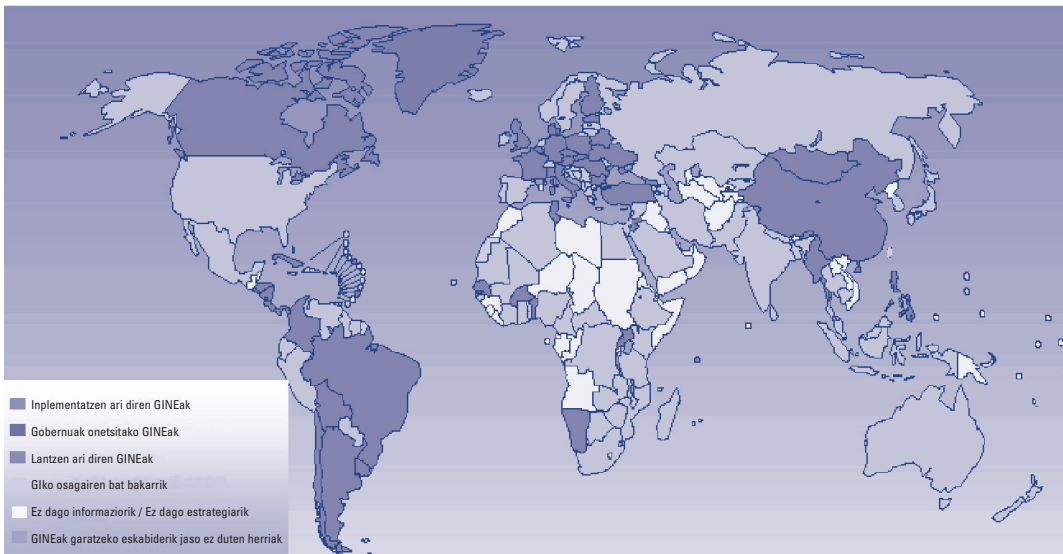
Lau neurri generiko planteatzen dira (merkatuak
garapen iraunkorraren zerbitzuan jartzea, erabaki-
hartzeak hobetzea, zientziaren nahiz teknikaren au-
kerak arakatzeko eta mundu-ekonomiarekiko elkarre-
raginak kudeatzea). Bi arlori ematen zaie lehentasu-
na, eta horietan premia jardun beharra ezartzen da:
aldaketa klimatikoa eta baliabide naturalen kude-
aketa.

Halaber, beste fronte batean ere lan egiten da:
ikerketak, kontrasteak, aukeren bilaketa eta sareko jar-
duerak, **«merkataritza-eragiketarako Garapen Iraunko-
rreko lagungarriak izateko»**.

Hurrengo urratsa nazioarteko merkataritza-harre-
manen esparruan egin zen, **Dohako ministerio-
konferentziaren edo errondaren bidez** (2001); ho-
rren helburua lan-egitamuak ezartzea izan zen, nazio-
arteko merkataritza-harremanak arautzeko. Hala eta
guztiz ere, OCDEren eremuan inplikaturiko eragileek
Merkataritzaren Mundu Erakundearen 5. Ministerio
Konferentzia egin zuten, Cancun-Monterreyen
(2003ko iraila), Dohako Garapen Errondako ondorioak
nabarmentzeko eta bizkortzeko, horrek tirabira asko
eta etsipen handia sortu baitzuen.

Hizkuntza nahiko gogorrean, Cancuneko bilera-
n esan zen AEBek eta EBk munduko pobrezia ezabatze-
ko borrokaren alde egindako adierazpenak eta era-
kutsitako asmoak erretorika hutsezkoak zirela, itxu-
raz argiak ziren bi arau multzo baino ez baitziren sor-
tu. Herri aberatsen frontean, buruzagitarik ez ego-
tea salatu eta hutsune hori bete behar izatea aldarri-
katzen zen, etorkizunera begira eta beharrianak
aintzat hartuz; horri zegokionez, premiazko jarduke-
tak eskatu ziren. Gainerako herrien arloan, kohesio
eta batasun eza nabaritzen zen, denen helburu glo-
balak elkartzunez lortu ahal izateko.

Egindako negoziazioen emaitza positibo bat, izan
ere, garapen bidezko herrien arteko kohesio handia-
goa lortzea eta jarduketak-egitamuak ezartzea izan
zen, garrantzi urriko egitamuak baina sinbolikoak,
G21 deritzonaren eta Afrikako herrien artean. Herri
garatuek onartu egin zuten alderdi anitzeko merkata-
ritza-harremanak beste modu batera bideratzea.
Lehenengo topaketa hori, izan ere, AEBek eta EBk
garaturiko elkarren aurkako estrategien eraginezkoa

GARAPEN IRAUNKORREKO NAZIO ESTRATEGIAK: 2002KO EGOERA

Iturria: Nazio Batuak. 2003. <http://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/nsds/nsds2002.pdf>

izan zen; hala eta guztiz ere, Cancuneko agendan gai gehiegi zegoenez, ezinezkoa izan zen «asmo oneko» adierazpenetatik harago joatea.

Johannesburgeko 2002ko Gailurrean, berriro aztertu zen negoziazioen egoera; bertan ateratako ondorioaren arabera, hurrengo urteetarako birfokatu egin ziren eremu kritikokoak, AEBen eta EBren arteko negoziazioak hautsi zituzten eremuak; eta, batik bat, ezinbestekoa zen munduko gainerako herrien arteko eta horiekiko konfiantza berriro sortzea.

Gobernantza eta Garapen Iraunkorra

Elkarri loturiko garapen iraunkorraren **hiru** dimentsioei, apurka-apurka, **laugarren** bat gehitzen zaie: erakundekoa edo politikoa, eta hori, alderdi antzeko organismoen testuinguruan (baita Europar Batasunaren testuinguruan ere), *Gobernantza* hitz berpiztuarekin eta arkaikoarekin izendatzen da²⁹.

Gobernantzaren barruan, interesak artikulatzeko, baliabideak kudeatzeko eta agintea erabiltzeko arauak, prozesuak eta jokabideak sartzen dira. Izaera zabala eta irekia eduki arren, gobernantza kontzeptua adierazgarria eta praktikoa da, eta, horren bidez, edozein gizartetako eta politika- nahiz gizarte-sistemetako funtzionamenduaren oinarriko alderdiak adierazten dira. Esan daiteke gizarte baten egonkortasunaren eta eraginkortasunaren oinarriko maila dela. Gaur egun, gobernantza kontzeptua, oro har, edozein sistema politiko/administratibotako kalitatearen eta eraginkortasunaren funtsezko maila adierazteko erabiltzen da.

Horrela, Nazio Batuen Milurtekoaren Adierazpenean esaten denez, pobrezia ezabatzea eta garapena eragiten duten baldintzak sortzeko, beharrezkoa da, besteak beste, herri bakoitzaren eta nazioartean gobernantza ona izatea, finantza-, moneta- eta merkataritza-sistemetan.

Monterreyko Adostasunean ere³⁰, estatuburuak esan zuten gobernantza ona, maila guztietan, ezin-

²⁹ Oraingo *gobernantza* kontzeptuaren bidez, agintean erabileran eragina duten arauak, prozesuak eta jokabideak izendatzen dira, batez ere irekieraren, partaidetzaren, erantzukizunaren, eraginkortasunaren eta koherentziaren ikuspegitik. Alderdi horiek garrantzi handikoak dira iraunkortasuna garatzeko.

³⁰ <http://www.un.org/spanish/conferences/ffd/>

bestekoa dela garapen iraunkorrerako, hazkunde ekonomiko iraunkorrerako eta pobrezia ezabatzeko.

Gobernantzaren, demokratizazioaren eta garapenaren arteko lotura bera dago EBren helburu orokorretan ere, Batzordearen «Gobernantza demokratikori buruzko Liburu Zuria»³¹ deritzon adierazitakoaren arabera, baita Gobernantzari eta Garapenari buruzko Jakinarazpen berriagoan ere³². Halaber, azken urteotan Batzordeak gobernantzaren ikuspegitik garrantzitsuak diren estrategiako jakinarazpen eta agiri garrantzitsuak egin ditu³³.

Horrenbestez, honako hauen eginkizun gero eta garrantzitsuagoa nabarmendu nahi da: erakundeen arteko hitzarmena (Herri Administrazio arlo desberdinen artekoa), lankidetzak publiko-privatuak (Herri Administrazioa eta erakunde pribatuak, enpresak, kontsumitzaile-elkartek, GKEak,...) eta gizarte zibilaren partaidetza (erakundeen bidezkoa edo ez, hau da, zuzenekoa), iraunkortasunaren arazoaren soluzio globalerako. Izan ere, iraunkortasunak aldaketak behar ditu hiritarren jokabidearen jarraibideetan (balioak, kontsumoak, bizitza-estiloak...); horretarako, informazioaren, hezkuntzaren eta halakoen bidez ezartzen diren jarduketak batzuk behar dira, baita Administrazioaren eta administratuen arteko harreman-estiloan eragina duten beste batzuk ere (partaidetza, protagonismoak, gardentasuna, erantzukizun-eskakizunak, etab.).

1.2.3. Garapen Iraunkorra toki mailan

Ingurumenak eta garapen iraunkorrak, apurka-apurka, lehentasunezko interesa lortu dute azken hamarkadotan, herri-administrazioetan. Gobernuak iraunkortasunaren hiru dimentsioak onartzearen eraginez, aldaketa garrantzitsuak behar da elkarte baikoitzaren eta bertako hiritarren lehentasunetan.

Rioko Adierazpenaren ondorengo garapenaren eta Batasuneko arduradunek jarrera jakina hartzearen ondorioz, *hiritar edo habitat iraunkorrak* kontzeptua garatu zen. Izan ere, helburua *giza garapen iraunkorra* nabarmentzea zen, *pertsonaren bizitza garatzen den lekuan*: Europaren kasuan, hirietan. Ez da ahaztu behar mundu garatuen ondasunen nahiz zerbitzuen kontsumitzaile nagusiak hiritarrak direla (hiriguneetako biztanletzat hartuta), eta, praktikan, hirietatik kanpoko eskualdeetako edo zonetako baliabideak drainatzen dituztela, eta azken horiek, aldi berean, euren mende daude.

Nazioarteak toki mailako garapen iraunkorrari emandako bultzada

Lehen ikusi dugunez, Rio de Janeiron 1992an egindako Lurraren Gailurreko oinarriko lau agirietariko bat **Agenda 21a**³⁴ izan zen; nazioarteko ekintza-programa horren helburua garapen iraunkorraren hiru alderdiak lortzea da (ekonomia, gizartea eta ingurumena).

Agenda horrek onartu egiten du toki-administrazioek ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-garapeneko arazoaren konponketa praktikoan duten protagonismoa, besteak beste, hiritarrendantik hurbil egotea funtsezkoa delako, pertsonak jabeatzeko eta inplikatzeko prozesuan. Eginkizun hori Programako 28. kapituluari jasota dago, eta, bertan ezarritakoaren arabera, **Tokiko Agenda 21a** oinarriko tresnetariko bat da, toki-komunitateak garatzeko eta horiek garapen iraunkorrera bideratzeko:

28.1 art.- Agenda 21ak konpondu nahi dituen arazo askoren eta soluzio ugariaren jatorria toki-jardueretan dagoenez, toki-agintarien partaidetza eta lankidetzak faktore erabakigarriak izango da helburuak lortzeko.

³¹ COM(2001)428 azkena, 2001.7.25 eta Batzordeak Europako gobernantzari buruz emandako txostena, COM(2002)705, 2002.12.11koa.

³² COM(2003)615 azkena.

³³ Adibidez, EBren eta ondoko herrien arteko hurbiltasun-politikei buruzko jakinarazpena («Europa zabalagoa»; COM(2003)104 azkena, 2003ko martxoaren 11koa), eta mediterranearen eskualdeko giza eskubideei buruzko jakinarazpena (COM(2003)294 azkena, 2003ko maiatzaren 21koa).

³⁴ <http://www.unep.org/Documents/Default.asp?DocumentID=52>

Toki-agintariek eraiki, ibilarazi eta mantendu egiten dituzte ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-azpiegiturak; gainera, planifikazio-prozesuak ikuskatu, politikak zein arauketak ezarri eta laguntza ematen dute ingurumen politika nazionalen eta azpinazionalen aplikazioan.

Hiritarrendandik hurbil dauden gobernu-egiturak direnez, funtsezko eginkizuna dute jendearen hezkuntzan, mobilizazioan eta erantzunean, garapen iraunkorraren alde.

Programak aginte argia ezartzen die udalerriei, Tokiko Agenda 21a egiteko, hiritarrekiko eta toki-erakundeekiko **elkarrizketan** oinarrituz, adostasun-prozesuak sortuta eta estrategia ahalik eta onenak formulatuta, informazioan eta esperientzian oinarrituz. Prozesu hori garrantzi handikoa da hiritarrak jabeazteko, garapen iraunkorrari loturiko gaietan (28.3 art.).

Europak toki mailako garapen iraunkorrari emandako bultzada

Hiri-inguruak Europa kontinentean duen garrantzia aintzat hartuta, Rio 92ko akordioen garapen maila hau asko garatu da Europar Batasuneko herrietan; gainera, Rioko Agenda 21ean jaso gabeko handitze kontzeptuala eta praktikoa ezarri da.

Rio de Janeiron onetsitako Agenda 21eko postulatuetan eta Ingurumenaren arloko Europako Ekintzako V. Programako printzipioak³⁵, bi urte geroago, kateatu egin ziren **Udalerri eta Hiri Iraunkorrei buruzko Europako I. Konferentzian**; konferentzia hori Danimarkako Aalborg hirian egin zen, eta bertan, Europako 80 toki-agintariek eta nazioarteko gobernuetako, nazio-gobernuetako nahiz zientzia-erakunde-

tako (besteak beste) 253 ordezkari **Aalborgeko Gutuna**³⁶ sinatu eta **Udalerri eta Hiri Iraunkorren Europako Kanpaina**³⁷ hasi zuten.

Aalborgeko Gutuna hiru zatitan egituraturik dago:

- lehenengoa, Gutunaren filosofia ezartzen duena, adostasun-adierazpena da, toki mailako iraunkortasun-ideiari buruz;
- bigarrenak Udalerri eta Hiri Iraunkorren Europako Kanpaina eratzen du; eta
- hirugarrenean, aurreko printzipioen aplikagarritasunean oinarrituz, sinatzaileen konpromisoa bilatzen da, Tokiko Agenda 21eko prozesuak edo iraunkortasunerako toki-ekintzako planoak garatzeko.

Gutuna sinatuta, Europako herriek, hiriek eta herrialdeek konpromisoa hartu zuten Tokiko Agenda 21a eta epe luzearako ekintza-egitamuak garatzeko, eta, horrela, toki-komunitateek garapen iraunkorrerako aurrerapausoak eman ahal izateko. Hiritarrek eta gizarte-, ekonomia- nahiz politika-eragileek toki mailako erabaki-hartzeetan parte hartzea da testuan gehien nabarmentzen den alderdietariko bat.

Bestalde, Europako Udalerrien eta Eskualde Batzordeak (EUEB)³⁸, Eurocities deritzonak³⁹, Osasunaren Mundu Erakundeak Hiri Osasuntsuen Sareak⁴⁰ eta Ingurumenerako Toki Ekimenerako Nazioarteko Kontseiluak (ICLEI)⁴¹ koordinaturiko kanpainak (Europar Batasunarekin eta horrek Hiriko Ingurumenaren arloan dituen aditu taldearekin lan-kidetzan⁴²) toki-komunitateak sustatu eta laguntza ematen die, iraunkortasunerako politiken diseinuan, garapenean eta ezarkuntzan, baliabideak hornituta eta esperientzia-trukea sustatuz. Kanpaina hori, gaur egun, mundu osoko ekimenik garrantzi-

³⁵ <http://europa.eu.int/comm/environment/actionpr.htm>

³⁶ http://www.euskadi.net/vima_sostenibilidad_local/carta_aalborg_c.htm

³⁷ <http://www.sustainable-cities.org/>

³⁸ <http://www.ccre.org/docs/index.html>

³⁹ <http://www.eurocities.org/masterIndex.html>

⁴⁰ <http://www.who.dk/eprise/main/WHO/Progs/HCP/Home>

⁴¹ <http://www.iclei.org/>

⁴² http://europa.eu.int/comm/environment/urban/home_en.htm

tsuena da, garapen iraunkorra toki mailan sustatze-aren arloan.

1996an, Udalerri eta Hiri Iraunkorrei buruzko Europako II. Konferentziaren arloan, **Lisboako Ekintza Egitamua**⁴³ onetsi zen; agiri horrek Aalborgeko Gutuneko printzipioak gauzatzeko gonbi-ta egiten zien toki-agintariei.

Aalborgeko 1994ko ekimena **Hannoverreko Adierazpenen**⁴⁴ finkatu zen; hori 2000ko otsaile-an onetsi zen, Udalerri eta Hiri Iraunkorrei buruzko Europako III. Konferentziaren esparruan, bertan, aha-lerinak indartzeko deia egin zen, toki-munduan iraunkortasun-kota handiagoak lortu ahal izateko.

ICLEIaren ustez, Europako 3.500 toki-gobernuk bai-no gehiagok hasita dituzte euren Tokiko Agenda 21ak, eta 1.000k baino gehiagok Aalborgeko Gutuna sinatu dute. Mugimendu horren emaitzak mistoak dira. Udalerri batzuek udal-garapeneko egitamu orokorrak egin dituzte, eta horiek nekez betetzeko modukoak dira. Beste zenbaitek, aldiz, ekintza eta proiektu jakinak aukeratu dituzte, eta horiek inplikaturiko eragileekin batera gauzaten ari dira, batez ere partaidetzako planifikazioko tradizio luzeko herrietan.

Egindako kritikaren arabera, jarduteko modu horren eraginez epe luzean benetako eraginik ez duten agendak ugaritu egiten dira. Beraz, beste udalerri batzuek, arazoa bideratzeko, iraunkortasunaren printzipioak administra-zio- eta aurrekontu-mekanismoetan sartzen dituzte, honako hau nabarmenduta: partaidetza publikoa, zeharkako lankidetzak, parteneriatu publikoak zein pribatuak, eroske-ta publikoen politikara aplikaturiko iraunkortasun-irizpi-deak edo ecoBudget®⁴⁵ motako kudeaketa-sistemak.

1.2.4. Enpresa eta Garapen Iraunkorra

Azken hamarkadan aurrerakuntzak egon dira, Garapen Iraunkor kontzeptua jarduera pribatuen arlo-

an ezartzeari dagokionez. Erakunde publikoek presta-turiko legeria betetzeaz gain, garapen-eredu horren hobarien nolabaiteko onarpena ere egon da. Berrikuntza eta teknologia erabiltzeaz gain (inguru-men-arazoei aplikatuz, enpresen lehiakortasunaren gaineko berezko eragin aprobetxatuta), bi elementu kontzeptualen onarpena ere nabarmendu behar da, horiek bi une desberdinetan onartu diren arren.

Zaharrena «petrolioaren krisia» gertatzeko une-koa da. Baliabide naturalak mugatuak direla jabetze-an, interesa sortu zen halako baliabideak enpresa-jarduerako erabileran duten eraginkortasunari buruz. Ekoeraginkortasuna 1992an garatu zuen WBCSD derit-zonak, eta, berehala, negozioen eta jarduera eko-nomikoaren munduan sartu zen. Izan ere, beharrezko osagaitzat hartzen zen (hazkunde ekonomikoarekin eta ingurumen-aurrerakuntzarekin batera), bai opo-ratasun ekonomikorako, bai baliabideen erabilera era-ginkorragoa eta isurpen kutsagarri gutxiago sortzen zituen garapenerako. Kontzeptuaren aplikazioa beste arlo batzuetara hedatu da, eta, gaur egun, enpresen eta erakundeen arloan ere erabiltzen da.

Bigarren lorpenak jauzi handia egiten du: kopo-rrazio garrantzitsu batzuek garapen iraunkor kontzep-tua eta horrek mendebaldeko gizartearen dinamikan duen eginkizuna barneratzea. Arlo pribatuan, barne-ratze hori UNEP deritzonak (United Nations Environment Programme) 1997an sorturiko GRI ize-nekoaren (Global Reporting Initiative) hasierako gu-nearekin aliantza egitean detektatu zen; hain zuzen ere, azken halakotzat hartu zuen: «*funtssezko bazki-dea negozioen mundu zabalean, euren eta honako hauetan presentzia duten erakundeen artean: uni-bertsitateak, ikerketa-institutuak, giza eskubideen aldeko erakundeak, ekonomia- eta aholkularitza-erakundeak, ekologiararen inguruko erakundeak,...*».

Horrela, interes talde anitzeko ekimena eratu zen, orokorrean onarturiko esparrua garatzeko, sus-tatzeko eta hedatzeko, eta, horrela, erakundeen eko-

⁴³ http://www.dva.gva.es/medioambiente/carta_de_lisboa.htm

⁴⁴ http://www.sustainable-cities.org/hancall_spanish.htm

⁴⁵ Garapen Iraunkorrerako Europako Estrategiak (Göteborgen hartutakoa) eta Europar Batasuneko Ingurumenaren arloko V. nahiz VI. Programek toki-ekintzaren garrantzia nabarmetzen dute, garapen iraunkorrak planteaturiko erronka globalei aurre egiteko. Era berean, Johannesburgeko 2002ko Mundu Gailurrean udalerriek Tokiko Agenda 21arekin zuten konpromisoa berretsi zen.

nomia-, gizarte- eta ingurumen-errendimenduari buruzko borondatezko informazioa emateko. Helburua «iraunkortasun-memoriak» garatzea da: «*errutinako elementu sinesgarriak, finantza-esparruari informazioa emateko, konparagarritasunean, zurruntasunean eta egiaztagarritasunean oinarrituz*».

2002an, lehenengo multzo hori formatu berriko nazioarteko erakunde iraunkor bihurtu zen, eta horren eginkizuna argi zehaztuta zegoen. Bertan, aipagarria da enpresa-jarduerako iraunkortasunari buruzko informazio-printzipioen aplikagarritasunaren eta argitasunaren gaineko etengabeko ikuskapena mantentzeko asmoa, hori garrantzitsua eta ulergarria izateko, eta, aldi berean, informazio hori erakunde sozioekonomikoei eta erabiltzaileei jakinarazteko. Lehenengo ekintzen artean, aipagarria da 2004ko irailean ISO 14063 prozedura sartzeari, ingurumeneko indarreko ISOren handitzetar; era guztietako enpresetan eguneroko jardueraren iraunkortasuna neurtzeko pentsaturiko lehenengo ISOa izan zen.

2001eko ekainean, Europako Batzordeak *Enpresen gizarte-erantzukizunerako Europako esparrua sustatzea*⁴⁶ izeneko Liburu Berdea aurkeztu zuen; horren helburuak honako hauek ziren: lehenengo eta behin, **enpresen erantzukizun soziala** (EES) kontzeptuari buruzko eztabaida sustatzea, eta, bigarrenez, asoziazioa garatzeko baliabideak zehaztea, EESa sustatzeko Europako esparrua sortzeko.

Enpresen erantzukizun soziala kontzeptua, Liburu Berdean emandako definizioaren arabera, hauxe da: «*enpresek euren merkataritza-eragiketetan eta solaskideekiko harremanetan gizarte- eta ingurumen-kezkak borondatez integratzea*». Izan ere, enpresak gero eta hobeto jabetzen ari dira jokatibide arduratsuek merkataritza-arrakasta iraunkorrrak sortzen dituela. Erantzukizun soziala, hala eta guztiz ere, enpresa barruko aldaketak arduraz kudeatzean ere oinarritzen da, eta, horretarako, enpresak bateratu egin behar ditu bere interesak eta al-

derdi guztien beharrianak, denentzako modu onargarrian.

Enpresen erantzukizun soziala, beraz, lagungarria izan daiteke Lisboako 2000ko martxoko Gailurrean ezarritako helburu estrategikoa betetzeko; hain zuzen ere, 2010ean Europar Batasuna «*mundu osoko eza-gupen-ekonomiarik lehiakorrena eta dinamikoena izatea, eta iraunkortasunean oinarrituriko hazkunde ekonomikoa edukitzeko gauza izatea, enplegu gehiagorekin nahiz hobeeekin eta gizarte-kohezio handiagorekin*». Halaber, hori lagungarria izango da garapen iraunkorreko Europako estrategiarako.

Era berean, garapen iraunkorra sustatzeko, garrantzitsua da sektore publikoak eta pribatuak benetako elkarriketa eta lankidetzaren garatzea, eta, horren barruan zenbait gai sartzeari, adibidez, giza eskubideak eta enpresen erantzukizun soziala (EES)⁴⁷. Horri dagokionez, Europar harturiko erabakiak ez ezik, munduan ere beste erabaki batzuk hartu dira arlo honetan, esaterako, honako hauek:

1. **OCDEko⁴⁸ enpresa multinazionalerako jarraibideak.** Lehenengoz 1976an onetsi eta 2000n ikuskaturiko jarraibide horiek tresna osatua eta errespetatua osatzen dute, enpresen erantzukizunaren arloan; bertan, borondatezko printzipioak eta arauak aipatzen dira, enpresek zenbait arlotan jarduketara arduratsua edukitzeko, adibidez, giza eskubideetan, laneko funtsezko arauetan eta ustelkeriari aurre egiteko neurrietan.
2. 2003ko abuztuan proiektu hauxe hartu zen: **Nazio Batuen Arauak, nazioz gairikoen enpresek eta beste merkataritza-enpresa batzuek giza eskubideen arloan izan beharreko erantzukizunei buruz⁴⁹.** Horrek agerian jartzen du enpresek alderdi interesatuekiko izan beharreko erantzukizun-onarpen gero eta handiagoa. Arau horiek jarraibide etikoak dira, eta, euren barruan, enpresen legezko betebeharrak sartzen dira, giza eskubideen, lanaren eta ingurumenaren arloko oraingo xedapenen era-

⁴⁶ COM(2001) 366.

⁴⁷ COM(2003)615 azkena

⁴⁸ <http://www.oecd.org/dataoecd/21/20/16975360.pdf>

⁴⁹ <http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/a389702baa023990c1256d59004814a4?Opendocument>

ginezkoak, baita gatazka-zonetan diharduten enpre-
setarako jarraibideak ere.

1.2.5. Ondorioak

Johanesburgoko Gailurretik urtebete igaro ondo-
ren, erabakitako egitamuen bilakaerari buruzko lehe-
nengo ebaluazioak egin dira. Lehenengo ebaluazioa
NBEk berak egin du, eta ebaluazio, nagusiak, berri-
z, Europako Batzordeak, «*geure konpromisoak bete-
tzea*» izenburu adierazgarriekin⁵⁰.

Lehenengo kasuan, agerian gelditu da garrantzi-
tsuena ez dela agiriak eta egitamuak sustatzea, jar-
duketa zehatzeko aukerak dituzten lan zehatzak sus-
tatzea baizik. NBEk egindako txostenean onartu egi-
ten da oraindik ez dagoela emaitza nabaririk, ezarri-
tako helburuetan; hala ere, honako lorpen edo aurre-
rakuntza hauek adierazten dira:

- Borondatezko 300 akordio baino gehiago hartzea, bakoitza proiektu zehatzen finantziazioa lortzeko eta garapen iraunkorraren lehenengo maila lortzeko aukerarekin. Akordio horiekin batera, orain arte pilaturiko esperientzia ikusita, horretarako bera-
riaz prestatuturiko mekanismoak daude, ezarkuntza-
ren arloko apurka-apurkako aurrerakuntzak ber-
matzeko.
- Gaikako intereseko taldeen arteko elkarriketa, batez ere gizarte zibilarren eta sektore pribatuaren artekoa, ez da hautsi, eta hitzarmen berriak sor-
tzen ari dira, behe- eta toki-profileko erronden eta bileren bitartez.

Europako Batzordeak zentzu horrextan bidera-
tzen du Johannesburgen harturiko konpromisoen eta akordioen gaineko ebaluazioa. Hain zuzen ere, EBren esparruan eta kanporantz egindakoa aztertzen du. Ondorio batzuetan, oro har⁵¹, hauxe adierazten da:

- EBk garapen iraunkorrerako 2001eko ekainean abiatuturiko estrategia tresna nagusia da Johannesburgen harturiko konpromisoak gauza-

tzen hasteko. Gailurraren ostean eguneratu egin da, eta, gainera, xehetasunak EBko beste erakun-
de batzuetara, estatukideetara eta inplikaturiko al-
derdietara hedatzen ari dira.

- Hedatze maila horren alde aurreko iritzirik eman gabe, egoeraren balantzean lehentasunezko hiru arloetako jarduketak aztertu dira: koherentzia poli-
tikoa, baliabide naturalen kudeaketa iraunkorra eta kontsumo zein produkzio iraunkorreko ereduen sustapena. Horietan, NBEk ebaluatuturiko akordio batzuk jaso eta antzeko ondorioak atera dira⁵².

Hala eta guztiz ere, kontzeptu mailan, eta mundu osoko erronka honen globalitatea aintzat hartuta, on-
dorioak desberdinak izan daitezke.

Anbientalismoaren historian arakatzea atsegin dutenek diotenez, garapen iraunkor kontzeptuaren formulazioa (lehenengoz Brundtland Batzordearen 1987ko txostenean agerturiko kontzeptua) antzinako atsotitz indiar batean oinarritu zen. «*Guk ez dugu Lurra gurasoengandik jaraunsten, geure seme-alabei maileguan eskatzen diegu*». Beste batzuek diotenez, kontzeptu hori *ekogarapen* hitzaren bilakaera da, eta hitz hori Maurice Strongek erabili zuen, Nazio Batuen Ingurumen Programaren (NBIP) lehenengo bilera (1973) baino urte batzuk lehenago.

Gaur egun ere, Garapen Iraunkor kontzeptua (edo horren gabezia) aho batez zehatu barik dago, eta neutrala ere ez da; hain zuzen ere, jarrera (doktrina-
koak eta politikoak) indibidualen eta taldekoen era-
ginpean dago, denbora- eta leku-testuinguru desber-
dinetan. Horren ondorioz, azken hamarkadotan, aditu askok parte hartu dute kontzeptuaren eztabaida teo-
rikoan eta kontzeptualean.

Garapen iraunkorraren oraingo maila, izan ere, prozesu luzearen eraginezkoa izan da, eta bertan, zenbait elementu konbinatu dira; esate baterako, biz-
tanleriaren sensibilizazioa (ingurumen-kalitatearen bilakaera negatiboari buruz); ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren arteko loturen ezagupena fin-
katzea; erakundeak indartzea eta nazioarteko akor-

⁵⁰ COM(2003)829 azkena, 2003ko abenduaren 23a

⁵¹ Ikerketa honetako 2. kapituluaren garatuta.

⁵² Gai hau hurrengo kapituluaren aztertutako dugu zehatzago.

dioak lortzea, bai gobernuen artean, bai horien eta eragile pribatuen artean, detektaturiko eragin negatiboetarako erantzunak prestatzeko.

Stockholmeko 1972ko Gailurretik aurrera hartutako erabakiek, gaur egun, eragin handia dute gobernuen kudeaketan eta maila desberdineko ekonomia-nahiz enpresa-jardueretan; gainera, nazioarteko ingurumen-eskubidea eta horrek zenbait herritan duen aplikazioa zehazten dute; halaber, herrien eta eskualdeen arteko nazioarteko eta alde biko harremanak finkatu, eta, azkenik, eragina dute pertsonen eta gizartearen bizi-estiloari buruzko aukeretan.

Hala eta guztiz ere, oraindik ere arazoak daude. Pobreziak eta gehiegizko kontsumoak (*gizateriaren gaitz bikiak*⁵³) oraindik ere presio itzela egiten dute ingurumenean. Horrela, gaur egun, munduan pobrezia gero eta handiagoa dago, eta, gainera, aberatsen eta pobreen arteko aldea gero eta handiagoa da. Zatiketa horiek, ingurumen-lerro banatzaileak, politiken lerro banatzaileak, zaugarritasunaren lubakiak eta bizi-estiloaren lerro banatzaileak adierazitakoak, arriskuan hartzen dute garapen iraunkorra.

Aurreko guztiaren ondorioz, garapen iraunkorra oraindik ere teorikoa da, neurri handian, 6 000 milioi

biztanletik gora duen munduko biztanleriaren zatirik handienarentzat⁵⁴.

Agerikoa da Brundtland Txostenaren eta Rioko Adierazpenaren edukiak eta helburuak oraindik ere guztiz baliozkoak eta ukaezinak direla. Garapen iraunkorraren denbora-dimentsioa («orainaren behar-erizanak», «etorkizuneko belaunaldien gaitasuna»), ingurumen aldagaia gainerako politiketan integratzea (garapen iraunkorra bermatzeko *sine qua non* baldintzatuz), eragile pribatuen zein publikoen erantzukizun soziala, Garapen Iraunkorraren dimentsio globala, oraingo produkzio- zein kontsumo-jokabideak aldatu beharra, etab.: horiek guztiak Rioko Adierazpenean jasotako ideiak dira.

Hau da, kontzeptuaren aldetik, Garapen iraunkorra berbera da 1987an, 1992an eta 2002an. Kontua da Rioko Adierazpena eta horren ondorengoak modu oso partzialean gauzatu direla.

Joera hori iraultzeko, Garapen Iraunkor kontzeptua estrategia berriekin handitzen ari da. Asoziazio globala, gobernantza edo enpresen erantzukizun soziala, izan ere, Rioko formulazioetan jasota egon arren, benetan orain barneratzen ari diren kontzeptuak dira.

⁵³ United Nations Environment Programme. Global Environmental Outlook-1 eta Global Environmental 2000 (<http://www.grida.no/geo/>)

⁵⁴ United Nations Environment Programme. Global Environmental Outlook-3

2. Garapen iraunkorreko europako estrategia

2.1. Europako ingurumen-politikak iraunkortasunerantz izandako bilakaera

2.1.1. Hiru etapa

Erromako Itunaren hasierako idazketan (1957) ez zen ingurumen-helbururik jaso, harik eta Akta Bakarrek (1986) berori ikuskatu arte. Beraz, Europako Ekonomia Elkartearen lehenengo urteetan ez zen ingurumen politika *komunitariorik* egon.

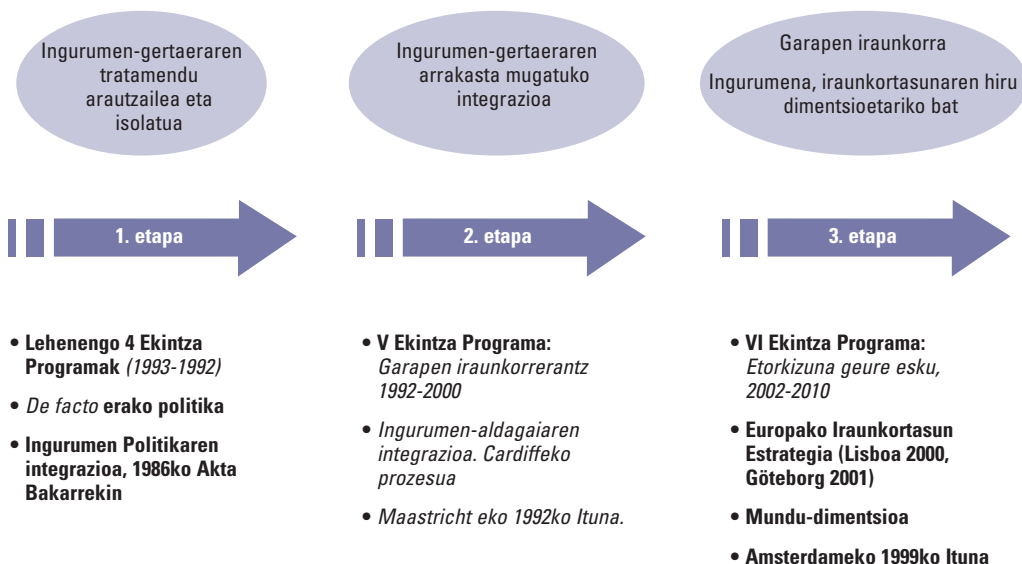
Hala eta guztiz ere, 1973tik arlo horretan zenbait jarduketak egin dira; hain zuzen ere, Ingurumenaren arloko Ekintza Programa izenekoak (antzeko beste izen batzuk ere erabilia), eta, orain arte, halako 6 onetsi dira. Horien formulazioan eta planteamenduan, enfasi-desberdintasun nabariak dituzten hiru etapa bereizten dira:

Lehenengo etapa: tratamendu arautzailea eta sektoriala

Europako lehenengo 4 Ekintza Programak sartzen dira barruan; ezaugarri nagusia, izan ere, gehienbat tratamendu arautzailea eta sektoriala (espezifikoa) ematea da, *ingurumen arazoei*, apurka-apurka ñabardura eta ikuspegi osagarriak agertzearen kalterik gabe.

Ingurumen-ekintzako Lehenengo Programa 1973an onetsi zen⁵⁵; bertan, Europako politikaren printzipio nagusiak ezarri ziren (kontserbazio-printzipioak, eta *kutsatzen duenak ordaindu egiten du* deritzona). Bigarren Programak (1977an) gaurkotu eta zabaldu egin zuen Lehenengo Programa (2.1 laukia).

1. IRUDIA. EUROPAKO INGURUMEN-POLITIKAKO HIRU ETAPA

⁵⁵ Kontseiluaren eta estatukideetako gobernuen ordezkarien adierazpena.

Ingurumenaren arloko Hirugarren Programaren bidez, ingurumen-babesaren ikuspegiak nolabaiteko bilakaera izan zuen, eta, lehenengoz, prebentzioa ingurumen-eskakizunak beste ekonomia- eta gizarte-sektore batzuetako neurrien planifikazioan eta bete-arazpenean integratuta egin beharra ezarri zen.

Europako Komunitateen Kontseiluak aditzera ematen du⁵⁶ garrantzitsua dela ekintza komunitarioak garatzea, batik bat honako arlo hauetan:

a) *ingurumen-dimentsioa gainerako politiketan integratzea;*

b) *ingurumenaren gaineko eraginaren ebaluazioaren prozedura;*

c) *kutsaduren eta nahasteen murriztapena, ahal dela jatorritik bertatik, kutsadura inguru batetik bestera igarotzea ekiditeko ikuspegi baten esparruan.*

Azkenik, Laugarren Programak⁵⁷ argi eta garbi adierazten du etapa berrirako bilakaera, zenbait arazoirenekin eraginez. Lehenengo eta behin, urtebete lehenago Europako Akta Bakarra⁵⁸ onetsi zen; horrek, Europako Elkarteko eskumenean arloan, osasuneko

2.1. LAUKIA. **INGURUMENAREN ARLOKO LEHENENGO EKINTZA PROGRAMAK (1973-1992)**

URTEA	Programa	HELBURUAK
1973-77	Ingurumenaren arloko Europako I. Ekintza Programa ⁵⁹	Europako politikaren printzipio nagusiak ezarri ziren; besteak beste, aipagarriak dira zuzenketaren gaineko prebentzio printzipioa eta «kutsatzen duenak ordaindu egiten du» printzipioa. Gainera, hiru jarduketa-lerro ezarri ziren: kutsadura murriztea eta horren prebentzioa egitea, inguru naturala hobetzea eta Elkartearen ekintzak, nazioarteko erakundeen barruan.
1977-81	Ingurumenaren arloko Europako II. Ekintza Programa ⁶⁰	Lehenengo Programaren jarraipena da; azken horren helburuak eta oinarriko printzipioak bereganatu eta alderdi batzuk sustatu egin zituen, adibidez, esparru naturalaren zentzuzko babesa eta kudeaketa (kartografia ekologiko sistema, nekazaritzaren eta ingurumenaren arteko lotura nabarmenduta) edo faunaren eta floraren babesa (espezieen babesari loturiko alderdi etikoen lehenengo aipamena).
1982-86	Ingurumenaren arloko Europako III. Ekintza Programa ⁶¹	Aurrekoek ezarritako jarduketa-lerroei jarraipena eman zien; hala ere, printzipio eta jarduketa-lerro berriak sortu ziren. Horien artean, aipagarriak dira ingurumena Europako gainerako politiketan integratzea eta produkzio-jarduera batzuek ingurumenean sorturiko eraginaren ebaluazioa egitea; horrela, IEEKo 85/337/EEE zuzentaraua onetsi zen.
1987-92	Ingurumenaren arloko Europako IV. Ekintza Programa ⁶²	Ingurumen-politikak Europako gainerako politiketan (nekazaritza, industria, energia-politika, eskumenekoa eta barne-merkatukoa, garraioa, turismoa, etab.) duen integrazioaren alderdi guztiak berretsi eta garatu zituen. Gainera, agerian jarri zituen Europako ingurumen-arauen betarazpenari eta aplikazio urriari loturiko arazoak; era berean, aditzera eman zuen garrantzitsua zela Europako ingurumen-zuzenbidearen benetako aplikazio errealaren kontrola hobetzea.

⁵⁶ Hirugarren Programa ezarri zuen Erabakiaren hitzaurreko zatia.

⁵⁷ Ingurumen Ekintzako IV. Programa 1987ko urriaren 10ean onetsi zen, eta 1993ko urtarrilaren 1era bitarteko indarraldia izan zuen, Europar Batasuna eratu zuen Hitzarmena (Maastricht) indarrean sartu baino hilabete lehenagora artekoa.

⁵⁸ 1986/2/17an, 1987/7/1ean indarrean sartzeko. Horren bidez, aurrerakuntza egon zen Europako merkatu bakarraren eraketan.

⁵⁹ 1973/12/20ko C 112. zenbakiko Egunkari Ofiziala. 0003 or.

⁶⁰ 1997/06/13ko C 139 zenbakiko Egunkari Ofiziala. 0001 or.

⁶¹ 1983/02/17ko C 046 zenbakiko Egunkari Ofiziala. 0001 or.

⁶² 1987/12/07ko C 328 zenbakiko Egunkari Ofiziala. 0001 or.

nahiz lan-segurtasuneko politikak, ikerketako, garapeneko eta ingurumeneko politikak sartu zituen. Laugarren Programa, horrenbestez, erabateko zuzenbideko Europako ingurumen-politikaren estaldura juridikoarekin diseinatu zen.

Bigarrenez, ingurumen-politika Europako gainerako politika sektorialetan integratu beharra berretsi zen, eta integrazioaren garapen zehatzagoa planteatu zen.

Bigarren etapa: Ingurumen-gertaeraren arrakasta mugatuko integrazioa

V. Ekintza Programaren garaikoa den etapa honetan, Europako Elkarrekin enfasia gero eta handiagoa jarri zuen ingurumen-politika gainerako politika sektorialean **integratu** behar izatean. Horrenbestez, eredu sozioekonomikoaren eta ingurumen-helburuen arteko lotura modu sistematikoagoan egiten hasi zen, eta, horrela, ingurumen-iraunkortasuna

Europako politiken baldintzatzailetzat agertzen da. Hori agerian gelditu da V. Programaren izenean bertan: *Garapen iraunkorrerantz*.

Benetako integrazioa egiteko zailtasunak, bestalde, agerian gelditu dira Europako Kontseiluek berandura arte (1998tik aurrera) ez dutelako jarrerarik hartu; hain zuzuzen ere, Cardiffeko *prozesura* arte.

V. Programa, izan ere, Europar Batasunak Rioko Gailurreko (1992) proposamenei emandako erantzuna izan zen; hain zuzen ere, garapen iraunkorraren aldeko konpromisoa hartu zuen **lehenengoz**⁶⁴. Erantzun hori ez zen nahikoa, ez praktikan eta ez planteamenduan; Europako Kontseiluaren ustez, estrategia zehatzagoa formulatu behar zen (Europako Helsinkiko Kontseilua, 1999), eta horrela, 2001ean Batzordearen proposamena eta Europako Kontseiluko akordioa (Göteborgen) iritsi ziren, alde batetik; eta, bestetik, VI. Ekintza Programa onetsi zen (2002).

2.2. LAUKIA. INGURUMEN EKINTZAKO V. PROGRAMA (1992-2000)

Programa	HELBURUAK
Ingurumen Ekintzako Europako V. Programa, «Garapen Iraunkorrerantz» ⁶³	<p>Helburu nagusia ingurumen-politikak EBko gainerako ekonomia- zein gizarte-politiketan integratzea da. Era berean, handitu egin du ingurumena babesteko neurri politikak gauzatzeko erabilitako tresnen sorta, baita hiritarren sentsibilizazio eta informazio maila sustatzeko aheginak ere, garapen iraunkorraren arloan.</p> <p>Horren edukiak hauxe ezartzen du:</p> <ol style="list-style-type: none"> Lehentasunezko zazpi ingurumen-gairako (aldaketa klimatikoa, azidifikazioa, biodibertsitatea, ura, hiriko ingurumena, kostaldeko zonak eta hondakinak) eta arriskuak nahiz istripuak kudeatzeko estrategiak. Ingurumen-irizpideak integratuta eduki behar dituzten sektoreen hautapena (industria, energia, garraioa, nekazaritza eta turismoa). Tresna-sorta handitzea, merkatuko tresnen garrantzi gero eta handiagoarekin. Informazioaren, gardentasunaren eta partekaturiko erantzukizun kontzeptuaren sustapena. Nazioarteko dimentsioa, planeta osoko arazoei eta Rioko Konferentziari erantzuna emateko.

⁶³ 1993/05/17ko C 138 zenbakiko Aldizkari Ofiziala. 0001. or.

⁶⁴ Batzordearen jakinarazpen honen sarreran adierazten denez: *Etorkizuna norantz bideratu. Europako V. Programaren ebaluazio orokorra*, COM(1999)543 azkena, 1999/11/24koa

2.3. LAUKIA. *MUNDUKO ETA EUROPAKO PROZESUEN ARTEKO LOTURA*

Nazioarteko akordioak	Europako funtsezko formulazioak
Lurraren Gailurra (Rio 1992): <ul style="list-style-type: none"> • Rioko Adierazpena • Programa/Agenda 21 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingurumenaren arloko ekintza eta politikako V. Programa (1992) • Cardiffeko integrazio-prozesua (1998)
Johannesburgeko Gailurra (2002)	<ul style="list-style-type: none"> • Ingurumen-ekintzako VI. Programa (2002) • Garapen iraunkorraren aldeko estrategia, 2001 • <i>Garapen iraunkorrerako asoziaziorantz</i> izeneko jakinarazpena, 2002

2.4. LAUKIA. *INGURUMENAREN ARLOKO VI. EKINTZA PROGRAMA, 2002-2010.* *INGURUMENA 2010: ETORKIZUNA GEURE ESKU*

Helburuak

2. artikulua: Printzipio eta xede orokorrak

1. Programa... Europako politikaren esparru bat da, ingurumenaren arloan, eta horren helburua ... bereizmena lortzea da, ingurumen-presioen eta hazkunde ekonomikoaren artean.

Programa Europar Batasunaren garapen iraunkorrerako strategiako ingurumen-dimentsioaren oinarria da, eta lagun-garria izango da ingurumen-kezkak Europako politika guztietan integratzeko, batez ere estratergiarako ingurumen-lehentasunak ezartzeko.

2. Programaren helburuen artean, aipagarriak dira baliabideen erabileraren eta horien nahiz hondakinen kudeaketaren eraginkortasun handiagoa lortzea, produkzio- eta kontsumo-eredu iraunkorragoak segurtatzeko, baliabideen erabilera eta hondakinen sorkuntza eta hazkunde ekonomikoaren tasa bereiziz; halaber, bermatu egin nahi da baliabide berriztagarrien eta berriztaezinen erabilerak ingurumenaren xurgapen-gaitasuna gaintitzen ez duela.

Edukiak hauxe ezartzen du:

1. Ingurumen-helburuak betetzeko estrategia:
 - a. Indarreko legeriaren aplikazioa hobetzea.
 - b. Ingurumen-kezkak gainerako politiketan integratzearen arloan sakontzea. Emaitzak **neurtu** egin behar dira.
 - c. Merkatuarekin lan egitea, enpresen eta kontsumitzaileen interesen bidez, **produkzioko eta kontsumoko eredu iraunkorragoei dagokienez**.
 - d. Hiritarren eginkizuna indartzea, informazio arduratsuaren bidez.
 - e. Lurzoruaren Europako estratergiarantz aurrerapausoak ematea.
2. **Lehentasunezko 4 arloren** gaineko arreta berezia: biodibertsitatea, osasuna, baliabide naturalen erabilera eta hondakinen kudeaketa.
3. Nazioarteko dimentsioa: EBren handitzea eta ingurumenaren erabateko integrazioa, atzerriko harremanetan.
4. Partaidetza eta ezagupen irmoak
5. Gaikako zazpi estratergia:
 - Aire garbia
 - Lurzoruaren babesa
 - Plagiziden erabilera iraunkorra
 - Itsasoko ingurumenaren babesa eta kontserbazioa
 - Hondakinen birziklapena eta prebentzioa
 - Baliabide naturalen erabilera iraunkorra
 - Hiriko ingurumena

Hirugarren Etapa: Garapen Iraunkorraren Zentralitatea

2000. urtetik aurrera, ingurumen-politika garapen iraunkorraren arazoari estu lotuta dago. Hortaz, **Ingurumen Ekintzako VI. Programan** enfasi-aldaketa dago, eta fokua iraunkortasunaren ingurumen-dimentsioan jartzen da: **Ingurumen-politika estrategia zabalago baten barruko pieza** da, eta, horrela, garapen iraunkorraren hiru dimentsioetariko bat da (ekonomia, gizartea eta ingurumena).

Produkzio- eta kontsumo-moduak aldatu beharra planteatzen da, iraunkortasuna lortu ahal izateko; horrela, horren ardatz nagusia **hazkunde ekonomikoa eta ingurumen-presioa bereiztea** da (hau da, baliabideen erabilera eta hondakinen sorkuntza). Xedea **produkzio- eta kontsumo-eredua aldatzea** da, argi eta garbi; beraz:

- Hiritarrek eta enpresek funtsezko eginkizuna dute, merkatuko tresnen bidez (informazioa eta prezioak).
- Gobernantza hobetu beharra dago, gardentasuna, hiritarren partaidetza eta politika publikoak formulatzeko nahiz kudeatzeko prozesuetan informazioa sustatuta.

Bilakaera horren ondorioz, Europako planteamenduak nazioarteko gobernu-adierazpenekin lerrokatzen doaz, baina desberdintasun nabarmen batekin: Garapen ekonomikoaren eta ingurumen-iraunkortasunaren arteko lotura argi dago V. Ekintza Programatik. Hala eta guztiz ere, gizarte-garapenak (pobrezia aurkako borroka) ez du arreta bera jaso. Lisboako Europako Kontseilutik soilik (2000ko martxoan) jarri zaio arreta formalari garapen iraunkorraren **gizarte-dimentsioari**, eta helburu zehatzak lortzeko estrategiak ordutik jarri dira.

2.1.2. Garapen iraunkorra Europako Hitzarmenetan eta Ingurumen Ekintzako Programetan

Garapen iraunkorrak Europako politikan duen garrantzia argitu ondoren, horren esangura zehatza jakin behar da, Europako arauzko testuetan eta, hain zuzen ere, ingurumenaren arloko Hitzarmenetan nahiz Ekintza Programetan jasotakoa aintzat hartuta.

Iraunkortasuna Europako Hitzarmenetan

1987ra arte, ingurumen-politikak ez du Europako lerrunik hartu, eta garapen iraunkorra, berriz, 1997ra arte ez da Europar Batasunaren berariazko helburua izan; hain zuzen ere, Amsterdameko Hitzarmenera arte, horrek aldatu egin baititu Europako Elkartea (1957) eta Europar Batasuna (1992) eratzeo Hitzarmenak⁶⁵.

Azken horretan onartzen denez⁶⁶, Batasunaren helburuetariko bat hauxe da: «*ekonomia- eta gizarte-aurrerakuntza sustatzea, enplegu maila handia eskuratzea eta **garapen orekatua zein iraunkorra lortzea***». Horrek gizarte-dimentsio argia dauka, helburua lortzeko helburuetariko bat, izan ere, «*ekonomia- eta gizarte-kohesioa indartzea*» baita.

Bestalde, 1957ko Hitzarmenaren idazketa berriak zantzu gehigarriak ematen ditu, bertako 2. artikuluan ezartzen denez Europako Elkartearen helburua honako helburu edo xede hauek lortzea baita⁶⁷:

- a) jarduera ekonomikoaren **garapen** harmoniatsua, orekatua eta **iraunkorra**, Batasun osoan,
- b) enplegu eta gizarte-babeseko maila altua,
- c) gizonaren eta emakumearen arteko berdintasuna,
- d) **hazkunde iraunkorra** eta inflaziorik gabea,

⁶⁵ Europar Batasunaren Hitzarmena aurrerapauso handia da, Europako herrien arteko lotura estuagoa ezartzeko prozesuan. Batasuna Europako Elkartean oinarritzen da, Hitzarmenak lankidetzarako ezarritako moduekin eta politikekin osatuta (kanpo-politikari eta segurtasunari buruzko xedapenak, zigor-arloko lankidetzak judiziala eta estatu taldeen arteko lankidetzak indartzeko mekanismoak).

⁶⁶ Europar Batasunaren Hitzarmeneko 2. artikulua.

⁶⁷ Zerrenda horrek nolabait ere erredundantzia dauka, garapen iraunkorari buruz eskaintzen duen ikuspegi integrala dirudienez ez baita nahikoa. Zerrenda horretatik ondorioztatzen denez, garapen iraunkorra, izan ere, ingurumen-irizpenak gainerako politiketan integraztearen ondoriozkoa da, eta, jarduera ekonomikoak iraunkorrak izateko, beharrezkoa da horien hazkundera egonkorra eta inflaziorik gabea izatea.

- e) emaitza ekonomikoen konbergentzia eta lehia-kortasun maila altua,
- f) ingurumenaren kalitatearen babes eta hobekuntza maila altua,
- g) bizi mailaren eta kalitatearen hobekuntza,
- g) ekonomia- eta gizarte-koherentsia, eta
- i) estatukideen arteko elkartasuna.

Bestalde, 6. artikuluko ingurumen-politikak gainerako politiketan integraztearen printzipioa ezartzen du, bertan ezartzen baita *ingurumena babesteko eskakizunak* politika komunitarioetan integraturik egon behar direla, «*garapen iraunkorra sustatzeko*».

Bi hitzarmenetan garapen iraunkorrari buruz egiten diren lau aipamen horiek hitzez hitz jasota daude 2.5 laukian.

Iraunkortasuna Ingurumen Programetan

Hitzarmenak urriak dira iraunkortasun kontzeptua argitzeko, eta ingurumenaren arloko V. eta VI. Ekintza

programak adierazgarriak dira, garapen iraunkorra ulertzeko moduari eta horrek arlo guztietan dituen inplikazioei dagokienez.

V. Ekintza Programan, iraunkortasuna gehienbat ingurumenaren ikuspegitik planteatzen da, eta nabarmendu egiten da ingurumen-irizpideak ingurumenaren, baliabide naturalen eta gainerako politika komunitarioen (industria, energia, garraioa, nekazaritza eta turismoa) babesean integratu beharra; gainera, onartu egiten da planetako ingurumen-erronka handien erantzunek behar duten nazioarteko dimentsioa (*supra* eta 2.6 laukia).

V. Programa amaitzeaz dagoelarik, asmo handi-goko ideiak adierazten dira, argi eta garbi, eta horiek baliozkoak dira kontzeptua eta horrek ingurumen-politikarekin duen lotura zehazteko.

Horrela, interesgarria da (ikus 2.7 laukia) V. Programaren ebaluazio orokorrean garapen iraunkorraren helburua zein den irakurtzea: oraingo belaunaldiaren gizarte-ongizatea lortzea, Europako eta mundu osoko etorkizuneko belaunaldiekiko elkarta-

2.5. LAUKIA. IRAUNKORTASUN-PRINTZPIOA, ELKARTEAK ETA BATASUNA ERATZEKO HITZARMENETAN

Europar Batasuna eratzeako Hitzarmena (1992)	Europako Elkartea eratzeako Hitzarmena (1957)
<p>Zazpigarrena:</p> <p>— Bertako herrien gizarte-eta ekonomia-aurrerakuntza sustatzeko ERABAKIA HARTUTA, garapen iraunkorraren printzipioa aintzat hartuz, barruko merkatua sortu eta koherentsia nahiz ingurumenaren babesa indartuta, eta ekonomia-integrazioa aurrerakuntzekin batera beste arlo batzuetako aurrerakuntza paraleloak ere egingo direla bermatzen duten politikak garatzeko.</p> <p>2. artikulua:</p> <p>Batasunak honako helburu hauek izango ditu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomia- zein gizarte-aurrerakuntza eta enplegu maila altua sustatzea, eta garapen orekatua eta iraunkorra lortzea, batik bat barruko mugarik gabeko esparrua sortuta, gizarte- nahiz ekonomia-koherentsia indartuta eta ekonomia- zein moneta-batasuna ezarri; horrela, moneta bakarra sortuko da, Hitzarmen honetako xedapenetan ezarritakoaren arabera; 	<p>...2. artikulua</p> <p>Elkaratearen eginkizuna, izan ere, ekonomia- nahiz moneta-batasuna finkatuta eta merkatu batua ezarri, eta 3. nahiz 4. artikuluan jasotako politika edo ekintza komunak garatuta, jarduera ekonomikoen garapen harmoniatua, orekatua eta iraunkorra sustatzea izango da, Elkartea osoan; gainera, enpleguko nahiz gizarte-babeseko maila altua sustatuko du, baita gizonaren eta emakumearen arteko berdintasuna ere; halaber, hazkunde iraunkorra eta inflazio gabea, lehiakortasun eta konbergentzia (emaitza ekonomikoetan) maila altua, ingurumen-kalitatearen hobekuntza eta babes maila altua, bizi mailaren eta kalitatearen igoera, ekonomia- eta gizarte koherentsia, eta estatukideen arteko elkartasuna.</p> <p>6. artikulua:</p> <p>Ingurumena babesteko eskakizunak Elkaratearen politiken nahiz ekintzen (3. artikuluan aipatutakoak) zehaztapenean eta gauzapenean integratu beharko dira, garapen iraunkorra sustatu ahal izateko. <i>NB: Amsterdameko Hitzarmenak sarturiko ikuskapenaren arabera idazketa eta zenbakuntza (1997)</i></p>

2.6. LAUKIA. **IRAUNKORTASUNAREN IKUSPEGIA INGURUMENAREN ARLOKO V. EKINTZA PROGRAMAN (1999-2000)**

Garapen iraunkorrerako bidea luzea eta neketsua izan daiteke, baina lehenengo urratsak oraintxe eman behar dira.

Garapen iraunkorrek bizi-kalitate orokorra mantendu, baliabide naturalen etengabeko lorpena ahalbidetu eta ingurumenaren gaineko kalteek irautea ekiditen du.

Programa honetan ezarritako estrategiaren azken helburua, izan ere, Elkarteko hazkunde-jarraibideak aldatzea da; horretarako:

- Onartu egin behar da giza jardueren eta ekonomia- nahiz gizarte-garapenaren jarraipena, izatez ere, inguru naturala eta bertako baliabideak ondo babestearen eta euren kalitatearen araberakoa dela.
- Lehengaien erreserbak mugatuak direnez, horien berrerabilera eta birziklapena sustatu behar da, baliabide naturalak alferrik ez galtzeko.
- Elkarteko hiritarren jokabidearen joerek kontzientziaioa jarri behar dute agerian, baliabide naturalak mugatuak izateari eta pertsonen baliabideek gainerako pertsonen kontura erabili ezin izateari dagokionez, eta belaunaldi batek baliabideok hurrengo belaunaldien kontura erabili ezin izateari dagokionez

Iturria: V. Ekintza Programa: Garapen iraunkorrerantz, 1992-2000.

2.7 LAUKIA. **GARAPEN IRAUNKORRAREN HELBURUA, 1999**

«Garapen iraunkorraren helburua ... oraingo eta geroko belaunaldien ongizatea izan behar da, Europan eta mundu osoan: oparotasun ekonomikoa, segurtasuna eta gizarte-justizia, ingurumenaren arloko asmo handiko arauak eta geure baliabide naturalen zentzuzko kudeaketa» (hitzaurrea, 23. or.).

«Sektore ekonomikoetan irizpenen integrazioa handitu ezin bada (arazo ekologikoen zergatiak konpontzeko), eta hiritarren nahiz alderdi interesatuen partaidetza eta konpromiso argia ez badago, geure hazkundera aurrerantzean ere ez iraunkorra izango da ingurumenerako, babes-neurri berriak hartu arren» (hitzaurrea, 4. or.).

Onorioak: Ingurumenetik garapen iraunkorrera: ... **Geure oraingo arazorik larrienak produkzio- eta kontsumo-jarraibide ez-iraunkorrei lotuta daude.** Ezinbestekoa da **ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-helburuak beste modu batera ezartzea**, horiek osagarriak eta iraunkortasunerako lagungarriak izateko... garapen iraunkorraren aldeko estrategia bat zenbait printzipio eta helburu gidaritan oinarritu daiteke, eta horiek, berriz, ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-alderdiei buruzko ekintza-egitamuak euskarrituko dituzte».

Iturria: Batzordearen Jakinarazpena, Etorbizuna norantz bideratu. Europako V. Programaren ebaluazio globala, COM(1999)543 azkena, 1999/11/24koa, 27-28. orr.

suna erakutsiz⁶⁸, eta ongizate horrek zenbait osagai ditu:

- oparotasun ekonomikoa,
- segurtasuna eta gizarte-justizia,
- ingurumenaren arloko asmo handiko arauak, eta
- geure baliabide naturalen zentzuzko kudeaketa.

Eta norabide horretan aurrerapausoak emateko moduak adierazten dira:

- Sektore ekonomikoek *ingurumen-irizpenak* konpultuan hartzea.
- Hiritarrak eta alderdi interesatuak inplikatzeko.
- Planeta osoko ikuspegia hartzea.
Planteamendu berri honetan oinarrituz, bidezko zenbait ohar egin daitezke:
- Iraunkortasuna ez da ingurumen-arauetara mugatzen, horiek *babes-arautzat* ulertuta. Ingurumenaren babesa gainditu eta *garapen iraunkorren* murgildu behar gara;

⁶⁸ Brundtland Batzordearen Txostenean agertzen den ideia bera, baina *beharrizanak* hitzaren ordez *gizarte-ongizate* sartuta, horrek dimensio kolektiboagoa eta konplexuagoa baitauka.

2.8. LAUKIA. *IRAUNKORTASUNAREN IKUSPEGIA, INGURUMENAREN ARLOKO VI. EKINTZA PROGRAMAN (2002-2010)*

«Garapen iraunkorra ezin daiteke ingurumen-politikaren bitartez soilik lortu; izan ere, eragile politiko guztien konpromisoa behar du, ingurumeneko eragileen eta Europako politiken sortza osoaren konpromisoa ere barne, ingurumen-, gizarte- eta ekonomia-helburuen arteko oreka bikaina lortu ahal izateko.»

Ingurumenaren arloko Ekintza Programa Berri hau guztiz desberdina da. Iraunkortasuna lortzeko Europako estrategia zabalago baten ingurumen-dimentsioa adierazten du. Helburua ingurumenaren funtsezko arazoak eta horiek sustatzen dituzten indarrak zehaztea da. Ingurumen-integrazioa, izatez ere, gainerako politikek planteatu diren arazoei erantzun eraginkorra ematen dietela segurtatzeko mekanismoa da.»

Iturria: Erabaki-proposameneko zioen azalpena.

- **Benetako** arazoa (ingurumen-arazorik larrienak) produkzio- eta kontsumo-jarraibideetan dago. Horrenbestez, ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-helburuak finkatzeko beste modu bat lortu behar da, eta, horretarako, ezinbestekoa da hiritarrak eta beste eragile interesatu batzuk inplikatzeari;
- Iraunkortasunak mundu osoko dimentsioa dauka, ez Europako dimentsioa bakarrik; izan ere, ezin daiteke Europako garapen iraunkorrik segurtatu, baldin eta hirugarren munduko baliabide naturalen narriadura edo lapurreta ahazten bada, edo ingurumenerako kaltegarriak diren produkzio-jarduerak garapen urriagoko herrietara *esportatzen* badira (hain zorrotzak ez diren ingurumen-araudiak dituzten herrietara).

Garapen iraunkorraren planteamendu hau guztiz integraturik dago **VI. Ekintza Programan**, eta, lehen esan dugunez (2.4. laukia), arrakasta, izan ere, **hazkunde ekonomikoa eta ingurumen-presioa beheraztearen** araberakoa da, helburua **produkzio- eta kontsumo-ereduaren aldaketan** jarrita, hazkunde ekonomikoak ingurumenean presiorik ez eragiteko.

Hala eta guztiz ere, lorturiko emaitzak ikusita⁶⁹, badirudi ez dela hain erraza garapen iraunkorraren hiru aldagaien arteko oreka lortzea.

2.1.3. *Helburuetatik Europako estrategietara*

Hitzarmenen helburu orokorrak finkatu ondoren, eta ingurumen-politikaren testuinguruan helburu ze-

hatzak zehaztutakoan, estrategiak artikulatu beharra zegoen. Alde batetik, **Cardifeko** (1998) integrazio-estrategiaren helburua, izan ere, ingurumena Batasuneko politikaren sektore desberdinetan integratzea da. Bestetik, Garapen Iraunkorreko Europako Estrategia (horren sorkuntza **Lisboan** hasita eta **Göteborgen**, 2001, amaituta) hiru dimentsioen ikuspegiari oinarritzen da.

Azken horri dagokionez, 2000ko martxoan Lisboako Europako Kontseiluak Batasunerako helburu estrategikoko berria zehaztu zuen, ondoren adierazitakoaren arabera: «*Ezagupenean oinarrituriko ekonomiarik lehiakorrena eta dinamikoena izatea mundu osoan, iraunkortasunez, enplegu gehiagorekin nahiz hobeekin eta gizarte-kohesio handiagorekin hazteko (hazkunde ekonomikoa) gauza den ekonomia*» (5. puntua). Hain zuzen ere, kezka langabezia eta gizonen zein emakumeen nahiz eskualdeen arteko desorekan oinarritzen dira, baita ezagupenaren ekonomiaren garapen urrian ere (informazioaren teknologia), ingurumen dimentsioa eta garapen iraunkor integrableko estrategia aipatu barik.

Stockholmeko Europako Kontseiluak (2001eko martxoaren 24a) harturiko erabakiaren arabera, konpromiso politiko hori *Europar Batasunaren Garapen Iraunkorrerako Estrategiarekin*⁷⁰ osatu eta bertan oinarrituko da; gainera, ingurumen-dimentsioa integratuko du. Bertan onartzen denez, *epe luzean, hazkunde ekonomikoa, gizarte-kohesioa eta ingurumenaren babesa elkarrekin lotuta joan behar dira.*

⁶⁹ Udaberriko txostenetan lorturiko emaitzak aztertzea baino ez dago; COM(2003)5 azkena, COM(2004)29 azkena eta COM(2003)745 azkena.

⁷⁰ Helsinkiko lehenagoko Kontseiluak ere eskatuta (1999).

Estrategiaren edukia eta azterketa zehatza kapitulu honetako 2.3 atalean garatuta daude.

2.2. Ingurumenaren integrazioa Batasuneko politiketan: Cardiffeko prozesua

Aurrekariak

Cardiffeko Prozesuaren funtsezko edukia aztertzeko, atzerako jauzia egin behar dugu Luxenburgoko Europako Kontseilura (1997). Kontseilu horretan adierazitakoaren arabera, beharrezkoa zen (*eskakizuna*) ingurumenari buruzko xedapenak integratzea, Europar Batasunaren politika eta ekintza guztietan. Horrela, kontseilu horren ondorioetan hauxe esaten zen berariaz:

Europako Kontseiluak seguru daki (etorkizuneko Hitzarmeneko 6. artikuluan adierazitako konbikzioa) ingurumena babesteko eskakizunak Elkarteko politiketan eta jarduketetan integratu behar direla, garapen iraunkorra sustatu ahal izateko. Ikuspegi horretatik begiratuta, Batzordeari gonbita egiten dio, helburu hori lortzeko estrategia aurkezteko, 1998ko abenduko bilkura egin baino lehen.

Beraz, Europako Kontseiluak honako honetarako gonbita egin zion Batzordeari: Vienan ospatzekoa zen 1998ko abenduko bilkura baino lehen, ingurumen-irizpenak EBren politiketan integrazteko estrategia sortzeko.

Batzordea aurreratu egin zen epeetan, eta Cardiffen 1998ko ekainean egindako Kontseiluan, jarraibide jakinak aurkezten zituen estrategia-proiektu bat aurkeztu zuen⁷¹; jarraibide horien helburua, izan ere, Batasuneko erakundeek printzipio hauek aplikatuko zituztela bermatzea zen: ingurumen-alderdiak funtsezko ekimen politiketan integratzea, lehentasunezko ekintzak zehaztea, erakunde bakoitzaren barne-antolamendua egokitzea, erakundeen arteko lankidetzaren garatzea eta aurrerakuntzen jarraipena zein ebaluazioa egitea.

Europako hurrengo Kontseiluetan, Ministro Kontseilu sektorialeki estrategia bereziak ezartzeko

eskabidea egin zitzairen, euren eskumen-arloetan ingurumen-integrazioa gauzatzeko.

- Horrela, hasieran, **Garraio**, **Energia** eta **Nekazaritzako** Ministro Kontseiluei prozesua hasteko gonbita egin zitzairen, eta hori urte horretako abenduan ospatzekoa zen Vienako Europako Kontseiluak ikuskatu zuen.
- Gero, Vienan egindako Kontseiluan, **Garapen**, **Barne Merkatu** eta **Industriako** Kontseiluei prozesu hori hasteko gonbita egin zitzairen.
- Azkenik, 1999ko ekainean Kolonian egindako Europako Kontseiluan, **Arazo Orokor**, **ECOFIN** eta **Arrantzako** Kontseiluei egin zitzairen eskabidea, ingurumen-gaiak euren orientazio politikoe-tan integrazteko.

9. laukian (ikus IV. eranskina), estrategiak lantzeko prozesu horren segida kronologikoa agertzen da. **2.10 laukian** eta hurrengoetan, berriz, estrategia horien edukia laburbiltzen da.

2.3. Europar Batasunaren estrategia garapen iraunkorrerako

2.3.1. Lisboako Estrategia hazkunderako eta enplegurako

Helsinki 1999ko abenduan egindako bileran, Europako Kontseiluak epe luzeko estrategia-proposamena lantzeko eskabidea egin zion Europako Batzordeari, bertan garapen iraunkorreko politikak sartzeko, ekonomiaren, gizartearen eta ekologiaren ikuspegitik; hori Europako Kontseiluan aurkeztu behar zen, 2001eko ekainean.

Hasieran, 2000ko martxoan, Lisboako Europako Kontseiluak asmo handiko helburu estratetikoa zehaztu zuen Batasunean, hurrengo hamarkadarako, enpleguaren hazkunde kuantitatiboa nahiz kualitatiboa eta gizarte-kohesioan oinarrituz; hala ere, bertan iraunkortasuna lantzean

⁷¹ Batzordeak Kontseiluari egindako Jakinarazpena: *Integraziorako lankidetzaren ingurumena Europar Batasunaren politiketan integrazteko estrategia.*

2.9. LAUKIA. INGURUMENA EBREN POLITIKETAN INTEGRATZEKO PROZESUA

	Luxemburgo (1997ko abendua)	Cardiff (1998ko ekaina)	Viena (1998ko abendua)	Colonia (1999ko ekaina)	Helsinki (1999ko abendua)	Lisboa (2000ko martxoa)	S. M. DA FEIRA (2000ko ekaina)	Niza (2000ko abend.)	Estocolmo (2001eko martxoa)	Gotemburgo (2001eko ekaina)	Laeken (2001eko abendua)	Barcelona (2002)
Luxemburgo (1997ko abendua)	Integrazio Estrategia eskatu da	Ok										
Cardiff (1998ko ekaina)	Ingurum. integrat. hasierako txostenak eskatu dira.	Ingurum. integrat. garraio, energia eta nekazaritza kontseil. ⁶⁸	Ok									
Viena (1998ko abendua)		Ingurum. integrat. hasierako txostenak eskatu dira	Ingurum. integrat. garapenean, barne-merkatuan eta industrian ⁶⁹	↑	Ok							
Colonia (1999ko ekaina)				Ingurum. integrat. hasierako txostenak eskatu dira	Ok arazo orokorren hasierako txotenean	↑	Ok Arrantzako has. txost.	Ok ECOFIN amaier. txost.				
Helsinki (1999ko abendua)					Ok Ingurumen Aderazleak ⁷⁰	↑				Ok Integrazio Estrategia garapenean, barne-merkatuan, industrian, gai orokorretan eta arrantzan ⁷³		Ok Integrazio Estrategiak gai orokorretan, EKOFINen eta arrantzan ⁷⁴

2.9. LAUKIA. **INGURUMENA EBREN POLITIKETAN INTEGRATZEKO PROZESUA (JARRAIPENA)**

	Luxemburgo (1997ko abendua)	Cardiff (1998ko ekaina)	Viena (1998ko abendua)	Colonia (1999ko ekaina)	Helsinki (1999ko abendua)	Lisboa (2000ko martxo)	S. M. DA FEIRA (2000ko ekaina)	Niza (2000ko abend.)	Estocolmo (2001eko martxo)	Gotemburgo (2001eko ekaina)	Laeken (2001eko abendua)	Barcelona (2002)
Lisboa (2000ko martxo)						Lisboako Estrategia						
S. M. DA FEIRA 2000ko ekaina)							GIEen beharra berretsi du			Ok GIE ⁷⁵		
Niza (2000ko abend.)								GIEen beharra berretsi du		Ok GIE		
Estocolmo (2001eko martxo)									Udaberriko leh. Konts. GIEen beharra berretsi du	Ok GIE		
Gotemburgo (2001eko ekaina)												
Laeken (2001eko abendua)											7 Udaberriko bostenetan integraz. ingurumen estrateg. %	
Barcelona (2002)												Udaberriko 2. Kontseilua

⁶⁸ 13811/98, 13805/98, 13091/98

⁶⁹ 13644/99, 13622/99, 13549/99 REV1

⁷⁰ 13573/99

⁷¹ 11717/99, 13773/99, 13078/99

⁷² 13598/99

⁷³ 8971/01, 8970/01, 8328/01, 779/01+COR2, 7885/01+COR1 SV

⁷⁴ 6927/02, 6913/02, 6288/02

⁷⁵ 9175/01

⁷⁶ 14589/01

2.10. LAUKIA. INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:**GARRAIOA**

Garraioeko estrategia Kontseiluak 1999ko urrian egindako agiri batean zehaztuta dago⁷². 2001eko apirilean Kontseiluak, halaber, ingurumenaren integrazioari eta garapen iraunkorrari buruzko ebazpena ere hartu zuen, garraioari zegokionez.

Helburuak

Airearen kalitatearen, zarataren edo garraio-azpiegituren biodibertsitatean sorturiko kalteen gaineko eraginei aurre egi-teaz gain, Kiotoko Protokoloa eta UNECEren konbentzioak bete beharra ere nabarmendu da. Onartu egiten da errepideko garraioa pribatua, merkataritzakoa eta airekoa oraingo erritmoan hastea ez dela iraunkorra epe luzean.

«Ekintza berrien beharra» izenburupean, helburuak, neurriak eta tresnak planteatzen dira, modu nahiko nahasian:

- Lurzoruaren erabilera iraunkorra eta garraioaren planifikazioa
- Prezio eraginkorrak eta benetakoak, ingurumena mantentzearen ondoriozko tasen eta zergen bereizketa ere barne
- Oraingo azpiegituren erabilera eraginkorra eta mantentzen egokia, azpiegitura berrien presioa murrizteko
- Telekomunikazioak, bidaien ordezkotzat, garraio-eskaria murrizteko
- Telematikak ingurumen-helburuak euskarrizten dituzten aplikazioak bideratu behar ditu
- Garraio Politika Komunak garraio publikoa sustatu beharra islatu behar du
- Abiadura handiko autobusek eta trenek isurpen intentsibo txikiagoa aurreikusi behar dute, eta aireko garraioaren eta ibilgailu pribatuaren ordezkotzat izan behar dira
- Trenbidea erakargarriagoa izan behar da
- Garraio intermodala eta atez ateko logistika garatu behar da
- Motorduna ez den mugikortasunerako sentsibilizazioa behar da
- Errendimenduen eta estandarren etengabeko hobekuntza
- Trenbideko, nabigazioko eta abiazioko motorren errendimenduen hobekuntza
- Estatukideek tresna ekonomikoaren erabilera sustatu behar dute, ibilgailu eta fuel garbiak bultzatzeko
- Garapen teknikoa eta teknika berrien ikerketa

Inplementazioa eta jarraipena

Garraio Politika Komunaren (GPK) esparruan, Kontseiluak horren implementazioa sustatzeko ardura dauka. Beraz, Batzordeari eskabidea egiten dio, neurri batean Erantsitako Aditu Taldeari agindutako lan batzuk egiteko.

Ez dago adierazleen proposamenik. Hala eta guztiz ere, ezaugarri bereizgarri bat, izan ere, iraunkortasun-adierazleen sistema baten hautapen goiztiarra da; adierazleok Europako Ingurumen Agentziak (EEA) eta Eurostategen garatu dituzte, TERMen urteroko txostenerako (Garraioaren eta Ingurumenaren Monitorizazio Mekanismoa).

Kontseiluak 2000-2004ko aldian strategiaren zati eraginkorra implementatzeko konpromisoa hartu zuen, eta hori aldiari behin ikuskatzeko konpromisoa ere bai. Estrategia 2001eko apirilko Kontseiluan ikuskatu eta berretsi zen.

⁷² «Kontseiluaren estrategia, garraio politikan ingurumena integartzeko eta garapen iraunkorra sustatzeko». 1999ko urriko 11717/99 agiria

2.11. LAUKIA. *INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:*

ENERGIA

Estrategia Helsinkiko (1999) Europako Kontseiluak onetsi zuen; 2001eko maiatzeko 7511/01eko agirian oinarrituriko ebazpena hartu zen, eta horrek berretsi egin zituen 1999ko estrategia ezarritako konpromisoak eta baliozkotasuna.

Helburuak eta neurriak

«Aldaketa klimatikoaren» arloan energiaren funtsezko eginkizuna duen «arazotzat» hartzen da. Jakina, funtsezko beste sektore eta eragile batzuen eragina jasotzen du.

Helburua ingurumena eta garapen iraunkorra energia-politikan integratuko dela segurtatzea eta sustatzea da. Horretarako, honako honen inguruko jarduketa-esparruak identifikatzen ditu:

- Energiaren barne-merkatua garatzea
- Energia berriztagarriko iturrien hazkunde jarraitua sustatzea
- Energiaren aurrezpena eta eraginkortasuna bultzatzea
- Kanpoko kostuak eta ingurumen-hobariak nazioartera hedatzea
- Teknologia berrien eta aurreratuen ikerketa, garapena, erakustaldia eta merkaturatzea sustatzea
- EBko estatukideen arteko lankidetzeta eta koordinazioa hobetzea

Ekarpen nagusia, izan ere, mekanismo malguak garatzea da, Kiotoko Protokoloaren eraginezko konpromisoen lorpena eta konbergentzia errazteko.

Inplementazioa eta jarraipena

Estrategiak argi eta garbi ezartzen du Batzordearen erantzukizuneko delata gai honetan aurrerakuntzak segurtatzea eta ekintza egokiak garatzen dituen lan-programa lantzea.

Taldekako alde aurreko adierazle multzoa duen eranskina jasotzen du; adibidez, energiaren inportazioari eta prezioei buruzko testuinguru-adierazleak, ingurumen-isurpenei buruzko adierazleak, energia-merkatuari nahiz kontsumoari buruzko adierazleak, eta energia-eraginkortasunari buruzkoak. Horiek guztiak xehatu egin dira, Eurostaten eta nazioarteko beste erakunde batzuen lankidetzarekin.

Estrategiaren ikuskapena bitik behin egin da, Batzordearen txostenean oinarrituz. Lehenengo ikuskapena 2000n egin zen (7511/01 agiria), eta berriena, berriz, Batzordeak 2002ko azaroan egin zuen (14389/02 agiria).

2.12. LAUKIA. *INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN*

NEKAZARITZA

Europako Kontseiluak 1999ko abenduan onetsi zuen nekazaritzari buruzko estrategia (13078/99 agiria). Nekazaritza-kontseiluak, berriz, onartu egin zituen txostenei eta jarraipenei buruzko ondorioak eta egutegiak, 2001eko apirilko lehenengo ikuskapenarekin batera (7817/01 agiria). Ondorioen eranskin batean, Nekazaritza Politika Bateratuaren barruan (NPB) lorturiko emaitza eta ahalegin nagusiak azaltzen ziren.

Helburuak eta neurriak

Arazoaren formulazioa lehenagoko agirietan oinarritu zen; esate baterako, Batzordeak Kiotoko protokoloari buruz egindako Jakinarazpenean, Biodibertsitate-estrategian, Ingurumen Ekintzako V. Programan eta EBren Baso Estrategiari buruzko ebazpenean. Horrela, barreiaturiko gai garrantzitsuak bideratu ziren, aintzat hartuta nekazaritzak ingurumenaren gaineko presio-iturritzat eta kultura-paisaiak nahiz habitatak mantentzeko inguru positibotzat duen eginkizun anbibalentea. Gai zehatzagoak ere aztertu ziren; adibidez, ura, nekazaritzako produktu kimikoak, genetikoki aldatutako organismoak, lurzorua erabilerak, aldaketa klimatikoa, airearen kalitatea, paisaia, biodibertsitatea eta animalien zein basoen ongizatea.

Estrategiak ez du helburu zehatzik formulatzen, baina NPBen irismenak 2000ko Agendan jasotako neurri batzuk eragin ditu.

Inplementazioa eta jarraipena

Estrategia Agenda 2000 deritzon jasoetako akordioaren implementazioan oinarritzen da, eta agenda hori Kontseiluaren eta Batzordearen bidez implementatzen da estatukideetan. Bi arauketa nagusiak honako hauek dira: «politika bateratuen arauketa (EC) 1259/1999» eta «landa-garapenearen arauketa (EC) 1257/1999».

Estrategiak ez du adierazlerik aurreikusten, eta Agenda 2000 deritzonaren esparruko adierazleak aipatzen dira. Batzordeak jakinarazpen bat sustatu du, eta, bertan, beharrezko informazio estatistikoa inplikaturiko da, ingurumenaren eta nekazaritzaren arloko adierazle orokorrak monitorizatzeko (5742/00 eta 7387/01 agiriak).

Kontseiluak, 2001eko apirilean, estrategia aldi berean behin monitorizatzeko eta ebaluatzeko gonbita egin zion Batzordeari (7817/01 agiria).

2.13. LAUKIA. *INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:*

INDUSTRIA

1999an Industria Kontseiluak «Garapen iraunkorra eta industria-politika integratuz» txostena aukeratu zuen, aldez aurreko estrategiatzat (99/1/13549 agiria REV 1). 2001eko maiatzean, «Kontseiluak garapen iraunkorra Europar Batasuneko enpresa-politikan integratzeko strategiari buruz ateratako ondorioak» hartu ziren. Horietan adierazitakoaren arabera, helburuak, neurri gehigarrietarako egutegia eta adierazle multzoa jasotzen zituen estrategia sustatzeko asmoa zegoen.

Helburuak eta neurriak

Ondorengo estrategia oinarritzen zuen aurretiazko txostena nahiko argia zen, ingurumen-arazoen eta garapen iraunkorrari loturiko gaien formulazioan, industria-sektoretik eta industria-sektorerako. Bertan ezarritakoaren arabera, industria-politika iraunkorra izateko, beharrezkoa da horrek fokatzeko ekonomikoa egitea, gizarte-eskabidea jasotzea eta ingurumen-presioak ahalik eta gehien murriztea, «*sistema ekologikoen karga-gaitasunaren mailara*». Gainera, bertan adierazten zenez, epe luzerako helburua, izan ere, hazkunde ekonomikoa eta ingurumenaren narriadura bereiztea izan beharko litza-teke.

Txostenak ez zuen epe ertainerako ekintza-helburu berezirik ezartzen, baina industria iraunkorrerako helburu orokor batzuk ezartzen zituen:

- Produksioa ekonomiara **bideratu** eta hazkundera orientatu behar da, eta etorkizuneko belaunaldientzako aukerak zaindu behar ditu
- Enplegua **hobetu egin behar da**, eta beste gizarte-alderdi batzuk ere kontuan hartu behar ditu; esate baterako, gizarte-segurantza, zuzentasuna, laneko osasuna eta lan-merkatuaren barruko harremanak.
- Kutsadura, hondakinak, ingurumen-osasunaren gaineko arriskuak eta gainerako presio guztiak **ahalik eta gehien murriztu** behar dira, sistema ekologikoen karga-gaitasunera; industriak, berriz, baliabideak eraginkortasunez erabili eta kapital naturala nahiz produktibitatea zainduko ditu.

Inplementazioa eta jarraipena

Estrategiak berak eta aldez aurreko txostenek ez zuten adierazle berezirik proposatzen, baina adierazle-panelak garatu beharra jasotzen zuten, benetako integrazio-prozesuari jarraipena emateko.

Ez zen ikuskapen-mekanismorik jasotzen. 2004rako, ikuskapen-prozedurak zehazteko konpromisoa dago.

2.14. LAUKIA. INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:**BARRUKO MERKATUA/LEHIAKORTASUNA**

Merkatuari buruzko Kontseiluak alde aurreko txostena bidali zuen, Helsinkiko Kontseiluan onesteko. Kontseiluak 2001eko maiatzean hartu zuen integrazio-estrategia.

Helburuak eta neurriak

Aurretiazko txostenean adierazitakoaren arabera, helburu orokorra merkatu bakarreko arauen eta ingurumen-babes maila altuaren arteko hurbiltze orekatua da. Txostenean azaltzen denez, gatazka egon daiteke merkantzien zirkulazio askearen eta ingurumen-babes maila altua egon behar izatearen artean. Hala eta guztiz ere, oro har, pentsatzen da guztiz eraginkorra den barruko merkatua onuragarria dela, epe luzean. Txostenak ez du zalantzarik uzten merkatuko gaien nagusitasunari buruz, eta ez du esaten ingurumen-lehentasanak justifikaturik daudenik; halaber, ez da aztertzen bi helburuen arteko gatazkarik dagoen ala ez.

Ez da helburu berezirik aurreikusten, Batzordeak lehendik adierazitakoak izan ezik, horiek jardueren sustapena eraginez gero.

Implementazioa eta jarraipena

Estrategiak ondasunen zirkulazio askeari, estandarizazioari eta erosketa publikoaren eginkizunari loturiko ekintzak nabarmentzen ditu.

Bestalde, estrategia implementatu ahal izateko tresnak aurkezten dira. Horien artean, honako hauek aipa daitezke:

- Elkarteko legeriaren benetako implementazioa
- Arauketa eraginkorrerako eta egokirako esparruak
- Arauketa teknikoen jakinarazpena zirriborro-fasetik (98/34 Zuzentaraua)
- Elkarrekiko onarpen-printzipioa
- Produktuaren politika integratua
- Produktu kimikoen estrategia
- Elkarteko ekoetiketak
- Esparru honetako merkatura bideraturiko ingurumen-akordioak eta neurriak
- Kontsumitzailearen konpromisoen lorpena eta ezagupenaren eraikuntza; tasak
- Estatu-laguntzak
- Gobernantza

Batzordeak abiatutako ekintzetariko bat eskuliburu sortzea da, nazio mailako ingurumen-arauketa garatzeko, barruko merkatuaren arabera (EBko hitzarmeneko 28-30 art.). Egindako aurreikuspenaren arabera, eskuliburu hori ez zen amaituko 2003a baino lehen.

Oraindik ez da adierazlerik ezarri. Hala eta guztiz ere, Batzordeak lan-metodo egokiak eta prozedurak garatzeko konpromisoa hartu zuen, harturiko neurrien eraginkortasuna ebaluatzeko. Batzordeari, bestalde, monitorizatze moduko eremuak aztertze eskabidea egin zaio.

Estrategiaren lehenengo berrikuspina lehiakortasunari buruzko 2002ko azaroko Kontseiluan hartu zen (lehen, barruko merkatuari buruzko Kontseilua). Bertan sorturiko agirian, ordura arte gauzaturiko ekintzak aipatzen dira. Hala ere, berrikuspenean ez da ebaluaziorik egiten, merkatu bakarraren eta ingurumena babestearen arteko orekaren irismenari buruz.

2.15. LAUKIA. *INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN*

GARAPENERAKO LANKIDETZA

Kontseiluak, 2001eko maiatzean, «garapen iraunkorra sustatzeko lankidetzaren barruko ingurumen-integrazioari buruzko estrategia» aukeratu zuen (8971/01 agiria). Batzordeak landutako agirian (8194/01 agiria), ondorioak kokatu eta estrategiaren oinarria eratu zen.

Helburuak eta neurriak

Garapen-estrategien helburua, izan ere, ingurumenaren alderdiak integratzea da, gai politikoen bidez eta ingurumen-alderdiak EBtik programatuz nahiz bideratuz, garapenerako lankidetzaren barruko lehentasunezko sei gaietan.

Estrategiaren erantzuna duten arazoaren formulazioa, bestalde, 1997ko (ERM) ebaluazioaren emaitzetan oinarritzen da, eta ebaluazio hori, izan ere, EBko programek garapen bideko herrietan izandako ingurumen-errendimenduari buruzkoa izan zen.

Ez da ikerketa berririk egin Kontseiluaren txostenaren edukia euskarritzeko. Laneko elementuek ez dute aurkezten EEko garapenerako lankidetzaren ohiko politikei loturiko ingurumen-eraginaren panoramikarik.

Neurri bereziak identifikatzen dira; adibidez:

- Politika-gaiak: ingurumenari buruzko elkarriketan eta pobrezia-gaietan ahalegintzea, agentziekin eta gizarte zibilarekin, herrikideen konpromisoa eta ingurumen-integratzearako gaitasuna indartuz eta EBeko estatukide guztien politiken arteko koherentzia segurtatuz, horiek garapen bideko herrietan eragina dutenean.
- Programazio-gaiak: EBk garapen ekonomikoari nahiz lankidetzari loturiko egitamu eta programa guztien barruan jaso behar dituen ingurumen-alderdiak azpimarratzea, egitura-berrikuntzak zein berrikuntza sektorialak eta programetarako laguntza ere aintzat hartuta.
- Erakunde-gaiak: ingurumena kudeatzeko sistemak zein prozedurak garatzea, eta ingurumen-prozedurak eraginkortasunez bideratzea eta instituzionalizatzea.

Inplementazioa eta jarraipena

Txostenak erantzukizun gehiago ezartzen dizkio Batzordeari; hain zuzen ere, hauxe eskatzen zaio:

- Koherentzia politiko handiagoaren irismena modu aktiboan ikuskatzea, estatukideekin batera
- Ingurumen-ebaluazioko prozedurak aplikatzeko ahaleginak handitzea
- Estrategia implementatzeko behar diren baliabide guztiak ebaluatzea
- Prestatzen ari diren lanetan txostena kontuan hartzea
- Estrategia zehatza prestatzea, estatukideei kontsultatuz

Batzordeak eskuliburu edo gidaliburu erako zirriborroa prestatu du, akordioak monitorizatzeke eta ikuskatzeko. Ingurumen-errendimenduari buruzko informazioa ahalik eta lehenen jarri behar da jendearen esku.

Agiriak ez du adierazlerik jasotzen, baina garapen iraunkorrari buruzko adierazleen panela aipatzen du.

Batzordeak urteroko txostena eman behar dio Kontseiluari, arlo honetako politika komunitarioaren garapenari buruz. Estrategia aldian behin aztertu behar da, 2004tik aurrera.

2.16. LAUKIA. INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:**ECOFIN**

ECOFINI buruzko Kontseiluak ingurumenaren eta garapen iraunkorraren gaineko txostena egin zuen, 2000ko azaroan. Txostena, izan ere, estrategia globalaren garapenaren barruko lehenengo etapa da, eta Nizako Europako Kontseiluaren iritzipean jarri zen, onespena egiteko.

Helburuak eta neurriak

Txostena hausnarketa orokorra da, merkatuko akatsen eta ingurumena narriatzearen arteko loturari, dirulaguntzei edo internazionalizazioak kanpoko kostuetan duen eraginari buruz, baliabide natural batzuetarako ez baitago jabetza-eskubiderik edo merkaturik. Ingurumen-politika baten beharra onartzen du, Kiotoko protokoloak adierazitakoaren ildotik, baliabide naturalen erabilera arduratsua segurtatzeko.

Txostenak ez du helburu esplizitu kuantitatiborik formulatzen, baina nahiko zehatz azaltzen du politika ekonomikoaren barruko tresna-politika, honako gai hauetan: jabetza-eskubideen sorrera, tasak eta zergak, isurpenen merkataritzarako baimenak, akordio negoziatuak eta informazio gardenaren nahiz fidagarriaren lorpena.

Energiaren fiskalitatearen esparruari (Europa osoan) buruzko akordioa sustatzeko ekintza zehatzak proposatzen dira, Kontseiluak arlo horretan egindako proposamenean oinarrituz.

Implementazioa eta jarraipena

Kontseiluak Politika Ekonomikoari buruzko Gidaliburua jasotzen du, estrategia sektoriala implementatzeko tresnatzat. Gainera, aditzera ematen da monitorizazio egokia behar dela, hortik igaro barik.

Era berean, errendimenduko egitura-adierazleei buruzko txostena onartzen da (garapen iraunkorrak gizartearen eta ekonomiaren arloan jasan beharrekoa). Gida horren barruan helburu zehatzak, egutegiak eta mekanismoak jaso behar dira, ingurumen-politikaren arloko aurrerakuntzak monitorizatzeko.

Gida hori urtero ikuskatzen da, Batzordeak 2003-2005 aldirako Jakinarazpenean ezarritakoaren arabera⁷³. Alderdi anitzeko zaintza-prozesua ere urterokoa da, eta elementu egokiak eskaintzen ditu politikak ikuskatzeko eta egokitzeke. Era berean, Cardiffeko Estrategiaren jarraipena egiteko prozesua sartzea dago aurreikusita.

⁷³ «Politika Ekonomikoari buruzko 2003-2005eko Gida» COM (2004) 20 azkena

2.17. LAUKIA. *INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:*

GAI OROKORRAK

Gai Orokorren Kontseiluak (GOK) landutako eremuak, izan ere, kanpoko merkataritza nahiz harremanak, erakunde-garapena eta koordinazio horizontala dira. GOKek, azkenean, 2002ko martxoan, integrazio-estrategia hartu zuen, Batzordearen jakinarazpen honetan ezarritakoaren arabera: «Garapen iraunkorrerako mundu-elkartze baterantz» (COM (2002) 82 azkena).

Helburuak eta neurriak

Estrategiaren formulazioa nahiko murriztailea da, eta, oro har, Rioren osteko prozesuari jarraitzen dio. Hain zuzen ere, globalizazioaren ondoriozko hazkundearen desoreka nabarmentzen du, eta horrek, batik bat, baliabide naturalak kargako mugak gaindituta ustiatzean dauka eragina. Testuinguru horretan, «governantza globalaren gap bat» aipatzen da.

Governantza global ona sustatzea, interes talde guztiak maila guztietan duten partaidetzaren zabalkundearen oinarrituz, lehenetasunezko helburutzat eta ekintza-esparrutzat ikusten da.

Estrategiak, bestalde, berori osatzen duten ekintzen multzo globala formulatzen du; ekintza horien artean, aipagarriak dira:

- Garapen iraunkorrerako merkataritza
- Pobreziaren aurkako eta gizarte-garapena sustatzeko borroka
- Natura- eta ingurumen-baliabideen kudeaketa iraunkorra
- EBren politiken koherenziaren hobekuntza
- Maila guztietako governantza hobea
- Garapen iraunkorraren finantziarioak

Estrategiak azal-azaletik azaltzen du integrazioa nola zabalduko den. Barruko dimentsioari dagokionez, EBren Garapen Iraunkorraren Estrategia aipatzen da behin eta berriro. Kanpoko dimentsioaren aldetik, Kontseiluak garapen iraunkorraren profila eskualdeko nahiz alde biko harremanetan sartzea erabaki du.

Adierazlerik aipatzen ez den arren, 2001eko txostenean Kontseiluak integrazio-prozesuari buruzko adierazle egokiak jasotzeko gonbita egiten dio Batzordeari.

Estrategia berrikusteko mekanismo berezirik ere ez dago. Oro har, EBren Garapen Iraunkorraren Estrategia ikuskatzeko prozesuaren barruko ikuskapena egitea aurreikusten da.

2.18. LAUKIA. INGURUMENAREN INTEGRAZIOA BATASUNAREN POLITIKETAN:**ARRANTZA**

Batzordeak Arrantza Politika Bateratua (APB) ingurumen-integrazioa eta garapen iraunkorra lortzeko elementuei buruz egindako Jakinarazpena 2001eko martxoan onartu zen (7885/01 agiria).

Helburuak eta neurriak

Estrategiaren formulazioa, hain zuzen ere, flotaren gehiegizko gaitasunaren eta horrek harrapaketa duen eraginaren arteko loturaren arazotik abiatzen da; hori orokorrean planteatzen da, gehiegizko gaitasun hori egotearen zergatia azaldu barik.

Estrategia helburu orokor batzuetan oinarritzen da; esate baterako, stockak zentzuz eta itsas inguruko natura kontserbatzearekiko modu bateragarrian kudeatzea, sektorearekiko lan hurbilagoa egitea eta errendimendua etengabe hobetzea, interes talde guztien elkarriketaren eta inplikazioaren bidez. Halaber, ikerketaren arloko hazkundea ere nabarmentzen da.

Estrategiaren eranskinean, epe ertainean lortu beharreko helburu zehatzagoak jasotzen dira; esate baterako:

- Flota-politika egokia garatzea, arrantza-ahaleginaren eta arrantza-baliabide erabilgarrien arteko oreka lortzeko
- Arrainen stock nagusiak (segurtasun biologikoaren mugetatik kanpo daudenak) suspertzeko ekintzak gauzatzea
- Arrantza-teknika hautakorrak eta ordezkak sustatzea
- Ekosistemak edo horien zatiak suspertzeko ekintzak, konpondu ezinezko kalteen mehatxupean daudenean
- Harrapaketen eta ingurumenaren arteko ikerketa integratua sustatzea. Finantziazio-esparruak ezartzea, eta zientzialariari eta horien agentzietara adorea ematea, ikerketa-helburuak dibertsifikatzeko
- Harrapaketen kontrola hobetzea, eta, beste herri batzuekiko akordioetan oinarrituz, Europako floten jokabidea arduratsua eta iraunkorra dela segurtatzea, beste itsaso batzuetan egindako arrantzan
- Buruzagitza-eginkizuna hartzea, eskualdeko, nazioarteko eta eskualde-harrapaketen inguruko erakundeetako foroetan integrazioa sustatzeko

Inplementazioa eta jarraipena

Inplementazioa «Batzordeak APBren berrikuntzari buruz egindako jakinarazpena» deritzon (ibilbide-orria)⁷⁴ ezarritako prozesuaren eta egutegiaren arabera amaitu nahi da. Hori politikaren aldetik garrantzitsua da, funtsean onartu egiten baita APBk aintzat hartu behar dituela ingurumen-arazoak.

Batzordeak Ekintza Egitamua aurkeztu du, ingurumen-babeserako baldintzak APBn sartzeko; beraz, Batzordeari eskabidea egin dio, Kontseiluari APBk 2005ean izandako ingurumen-errendimenduari buruzko informazioa emateko.

Oraindik ez da adierazlerik identifikatu. Hala eta guztiz ere, strategiaren implementazioa monitorizatzeko garatuko dira, APBren ikuskatze-prozesuarekiko korrelazio estuan. Hortaz, estrategia ez da ikuskatuko APBren ikuskapena amaituko arte.

⁷⁴ COM (2002) 186 azkena

behin eta modu *erritualean* baino ez zen aipatzen (ikusi 19. laukia):

«...ezagupenean oinarrituriko munduko ekonomiarik lehiakorrena eta dinamikoena izatea, eta **hazkunde ekonomiko iraunkorra** lortzea, enplegu gehiagorekin zein hobekekin eta gizarte-kohesio handiagorekin. Helburu hori lortzeko, honako honetara bideaturiko **estrategia globala** behar da:

- ezagupenean oinarrituriko ekonomiarako eta gizarterako bidea prestatzea, informazioaren gizaritari eta I+G deritzonari buruzko politikak hobetuta, eta egiturazko berrikuntza-prozesua bizkortuta, berrikuntzan eta lehiakortasunean oinarrituz, baita barruko merkaturak sortuta ere;
- Europako gizarte-eredua modernatzea, giza kapitala inbertituz eta gizarte-bazterkeriaren aurka borroka eginez;

- *itxaropen ekonomiko irmoak eta hazkunde-itxaropen onak mantentzea, neurri politiko makroekonomiko egokiak aplikatuz.*»

Lisboako Kontseiluan harturiko konpromisoen artean, konpromiso kuantitatiboak ere finkatu ziren:

- *Europako Kontseiluaren iritzi, neurri hauen helburu orokorra, estatistika erabilgarriak kontuan hartuta, oraingo enplegu-tasa %61eko batez bestekotik %70etik ahalik eta hurbilen dagoen batez bestekora handitzea izan behar da, gehienez 2010erako, baita lanean ari den oraingo emakume kopurua oraingo %51tik %60 baino gehiagora handitzea, gehienez 2010erako.*

Stockholmeko Europako Kontseiluan estatuburuek eta gobernuburuek Lisboako helburuak osatzea erabaki zuten, 2005erako bitarteko helburu kuantita-

2.19. LAUKIA. LISBOAKO EUROPAKO KONTSEILUAREN LABURPENA. 2000KO MARTXOAREN 23A ETA 24A⁷⁵

Esparruak	Ekintzak
1. Ezagupenean oinarrituriko ekonomia lehiakorrerako eta dinamikorako bidea prestatzea	1. Informazioaren gizartea denontzat 2. Ikerketako eta berrikuntzako Europako zona bat sortzea 3. Enpresa berritzaileak (batez ere, ETEak) eratzeke eta garatzeko inguru egokia sortzea 4. Guztiz eraginkorra den barruko merkaturak lortzeko berrikuntza ekonomikoak egitea 5. Finantza-merkatu eraginkorrak eta integratuak 6. Politika makroekonomikoak koordinatzea: saneamendua, aurrekontua, finantza publikoen kalitatea eta iraunkortasuna
2. Europako gizarte-eredua modernatzea, giza kapitalean inbertsioa eginez, eta ongizate-estatu aktiboa sortzea	7. Ezagupenaren gizartean bizitzeko eta lan egiteko hezkuntza eta heziketa 8. Europarako enplegu gehiago eta hobeak: enplegu-politika aktiboa garatzea 9. Gizarte-babesa modernatzea 10. Gizarteratzearen sustapena egitea
3. Erabakiak gauzatzea: planteamendu koherenteagoa eta sistematikoagoa	11. Oraingo prozesuak hobetzea 12. Koordinazio metodo ireki berria gauzatzea 13. Beharrezko baliabide guztiak mobilizatzea

Iturria: Lisboako Europako Kontseiluko Presidentziaren ondorioak. 2000ko martxoaren 23a eta 24a

⁷⁵ «Iraunkor» izenondoa bitan baino ez da agertzen agiri osoan, eta «hazkunderari» edo «garapenari» aplikatzen zaio. «Iraunkortasun» kontzeptua bost aldiz agertzen da, baina finantzei lotuta beti: 3tan finantza publikoei lotuta eta beste 2etan pentsio-sistemari lotuta. Ingurumena 3tan aipatzen da.

tiboak erabilia, eta adinik nagusieneko langileentzako helburu berezia ezarritz⁷⁶:

Europako Kontseilua:

- 2005eko urtarrilerako bitarteko helburu batzuk ezartzea erabaki du, Batasun osoko enplegu tasak, orokorrean, %67koak eta, emakumeen kasuan, %57koak izateko; horrenbestez, estatukideei enplegurako nazio-egitامتuan enplegu bitarteko helburuak ezartzeko eskabidea egiten die, aintzat hartuta kasuan kasuko nazio- nahiz eskualde-egoerak;
- EBrako, 2010erako, adinik nagusieneko (55-64) gizon-emakumeen enpleguaren batez besteko tasa %50era handitzeko helburua finkatu du;

2.3.2. Europako gizarte agenda

Urte horrextako ekainean, Santa María de Feirako Europako Kontseilua egin zenean, Batzordeak 2000-2005eko aldirako gizarte-politikaren agenda aurkeztu zuen, eragileei eta alderdi interesatuei kontsulta zabala egin ondoren; hori urte horrextako amaieran onetsi zen, Nizako Europako Kontseiluan⁷⁷.

*Europako Gizarte Agendak*⁷⁸, alde batetik, Lisboako strategiako helburu politikoak neurri zehatzetan gauzatzeko, eta bestetik, hurrengo bost urteetarako jarduketaren lehentasunak zehazten ditu, gizarte-politikaren arloko sei orientazioaren inguruan⁷⁹; horiek honelaxe adierazten dira:

1. Lanpostu gehiago eta hobek⁸⁰

Erabateko enplegua lortzeko helburuarekin batera, ahalegin handia egin behar da lan-merkatuan pertsona kopuru ahalik eta handienak parte hartze-

ko; horretarako, hain zuzen ere, hauxe egin behar da: gizonen eta emakumeen arteko lanbide-berdintasuna sustatzen duten politikak indartu, lanbide-bizitza eta familia-bizitza bateratzen lagundu, adineko langileen enplegua mantentzeko erraztasunak eman, iraupen luzeko langabeziaren aurka borrokatu eta pertsonarik zaugarrienak integartzeko aukerak eman, eragile guztiak eta, hain zuzen ere, gizarte-ekonomiakoak eta elkartasunekoak mugiaraziz. Ezagupenaren gizartea aukeratzeko, inbertsio handia egin behar da giza baliabideetan, langileen trebakuntza eta mugikortasuna hobetzeko. Aldi berean, enpleguaren kalitatea sustatu eta eraginkortasuna garatu behar da (pertsona kopuru ahalik eta handienaren mesedetan), hezkuntza- zein heziketa-estrategia iraunkorren bidez.

2. Lan-inguruko aldaketa aurreikustea eta kudeatzea, malgutasunaren eta segurtasunaren arteko oreka berrituan oinarrituz

Ekonomiaren eta enpleguaren aldaketa sakonak, gehienbat ezagupenean oinarrituriko ekonomiaren sorrerarekin eta mundializazioarekin lotuak, bizkortzen ari dira estatukide guztietan, eta, beraz, talde-erantzun berriak eman behar zaizkie, langileen itxaropenak aintzat hartzen dituztenak. Gizarte-elkarrizketak eta hitzarmenak beharrezko baldintzak sortu behar dituzte langileek aldatetetan parte hartzeko, enpresetan, industria-sektoreetan eta herrietan alde aurretik ikusita. Talde-esparru berritzaileak eta enplegu-forma berrietara egokituak bilatu behar dira, pertsonen mugikortasuna eta lanbide-egoera gero eta dibertsifikatueterako egokitzapena hobetzeko, egoera edo enplegu desberdinen arteko trantsizioa erraztuz. Aldaketa horiei aurre egiteko hartzen diren neurriek modu orekatuan erabili beharko dituzte oraingo tresna desberdinak, batez ere koordinazio-

⁷⁶ Stockholmeko Europako Kontseiluaren ondorioak. 2001eko martxoaren 23a eta 24a

⁷⁷ Nizako Europako Kontseiluaren ondorioak (2000ko abendua)

⁷⁸ Batzordeak Kontseiluari, Europako Parlamentuari, Ekonomia eta Gizarte Batzordeari eta Eskualdeen Batzordeari egindako Jakinarazpena – Gizarte-politikako agenda COM(2000)379 AZKENA (9964/00)

⁷⁹ Orientazio horiek urtero bete dira, honako jakinarazpen hauetan oinarrituz: COM(2001) 104 azkena, 2001.2.22koa; COM(2002) 89 azkena, 2002.2.19koa; COM(2003) 57 azkena, 2003.2.6koa.

⁸⁰ Kurtsibako testua Gizarte-politikako agendatik aterata dago, eta hori Nizako Europako Kontseiluak egokitu du (2000ko abendua).

metodo irekia, eta ekimenerako tarte handia utzi beharko diete gizarte-solaskideei.

3. **Pobrezia eta bazterkeria- nahiz diskriminazio-modu guztiei aurre egitea**

Hazkunde ekonomiko eutsia eta erabateko enpleguaren itxaropena egoteak ez du esan nahi Europar Batasunean pobrezia- eta bazterkeria-egoerak bat-batean murriztuko direnik, horien iraupena oraindik ere onartezinagoa dela baizik. Lisboako Europako Kontseiluak neurriak hartu beharra azpimarratu zuen, pobrezia behin betiko ezabatzen. Estatukide bakoitzeko gorengo mailan berretsitako borondate hori lortzeko, toki-eragile guztiak mobilizatu behar dira, batez ere GKEak eta gizarte-zerbitzuak; gainera, kanpoko herrietako biztanle guztientzako (Batasuneko lurraldean legez bizi direnak) tratu-berdintasuna bermatzeko neurriak hartu behar dira.

4. **Gizarte-babesa modernizatzea**

Gizarte-babeseko sistemak Europako gizarte-ereduaren funtsezko osagaiak dira, oraindik ere kasuan kasuko estatukideen erantzukizunpekoak izan arren; sistema horiek arazo komunak dituzte. Arazo horiek eraginkortasunez konpontzeko, indartu egin behar da estatukideen arteko lankidetzak, batik bat Gizarte Babeseko Batzordearen bitartez. Gizarte-babeseko sistemen modernizazioak bete egin behar ditu elkartasun-eskakizunak: horixe da pentsioen eta osasunaren arloan abiatu beharreko ekintzen helburua, baita gizarte-estatu aktiboa lortzeko ekintzen helburua da (lan-merkatuan partaidetza aktiboa izateko adorea ematen duen estatua).

5. **Gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna sustatzea**

Gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna zeharka sustatu behar da, Gizarte-politikako agenda osoan, eta, halaber, neurri berezi batzuen bidez osatu behar da; neurriok, izan ere, emakumeak erabakiak hartzeari, berdintasunaren arloko eskubideak in-

dartzeari eta lanbide-bizitza nahiz familia-bizitza bateragarriak izateari buruzkoak izango dira.

6. **Europar Batasuna handitzearen eta kanpoko harremanen gizarte-alderdiak indartzea**

Handitzea eta kanpoko harremanak, zergati desberdinen ondorioz, erronka eta aukera dira, gizarte-arloko ekintza komunitariorako. Esperientzia- eta estrategia-trukea garatu behar da hautagaiak diren estatuekin, batez ere erabateko enpleguaren eta bazterkeriaren aurkako borrokaren erronkei eraginkortasun handiagoz egiteko aurre elkarrekin, baita ekonomia- eta gizarte-agenda integratua sortzeko ere (Europak nazioarteko foroetan duen planteamendurekin bat datorren agenda).

2.3.3. **Garapen Iraunkorreko Europako Estrategia**

Europako Garapen Iraunkorra mundu hobeak lortzeko: Europar Batasunaren Estrategia garapen iraunkorrerako⁸¹ Jakinarazpenak (Batzordearen Jakinarazpena), Göteborgeko Europako 2001eko Kontseiluan aurkeztutakoa, Helsinkin egindako gonbitaren erantzuna izan zen, eta ingurumen-dimentsioa erantsi zion Lisboako ekonomia- eta gizarte-estrategiari.

Batzordea Brundtland txostenean garapen iraunkorrari buruz proposaturiko definizioan oinarritu zen⁸². Hala eta guztiz ere, kontzeptu horren zabalatasuna aintzat hartuta, arazo nabarmenen kopuru txikia identifikatu beharra zegoen, hori **aldaketarako eragile eraginkorra** izateko. Berehala gainditu beharreko joera ez-iraunkor nagusien identifikazioak **estrategia eraginkor** baten diseinua sustatu zuen, bidezko soluzioak abiatzeko.

Horrela, sei erronka nagusi identifikatu ziren, larritasunaren, epe luzeko izaeraren eta europar dimentsioaren arabera:

⁸¹ COM(2001)264 azkena

⁸² Europako Batzordea, Task Force Garapen Iraunkorra, *Garapen iraunkorrerako Europako estrategia prestatzeari buruzko kontsultagiria*, 2001eko martxoa.

- **Aldaketa klimatikoa**, horrek muturreneko baldintza meteorologikoetan duen eraginarekin (mareen mailaren igoera eta lehorte iraunkorrak). Negutegi efektua sortzen duen gas nagusia CO₂-a da, erregai fosilen errektuntza-prozesuetan askatzen dena. Isurpen guztien %80 iturri horretatik datoz; gainerako gasek (metanoa, oxido nitrosoak, etab.), berriz, beste %20 sortzen dute.
- **Osasun publikorako balizko arriskuak**, substantzia toxikoen presentziaren, elikadura-segurtasuneko arazoaren eta antibiotikoen erresistentziaren eraginezkoak.
- **Baliabide naturalen** gaineko presioaren gorakada; esate baterako, biodibertsitatea, arrantza-tokiak eta edateko ura. Kontserbazio eta kontsumo erantzulerako pizgarririk ez egotearen eraginez, hondakinen bolumena BPGa baino erritmo biziagotan hazi da.
- **Pobrezia eta gizarte-bazterkeria**, Europako biztanleriaren %7an iraunkortasunez eragiten duena. Lan-merkatuaren, beharrezko trebakuntzen eta familia-egituraren aldaketak mehatxupearan jarri ditu talderik zaurgarrienak.
- **Biztanleria zahartzea**; horren ondorioz, biztanleria aktibo gutxiago dago osasun-laguntzaren eta pentsioen kostu gero eta handiagoak eusteko.
- **Trafiko itoak eta kutsadura**, oraingo mugikortasun-jarraibideen eraginezkoak, baita hiri- nahiz landa-arazoak ere, iraganean harturiko lurralde-antolamenduko erabakien ondoriozkoak.

Batzordeak onartu egiten du arazo horiek sustrai komunak dituztela eta kontsumitzaileek zein enpresek harturiko erabakien ondoriozkoak direla, erabaki horiek ez baitituzte epe luzerako ondorioak kontuan hartu, informaziorik ez edukitzearen, merkatuko seinaleak okerrak izatearen edo aukerak ez ezagutzearen eraginez. Administrazioek, bestalde, epe laburre-

ko ikuspegia izan dute, politika sektorial ahulak eta zatikatuak garatuz.

Ezer ez egitearen kostua itzela izango litzatekeela eta jarraibideak aldatzeko astia oso laburra dela onartuta, Batzordeak jarduketako hiru *osagaitan* edo ardatzetan oinarrituz eraiki du Europako Estrategia:

- Lehenengo osagaia garapen iraunkorrerako baldintza egokiak sortzera bideratzen da, eta, horren barruan, zeharkako neurriak daude.
- Bigarren osagaian **helburuak** eta neurriak ezartzen dira, iraunkortasunari lotuta identifikaturiko sei arazo larriei aurre egiteko.
- Hirugarren osagaia estrategiaren aplikazioari, emaitzen jarraipenari eta berrikuspenerako mekanikari lotuta dago.

Hurrengo laukian Batzordearen 14 proposamenak aipatzen dira, baita proposamen bakoitzaren neurrien laburpena ere⁸³, eta horien azalpen osoa kapitulu honetako eranskinean dator.

Göteborgeko Europako Kontseiluak harrera *ona* egin zion Batzordearen proposamenari, baina horren ondorioetan ez dira berariaz jasotzen Batzordeak proposaturiko helburu, konpromiso eta neurri guztiak⁸⁴. Horren orde, Kontseiluak Estrategia abiatzeko konpromiso politikoa hartu zuen; hala ere, horretarako, Ingurumen Kontseiluari lan-agenda adierazteko eskatu zion, kontuan hartuta Batzordeak proposaturiko helburuak zein neurriak eta Ingurumenaren arloko 6. Ekintza Programa, baita integrazio sektorialerako ordura arte landutako estrategia sektorialak ere.

Horrela, Europako Kontseiluak hauxe esaten du bere ondorioetan:

«Europako Kontseiluak harrera ona egin dio Batzordeak garapen iraunkorrari buruz egindako jakinarazpenaren aurkezpenari, joera horiek zuzentzeko proposamen garrantzitsuak eginez.»

⁸³ Bigarren osagaiko 5. eta 6. helburuak ez dira jakinarazpenean garatzen, Lisboako Estrategiako gizarte-helburuen garapen paralelotik hartzen baitira.

⁸⁴ Kapitulu honen eranskinean, Göteborgeko Europako Kontseiluren ondorioen eta Batzordeak Jakinarazpenean egindako proposamenen arteko desberdintasunen konparazio-azalpena dator.

2.20. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIAREN LABURPENA

Proposamenak	Neurriak
1. osagaia: Garapen iraunkorrerako baldintzak sortzea	
1. Jarduketa politikoaren koherentzia hobetzea	Sei. Bi orokorrak [(i) garapen iraunkorra politika guztien kezka nagusizat, eta (ii) lege-gintza-proposamen guztietan ekonomiaren, ingurumenaren nahiz gizartearen arloko kostuen eta hobarien ebaluazioa jasotzeko mekanismoa] eta politika sektorialeko buruzko lau (nekazaritza, arrantza, garraioak eta kohesioa).
2. Pertsonentzat eta enpresatarako seinalea osatzen duten benetako prezioak finkatzea	Bat: Lehentasuna merkatuko planteamenduei
3. Etorkizuneko inbertsioak zientzian eta teknologian	Bost: Besteak beste, (i) Ikerketako Esparru Programa aprobetxatzea; (ii) kontratazio publikoa, eta (iii) 2008rako Europako eskumena sortzea, ingurumenaren zaintza globalaren arloan.
4. Komunikazioa hobetzea eta hiritarrak nahiz enpresak mugiaraztea	Hiru: (i) Gobernantzari buruzko Liburu Zuriaren gainekoak (kontsulta publikoak), (ii) burtsan kotizatzen duten enpresa handietako iraunkortasun-memoriak eta (iii) hezkuntza-sistema.
5. Handitzea eta mundu-dimentsioa kontuan hartzea	Bat: 2002ko lehenengo sei hilekoan jakinarazpen bat aurkeztea, Batasunak munduko garapen iraunkorrari egindako ekarpenari buruz
2. osagaia. Epe luzerako helburuak eta xedeak. Ekintzarako lehentasunak	
1. Aldaketa klimatikoa mugatzea eta teknologia garbien erabilera handitzea	Bi helburu eta zortzi neurri Europa mailan
2. Osasun publikoaren aurkako mehatxuei erantzutea	Hiru helburu eta zortzi neurri Europa mailan
3. Baliabide naturalen kudeaketa zentzuzkoagoa egitea	Hiru helburu eta sei neurri Europa mailan
4. Garraio-sistema eta lurralde-antolamendua hobetzea	Hiru helburu eta bederatzita neurri Europa mailan
5. Pobreziaren eta gizarte-bazterkeriaren aurka borrokatzea	Lisboako, Nizako eta Stockholmeko Europako Kontseiluen proposamena, helburuak (3) eta neurriak (5).
6. Biztanleria zahartzearen ekonomia- eta gizarte-inplikazioak aztertzea	Lisboako, Nizako eta Stockholmeko Europako Kontseiluen proposamena, helburuak (3) eta neurriak (5).
3. osagaia. Estrategiaren aplikazioa eta aurrerakuntzen ebaluazioa	
1. Aurrerakuntzak ebaluatzeko urteroko balantzea	Hiru: (i) Udaberriko Europako Kontseilu bakoitzaren urteroko txostena; (ii) Bartzelonako Kontseiluan aurkeztu beharreko adierazle handi gutxi batzuk hautatzea; eta (iii) Integrazio-prozesuarekin jarraitzea (Cardiff), garapen iraunkorraren estrategien ingurumen-dimentsioa sartuta.
2. Lan-metodoak aldatzea (Kontseilua eta Parlamentua)	Bat: 10 aditu independenteko mahai-ingurua sortzea, urteroko txostena lantzen laguntzeko, politiken koherentzia hobetzeko gomendioak emanez.
3. Estrategia epe ertainean ikuskatzea, epe luzerako lehentasunetako aldatetara egokitzeko	Bi: GIEa sakon aztertuko da, Batzordearen agintaldia hasten den bakoitzean; eta (ii) urtean bitan estrategia ebaluatzeko Foroa egingo da, eta Europako CES bertara gonbidatuta egongo da.

«...Ingurumen Batzordeari, eskabidea egiten dío (estrategia aplikatzeari dagokionez) Batzordearen jakinarazpeneko proposamenak aztertzeko, batez ere proposaturiko helburuak eta neurri nagusiak, baita Ingurumenaren Arloko 6. Ekintza Programa eta ingurumen-integrazioarako estrategia sektorialak ere».

Landutako Estrategiak, horrenbestez, arlo honetako jarduketara globalerako **kontzeptu-esparrua** mantentzen du, baina edukia irekita gelditzen da, kasuan kasuko eskumen-eremuetan zehaztu ahal izateko.

Izan ere, hurrengo Europako Ingurumen Kontseiluak (2001eko abenduaren 12a) berretsi egin zuen Estrategiaren testigantzako balioa, kontzeptu-esparrutzat; horren aplikazioa eta jasotako neurriak, hala ere, kontseilu sektorialekin erabakitako xedapenen multzoaren baldintzapean jarri zituen:

«Europar Batasuneko Ingurumen Kontseiluak:

1. **GOGORATUTA** Garapen Iraunkorrerako EBko Estrategia aukeratzean harturiko neurri garrantzitsua, Göteborgeko Europako Kontseiluak 2001eko ekainaren 16an erabakitakoa, Lisboako prozesuari hirugarren dimentsio bat (ingurumenekoa) eransten diona (...).

3. **GOGORATUTA** Batzordearen «Europako garapen iraunkorra mundu hoberako: EBren estrategia garapen iraunkorrerako» Jakinarazpenean egindako **proposamenak**.

4. **BERRESTEN DU, Batzordearen Jakinarazpeneko estrategia, helburu nagusiei buruzko proposamenak eta neurriak aplikatzeko, beharrezkoa dela ingurumenaren arloko Seigarren Ekintza Programa eta ingurumen-integrazioaren arloko estrategia sektorialak aztertzea».**

Bartzelonako Europako Kontseiluak (2002ko martxoan) berretsi egin du erreferentziakoa eta irekia den izaera hori, bere ondorioetan (III. atala)

Ingurumen Kontseiluak aztertutakoa aipatzen baitu; ondorio hauxe atera du:

«15. Europako Ingurumen Kontseiluak jarduten jarraitu beharra nabarmendu du, Garapen Iraunkorrerako aurrerapausoak ematen jarraitzeko, eta, horretarako, **gutziz aplikatu behar dira Garapen Iraunkorreko Estrategia** eta horren ingurumen-lehentasunak, besteak beste, **Kontseiluak 2001eko abenduaren 3an eta abenduaren 12an ateratako ondorioetan jasotako ekintzen eta neurrien bidez, eta hurrengo hilabeteetan lehentasunezko sektore batzuetan ere jarraibide berriak aplikatu behar dira».⁸⁵**

3. osagaiko hirugarren proposamenean esaten denez, Europako gobernu-aldaketarekin batera eta, beraz, 2004. urtea amaitu baino lehen, estrategia sakon ikuskatuko da. Ikuskapen horrek aukera emango du ordura arteko aurrerakuntzak ebaluatzeko (Europako Kontseiluaren ustez nahiko ez direnak⁸⁶), garapen iraunkorrari buruzko 2002ko Mundu Gailurreko emaitzen (Johannesburgen egindako Gailurra) eta estrategia nazionalen nahiz Batasunaren estrategien (garapen iraunkorraren arlokoak) arteko loturak ikertzeko, eta berrikuntzaren erritmoa bizkortzeko garatu behar diren lehentasunezko ekintzak zehazteko.

Ikuskapen horretan oinarrituz, horrenbestez, berrikuntzaren erritmoa bizkortzeko behar diren lehentasunezko ekintzak identifikatuko dira. Gainera, lagungarria izango da Göteborgeko, Lisboako nahiz Cardiffeko loturak argitzeko eta Estrategiaren barruko nahiz kanpoko zutabeak hobeto integratzeko⁸⁷. Gai hori kapitulu honen amaieran aztertuko dugu berriro.

2.3.4. Europako Estrategiaren mundu-dimentsioa

Ingurumen-iraunkortasunaren arazoaren mundu-dimentsioa globalizatua ikusita, Batzordeak planteatu

⁸⁵ Ingurumen Kontseiluak Laekeneko Kontseiluari (2001eko abendua) aurkezturiko bi agiri dira: abenduaren 3koan, Garapen Iraunkorreko Europako Estrategia gauzatzean egindako aurrerakuntzak ikusatzeko ingurumen-adierazleen zerrenda dago (14589/01) eta abenduaren 12koan, berriz, Estrategiari buruzko ondorioak (15280/01).

⁸⁶ 2004ko Udaberriko Txostena. COM(2004)29 azkena

⁸⁷ 2003ko Ingurumen Politikaren Berrikuspena COM(2003)745

zuen Batasunak aztertu egin behar zuela munduko buruzagitzat zuen eginkizuna, iraunkorrak ez ziren jorak zuzentzeko orduan.

Europako Kontseiluak estrategia onestean onarturikoaren arabera, komenigarria zen horren kanpoko dimentsioa garatzea; gainera, Batzordeari ikerketa hori egiteko eskatu zion. Batzordearen Jakinarazpena⁸⁸ lagungarria izan zen Batasunak Johannesburgeko 2002ko Gailurrerako zuen jarrera lantzeko.

Jakinarazpenaren oinarritzko ideia, izan ere, globalizazioa munduko hazkundera elikatzen duen eragile indartsua izatea da, eta eragile horrek beharrezko baliabide guztiak eskaintzen dituela, osasunaren, hezkuntzaren eta ingurumenaren arloko mundu-ara-zoei erantzun egokia emateko. Hala eta guztiz ere, merkatuko indarrek, eurek bakarrik ere, desorekak sortu nahiz nabarmendu, bazterkeria sustatu eta ingurumena hondatzeko arriskua eragiten dute. Horrenbestez, globalizazioarekin batera, neurriak hartu behar dira halako ondorio kaltegarriak ekiditeko edo murrizteko. Merkataritzaren, garapenaren finantziazioaren, ingurumenaren kudeaketaren eta probreziaren zein kriminaltasunaren aurkako borrokaren funtsezko eremuetan, ezinbestekoa da ahaleginetan jarraitzea, eraginkortasunez aplikaturiko eta kontrolaturiko talde-arauak sortzeko. Halaber, ezinbestekoa da munduko gobernantza hobetzea, hau da, elkarmendekotasunaren zuzendaritza eraginkorragoa sustatzea.

Jakinarazpenak ekintza batzuk aurkezten ditu munduko garapen iraunkorrean laguntzeko, eta horiek osatu egiten dute 2001eko maiatzeko garapen iraunkorreko estrategia; euren artean, honako arlo hauen barruko alderdiak sartzen dira: ekonomia, gizartea, ingurumena, finantzak, Europako politiken koherentzia eta maila guztietako gobernantza (ikusi *supra*, 2.17).

2.4 Iraunkortasunaren arloko ebaluazio-tresnak

2.4.1. Ikuspegi orokorra

Iraunkortasunaren gakoetariko bat, Europako ibilbidearen arabera, ingurumen-dimentsioa politika sektorialetan sartzeta da, ekintza politikoaren multzo osoa koherentea izateko⁸⁹.

«Politika guztien kezka nagusitzat garapen iraunkorra» sartuta, erakundeei dagokienez, Sail bakoitzak helburuok sartu beharko ditu bere lehentasun sektorialen artean, bere ekintzak ikuskatzen dituen ingurumen-agintaririk egon gabe.

Beraz, indartu egin behar dira erakundeek integrazio hori egiteko dituzten gaitasunak:

- Horizontaletara, sailen artean.
- Bertikaletara, sail bakoitzaren barruan, ezagupen berriak eta prozedura mailako ohitura berriak hartzeko, eta, horretarako, agian, organo berriak sortu beharko dira.

Prozedura berrien artean, Europar Batasunak *ex ante* erako (araudi edo programa politiko berriak diseinatzeke orduan) integrazioa errazten duten bi eza-rritu ditu:

- Ingurumen Ebaluazio Estrategikoa (IEE), bertan eragina izan ditzakeen programen ingurumen-iraunkortasunaren alderdiak kontuan hartzen dituen, eta
- Eraginaren Ebaluazioa; horren barruan, politika edo ekimen berriaren eraginaren ebaluazio desberdinak sartzen dira, zenbait ikuspegitatik begirata; gainera, modu berritzaileagoan (oraindik nahiko garatuta egon ez arren), aintzat hartzen ditu ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-iraunkortasunari buruzko programa eta legeria garrantzitsuen ondorioak.

⁸⁸ Batzordeak Europako Parlamentuari, Kontseiluari, Ekonomia nahiz Gizarte Batzordeari eta Eskualde Batzordeari egindako Jakinarazpena. *Garapen iraunkorrerako mundu-azoziaziorantz* [COM (2002) 82 azkena].

⁸⁹ Ikusi 2.20 laukia, lehenengo osagaia, lehenengo proposamena

2.4.2. Ingurumen-ebaluazio estrategikoa

Ingurumen Ebaluazio Estrategikoa (IEE) Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2001/42/EE Zuzentarauaren bidez onetsi zen, eta *ingurumenari buruzko egitamu eta programa batzuen eraginaren ebaluazioaren gainekoa*⁹⁰ da. Bi helburu ditu: alde batetik, tresna hau berorren baliokiderik ez duten estatukideetan sartzea, eta, bestetik, prozedura eta ebaluazio-irizpideak Europar Batasun osoan bateratzea. Zuzentaraua 2001eko uztailaren 21ean sartu zen indarrean, eta, une horretatik aurrera, estatukideek 3 urteko epea izan zuten, antolamendu juridiko nazionaltan aplikatzeko⁹¹.

Zuzentarau horren ondoretarako, ingurumen-ebaluazio estrategia *prozesu formalizatua, sistematikoa eta ikuspegi orokorrekoa* da, eta, horren bidez, *egitamu edo programaren batek (edo horren aldaketak) ingurumenean izan ditzakeen eraginak nahiz aukerak ebaluatu nahi dira*; izan ere, aurrerakuntza handia da ingurumena politika sektorialetan integratzeari dagokionez. Horren aplikazioak aukera emango du programa-esparrua diseinatzeko aurrerapausoak emateko, eta hori garatuko edo zehaztuko duten proiektuei, berriz, **hondakinezko** ingurumen-eraginak zuzentzeko edo ahalik eta gehien murrizteko baino ez zaie eskatuko.

IEEren berritasuna⁹², izan ere, programak egituratzen dituzten proiektuek sor ditzaketen eraginak ikertzea da. Horrela, tokiko eragin gehigarriak ez ezik, lurraldeetan edo sektoreetan sortzeko moduko eragin sinergikoak eta globalak ere baloratu ahal dira, eta, batez ere, aintzat hartu behar dira *ordezko* aukerak, ingurumenean sortzen duten eraginaren arabera.

Prebentzio-izaera duenez, IEEk ahalmen handia dauka ingurumen-alderdiak erabakiak hartzeko prozesuetan integratzeko. Azken batean, Politikak, Egitamuk eta Programak ebaluatzeko prozesua da, eta horren helburua, izatez ere, tresna horien ingurumen-ondorioak ekonomia- eta gizarte-alderdiekin batera aintzat hartzea da, erabakiak hartzeko prozesuan.

IEEaren aplikazioa nahitaezkoa da, bestalde, honako arlo hauetako proiektuen ondorengo garapenerako esparrua osatzen duten egitamuen eta programen kasuan: nekazaritza, basozaintza, arrantza, energia, industria, garraioak, hondakinen kudeaketa, baliabide hidrikoen kudeaketa, telekomunikazioak, turismoa, hirigintza-planifikazioa eta lurraldearen antolamendua⁹³.

Era berean, habitat naturalen gaineko eragina sor dezaketen egitamuen eta planen kasuan ere derrigorrezkoa da⁹⁴.

Aldiz, honako honen inguruko egitamuei eta programei ez zaie ebaluazio hori egingo: nazio-defentsa, larrialdi zibileko egoerak, aurrekontu nahiz finantza-koak, 2000-2006ko egiturazko programazio-aldian jasotakoak, eta, azkenik, Nekazaritza Orientazioko eta Bermeko Europako Fondoaren bidez (NOBEF) finantzaturiko landa-garapenekoak (2000-2006 eta 2000-2007 aldietan).

Ebaluazioa nahitaez behar ez duten kasuak ere ezartzen dira. Hain zuzen ere, eremu txikiak (toki-eskala) lurzoru-erabilerak zehazten duten egitamuk eta programak dira, edo egitamuen eta programen aldaketa txikiak, baita garrantzitsuak ez diren eragin batzuk ere.

⁹⁰ http://europa.eu.int/comm/environment/eia/full-legal-text/0142_es.pdf

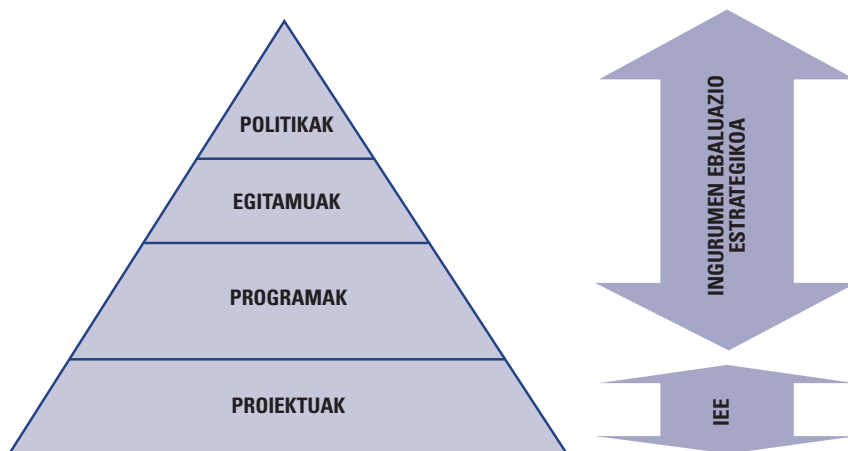
⁹¹ Zenbait estatu lehendik ere aplikatzen zuten ebaluazio mota hori, euren planifikazio-prozesuetan (adibidez, Herbehereak, Danimarka edo Suedia). Euskal Autonomia Erkidegoak mekanismo baliokidea onetsi du, *uztailaren 22ko 183/2003 Dekretuaren bidez, eta dekretu horrek ingurumen-eraginaren baterako ebaluazioaren prozedura arautu du.*

⁹² Ingurumen Eraginaren Ebaluazioaren kasuan ez bezala, horrek banakako proiektuetan jarduten baitu.

⁹³ Hau da, 1985eko ekainaren 27ko Kontseiluaren 85/337/EEE Zuzentarauko I. eta II. eranskinetan jasotakoak: *proiektu publiko eta pribatu batzuek ingurumenean dituzten eraginaren ebaluazioari buruzko Zuzentaraua.*

⁹⁴ 92/43/EEE Zuzentarauko 6. eta 7. artikuluen arabera ebaluazioa behar dutenak: *habitat naturalak eta basoko flora nahiz fauna kontserbatzeari buruzko Zuzentaraua* (Habitaten Zuzentaraua).

2. IRUDIA. INGURUMEN-EBALUAZIO ESTRATEGIKOA

2.4.3. Eraginaren ebaluazioa

Europako Araudiko eragina ebaluatzeko prozedurak jatorri bikoitza dauka:

Alde batetik, jarduketa politikoaren koherentzia hobetu behar izatearen ondoriozkoa da (Iraunkortasunaren Europako Estrategiako 1. osagai-ko lehenengo proposamena); horren barruan, neurritzat, Europar Batasunean egindako proposamen politikoaren iraunkortasunaren eraginaren ebaluazioak egin beharra jasotzen zen. Betebehar hori berariaz jasota gelditu zen Göteborgeko 2001eko Europako Kontseiluaren ondorioetan:

«Batzordeak, arauketa hobetzeko ekintza-egitamuaren barruan (...), mekanismo egokiak jasoko ditu, proposamen politiko garrantzitsu guztietan iraunkortasunaren gaineko eraginaren ebaluazioa jasotzea bermatzeko, eta ebaluazio horretan

aintzat hartuko dira ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren arloko balizko ondorioak⁹⁵.»

Bestalde, agindu horren ondorioz, Batasunaren arauko jarduera hobetzeko konpromisoak eratu dira⁹⁶, Laekeneko Kontseiluan hartutakoak; horien barruan, legeria berri guztien eragina ebaluatzeko mekanismo integratua ezarri beharra jasotzen zen, eta mekanismo horrek ordura arteko prozedura partzialak (generoakoa, ETEetakoa, etab.) ordeztu behar zituen.

EBren arauketa-esparrua hobetzeko eta sinplifikatzeko mekanismoen ondorengo garapenaren ondorioz, 2002an *Aruketa-esparrua sinplifikatzea eta hobetzea*⁹⁷ izeneko ekintza-egitamaua sortu zen; horren neurrien artean, eraginaren ebaluazioa sartzen da, eta hori urte horrexetan garatu zen, Eraginaren Ebaluazioa⁹⁸ Jakinarazpenean. Integrazio-prozesu horretan, prozedurak galdu egin du izenondo kalifikatzailea⁹⁹...

⁹⁵ Presidentziaren ondorioak. Göteborgeko Europako Kontseilua, 2001eko 15a eta 26.

⁹⁶ Batasuneko legegintza-prozesua hobetzeari loturiko konpromisoen multzoa, batez ere, Batzordeak Europako Gobernantzari buruz idatzitako Liburu Zurian oinarrituz hartu zen, baita Laekeneko Kontseiluan aurkezturiko zenbait agiritan oinarrituz ere: Mandelkern Taldearen Txostena, administrazio-sinplifikazioari buruzkoa (14654/01); Batzordearen *Aruketa-esparrua sinplifikatzea eta hobetzea* jakinarazpena (15225/01); Batzordearen *Hobeto legislatu, 2001* txostena (15181/01).

⁹⁷ COM(2002) 278

⁹⁸ COM(2002)276 azkena, 2002ko ekainaren 5ekoa. Jakinarazpen honen eranskinean, eraginaren ebaluazioaren osagai nagusiak aipatzen dira.

⁹⁹ Bestalde, Merkataritza Zuzendaritza Nagusiak Iraunkortasunari buruzko Eraginaren Ebaluaziorako metodologia garatu du, eta hori nazioarteko hitzarmen eta negoziazio guztietan aplikatzen du, bere merkataritza-politikaren zitatzat.

Jakinarazpenean, Batzordeak metodo integratu berria ezartzen du eragina ebaluatzeko; gainera, eragina ebaluatzeko prozesua nola aplikatuko den azaltzen du, **ekimen garrantzitsu guztiei dagokienez, hau da, urteroko estrategian edo, geroago, Batzordearen lan-programan aurkezten direnetan.**

Eraginaren Ebaluaziorako prozeduraren helburuak

Eraginaren Ebaluazioa, izan ere, politikak garatzeko prozesuaren kalitatea eta koherentzia hobetzeko tresna da; horrela, lagungarria da legegintza-inguru eraginkorra eta emankorra sortzeko, baita Europar Batasunak Garapen Iraunkorrerako duen Estrategia koherentzia handiagoarekin aplikatzeko ere. Horrenbestez, **agintari publikoen esku-harztearen balizko ondorioen azterketa sistematikorako prozesua** da.

Eraginaren ebaluazioak, bestalde, proposaturiko politiken ondorio positiboak eta negatiboak identifikatu behar ditu, eta, horrela, helburuak lortzeko behar diren konpromisoak zentzuz identifikatzea ahalbidetu behar du. Eraginaren ebaluazioak ez ditu beti erabateko ondorioak edo gomendioak sortzen, baina ekarpen garrantzitsua egiten du, erabakien arduradunei euren aukera politikoen ondorioei buruzko informazioa ematen baitie.

Eraginaren Ebaluazioaren ezaugarriak

Eragina ebaluatzeko metodoaren barruan, tresna bakarrean, proposamen baten zuzeneko eta zeharkako ondorioei loturiko ebaluazio sektorial guztiak sartzen dira; oraingo egoeran ez da halakorik egiten, ebaluazio partzialak eta sektorialak egiten baitira. Horrela, oinarritzko puntuen multzoa, gutxieneko azterketa-arauak eta informe komuneko formatua¹⁰⁰ eskaintzen du, eta nahiko malgua da *Batzordearen*

politiken arteko desberdintasunetara egokitzeko eta jarduketa-sektore guztien egoera bereziak kontuan hartzeko.

Aurrekontu-ebaluazioaren kasuan ez bezala¹⁰¹ (*ex-ante*), hori gehienbat errentagarritasun ekonomikoan oinarritzen baita, hau da, kostuaren eta eragin-kortasunaren arteko loturan (gastuak eragiten dituzten programen eta ekintzen proposamen guztien Europako aurrekonturako), eraginaren ebaluazioa politiketan oinarritzen da, eta ondo aztertzen du ea proposamen politiko nagusien eragina **iraunkorra den** eta «arauketa-esparrua hobetzea» deritzon ideia berru barruko printzipioak islatzen dituen.

Metodologia orokorra

Eraginaren ebaluazio berria aplikatzeko jarraibide teknikoak¹⁰² 2002ko urrian egokitu ziren, eta **bi etapatan** aplikatzen dira:

1. Aurretzako ebaluazioa

Aurretzako ebaluazioak multzoko lehenengo ikuspegia ematen du identifikaturiko arazoei, egon daitezkeen aukerei eta eraginpeko sektoreei buruz. Ebaluazio osoa jaso behar duten proposamenak zehazteko iragazkia da.

- Prozesua, bestalde, honako puntu hauek dituen **akta laburrarekin** ixten da:
- Arazoa, helburuak eta lortu beharreko emaitza identifikatzea;
- Helburua lortzeko jarduketa-erabilgarri nagusiak identifikatzea, proportzionaltasuna eta subsidiarioritasuna aintzat hartuta; halaber, aurreikusitako eragina aldeztu aurretik adierazi;

Hasitako eta aurreikusitako (alderdi interesatuen kontsultak, ikerketak) prestakuntza-lanak azaldu, eta

¹⁰⁰ Impact Assessment in the Commission. Internal guidelines on the new impact assessment procedure. Developed for the Commission services. 2002.

¹⁰¹ Nolanahi ere, Finantza Araudiaren arabera, derrigorrezkoa da *ex-ante* ebaluazioak egitea, aurrekontuaren konturako gastuak eragiten dituzten proposamen guztiei dagokienez.

¹⁰² Impact Assessment in the Commission. Guidelines. 2002

eraginaren ebaluazio handiagoa behar izatea ala behar ez izatea adierazi.

2. Eraginaren ebaluazio zabalagoa

Eraginaren ebaluazio zabalagoaren helburua, izan ere, ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren gaineko balizko eraginak sakonago aztertzea da, eta, beraz, alderdi interesatuei eta aditu eskudunei kontsulta egitea, kontsulta-prozedurari buruzko Jakinarazteko jarraibideetan ezarritako arauen arabera. Kontsulta-prozesuak, halaber, alderdi zabalagoei buruzko eztabaida ahalbidetu behar du; esate baterako, alderdi etikoei eta politikoei buruzkoa. Kontsulta horren emaitzak eraginaren ebaluazioari buruzko txostenean jasoko dira.

Aurretiazko ebaluazioaren aktan oinarrituz, Batzordeak, urteroko estrategia politikoaren esparruan edo, askoz jota, hurrengo urterako duen lan-programaren barruan, **eraginaren ebaluazio zabalagoa** behar duten proposamenak erabakiko ditu, besteak beste honako irizpide hauek aintzat hartuta:

- proposamenak sektore jakinen batean edo batzuetan izango ote duen eragina, ekonomiaren, ingurumenaren edo gizartearen arloan, eta ea alderdi interesatu nagusientzat eragin handirik izango duen;
- ea proposamenak sektore batean edo batzuetan politika nabarmen berriztatzen duen.

Eraginaren ebaluazio zabalagoak beharrezko informazio osagarri guztia izan behar du funtsezko galderari erantzuteko¹⁰³, eta gutxienez honako hau argitu beharko du:

- politikaren edo proposamenaren helburua; balio erantsi komunitarioa zein izango den;

- politikaren edo proposamenaren helburu nagusia;
- helburu hori lortzeko dauden aukera politiko nagusiak;
- aukera desberdinetan aurreikusitako eragin positiboak eta negatiboak;
- politikaren edo proposamenaren emaitzak eta eraginak nola kontrolatu eta ebaluatu ahal diren;

Eraginaren ebaluaziorako prozedura berria 2004tik aurrera aplikatuko da erabat. Aldez aurreko eraginaren ebaluazioan¹⁰⁴ eta 2004rako lehentasunetan oinarrituz, Batzordeak¹⁰⁵ eraginaren ebaluazio zabalagoa zein proposamenek behar duten erabaki du.

2004aren amaieran, Batzordearen Zerbitzuek¹⁰⁶ prozedura zabalagoa egitearen emaitzak ebaluatu zituzten, eta horiek hobetzeko lan-ildoak ezarri zen; horren ondorioz, jakinarazpen bat¹⁰⁷ eta ebaluazio-gida batzuk¹⁰⁸ sortu dira, aurrekoen ordean.

Prozeduran honako pauso hauek ematen dira:

- Gaia edo arazoa aztertzea, horren zergatiak, eragina norengan duen eta EBren maila horretarako egokia den, subsidiarietate printzipioa aintzat hartuta;
- Arazoaren tratamenduan oinarritzko helburu batzuk zehaztea, eta horiek EBren politikekin eta estrategiekin (adibidez, garapen iraunkorra eta Lisboako estrategia) koherenteak direla segurtatzea;
- Helburuak lortzeko **egon daitezkeen aukerak** egiaztatzea, EBren mailan ez jarduteko aukera beti planteatzen dela segurtatuz, eta arautzeko beste aukera batzuk aztertzea;
- Aukera bakoitzak **gizartean, ekonomian eta ingurumenean** sor ditzakeen eragin positiboak eta

¹⁰³ Eraginaren ebaluazio zabalagoak eraginaren ebaluaziorako jarraibide teknikoak eta jakinarazpen honetako 2. eranskinean azaldutako metodo orokorra beteko ditu.

¹⁰⁴ Background Document. Preliminary Impact Assessments European Commission Legislative and Work Programme 2004

¹⁰⁵ COM(2003)645 Jakinarazpenak 2004rako legegintza- eta lan-programaren esparrua ezartzen du. Lehentasun politikoak aurreko urtekoen berberak dira: Batasuna handitzea, egonkortasuna eta garapen iraunkorra. Proposamenen zerrenda eranskinean dago.

¹⁰⁶ *Next steps - In support of competitiveness and sustainable development*» SEC(2004)1377, 2004ko urriaren 21ekoa.

¹⁰⁷ *Better regulation for Growth and Jobs in the European Union*» COM(2005)97, 2005eko martxoaren 16koa.

¹⁰⁸ SEC(2005)791 eranskina.

negatiboak ebaluatzea; azterketa horretan kontuan hartuko dira EBtik kanpo sorturiko eraginak ere;

- Eragina aztertu ondoren, aukera guztiak konparatzea, horiek hierarkizatu ahal diren ikusteko, eta «lehentasuneko» aukera zehaztea.

Jarraibide berrien arabera, lehenengoz, eragina ebaluazioari buruzko txostenak idatzi behar dira, baldin eta, segurutzat ebaluazioaren beraren eraginez, proposamenarekin ez jarraitzea erabakitzen bada.

Alderdi interesatu guztiei kontsulta egiteko baldintzak, halaber, balizko eraginaren lauki osoa egitea bermatzen du.

2003tik 2005eko ekainera, eraginaren 70 ebaluazio inguru egin dira.

2.5. Integrazio horizontaleko eta bertikaleko prozedurak

Politiken integrazioa lortzeko helburua oso komenigarria da, baina guztiz zaila da hori lortzea, batez ere *espezializazio-esparruetan* oinarrituriko kudeaketa-kultura batean oinarrituz gero. Espezializazioak hobari argiak eskaintzen ditu, baina zatikatzea eta bereiztea ere eragiten ditu, eta gizarte-fenomeno berari buruzko ikuspegi eta hizkuntza oso desberdinak sortzen ditu.

Beraz, integrazioa prozesu zaila da, eta ez da baxterre ohikoa, ez maila horizontalean (sailen, sektoreen edo herrien arteko integrazioa) eta ez bertikalean (gobernu mailen arteko integrazioa: tokikoa, eskualdekoa, naziokoa eta nazioz gaindikoa). Integrazio bertikala garrantzitsua da erabakitzekeo prozesua administrazioko maila desberdinetan banatuta dagoenean. Erabateko integrazioarako, bi prozesu motak behar dira: sektore beraren barruko sakontze bertikala eta beste sektore batzuekiko lankidetzeta.

Integrazio horizontaleko prozesuak

Politika horizontalen integrazioari egindako lehenengo hurbilketan (1993tik 1997ra bitartean),

Europako Batzordeak antolamendu mailako berrikuntzak eta prozedura berriak iradoki zituen. Antolamendu-aldaketaren estrategiak Ingurumen Zuzendaritza indartzea sustatu zuen, eta *lotura* ambientalistak izendatzea, Europako gainerako Zuzendaritzetan, jarduera sektorialak monitorizatzekeo. Integrazio mota horren adibiderik onenak Nekazaritza eta Garraio Saitetan egon ziren. Hain zuzen ere, laneko talde mistoak sortu ziren, eta horiek fiskaltzari eta Europaz gaindiko sareei loturiko gaieetan egin zuten lan, bertan interes-konbergentzia handia baitzegoen (trafikoaren eraginezko kutsadura eta itotzea murriztu, garraioa beste modu batzuetara lekualdatu). Prezio eraginkorreki eta bidezkoeki buruzko Liburu Berdea lankidetzeta horren ondoriozkoa da¹⁰⁹.

Lankidetzeta hori nabarmendu egin zen, *Partnership for integration* Batzordearen Jakinarazpena argitaratu eta Cardiffeko prozesua abiatu zenean, eta TERM programa (*Transport and Environment Report Mechanism*) lankidetzeta-adibide bikaintzat hartzen da (*best practice*), arazoak aztertzeko eta horien jarraipena egiteko sistemaren ezar-kuntzan. Integrazio horizontaleko prozesua ere emankorra izan zen, nekazaritza-politika berritzeko, eta hori herrikideetako egiturazko aldaketek eragin zuten (adibidez, Nekazaritza Ministerioa Alemaniako *berdeen* esku gelditzea).

Adituek diotenez¹¹⁰, sailen arteko koordinazio emankorra egoteko, baldintza batzuk bete behar dira; esate baterako, honako hauek:

- Ingurumeneko eta garapen iraunkorreko zeharkako helburuak ezartzen dituzten lege-xedapenak (Europako hitzarmenen konstituzio-agindua gehieneko lege-babesaren adibidea da).
- Epe luzerako garapen iraunkorreko estrategia (helburuen eta apurka-apurkako aurrerakuntzen egutegia ere barne), gehieneko agintaritza betearazlearen agindu eta babes argiarekin).
- Koordinazio globalaren ardura duen talde bereziaren izendapena, eta integrazio-prozesuen inplementazioa eta ikuskapena.

¹⁰⁹ Arrakasta laburra: Garraioko Liburu Zuria ez zen bi Sailen arteko lankidetzatik sortu.

¹¹⁰ Hey (2002), Lafferty/Hovden (2002), Schepelmann et. al (2000)

- Aurrerakuntzen monitorizazioa (jarraipena), helburuei eta xedeei dagokienez, bai maila sektorialean eta bai orokorrean; monitorizazio hori aditu talde batek edota gobernu-agentzia independente batek egin behar du.
- Gatazkak konpontzeko eta bitartekaritzako mekanismoen ezarpena.
- Baterako lan taldeen sorkuntza, gairik garrantzitsuenetarako, arduraldi espezifikoeekin, eta taldeen barruko partaidetza euren ohiko jarduerarako lan-zama gehigarria izan barik.
- Ingurumeneko sailen edo agentzien barruan unitateak ezartzea; horiek gaitasun eta baliabide nahiko izango dituzte, beste Sailek egindako laguntza-eskabideei erantzun egokia emateko, eta legezko agintea izango duten sailen jarduerak monitorizatzeko, komentatzeko eta zuzentzeko.
- Agintaritzaren nagusiaren (esaterako, Gobernuko Presidentzia) eta ministerio-agintaritzaren (adibidez, arloko ministroa) helburuen adostasunari buruzko baterako pronuntziamentua, erabakiei eta ondorioei dagokienez (arduradun sektoriale), xedean egon daitezkeen ez-egokitzapenak sinkronizatzeko eta urritzeko.

Horiexek dira oinarrizko baldintzak. Hala ere, azken batean, arrakasta elkarren interesak onartzearen eta horiek betetzeko egiten diren ahaleginen araberrakoa izango da, batez ere.

Integrazio bertikaleko prozesuak

Integrazio bertikala sailen arteko lankidetzaren emaitza da; horri dagokionez, funtzio anitzeko ministerio bateko maila desberdinek helburu komunak adostu eta horren araberrako politikak aplikatzen dituzte. Sail batek ingurumen-helburuak onartzeak aditzera ematen du sektorea «ekologizatuta» dagoela, eta ingurumen-helburuak bere sektoreko ohiko helburuekin nahasten dituela. Horretarako, barneburuzagitza handia behar da, bertako funtzionario batzuk garrantzi urrikotzat har ditzaketen edo ezagutzen ez dituzten *uretatik* bideratzeko.

Ingurumen-integrazio bertikalerrako baldintza positiboen barruan honako hau sartzen da¹¹¹:

- Sektoreko jardueren banaketa eta ezaugarriak zehatz azaltzen dituen maparen alde aurreko preskakuntza, ingurumenaren eta ekologiarren gaineko eragin nagusiak identifikatu ahal izateko.
- Aldaketako estrategia sektorial baten formulazioa, oinarrizko helburuak, xedeak eta egutegiak jasota.
- Eraginak, inplementazio-prozesua eta emaitzak monitorizatzeko sistema baten garapena, jarduketarra jarraipena eta ebaluazioa egiteko egutegi zehatzekin eta estrategia sektorialaren nahiz ekin-tza-egitamuaren aldirian behingo ikuskapenekin.
- Ingurumeneko interes taldeen inplikazioa, partaidetzako, gardentasuneko eta kontsulta goiztiarreko eskubideen bitartez.
- Eztabaida bertikalerraren sustapena, gobernuz kanpoko eragileekin.

Mainstreaminga, autorregulazioa eta koordinazio-metodo irekia

Europar Batasunak ingurumen-ikuspegiaren integrazioa eta *autorregulazioa* aukeratu du (*mainstreaming*).

Mainstreaming deritzona, batzuetan, *zeharkakotasuna* dela esaten da, baina hori ez da horrela; hain zuzen ere, prozesu politikoak antolatuta (berrantolatuta), hobetu, garatu eta ebaluatzea eragiten du; horrela, ikuspegi jakina (ingurumen-iraunkortasuna edo genero-berdintasuna, esate baterako) politika guztietan, maila guztietan eta etapa guztietan sartzen dituzte neurri politikoak hartzen dituzten eragileek.

Partnership for integration (1998) Batzordearen Jakinarazpenak eta Gobernantzaren Liburu Zuriak (2000) **autorregulazio** sektoriala indartzeko jarraibideak adierazten dituzte. Ingurumena gainerako politikan integratzeko, hiru elementu jaso behar dituzten estrategia sektorialak erabili behar dira:

¹¹¹ Hey (2002), Lafferty/Hovden (2002), Schepelmann et al. (2000)

- Estrategia inplementatuko duten eremuen identifikazioa.
- Sailaren ekimen nagusi guztien ingurumen-eraginarene ebaluazioa.
- Erabakitzekeo prozesuaren ebaluazioaren emaitzak aintzat hartzekeo mekanismoak.

Edukiari dagokionez, estrategia sektorialek hau xe jaso behar dute:

- Helburu estrategikoen formulazioa
- Jarraipenerako adierazleak
- Estrategiaren aldiari behingo ikuskapenak
- Egutegiak

Cardiffeko Prozesuak ikuspegiaren integrazio elementuak (*mainstreaming*) autorregulazioarekin konbinatzen ditu, Europako Batzordeak euren integrazio-estrategiak lantzekeo gonbita egiten baitie Ministro Kontseilu sektorialei.

Kontuan hartu behar da integrazioa asmo onean eta koordinazioan oinarritzen dela gehienbat, agintean eta kontrolean baino gehiago.

«Iraganean, sarritan, printzipio horizontalak ezartzeko ahaleginen ondorioz, burokrasia eta mekanismo konplexuak zein nekez erabiltzekeo modukoak sortu dira. Akats hori ez litzateke errepikatu behar ingurumen-integrazioaren kasuan. Aukeratu beharrekeo prozedurak logikoak, praktikoak eta erakargarriak izan behar dira inplikatu guztientzat. Filosofia horixe nagusitu behar da agiri honetarako hurbilketetan».

(COM (1998) 333)

Gaur egun, autorregulazioari *koordinazio-metodo ireki* esaten zaio. Alde onak eduki arren, zenbait ebaluazio¹¹² agerian jarri dute kasurik gehienetan ez duela emaitza onik eman: Kontseilu Sektorialek ez diete kasurik egin Europako Kontseiluak emandako gomendioei. Interes sektorialak nagusitu egiten zaiz-

kie ingurumen-interesei, eta horien ikuspegia ez da Sailaren ikuspegi nagusian integratzen. Mehatxu nagusia, izan ere, integrazioa teoriar soilik onartzeko taktikan dago, baina helburu tradizionalak aldatu barrik; hori, sarritan, ekimen anekdotikoak aurkeztearekin konbinatzen da, eta horiek ez dute eraginik sektorerako jarduketa garrantzitsuetan.

Horrenbestez, Cardiffeko prozesua mundu mailako ekimen eredarria da, baina kontraesan nabaria jarri du agerian adierazpenen eta lorturiko errealitateen artean.

2.6. Garapen iraunkorrekeo Europako estrategiaen jarraipenerako adierazleak

Iraunkortasunari buruzko adierazle sozioekonomikoak

Iraunkortasun-adierazleen helburua, izan ere, Garapen Iraunkorrekeo Europako Estrategiaren (GIEE) ezarkuntzan egon den aurrerakuntza ebaluatzea da.

Adierazle horien zehaztapenaren abiapuntua Lisboako (2000) Europako Kontseilua izan zen; bertan onarturikoaren arabera, beharrezkoa zen adierazitako helburuetan izandako aurrerakuntzak eztabaidatzea eta ebaluatzea, denon artean adosturiko egiturazko adierazleetan oinarrituz. Horretarako, Batzordeari prozesuei buruzko urteroko laburpen-txostena egitekeo eskatu zitzaion; txosten hori enpleguari, berrikuntzari, ekonomia-berriztapenari eta gizarte-kohesioari buruz erabaki beharrekeo egiturazko adierazleetan oinarritu behar zen. Eskabide horretan ez zen ingurumen-adierazlerik aipatzen.

Halaber, Santa María da Feirako Europako Kontseiluan¹¹³ (urte horrexetako ekainean), Batzordeari eskabidea egin zitzaion lan hori honako honen bidez prestatzen hasteko: irailaren amaierarako, adierazleerako eta erreferentziatarako proposaturiko planteamenduari buruzko txostena aurkeztea, (...) hori udaberriko Europako

¹¹² Fergusson et al. (2001), Kraemer (2001), Schepelmann (2000).

¹¹³ Santa María da Feirako Europako Kontseilua (2000ko ekainaren 19a eta 20a). Presidentziaren ondorioak.

Batzordeari aurkeztu beharreko laburpen-txostenean erabiltzeko.

Batzordeak Portugalen presidentziapen egindako Europako Kontseiluen eskabideari emandako erantzuna, izan ere, Egiturazko Adierazleen Batzordearen Jakinarazpena¹¹⁴ (2000ko iraila) izan zen. Jakinarazpen horrek funtsezko adierazle batzuk proposatzen zituen, hurrengo urteko martxoan Stockholmeko Europako Batzordean aurkeztekoa zen laburpen-txostenean jaso beharrekoak.

Jakinarazpen horretan, adierazleak hautatzeko prozesua gidatu zuten funtsezko printzipioak adierazi eta, horien artean, funtsezkoak identifikatu ziren, bakoitzaren interpretazioa eginez eta garrantzia azalduz. Guztira 32 adierazle ziren, honako gai edo arlo hauei lotuta:

- egoera ekonomiko orokorra,
- enplegua,
- berrikuntza eta ikerketa,
- berriztapen ekonomikoak,
- gizarte-kohesioa.

Ingurumenaren arloko kezka politika ekonomi-koetan integratzea Batasunean guztiz barneratuta egon arren, egiturazko adierazleak aukeratzeko zehazturiko gaikako arloetan, Udaberriko Europako Kontseiluan aurkeztu beharrekoetan, ez zen ingurumen-aldagaia jasotzen; hain zuzen ere, ekonomia- eta gizarte-alderdietan oinarritzen ziren, Lisboan adierazitakoaren arabera¹¹⁵.

Horretarako, Nizan 2000ko abenduan egindako Europako Kontseiluak, ekonomia- eta gizarte-alder-

dietara bideratuta egon arren, hauxe gogorarazi zuen¹¹⁶, ondorioetako 50. puntuan:

«Lisboak arrakasta handiz integratu zituen ekonomia- eta gizarte-alderdiak. Garapen iraunkorreko estrategiak, ingurumen-dimentsioa ere barne (ekainean Göteborgeko Europako Kontseiluan egokitu-ko dena), osatu eta garatu egingo du Lisboako strategiaren arabera onarturiko konpromiso politikoa. Udaberriko urteroko Europako Kontseiluan, garapen iraunkorren dimentsio guztiak ikuskatu behar dira».

Ingurumen Adierazleen Integrazioa

2001eko ekainean **Garapen Iraunkorreko Europako Estrategia** aukeratu ondoren, agerian gelditu zen ingurumen-iraunkortasunaren arloko aurrerakuntzak ere neurtzen zituzten adierazleak behar zirela, garapen iraunkorreko strategiaren barruko hiru dimentsioak adierazle kopuruan eta aniztasunean ondo islatzeko.

Laekeneko Europako Kontseiluan (2001eko abendua), garapen iraunkorreko 7 ingurumen-adierazle nagusiren zerrenda aurkeztu zen¹¹⁷, eta, horrela, egiturazko adierazleak 42ra iritsi ziren, laburpen-txostena osatzen duten gaikako sei arlotan banatuta¹¹⁸; azken hori, berriz, Udaberriko Europako bigarren Kontseiluan aurkeztu zen, Bartzelonan 2002ko martxoan¹¹⁹.

Udaberriko hirugarren txosteneko funtsezko mezuak euskarritzeko balio behar zuten adierazle zerrenda-proposamenenak¹²⁰ (Batzordearen proposamena) aldaketa gutxi izan zituen, nolabaiteko **jarrai-**

¹¹⁴ COM(2000)594 azkena, 2000-09-27koa.

¹¹⁵ Lehen esan dugunez, Lisboan kezka *estrategiko* guztia hazkundera eta enpleguan oinarritu zen, ingurumen-alderdiak integratzeko iraunkortasun-estrategia lantzeko eskabidea egon arren.

¹¹⁶ Nizako Europako Kontseilua (2000ko abenduaren 7-10a). Presidentziaren ondorioak.

¹¹⁷ 14589/01 agiria

¹¹⁸ Batzordeak Bartzelonako udaberriko Europako Kontseiluari egindako Jakinarazpena: «Lisboako estrategia – Aldaketa gauzatu» (Laburpen-txostena) [5654/02 agiria]; Batzordeko Zerbitzuen 2. lan-agiria, laburpen-txostenari laguntza emateko [agiriak 5654/02 ADD 1 + REV 1 + ADD 2]

¹¹⁹ COM(2001)619 azkena, 2001-10-30ekoa

¹²⁰ COM(2003)5 azkena, 2003-04-3koa

tasuna bermatu ahal izateko, hori funtsezkoa baitzen urte bakoitzean helburuen gauzapenean egindako aurrerakuntzak baloratzeko¹²¹; horrenbestez, 2003ko Udaberriko txostenak egiturazko 42 adierazlerekin jarraitu zuen¹²².

2004ko Udaberriko Kontseilurako Egiturazko Adierazleak

Hala eta guztiz ere, egiturazko adierazleek ematen duten irudia sinplifikatzeko, Batzordeak 2003ko urriko Jakinarazpena¹²³ egin zuen, eta, bertan, egiturazko **hamalau adierazleko** zerrenda mugatua proposatu zuen, 2004ko Udaberriko hurrengo Txostenetarako Batzordearen arabera, adierazleen zerrenda mugatua proposatzeko arrazoiak honako hauek dira:

- Lehenengo eta behin, adierazleen zerrenda mugatua edukita, **errazago aurkezten** da estatukideen egoeraren panorama argia, Lisboako helburu nagusiei dagokienez. Adierazle kopuru txikiagoa erabiliz, gainera, eratzikipen-bidean dauden herrien nahiz hautagaiak diren herrien estaldura hobea lortzen da, eta errazago aurkezten da mailei eta bilakaerari buruzko informazioa.
- Bigarrenenez, adierazleen zerrenda mugatuaren barruan **erraz ulertzeko moduko adierazle** ezagunak sartzen dira.
- Hirugarrenez, adierazleen zerrenda mugatuak **logika** argiagoa jarraitzen du. Horrela, egiturazko adierazleen bidez egindako aurrerakuntzen ebaluazioan oinarrituriko mezu politikoei oinarri irmoagoa izango dute.
- Laugarrenez, hiru urtez behin aukeratzen den adierazle-zerrenda, izan ere, Politika Ekonomikoaren Jarraibide orokorre, Enplegurako Jarraibideei eta barne-merkatuko Estrategiari aplikaturiko **proze-**

dura sinplifikatuaren araberakoa da. Malgutasunik ez galtzeko, hamalau adierazleen zerrenda egiturazko adierazleei buruzko datu-basearekin osatuko da, eta, beharrezkoa izanez gero, prozesu politiko sinplifikatueta erabilitako adierazlerik zehatzenekin ere bai.

- Azkenik, zerrendaren **egonkortasuna** segurtatzeko, hiru urtez behin soilik ikuskatuko da. Egiturazko parametroen bilakaera apurka-apurkakoa denez, eta adierazle batzuk Lisboako estrategiako funtsezko helburuak direla aintzat hartuta, ez da komeni zerrenda urtero ikuskatzea. Bestalde, malgutasun handiagoa egongo da egiturazko adierazleei buruzko datu-basean adierazle berriak sartzeko.

Egiturazko adierazleen zerrenda kopuruaren aldetik nabarmen murriztu arren, Batzordeak onartu egiten du jendeak kontsultatzeko moduko datu-base eta Interneteko gune bat (Eurostat) behar direla; bertan, egiturazko adierazleen zerrenda luzeagoa egongo da, adierazleen zerrenda mugatua osatzeko. Horrela, 2003ko egiturazko 42 adierazleren zerrenda (bereizketak eta azpiadierazleak aintzat hartuta 107 adierazle) mantendu egingo da Eurostaten¹²⁴ datu-base batean eta egiturazko adierazleen Interneteko gune batean¹²⁵. Datu-basea Batzordeak udaberriko txostena egiteko erabiliko duen estatistika-tresna izango da, baina informe horretarako estatistika-esparru nagusia zerrenda mugatua izango da.

2.7. Garapen iraunkorreko Europako estrategiaren aplikazioaren eta ikuskapenaren ebaluazioa

Lisboako eta Göteborgeko estrategien aplikazioaren emaitzak uste baino urriagoak izan dira. Europako eta nazioarteko inguruan aldaketa batzuk egon dira:

¹²¹ COM(2002)551 azkena, 2002-10-16koa

¹²² Adierazleen multzoa Batzordearen zerbitzuen agirian jasota dago: SEC(2003) 25, 2003-1-14. Egiturazko adierazleak Eurostaten weben ere jasotzen dira, eta, bertan, *grosso modo* gaurkotzen dira, hilabete bakoitzaren erdialdean, Udaberriko Txostenarekin batera.

¹²³ COM(2003)585 azkena, 03-10-8.

¹²⁴ Eurostaten New Cronos datu-basean sartzeko, honako honekin jarri behar da harremanetan: Estat-DataShopSupport@cec.eu.int.

¹²⁵ <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

2.21. LAUKIA 2004ko UDABERRIKO TXOSTENeko EGITURAZKO ADIERAZLEAK

I. ardatza:

- BPG per capita

II. ardatza:

- Laneko produktibitatea
- Enplegu-tasa
- Langilerik zaharrenen enplegu-tasa

III. ardatza:

- Gastua GGBBetan (gastu publikoa hezkuntzan)
- Gastua I+G deritzonengan
- Gastua IKTetan

IV. ardatza:

- Integrazioa finantza-merkatuan (interes-tasen konbergentzia)

V. ardatza:

- Pobrezia-arriskuaren tasa
- Iraupen luzeko langabezia
- Eskualdeko enplegu-tasen barreialdura

VI. ardatza:

- Negutegi-efektuko gasen isurpena
- Ekonomiaren energia-intentsitatea
- Garraioaren bolumena

- Europar Batasunak 25 kide ditu eta Europako Konstituzioa krisian dago.
- Zaurgarritasun-sentimendu gero eta handiagoa dago, nazioarteko gatazken eta nazioarteko terrorismoaren, hondamen naturalen eta osasun-alarrien ondorioz.
- Nazioarteko gailurren (Johannesburg, Doha, Monterrey eta Milurtekoaren Adierazpena) eragin-erantzoko nazioarteko konpromisoak betetzeko, ahalegin handiak egin behar dira.
- Industria-potentzia berrien (Txina, Brasil, India) sarrera eragin dezakeen globalizazio eta deslokalizazio gero eta handiagoa.
- Europako eta munduko ingurumen-arazoen txarrena egin dute; biodibertsitatearen, baliabide naturalen eta aldaketa klimatikoaren gaineko presio handiagoa dago.
- Gizarte-desoreka iraunkorrak eta pobrezia, baita biztanleria gero eta zaharragoa izatearen arazo ere.

Aldaketa horien ondorioz, dinamika nahasia sortu da; horrela, lehentasun berriak sartu eta nabarmen geldiarazi dira Europa eraikitzeko prozesuak, eta bi estrategia horiek halako prozesuen osagai garantzitsuak dira.

Lisboako estrategia

Lisboako Estrategia abiatu eta bost urte igaro ondoren, adituek aho batez esan dute emaitzak ez direla onak, baldin eta Europar Batasunaren eta horren merkataritza-bazkideen hazkunde-ahalmenaren arteko desberdintasunetan oinarrituz neurtzen badira. Proposatutako egiturazko berrikuntzak oso apurka-apurka sartzen ari dira, eta horrek zalantza jarri du Estrategiaren bizirapena bera ere, hortaz, 2005eko martxo eta ekaineko Europako Kontseiluek **suspertze**¹²⁶ berria aldarrikatu zuten, eta hazkunderaren eta enpleguaren helburuak nabarmendu zituzten, ezagupena, berrikuntza eta giza kapitalaren aprobetxamendua erabiliz.

¹²⁶ Batzordearen agiriaren izenburua adierazgarria da: *Hazkunderaren eta enpleguaren alde elkarrekin lanean: Lisboako Estrategiarako hasiera berria.*

**2.22. LAUKIA. INGURUMENEO VI. EKINTZA PROGRAMAKO GAIKAKO
ESTRATEGIEN GARAPENERAKO AURRERAPAUOAK**

Estrategia	Garapena	Egoera
1. Airearen kalitatea	<i>Europarako Aire Garbia Programa (CAFE): Airearen kalitatearen aldeko gaikako estrategia baterantz - COM(2001) 245 azkena, 2001eko maiatzaren 4koa</i>	Egiteko fasean. Aurreikuspena: 2005eko erdialderako
2. Lurzoruaren babesa	<i>Lurzorua babesteko gaikako estrategia baterantz - COM(2002) 179 azkena, 2002ko apirilaren 16koa</i>	Egiteko fasean
3. Pestiziden erabilera iraunkorra	<i>Pestiziden erabilera iraunkorrari buruzko gaikako estrategia baterantz - COM(2002) 349 azkena, 2002ko uztailearen 1ekoa</i>	Egiteko fasean. Aurreikuspena: 2004ko hasierarako
4. Itsas ingurunearen babesa eta kontserbazioa	<i>Itsas ingurunea babesteko eta kontserbatzeko estrategia baterantz - COM(2002) 539 azkena, 2002ko urriaren 2koa</i>	Egiteko fasean. Aurreikuspena: 2004
5. Hondakinen birziklapena eta prebentzioa	<i>Hondakinen birziklapenerako eta prebentziorako gaikako estrategia baterantz - COM(2003) 301 azkena, 2003ko maiatzaren 27koa</i>	Egiteko fasean.
6. Baliabideen erabilera iraunkorra eta kudeaketa	<i>Baliabideen erabilera iraunkorra eta kudeaketa Baliabide naturalen erabilera iraunkorrerako gaikako estrategia baterantz - COM(2003) 572 azkena, 2003ko urriaren 1ekoa</i>	Egiteko fasean. Aurreikuspena: 2004
7. Hiri-ingurua	<i>Hiri-ingurua Hiri-inguruneari buruzko gaikako estrategia baterantz - COM(2004) 60 azkena</i>	Egiteko fasean

Iturria: COM(2003)745 azkena

Lisboan 2000n gertaturikoaren alderantziz, hala eta guztiz ere, suspertze horrekin batera, **iraunkortasun integralaren mezua** (ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren arloko iraunkortasuna) **indartzen** duten berrespenak egin dira. Hain zuzen ere, aditzera ematen da Lisboako Estrategia garapen iraunkorraren testuingururik zabalenean osatu behar dela.

2005eko ekainean, Batzordeak¹²⁷ Hazkunderako eta Enplegurako Jarraibide Integralak (2003-2008) onetsi zituen; horien barruan *Politika Ekonomikoaren Oinarrizko Gida* (Estrategiaren hiru dimentsioen alderdi ekonomiko orokorra bermatzen duena) eta *Enplegu Gidak* sartzen ziren. Helburua politika makroekonomikoak eta enpleguak koordinatzea zen, 24 jarraibideren inguruan; horietatik 11.ak soilik aipatzen du ingurumen-helburu bat, hauxe proposatzen baitu: «*baliabideen erabilera iraunkorra sustatzea eta ingurumen-babesaren eta hazkunderaren arteko sinergiak indartzea*».

Göteborgeko Estrategia

Göteborgeko Estrategiari dagokionez, agerikoa da, epe luzerako prozesuak direla onartu arren, detektaturiko arazo asko ez direla hobetu eta, gainera, txarrera egiten ari direla, neurriak hartu badira ere. Bestalde, krisi energetikoez eta nazioarteko merkatuetako ezegonkortasun-episodio gero eta ugariagoek gero eta argiago adierazten dute energia-eredua aldatu egin behar dela, energia fosilen amaiera gero eta hurbilago dagoela eta oraingo produkzio-moduak ez direla iraunkorrak.

Lehenago ere, ingurumenaren arloko Seigarren Ekintza Programaren ebaluazioari buruzko Jakinarazpenaren ondorioetan, aditzera eman zen ahalegin handiagoak egin behar zirela EBren konpromisoak betetzeko, ingurumenaren eta garapen iraunkorraren arloan. Ahalegin horiek honako honetan oinarritu behar dira¹²⁸:

¹²⁷ Presidentziaren Ondorioak: Europako 2005eko ekainaren 18ko Kontseilua.

¹²⁸ COM (2003)745 azkena

- oraingo ingurumen-legeria ondo aplikatzen dela segurtatzea,
- koherentzia eta integrazio politikoa indartzea,
- barruan eta mundu osoan garapen iraunkorra sustatzen jarraitzea
- handitzean arrakasta lortzea, eta
- etorkizuneko ingurumen-politiketarako oinarri sendoak ezartzea.

Seigarren Programan adierazitako helburuak betetzeko mailaren ikuspegitik begiratuta, aipaturiko zazpi gaikako estrategien garapenaren egoera ondo-ko laukian laburbilduta dago.

2.8. Garapen Iraunkorreko Europako Estrategiaren ikuskapena

Göteborgen 2001ean sortutako Garapen Iraunkorreko Europako Estrategiaren agirian bertan ere, Europako Batzordearen agintaldi berri bakoitzaren hasieran bera ikuskatzeko konpromisoa dago jasota. Barne-konpromiso horrekin batera, 2001eko estrategia ikuskatu beharra indartzen duten beste faktore batzuk daude, eta horiek Europako Batzordeak azaldu ditu, Europako Kontseiluari eta Parlamentuari izenburu honekin egindako ikuskapenean: **Garapen Iraunkorrerako Europar Batasuneko Estrategiaren 2005eko Ikuskapena: Lehenengo Balantzea eta Etorkizuneko Orientazioak**, COM (2005) 37. Faktoreek honako hauek dira:

- **joera ez-iraunkor batzuk larriagotzea**, batez ere baliabide naturalen, biodibertsitatearen eta klimaren gaineko presio gero eta handiagoa, baita desoreken nahiz pobrezia-irrupena eta biztanleria zahartzearen eraginezko ekonomia-zein gizarte-erronka gero eta nabariagoak ere;
- **Europako emaitza ekonomiko urriak**, lehiakideen presio berriekin batera; presio horiek globalizazioak aurrera egitearen eta industria-herri berriak (adibidez, Txina, India eta Brasil) sortzearen ondoriozkoak dira, horrek lehia ekonomiko handiagoa eta mundu osoko garapen iraunkorrean eragi-

na duten produkzio-egitura nazionalen balizko al-daketa sortzen baitu;

- **nazioarteko konpromiso eta negoziazio berriak** (Dohako programa MMEren garapenerako; Johannesburgeko Aplikazio Egitamua, CMDSan onetsitakoa; Monterreyko konpromisoak, garapena finantzatzeari buruzkoak, eta Milurtekoko Garapenaren Helburuak); izan ere, mundu osoko garapen iraunkorrerako lagungarriak izan daitezke, eta, horiei erantzun egokia emateko, gehiago sustatu behar da aplikazio-lana;
- **segurtasunari lotutako mehatxu berriak**, esaterako, terrorismoa (2001eko irailaren 11ko eta 2004ko martxoaren 11ko atentatuak), hondamen naturalak (uholdeak) eta osasun-alarmak (SRAS); horren eraginez, zaurgarritasun-sentsazio gero eta handiagoa dago, eta, horri, gainera, delinkuentzia antolatua, ustelkeriaren eta arrazakeriaren aurka egin behar diren inguruko sentsibilizazio gero eta handiagoa ghitzen zaio;
- azkenik, **Europar Batasuneko kide kopurua 25era handitzea**, estatukiderik gehienetan garapen iraunkorreko nazio-estrategiak zehaztea eta toki-nahiz eskualde-agintariak gero eta gehiago inplikatzeko.

2001eko testua, agiri berrian adierazitakoaren arabera, Garapen Iraunkorreko Europako Estrategiaren oinarritzat mantentzen da, eta horren ikuskapen osoa ez da 2011 baino lehenagorako aurreikusten.

Europako Batzordeak aurrerakuntza batzuk onartu ditu, Garapen Iraunkorreko Estrategiaren aplikazioan (2.23 laukia), baina baita premiakoa eta iraunkorra den ekintza baten beharra ere, garapen iraunkorra mehatxupean jartzen duten faktoreei aurre egiteko, eta arlo horretako jarduketara eraginkorra izateko formulak bilatu beharra ere bai.

Ikuskapen-prozesuak honako etapa hauek egin ditu:

- 2003ko azaroan, Batzordeak arakatzeko irizpena eskatu zion EBko Ekonomia eta Gizarte Kontseiluari, garapen iraunkorreko strategiari buruz; irizpen horretan, garapen iraunkorreko Europako strate-

gia ikuskatzeko orientazio politiko nagusiei egingandako ekarpena jaso behar zen.

2004ko apirilean emandako irizpen horretan, EEGK-k aditzera eman zuen EBren iraunkortasun-estrategia oso orokorra eta abstraktua zela, eta ez zituela argitzen arlo bakoitzean egin beharreko aldaketak, ezta epe luzerako politikak garaiko ekonomian eta merkataritzan izango zituen ondorioak ere. Horixe izan zen etorkizunean konpondu beharreko ezaugarrietariko bat.

EEGKren iritiz, hurrengo hamarkadotako helburu politiko orokorra garapen iraunkorreko estrategia da, eta, horretarako, hauxe egin behar da:

- Ezarritako helburua lortzeko tresnak azaltzea, erantzukizunak, eskumenak eta eragiteko aukerak argi zehaztuta.
- Epe luzeko helburuetarako bitarteko helburuak ezartzea, horiek zein neurritan betetzen diren aldiari behin egiaztatu ahal izateko.
- Prozesuan arazoak sor ditzaketen faktoreei erreparatzea.
- Arlo politiko guztiak iraunkortasun-irizpideetan oinarrituz aztertzen eta ebaluatzen direla bermatzea.
- 2004an kontsulta publiko handia egin zen, gaiari buruzko iritzia jasotzeko; bi aldeetara egin ziren, bata orokorra, pertsona guztientzat, eta bestea zehatzagoa, gaia ezagutzen zuten pertsonentzat.
- 2005eko otsailean, Batzorde berriak 2001etik egindako aurrerakuntza guztiak jasotzen zituen lan-agiria aurkeztu (2.23 laukia) eta lehenengo Jakinarazpena bidali zien Europako Kontseiluari nahiz Parlamentuari; bertan, estrategia ikuskatzeko orientazioak zeuden jasota, eta hori Europako Udaberriko Kontseiluan eztabaidatu zen.
- Ekonomia eta Gizarte Batzordeak eragile interesatuen (*stakeholders*) bilera egin zuen, 2005eko apirilean, eta, bertan, Europako Estrategia berrirako lehentasunezko gaiak proposatu ziren.
- Batzordeak Europako Kontseiluari eta Parlamentuari egindako bigarren Jakinarazpenean oinarri-

tuz, Europako 2005eko ekaineko Kontseiluak Europako garapen iraunkorrerako printzipio gidariak jasotzen dituen adierazpena egin zuen. Bertan, ordura arte barreiatuta egondako planteamendu partzialak estrategietan eta agirietan integrazteko asmo sendoa ikusten da.

- 2005eko abenduan, Europako Batzordeak jakinarazpen bat egin zien Europako Kontseiluari eta Parlamentuari, garapen iraunkorrerako Estrategia ikuskatzeari buruz, eta, 2006ko ekainaren 15ean eta 16an, Europako Kontseiluak garapen iraunkorrerako Estrategia ikuskatua hartu zuen EBrako.

Estrategia ikuskatua

Estrategia ikuskatuaren helburua ez da 2001eko estrategia ordeztekoa, berori garatzea eta indartzea baizik, garaiko joera ez-iraunkorrek hobeto zuzentzeko eta eraginkortasun handiagoa lortu ahal izateko.

Ahalegin horretan, Estrategia ikuskatuak zehaztapen berriak egiten ditu EBk garapen iraunkorrarekin duen konpromisoaren mugei buruz; gainera, horren edukiei sustapen berria ematen die. Eduki horiek, 2001eko agirian, hiru ardatzen inguruan antolatuturik daude:

- garapen iraunkorraren erronka nagusiak eta horiei erantzuna emateko helburuak zein neurriak.
- garapen iraunkorrerako baldintzen sorrera euskarritzen duten zeharkako neurriak eta proposamenak.
- estrategiaren aplikazioa eta aurrerakuntzen azterketa.

Horiek jaso egiten dira estrategia ikuskatua, baina beste egitura batekin, elementu eta ikuspegi berrituak sartzeko.

EBren Konpromisoa Garapen Iraunkorrarekin

Estrategia ikuskatuak berretsi egiten du EBk garapen iraunkor kontzeptuarekin duen konpromisoa; hain zuzen ere, Bruselan 2005ean egindako Europako Kontseiluak aukeraturiko Garapen Iraunkorreko

2.23. LAUKIA. **GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIAREN LORPENAK**

A) ALDAKETAK POLITIKAK LANTZEKO MODUAN

1. Koherentzia handiagoa

- Cardiffeko prozesuaren emaitza oso mugatua (politiken integrazioa)
- Eraginaren ebaluazio integraleko mekanismo berriaren sarrera, 2003an

2. Koordinazio-metodo irekiaren garapena

Tresna eraginkorra da jardun hobekuntzarako, eragile interesatuak mugiarazteko eta estatuak presionatzeko

3. Prezio errealen ezarkuntza.

Europako akordioak oso zailak dira arlo honetan, baina aurrerakuntzak ere egon dira; adibidez, Energia Ezarkuntzako Zuzentaraua (2003) eta negutegi-gasen isurpenaren trukerako sistema (2005) aplikatuta

4. Zientziaren eta teknologiaren arloko ikerketa.

Ikerketako VI. Esparru Programan jasotako garapen iraunkorreko jarduerak

5. Hiritarren mobilizazioa eta jakinarazpena:

Hiritarrek parte hartzeko mekanismoak hobetzea: eragileei eta interes taldeei kontsulta egiteko estandarrak finkatzea; KESa sustatzea.

B) JOERA EZ-IRAUNKORRAK

1. Aldaketa klimatikoa eta energia garbiak

Kyotoko prozesua sustatzea. EB-15eko isurpenak %2,9an murriztea (2002). Isurpenak trukatzeko sistema. Eraginkortasun energetikoari loturiko ekimen berria. Energia berriztagarriak sustatzea

2. Osasuna

Genoma-ikerketa finantzatzea; gaixotasun kutsagarriak garai detektatzeko sistema; substantzia kimikoak arautzeko esparru berria proposatzea (REACH); elikadura-osasuneko Europako Agentzia (EFSA) eta Gaixotasun Infekziosoen Zentroa (EFSA) sortzea.

3. Pobrezia eta gizarte-bazterkeria

Arazo gero eta larriagoa, batez ere estatukide berriak sartu direnetik. Nazio-politiken koordinaziorako laguntza. Pobrezia ezabatzeko parteneriatu globaleko eskema berriaren barruko laguntzak, Dohan, Monterrey eta Johannesburgen.

4. Zahartze demografikoa

Mendekotasun-tasaren goranzko joera. Lan-merkatutik irteteko adina 5 urtetan igotzeko helburua. Pentsioen nazio-sistemak saneatzeko eta osasun-sistemak berritzeko prozesuetarako laguntzak

5. Baliabide naturalen kudeaketa

Biodibertsitatearen galera etengabea.

Jarduketa positibotzat, aipatzekoak dira nekazaritza- nahiz arrantza-politikaren berrikuntza bateratua; Natura 2000 Sarea; hondakin elektrikoak eta elektronikoen buruzko Zuzentaruak; produktu integraleko politikari buruzko Jakinarazpena; ingurumen-azpiegituren finantziaketa, egitura-fondoan bidez, eta industria-kokalekuen susperraldia

6. Garraioa eta lurralde-antolamedua

Garraioaren bolumena BPGa baino gehiago hazten ari da.

Garraio bideen aldaketa sustatzeko ekintzen emaitzak oso mugatuak dira; esaterako, azpiegituren kostuak egoteko proposamena (eurobineta); garraioko ibilgailuen eraginkortasun energetikoaren hobekuntza; Urban II Programa; eta Elkarteko Ikerketa Programa

C) INGURUMEN KONPROMISOEN NAZIOARTEKO DIMENTSIOA

1. Globalizazioaren kontrola

Impactos perniciosos en la distribución de los beneficios de la desregularización no controlada. Apoyo al fortalecimiento de organismos internacionales como la OIT. Promoción del desarrollo global sostenible en las negociaciones internacionales (Agenda de Doha). Prestación de «Asistencia relacionada con el comercio» como línea prioritaria en los programas de cooperación al desarrollo

2. Gobernantza globalaren hobekuntza

- Garapenari eta gobernantzari buruzko jakinarazpena.
- Garapen iraunkorrerako laguntza, alde biko eta alde anitzeko akordioetan

3. Garapenaren finantziaketa

25 herriei BPGren %0,42 emango dute, 2006an, garapenari laguntzeko; ehuneko hori oraindik ere urrun dago %0,7tik, baina %0,39ko bitarteko helburuaren gainetik dago (Bartzelonako 2002ko kontseiluak finkatutako bitartekoa).

Printzipio Gidariei buruzko Adierazpena onartuz, helburu nagusiak honako hauek dira:

- **Ingurumenaren babesa:** *Lurak bizitzaren forma guztiak euskarrizteko duen gaitasuna zaintzea, planetako baliabide naturalen mugak errespetatzea eta ingurumenaren kalitatea babesteko nahiz hobetzeko maila altua bermatzea. Ingurumenaren kutsadura murriztea nahiz saihestea eta kontsumo zein produkzio iraunkorrak sustatzea, hazkunde ekonomikoaren eta narriaduraren arteko lotura hausteko.*
- **Gizartearen kohesioa eta berdintasuna:** *Gizarte demokratiko integratzailea, kohesionatua, osasuntsua, segurua eta bidezkoa sustatzea, funtsezko eskubideak eta kultura-aniztasuna errespetatzen dituen, kide guztiari aukera berberak eskaintzen diena eta era guztietako diskriminazioak gaitzesten dituen.*
- **Oparotasun ekonomikoa:** *Ekonomia oparoa, berritzailea, ezagupen handikoa, lehiakorra eta ingurumenarekiko errespetuzkoa sustatzea, bizi maila altua bermatzeko eta kalitate handiko erabateko enplegua lortzeko, Europar Batasuneko lurralde osoan.*
- **Nazioartean ditugun erantzukizunak betetzea:** *Mundu osoan erakunde demokratikoen ezar-kuntza bultzatzea eta horien egonkortasuna defendatzea, bakean, segurtasunean eta askatasunean oinarrituz. Planetako garapen iraunkorrerako ekarpen aktiboa egitea; halaber, Europar Batasunaren barruko eta kanpoko politikak planetako garapen iraunkorrarekin koherenteak direla eta nazioarteko konpromisoetara egokitzen direla bermatzea.*

Politiken printzipio gidariak honako hauek dira:

- Funtsezko eskubideak sustatzea eta babestea
- Politiken koherentzia eta gobernantza
- Eskualde barruko eta eskualdeen arteko ekitatea
- Politiken integrazioa
- Gizarte irekia eta demokratikoa
- Ezagupenen erabilera hobea

- Hiritarren partaidetza
- Arreta printzipioa
- Enpresen eta gizarte-solaskideen partaidetza
- Kutsatzen duenari ordainaraztea

Konpromiso honek garapen iraunkorrari buruz duen ikuspegia, oinarritu ere, hazkunde ekonomikoa, gizarteratzea eta ingurumena bateratzean oinarritzen da; bertan aurreko agirietan baino gehiago nabarmentzen dira elkarmendekotasunak eta hiru dimentsioen elkarrekiko ahaleginaren beharrezan.

Horrela, Estrategiak onartu egiten du «giza, gizarte- eta ingurumen-kapitalean egindako inbertsioa eta berrikuntza teknologikoa alde aurreko baldintzak direla, epe luzerako lehiakortasuna eta oparotasun ekonomikoa, gizarte-kohesioa, enpleguaren kalitatea eta ingurumenaren babes hobea bermatzeko» (9. puntua).

Hiru dimentsioko kontzeptua da, eta agiri berriak garapen iraunkorraren estrategiaren kanpoko dimentsioa eransten dio, Bartzelonan 2002an egindako Europako Kontseiluan zehaztutakoa (Göteborgeko Garapen Iraunkorreko Estrategia aukeratu ondoren); hori osatu eta Batasunaren barruko nahiz kanpoko politikak horrekiko bateragarriak izatea zaintzen du.

Testuinguru honetan, estrategia ikuskatua «*estrategia bakarra eta koherentea da, EBk epe luzerako konpromisoari eraginkortasun handiagoz heltzeko moduari buruz, garapen iraunkorrak planteaturiko erronkei erantzun egokia emateko*» (4. paragrafoa). Estrategiaren bateragarritasunaren aldarrikapenak argitu egiten ditu orain arte egon diren zalantzak, EBren ekonomia-, ingurumen- eta gizarte-estrategien estatusari buruzkoak, garapen iraunkorrari dagokionez. Gogoratu behar da 2001eko estrategiak hauxe esaten zuela: «*Europako Kontseiluak garapen iraunkorrerako hautatu duen estrategiak osatu egiten du Batasunak ekonomia- eta gizarte-berrikuntzarekin duen konpromiso politikoa, eta hirugarren dimentsio bat gehitzen dio, ingurumen-dimentsioa, Lisboako estrategiari...*». Horrenbestez, Göteborgeko garapen iraunkorraren estrategia ingurumen-estrategia hutsa zen, eta hori Lisboako ekonomia- eta gizarte-estrategiari gehitu zitzaion.

Estrategia ikuskatuak adierazitakoaren arabera, *Lisboako Estrategia (hazkundera eta enplegua berriro azpimarratuta) ekonomia dinamikoagorako sustapena errazteko esparru orokorra* da; hori, berriaz, jauzi kualitatibo garrantzitsua da Europar Batasunaren garapen iraunkor kontzeptua argitzeko eta bilakatzeko. Lisboako estrategiak finkatu egiten du hazkunderako eta enplegurako estrategia; gainera, «*funtsezko ekarpena egiten du garapen iraunkorraren helburu globalera, lehiakortasuna nahiz hazkunde ekonomiko hobetzeko eta enpleguaren sorkuntza handitzeko ekintzetan eta neurrietan oinarritzen baita*». Gainera, garapen iraunkorraren estrategiarekin bateragarria denez eta esparru biltzailean txertatzen denez, eta aintzat hartuta, garapen iraunkorra lortzeko, politika guztiei koherentzia ematen diela, aukera ematen du ekonomia dinamikoago batek sorturiko baliabideak ingurumen- eta gizarte-helburu handiagoak betetzen inbertitzeko.

Horrela, estrategia ikuskatuak berariaz onartzen ditu garapen iraunkorreko estrategiaren eta Lisboako Estrategiaren arteko loturak eta osagarritasunak; horiek, orokorrean horrelaxe ulertzen badira ere, modu esplizituagoan onartu eta argitu behar ziren.

Aldi berean, ingurumenaren babesak eragina dauka beste bi dimentsioetan, garapen iraunkorraren funtsezko helburua baita *ingurumen-kutsadura arreakustea nahiz murriztea eta kontsumo zein produkzio iraunkorrak sustatzea, hazkunde ekonomikoaren eta ingurumena nardiatzearen arteko lotura hausteko*. Izan ere, ikuskaturiko estrategiaren 2. paragrafoan esaten denez, «*testuan identifikaturiko joera ez-iraunkorrei soluzioa emateko erronka nagusia oraingo produkzio- eta kontsumo-modu ez-iraunkorrak aldatzen joatea da, baita politikak lantzeko ikuspegi ez-integratua aldatzea ere*».

Halaber, estrategia ikuskatuak funtsezko gizarte-elementuak sartzen ditu, gainditu beharreko erronka nagusien multzoan; 2001eko agirian, aldiz, gizarte-alderdiak bazter batera uzten ziren, eta ingurumen-alderdien barruko arazoak baino ez ziren aztertzen.

Azken batean, Garapen Iraunkorraren Europako Estrategia ikuskatua kontzeptuak eta edukiak argi-ago azaltzen dira, bai Europar Batasunaren garapen

iraunkorraren ikuspegian, bai hori lortzeko zehaztutako estrategian. Garapen Iraunkorraren Europako Estrategia hiru dimentsiokoa eta mugatua da. Hiru dimentsiokoa da gizartearen, ingurumenaren eta ekonomiaren arloko funtsezko hiru helburu lortu nahi dituelako; helburuok elkarren mendekoak dira eta elkarreteragina dute. Mugatua da, trazaturiko helburuen handitutasun horren barruan, arazo larrienak eta garrantzitsuenak (guztira, zazpi) aztertzen dituelako, garapen iraunkorreko estrategia honek estrategia eta politika sektorial guztietarako (ekonomia, gizartea eta ingurumena) erutzen duen esparru bakarraren eta bateratuaren bidez. Horiei koherentzia eta beste norabide bat ematen die, garapen iraunkorraren Europako kontzeptuaren barruko funtsezko helburuak lortzeko; horri dagokionez, Lisboako estrategia, ekonomiaren arloko estrategiatzat, txertatuta eta konprometituta gelditzen da.

Azkenik, aditzera eman behar da EBk garapen iraunkorrek duen konpromisoa epe luzeko ikuspegian proiektatzen dela orain ere; dena den, estrategia ikuskatu berriari dei egiten da epe laburreko jarduketa ez saihesteko, kontuan hartuta iraunkortasun-arazoaren larritasunak premiazko soluzioak behar dituela.

Politiken lanketaren hobekuntza

Politiken lanketa hobetu beharra dago, horiek koherenteagoak izateko eta erabakiak jakinaren gainean hartzeko; izan ere, horixe da strategiaren bertsio berriari nabarmendutako funtsezko alderdietariko bat, helburuak lortu ahal izateko.

2001eko garapen iraunkorreko strategiak politikak formulatzeko modu berria sartu zuen, zenbait tresnaren bidez; esaterako, ingurumen alderdiak politika sektorialetan sartzeko, eragina ebaluatzeko mekanismoak, politika nazionalak koordinatzeko metodoak eta tresna ekonomikoak nahiz zerga-arlokoak. Estrategia ikuskatuak horiek guztiak finkatu eta, gainera, harago eraman nahi ditu, horien aplikazioa eskatzen baitu, administrazio maila guztiak inplikaturik, elkarrekiko laguntza zein lankidetzan lortuta, eta estatutikideetako erakunde- nahiz kultura-esparruak eta baldintza bereziak kontuan hartuta.

Beste helburu bat eraginaren kalitate altuko ebaluazioa hedatzea da, gizarte-, ekonomia- eta ingurumen-dimentsiotik Europako erakunde guztietako erabaki politiko nagusietara, garapen iraunkorraren kanpoko dimentsioa eta ez jardutearen kostuak ere kontuan hartuta.

Era berean, politika bakoitzaren eraginaren *a posteriori* erako ebaluazioa egitea, partaidetza publikoa nahiz alderdi interesatuen partaidetza lortzea eta estatukideek halako tresnak gehiago erabiltzea ere aurreikusita dago.

Estrategia ikuskatuak, bestalde, estatukideen inplikazio handiagora lortu nahi du, garapen iraunkorraren lorpenean, horretarako, identifikaturiko erronkei aurre egiteko ekintzak EBren eta estatukideen arteko eskumen-banaketa aintzat hartu barik adierazi behar direla ezartzen du.

Erronka nagusiak

Garapen iraunkorreko estrategiaren bidez gaintitu beharreko erronkei dagokionez, estrategia ikuskatuak 7 joera ez-iraunkor identifikatzen ditu, honako faktore hauetan oinarrituz: ingurumen-joerek txarretara egitea, EBren ekonomia- eta gizarte-erronkak, lehiakideen presio berria eta nazioarteko konpromisoak; gainera, beste modu batera formulatzen ditu 2001eko estrategian jasotako erronkak, aintzat hartuta horiek murrizteko denboran iraunkorra den ahalgina eta egitura-aldaketa handiak behar direla, geure gizartearen eta ekonomien funtzionamenduan.

Lehen esan dugunez, 2001eko agiriri kontrajarrira, estrategia ikuskatuak gizarte-arloko erronkak jaso eta, gainera, identifikaturiko beste erronka batzuen moduan garatzen ditu, horiek konpontzeko neurriak eta helburuak ezarrita.

2001eko strategiaren kasuan ez bezala, estrategia ikuskatuak lortu behar den helburu orokorra finkatu eta, gainera, helburu nahiz xede eraginkorrak ere finkatzen ditu, gizartea helburu orokorra lortzeko bidean ari den ala ez egiaztatzeko.

- **Aldaketa klimatikoa eta energia garbia**, aldaketa klimatikoa, horren kostuak eta eragin kalte-

garriak (gizartearentzat eta ingurumenerako) murgartzeko.

- **Garraio iraunkorrak**, garraio-sistemek gizartearen ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-beharrizari erantzuten dietela bermatzeko, eta ekonomia-aren, gizartearen eta ingurumenaren gaineko eraginak ahalik eta gehien murrizten dituztela segurtatzeko.
- **Kontsumo eta produkzio iraunkorrak**, kontsumo- eta produkzio-jarraibide iraunkorrak sustatzu.
- **Baliabide naturalen kontserbazioa eta kudeaketa**, baliabide naturalen kudeaketa hobetzeko eta gehiegizko ustiapena saihesteko, ekosistema-ko zerbitzuen balioa onartzu.
- **Osasun publikoa**, kalitatezko eta aukera berdintasuneko osasun publikoa sustatzeko, eta osasun-mehatxuen aurkako babesa hobetzeko.
- **Gizarteratzea, demografia eta migrazio-jarioak**, baztertzaila ez den eta belaunaldi barruko nahiz belaunaldi arteko elkartasuna aintzat hartzen duen gizartea sortzeko; gizarte horrek, gainera, hiritarren bizi-kalitatea bermatu eta hobetu egingo du, hiritarren ongizate iraunkorraren aurre-eratzeko baldintzatuz.
- **Munduko pobrezia eta garapen iraunkorren arloko erronkak**; hortaz, Europar Batasunak munduko garapen iraunkorra modu aktiboan lortu eta bermatu egin nahi du EBren barruko zein kanpoko politikak koherenteak direla, munduko garapen iraunkorrek eta nazioarteko konpromisoe-kin.

Garapen iraunkorrerako baldintzak sortzea

Hezkuntza eta heziketa. 2001eko strategiari dagokionez, estrategia ikuskatuak *hezkuntzaren eta heziketaren* eginkizuna nabarmentzen du, hiritarregan garapen iraunkorra lortzeko behar diren jokabide-aldaketa eta gaitasun guztiak sustatzeko, bai hiritarren enplegarritasunari nahiz gaitasuna indartzeari eta bai aukera berdintasunari zein erabilera iraunkorren gaineko heziketari dagokionez, hiritar global arduratsuak sortzeko. Horri buruzko gomen-

dioak jasotzen dira Batzorderako eta estatukideetarako.

Ikerketa eta garapena. Zientzian eta teknologian inbertitu behar da, baliabide natural gutxiago erabiltzeko, baita kutsadura eta osasunerako nahiz segurtasunerako arrisku gutxiago ahalbidetzeko ere, 2001eko estrategian ezarritakoaren arabera; estrategia ikuskatuak, gainera, I+G deritzonak diziplina arteko eta diziplinaz gaindiko ikuspegiaren tratamenduan duen eginkizuna nabarmentzen du, zientziaren eta gizarte-zientzien eta politiken sorkuntzaren arteko inkomunikazioak gainditzeko; halaber, aintzat hartu behar dira gizarte-, ekonomia- zein ekologia-sistemen eta arriskuak aztertzeko tresnen, atzera begirako ikuspegiaren eta prospektibaren arteko elkarreaginak eta prebentzio-sistemak. Halaber, unibertsitateek, ikerketa-zentroek eta enpresek ikerketaren sustapenean duten funtsezko eginkizuna ere aipatzen da; horrela, hazkunde ekonomikoak eta ingurumenaren babesak elkar indartzen dutela bermatzeko ahaleginak garatzen dira.

Finantziarioak eta tresna ekonomikoak, bestalde, garrantzia hartzen dute estrategia ikuskatuan; hain zuzen ere, horiek politiken aplikazioan erabiltzea komeni dela esaten da, eta, gainera, nabarmendu egiten dira lehiakortasunean nahiz produktibitatean dituzten eragin positiboak, baita ingurumenaren babesean eta hazkunde ekonomiko adimentsuan dituzten eragin positiboak ere. Ingurumenean eragin kaltegarriak dituzten Europako dirulaguntzen identifikazioa bezalako neurriak planteatzen ditu, baita lanaren zerga-karga baliabideen zein energiaren kontsumorantz edo kutsaduraren sorkuntzarantz bideratzeko neurri berriak ere.

Jakinarazpena egitea, eragileak mugiaraztea eta arrakasta biderkatzea. Lehenengo estrategiak erreferentziako puntu honetan (irekiagoa den eta hiritarren zein enpresen partaidetza handiagoa duen politiken formulazioari buruzko puntua) hartutako ikuspegiari dagokionez, estrategia ikuskatuak Europar Batasunaren ekintza proaktiboak sustatzen du, eragileak eta hiritarrak garapen iraunkorraren beharraz jabeaztearen arloan. Horrela, Europar Batasunaren konpromiso handiagoa eskatzen da, eta, horretarako, garapen iraunkorra bere informazio-, kontzientziazio- eta jakinarazpen-jardueretan sartu

behar da; halaber, strategiaren zabalkunderako gida bat sortu eta, bertan, estatukideen jarduerak nahiz politikak jaso beharko dira, jendea garapen iraunkorraren beharraz gehiago jabetzeko.

Aipagarria da arreta handiagoa jartzen zaiola eskualdeko eta tokiko agintariak garapen iraunkorraren lorpenean duten eginkizunari; halaber, horiek lan horretan gehiago inplikatzeko lortu behar da.

Aplikazio, jarraipen eta jarduketa kontsekitibo

Garapen iraunkorreko strategiaren aplikazioaren ebaluazioa, 2001eko bertsioan, honako honetan euskarrizten zen: garapen iraunkorraren dimentsioen ureroko azterketan Europako udaberriko Kontseilueta, Europa Batzorde berri bakoitzaren agintaldi hasierako ikuskapenetan (atal honetan aztertzen ari garen estrategia ikuskatua sortu dutenak) eta estrategia ebaluatzeko stakeholdersen bi urtez behingo Foroan (Europako Ekonomia eta Gizarte Foroak antolatua).

Europako udaberriko Kontseiluen urteroko jarraipena partziala eta eraginkortasunik gabea izan da; beraz, estrategia ikuskatuak arreta handia jartzen die ebaluaziorako eta jarraipenerako modalitate berriei. Estrategia ikuskatua jasotakoaren arabera, Batzordeak, bi urtez behin, strategiaren aplikazioari buruzko txostena aurkeztu behar du; txosten horretan, EBko aplikazioa ez ezik, estatukide guztietako aplikazioa ere adieraziko da. EBri buruzko zatian, garapen iraunkorreko adierazleetan oinarrituko da, eta xehetasun maila egokia izango da arazo bakoitza ondo ebaluatu ahal izateko, arlo horretan hobekuntza iraunkorra egin beharko baita. Estrategiak estatukideetan duen ebaluazioari dagokionez, herri bakoitzean izendaturiko kontaktuko guneek emandako informazioan oinarrituz egingo da, eta, bertan, garapen iraunkorreko nazio-estategiak eta estatu azpiko mailako aurrerakuntzak aztertuko dira, halakorik egonez gero. Horretarako, beharrezkoa da Garapen Iraunkorreko Nazio Estrategiak egotea, estatukide guztietan, eta halakorik ez dutenek gehienez 2007eko ekainera arteko epea izango dute estrategiak sortzeko.

Parlamentuari, Ekonomia eta Gizarte Batzordeari eta Eskualde Batzordeari, bestalde, Batzordearen ikuskeren txostenetan euren inputak jasotzeko eskabidea egiten zaie, baita estatu nahiz eskualde mailako loturak jakinarazteko eskabidea ere.

Era berean, Europako estatukideek euren nazio-estrategien borondatezko ikuskerak egitea dago aurreikusita; «inter pares» erako ikuskerak hori baliozkoa izan daiteke «jardun onak» nabarmentzeko eta horien zabalkundeak egiteko.

Bestalde, eztabaida informatua eta gizarte zibilaren partaidetza sustatu nahi da, nazio-estrategiak lantzeko eta ikuskatzeko orduan, bidezko kontsultakontseiluak sortuta edo sustatuta.

2.9. Ondorioak.

Garapen Iraunkorreko Europako Estrategiaren ibilbidearen ikuskeratik, ondorio batzuk atera daitezke:

- Lehenengo eta behin, orokorrean onartu egiten dira garapen iraunkorrari loturiko kontzeptuak, behintzat adierazpenen mailan.
 - Hala eta guztiz ere, emaitzak ez dira kongruenteak: ez da aurrerakuntza handirik egon detektaturiko arazoak konpontzeko orduan.
 - Azkenik, ez dago tresna egokirik (edo oraindik gutxi garatuta daude) politiken, egitamen nahiz programen izaera iraunkorra eta benetan lorturiko ingurumen-integrazioaren maila neurtzeko.
- Bestalde, Iraunkortasun Estrategia egoteari dagokionez, hauxe esan daitezke:
- Estrategiaren 2006ko ikuskerak arte, ezin zen esan Garapen Iraunkorreko Estrategia zegoenik. Europar Batasunaren politika globala, izan ere, hazkunde ekonomikorako programa zen gehienbat (Lisboako estrategia), gizarte-kezkak ere bazituen (Gizarte Agenda); horri, gero (Göteborgeko Estrategia), barruko alderdi bat eta nazioarteko beste bat zituen ingurumen-estrategia erantsi zitzaion. Gaur egun, zatikatze-egoera hori gaitzeararen arloan aurrerapausoak egin dira, eta, gaur egun, benetako Estrategia dago, eta bertan, ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren arloko kezkak esparru bakarrean eta koherentean integraturik daude; esparru horretan, halaber, nazioarteko dimentsioa ere sartzen da, baina oraindik ere konpondu beharreko kontraesanak ditu, baita politiken formulaziorako, ebaluazioko eta jarraipeneko tresnei loturiko gabeziak ere.
 - Ingurumen-iraunkortasunaren arloan, jarduketan Programa irmoa dago (Ingurumen Ekintzako VI. Programa), eta ekonomiaren eta gizartearen arloan, berriz, gaien «Agenda» bat dago, eta horren bilakaera monitorizatu egiten da.

Eranskina: garapen iraunkorreko europako estrate- giaren helburuak eta neurriak

2.24. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIA.

1. OSAGAIA: GARAPEN IRAUNKORREKO BALDINTZAK SORTZEA

1. 1. proposamena: Jarduketa politikoaren koherentzia hobetzea

Neurriak:

- Politika guztien kezka nagusia garapen iraunkorra izan behar da. Hain zuzen ere, Politika Bateratuaren etorkizuneko ikuskapenak ondo aztertu beharko dute garapen iraunkorrean eragin positiboa izateko modua.
- Nekazaritza Politika Bateratuaren epe ertaineko ikuskapenak (2002) saritu egingo du kalitatea, kantitateari dagokionez; esate baterako, nekazaritza biologikoaren sektorea eta ingurumena gehiago errespetatzen duten beste nekazaritza-metodo batzuk sustatuko dira. Halaber, baliabideen transferentzia egingo da, landa-garapena indartuta, merkaturako laguntzari dagokionez.
- Arrantza Politika Bateratuaren helburua arrain-populazioen kudeaketa iraunkorra sustatzea izango da, bai Europar Batasunean eta bai nazioartean; gainera, Europako arrantza sektoreak epe luzean bideragarria izatea bermatu eta, halaber, itsasoko ekosistemak babestu egingo ditu.
- Garraio Politika Bateratuak trafiko-itorzari eta kutsadurari loturiko arazo gero eta larriagoak aztertuko ditu, eta ingurumenean kalte gutxiago sortzen duten garraiobideen erabilera sustatuko du.
- Kohesio Politikak hobeto zehaztu behar dituzte euren helburuak, eskualderik narriatuenetan eta egitura-arazo larriak (adibidez, hirien narriadura eta landa-ekonomiaren gainbehera) dituzten eskualdeetan, eta saihestu egingo dute alderik zaugarrienak gizarte-bazterkeria luzea edukitzea.

2. 2. proposamena: Pertsonentzat eta enpresetarako seinalea osatzen duten prezio errealak finkatzea

Neurriak:

- Batzordeak, bere jarduketa politikoetan eta legegintza-proposamenetan, lehentasuna emango die prezioen arloan pizgarriak dituzten **merkatuko planteamenduei**, baldin eta horiek aukera ematen dute gizarte- eta ingurumen-helburuak malgutasunez eta modu errentagarrian lortzeko. .

3. 3. proposamena: Zientzian eta Teknologian egindako etorkizuneko inbertsioak

Neurriak:

- Europar Batasunak hobaria atera behar du Ikerketako hurrengo Esparru Programatik, Europako Ikerketa Esparruaren barruan garapen iraunkorrari lotuta egiten diren ikerketa-jarduerak sustatzeko.
- Batzordeak laster argitaratuko duen orientazio-agirian oinarrituz, estatukideek **kontratazio publikoa hobeto aprobetxatzeko modua** aztertu beharko dute, kutsadura handirik sortzen ez duten produktuak eta zerbitzuak sustatzeko.
- Batzordeak **sektore pribatuko ekimenak** sustatuko ditu, baldin eta horien helburua erosketa-alderdietan ingurumen-faktoreak jasotzea bada.
- Batzordeak hauxe zehazteko eskabidea egiten dio industriari: zenbait sektoretan (adibidez, energia, garraioa eta komunikabideak) teknologiak garatzeko eta erabiltzeko garrantzitsutzat hartzen dituen oztopoak.
- Europar Batasunak laguntza eman behar du, 2008a baino lehen ingurumenaren zaintza globalaren eta segurtasunaren (GMES) arloko Europako eskumena sortzeko.

4. 4. Jakinarazpena hobetzea eta hiritarrak nahiz enpresak mugiaraztea

Neurriak:

- Batzordeak gobernazari buruz egindako Liburu Zurian, Batasunaren barruko nahiz kanpoko alderdi interesatuen kontsulta zabalerako proposamenak jasoko dira; hain zuzen ere, edozein proposamen politiko baino lehen egin beharreko kontsulta publikoa izango da. Politika nagusien ikuskapenetan, alderdi interesatuen iritzia jakiteko ahalegina egingo da.

2.24. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIA. (JARRAIPENA)**1. OSAGAIA: GARAPEN IRAUNKORREKO BALDINTZAK SORTZEA**

- Burtsan kotizatzen duten eta gutxienez 500 langileko langileria duten enpresa guztiek «**fondoko lerro hirukoitza**» argitaratu beharko dute, **akziodunei urtero egiten dizkieten txostenetan**, ekonomiaren, ingurumenaren eta gizartearen arloko emaitzak neurtzeko. Europako enpresei OCDEko jarraibideekiko (enpresa multinazionalerako) edo beste jarraibide baliokide batzuekiko atxikipena frogatzeko eta argitaratzeko eskabidea egiten zaie.
- Estatukideek aztertu egin beharko dute ea euren hezkuntza-sistemak zein neurritan diren lagungarriak garapen iraunkorra ulertzeko.

5. Mundu mailako dimentsioa eta handitzea kontuan hartzea

Neurriak:

- 2002ko lehenengo sei hilekoan, Batzordeak Jakinarazpen bat aurkeztuko du; bertan, zehatzago azalduko dira mundu mailako garapen iraunkorrerako ekarpenari buruz dituen iritziak, Garapen Iraunkorrari buruzko Mundu Gailurra aurreikusita (Rio + 10), eta gailur hori Johannesburgen egingo da. Besteak beste, Jakinarazpenean garapenari laguntzeko baliabide gehigarrien mobilizazioa aipatuko du, batez ere munduko pobrezia murrizteari dagokienez

Iturria: COM(2001)264 azkena

2.25. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORRERAKO EUROPAKO ESTRATEGIA.

2. OSAGAIA: EPE LUZERAKO HELBURUAK ETA XEDEAK. EKINTZARAKO LEHENTASUNAK

1. 1. PROPOSAMENA: Aldaketa klimatikoa mugatzea eta teknologia garbien erabilera handitzea

Helburu nagusiak:

- Europar Batasunak bete egingo du Kyoton hartutako konpromisoa. Hala eta guztiz ere, Kyoto lehenengo urratsa baino ez da. Ondoren, Europar Batasunak 1990etik urtero %1ean murriztu behar du negutegi-efektuko gasen atmosferarako isurpena, 2020ra arte.
- Batasunak bermatu egingo du gainerako industria-herriek Kyotoko helburuak betetzea. Urrats erabakigarria da berokuntza globala mugatzeko eta horren ondorioetara egokitzeko behar den nazioarteko ahaleginik handiena bermatzeko.

Europa mailako neurriak:

- 2002rako energia-produktuen fiskalitateari buruzko Zuzentaraua hartzea. Bi urteko epe gehigarrian, Batzordeak energiaren fiskalitatearen arloko ingurumen-helburu handiagoak ezarriko ditu, kanpoko kostuen erabateko internazionalizazioa lortzeko, baita zerga berezien gutxieneko mailen indexazioa lortzeko ere, behintzat inflazio-tasaren arabera.
- 2010a baino lehen, erregai fosilen produkzioarako eta kontsumorako dirulaguntzak kentzen joatea. Ikatz-erreserbak sortzea eta diruz lagundutako gutxieneko produkzioa mantentzea (horniduraren segurtasun-arrazoiengatik) komeni den aztertu behar da, Europako ikatz-baliabideen lorpenaren mantenamendurako beharrezkoa bada. 2001eko Batzordearen proposamena, Kontseiluak CECA Hitzarmena 2002ko uztailan amaitu baino lehen hartu beharrezkoa. Aintzat hartu behar da eratxikipeneko Hitzarmeneta hautagaiak diren estatu batzuen egoera berezia.
- Negutegi-efektua duten gasen isurpena murrizteko neurriak, Aldaketa Klimatikoari buruzko Europako Programaren emaitzen arabera. Hain zuzen ere, Batzordeak, 2001eko amaieran, 2005erako CO₂-ko baimen negoziagarrien Europako sistema sortzeko proposamena egingo du.
- Ordezko erregaiak, bioerregaiak ere barne, 2010ean automobilen eta kamioien erregai-kontsumoaren %7ra iritsiko dira gutxienez. Batzordeak proposamena aurkeztuko du 2001erako, 2002an gauzatzeko.
- Energia-eskaria murrizteko jarduketa argia, esate baterako, etiketei buruzko gutxieneko arauak eta baldintzak erabilita, eraikineterako eta aparatu elektrikoetarako, energia-eraginkortasuna hobetu ahal izateko.
- Laguntza gehiago honako honi buruzko teknologien ikerketarako, garapenerako eta zabalkunderako:
 - energia-baliabide garbiak eta berriztagarriak
 - energia nuklear seguruagoa, batik bat hondakin nuklearren kudeaketari dagokionez.

2. 2. PROPOSAMENA: Osasun publikoaren aurkako mehatxuari erantzun egokia ematea

Helburu nagusiak:

- Janariaren segurtasuna eta kalitatea elikadura-kateko protagonista guztien helburua izango da.
- 2020rako, produktu kimikoak gizakiaren osasuna eta ingurumena mehatxupean ez jartzeko moduan soilik sortzen eta erabiltzen direla bermatzea.
- Gaixotasun infekziozoei eta antibiotikoen aurkako erresistentziari loturiko arazoak ebaztea.

Europa mailako neurriak:

- Kontsumitzaileei emandako informazioa eta horien kontzientziak hobetzea (behar bada, hezkuntzaren bidez); hala-ber, janarietan etiketa argiak jartzea.
- 2002an Europako Elikadura Agintaritzak sortzea.
- Substantzia batzuek osasunean (adibidez, dioxinak, toxinak, pestizidak), elikaduran eta ingurumenean dituzten ondorioen jarraipenerako nahiz kontrolerako gaitasuna hobetzea, batez ere haurren gaineko eraginari dagokionez.
- Nekazaritza Politika Bateraturako laguntza beste modu batera orientatzea, jarduera eta produktu osasuntsuak nahiz kalitate altukoak sustatzeko, kantitatea sustatu beharrenean. 2002an tabakoaren araubidea ebaluatu ondoren, araubide hori tabakorako dirulaguntzak apurka-apurka ezabatzen joateko moduan egokitzeko da; bien bitartean, tabakoaren sektoreko produktorentzat eta langileentzat ordezko diru-sarrera iturriak eta jarduera ekonomikoak aurkitzeko neurriak hartuko dira; neurri horien arabera, aipaturiko ezabatzea egiteko data goiztiarra jarriko da.
- 2003rako laneko osasuna zein segurtasuna sustatzeko eta lanbideko istripuak nahiz gaixotasunak murrizteko Europako estrategia globala garatzea.

2.25. LAUKIA: GARAPEN IRAUNKORRERAKO EUROPAKO ESTRATEGIA. (JARRAIPENA)**2. OSAGAIA: EPE LUZERAKO HELBURUAK ETA XEDEAK. EKINTZARAKO LEHENTASUNAK**

- 2004a baino lehen, produktu kimikoen politika berria aplikatzeko behar den araudi guztia hartzea.
- Batzordeak, 2001aren amaierarako, Europako ekintza-egitama aurkeztuko du, antibiotikoen aurkako erresistentzia murrizteko; horretarako, gaiari buruzko informazioa hobetu, apurka-apurka antibiotikoen erabilera ezabatu (nekazaritzan hazkundera sustatzeko eragileztat) eta antibiotikoen erabilera hobetu egingo du giza nahiz animalia-tratamenduetan eta tratamendu fitosanitarioetan.
- 2005erako, gaixotasun infekziosoen jarraipenaren eta kontrolaren arloko Europako eskumena sortzea.

3. 3. PROPOSAMENA: Baliabide naturalen kudeaketa arduratsuagoa egitea**Helburu nagusiak:**

- Hazkunde ekonomikoaren, baliabideen erabileraren eta hondakinen sorkuntzaren arteko lotura haustea.
- Habitat nahiz sistema naturalak sustatzea eta suspertzea, eta biodibertsitatearen galera geldiaraztea, 2010erako.
- Arrantzaren kudeaketa hobetzea, arrain-populazioen gainbehera iraultzeko eta arrantzaren iraunkortasuna nahiz itsasoko ekosistemen egoera ona bermatzeko, bai Europar Batasunean eta bai mundu osoan.

Europa mailako neurriak:

- Produktuen Politika Integratua garatzea, enpresekin lankidetzan, baliabideen erabilera eta hondakinek ingurumenean sorturiko kaltea murrizteko.
- 2003rako, erantzukizunaren ingurumen-araubide zorrotzari buruzko Europako araudia hartzea.
- Batzordeak, 2003rako, biodibertsitate-adierazleei buruzko sistema sortuko du.
- Batzordeak baliabideen produktibitatea neurtzeko sistema proposatuko du, eta hori eragilea izango da 2003an.
- Nekazaritza Politika Bateratuaren epe ertaineko ikuskapenean, hobetu egin beharko dira nekazaritza- eta ingurumen-neurriak, ingurumen-zerbitzuei loturiko zuzeneko ordainketen sistema gardena eskaintzeko.
- Arrantza Politika Bateratuaren 2002ko ikuskapenean, ezabatu egin beharko dira dirulaguntza kaltegarriak, gehiegizko arrantza sustatzen dutenak; gainera, Europako arrantza-floten dimentsioa eta jarduera ere murriztu egingo dira, mundu mailako iraunkortasunerako maila bateragarria; azkenik, gai honek gizartean sorturiko arazoak konpondu egin beharko dira.

4. 4. PROPOSAMENA: Garraio-sistema eta lurralde-antolamendua hobetzea**Helburu nagusiak:**

- Garraioaren hazkundera Barne Produktu Gordinaren hazkunderetik bereiztea, itotzea eta garraioaren beste ondorio negatibo batzuk murrizteko.
- Errepideko garraiotik trenbidekorako eta bidaiariaren garraio publikorako transferentzia lortzea, errepideko garraioaren kuota 2010ean 1998koa baino handiagoa ez izateko.
- Eskualdeko garapen orekatuagoa sustatzea, jarduera ekonomikoaren barruko desorekak murriztuta eta landa- nahiz hiri-komunitateen bideragarritasuna mantenduz, Lurralde Antolamenduko Europako Ikuspegiak gomendaturikoaren arabera.

Europa mailako neurriak:

- Batzordeak, 2002an, garraio-tarifetarako esparrua proposatuko du; horrela, bermatu egingo du, 2005a baino lehen, garraio-bide guztien (airekoa ere barne) prezioek gizarteari eragiten dizkioten kostuak islatzen dituztela.
- 2003. urtean honako hau bermatzen duen esparrua aplikatuko da: errepideko garraio-ordainketa sistemen elkarre-ragina, garraio-sistema adimentsuen bidez. Halaber, garapen teknologikoa sustatuko da, bide-tarifak sartu ahal izateko.
- Garraio publikoaren eta trenbidearen, barne-nabigazioaren, distantzia laburreko itsas garraioaren eta eragiketa intermodalen azpiegiturarako inbertsioei lehentasuna ematea. Hain zuzen ere, Batzordeak, 2001ean, garraio-ko Europaz gaindiko sareei buruzko orientazioen ikuskapena proposatuko du, 2003an aplikatzeko; gainera, Egiturazko

2.25. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIA. (JARRAIPENA)

2. OSAGAIA: EPE LUZERAKO HELBURUAK ETA XEDEAK. EKINTZARAKO LEHENTASUNAK

Fondoan epe laburreko ikuskerarekin, errepideko garraioari emandako finantza-ehunekoaren murriztapen nabarmena sustatuko du.

- Garraio-sistemak hobetzea, galdutako mailen arazoa konponduta, merkatu irekiak sortu eta Europa mailako lankidetzaz garatuz (esaterako, trenbidearen liberalizazioa, aireko trafikoa kudeatzeko sistema). Europako Zeru Bakarraren sorkuntza 2004rako aurreikusita dago.
- Telelana sustatuko da, hurrengo belaunaldietan Europako azpiegiturretan eta zerbitzuetan egiten diren inbertsioak bizkortuz.
- 2001ean, Europako lurralde-antolamenduko sarean Behatokiaren (ORATE) funtzionamendua abiatuko da, Europako politikek eskualdeetan dituzten eraginak aztertzeko aukera ematen duten lurralde-adierazleak zehazteko.
- Europako politika desberdinak zonak dituen mugaketaren koherentzia ebaluatzea, euren helburuak kontuan hartuta (esate baterako, NATURA 2000, landa-eskualderik narriatuena, Egiturazko Fondoan edo estatuen dirulaguntza jasotzen duten zonak).
- Landa-zonetako diru-sarrera iturriak dibertsifikatzea; landa-garapenerako NPBko fondoan proportzioa handitzea.
- Hiri-zonetako arazoak konpontzeko toki-ekimenak sustatzea; hiri-zonen garapen integratuko estrategietarako gomendioak egitea (ingurumenarekiko sentikortasuna dutenak).

5. 5. PROPOSAMENA: Pobreziaren eta gizarte-bazterkeriaren aurka borrokatzea

Helburu nagusiak:

- Pobreziaren ezabaketan eragin erabakigarria duten neurriak hartzea.
- Enplegu-tasa gutxienez %67ra handitzea 2005eko urtarrilean, eta %70era 2010a baino lehen; enplegua duten emakumeen ehuneko %57ra igozea 2005eko urtarrilean, eta %60tik gora 2010 baino lehen.
- 2010a baino lehen, behe mailako bigarren hezkuntza duten eta ikasketak edo heziketa jarraitzen ez duten 18-24 urte bitarteko pertsona kopurua erdira murriztea.

Europa mailako neurriak:

- Gizarte-bazterkeriaren aurka borrokatzea, oparotasun handiagorako baldintza ekonomikoak sortuta, hazkunde eta enplegu maila altuagoen bidez, eta gizartearen parte hartzeko modu berriak sortuta.
- Enplegurako Europako Estrategiaren aplikazioa indartzea. Ikuspegi komunak zehaztea, lanaren kalitatea mantentzeko eta hobetzeko, hori 2002ko enpleguari buruzko jarraibideen helburu orokortzat jaso behar baita.
- 2001aren amaierarako, indarreko legeria gaurkotzeko lana amaitzea, gizonen eta emakumeen arteko tratu-berdintasunaren arloan, lana lortzeari, heziketari, lanbide-sustapenari eta lan-baldintzei dagokienez.
- 2001ean, gizarteratzeko programa baterako proposamenari buruzko akordioa lortzea.
- 2001a amaitu baino lehen, laneko kalitatearen eta gizarte-bazterkeriaren aurkako borrokaren adierazleei buruzko akordioa lortzea. 2002a baino lehen, haurren eta ardurapeneko gainerako pertsonen arretarako adierazleak sortzea, baita familia-prestazioen araubideei buruzko adierazleak ere. Gizonen eta emakumeen arteko diskriminazioa (soldataren arlokoa) ekiditen duten adierazleak sortzea.

6. 6. PROPOSAMENA: Biztanleria zahartzearen ekonomia- eta gizarte-inplikazioak aztertzea

Helburu nagusiak:

- Pentsioen, osasun-laguntzaren eta adineko pertsonen laguntzaren araubideen egokitzapena bermatzea, ogasun publikoaren iraunkortasuna eta belaunaldien arteko elkartasuna mantenduz.
- Erronka demografikoari erantzuna ematea, enplegu-tasak handituz, zor publikoa murriztuz eta gizarte-babeseko sistemak erabiliz, pentsio-araubideak ere barne.
- Europar Batasuneko 55-64 urte bitarteko gizon-emakumeen batez besteko enplegu-tasa %50era handitzea, 2010a baino lehen.

2.25. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORRERAKO EUROPAKO ESTRATEGIA. (JARRAIPENA)**2. OSAGAIA: EPE LUZERAKO HELBURUAK ETA XEDEAK. EKINTZARAKO LEHENTASUNAK****Europa mailako neurriak:**

- Pentsioen arloko koordinazio-metodo irekia aprobetxatzea, eta pentsioen kalitateari eta iraunkortasunari buruzko txostena egitea, kontuan hartuta bilakaera demografikoa, Europako 2002ko udaberriko Kontseilurako.
- Denentzako hezkuntza iraunkorra sustatzeko estrategia koherenteak eta neurri praktikoak zehaztea.
- Kontseiluak aldi behin ikuskatu beharko du ogasun publikoaren epe luzerako iraunkortasuna, aintzat hartuta aurreikusitako bilakaera demografikoa, bai politika ekonomikoaren orientazio orokorraren arloan, bai egonkortasun- nahiz konbergentzia-programen testuinguruan.
- Laekeneko 2001eko Europako Kontseiluan eztabaida sakona egingo da immigrazioari, emigrazioari eta asiloari buruz, Tampereko Europako Kontseiluaren jarraipenaren arloan. Horri dagokionez, arretaz aztertu behar da gainontzeko herrietako hiritarren (Europar legez bizi direnak) jarrera.
- Kontseiluak eta Batzordeak informazioa emango dute, nahiko alde aurretik, Europako 2002ko Udaberriko Kontseiluan, langileen partaidetza handitzeko eta zahartze aktiboa sustatzeko moduari buruz.

Iturria: COM(2001)264 azkena

2.26. LAUKIA. GARAPEN IRAUNKORREKO EUROPAKO ESTRATEGIA.**3. OSAGAIA: ESTRATEGIAREN APLIKAZIOA ETA AURRERAKUNTZEN EBALUAZIOA****1. 1. PROPOSAMENA: Aurrerakuntzak ebaluatzeko urteroko balantzea****Neurriak**

- Batzordeak, **Europako udaberriko Kontseilu** bakoitzean, laburpen-txostenaren bidezko **informazioa** emango du, garapen iraunkorreko strategiaren aplikazioan egindako aurrerakuntzei buruz.
- Horri dagokionez, Batzordeak **emaitzako adierazle nagusien** kopuru urria proposatuko dio Bartzelonako Europako Kontseiluari (2002ko udaberriko egingo dena).
- **Ingurumen-alderdiak** politika sektorialetan **integratzeko** prozesuak, Cardiffeko Europako Kontseiluak abiatutakoak, aurrera jarraitu eta ingurumen-dimentsioa sartu behar du garapen iraunkorrerako Europako Estrategian, Politika Ekonomikoaren Orientazio Orokorretako eta Enplegurako Jarraibideetako ekonomia- eta gizarte-dimentsioen kasuan egin den bezala. Ingurumenaren integrazio sektorialerako estrategiak koherenteak izan behar dira garapen iraunkorrerako Europar Batasunaren strategiaren helburuekin

2. 2. PROPOSAMENA: Lan-metodoak aldatzea**Neurriak**

- Batzordeak garapen iraunkorrari buruzko «mahai-inguruak» sortuko du; bertan, 10 aditu independentek hartuko dute parte eta horiek iritzi-sorta handia eskainiko dute; gainera, Batzordeburuari zuzeneko informazioa emango diote, nahiko alde aurretik, Batzordearen laburpen-txostena egiteko, eta txosten hori Europako udaberriko Kontseiluan aurkeztuko da. Aditu horiek, halaber, Europako politiken koherentzia hobetzeko gomendioak ere emango dituzte

3.3. PROPOSAMENA: Estrategia epe ertainean ikuskatzea, epe luzeko lehentasunetan egon daitezkeen aldatetara egokitzeko**Neurriak**

- Garapen iraunkorrerako Europako Batasunaren estrategia **sakon aztertuko da**, Batzordeak agintaldi berria hasten duen bakoitzean.
- 2002tik aurrera, Batzordeak **alderdi interesatuen Foroa** egingo du urtean bitan, Europar Batasunaren estrategia ebaluatzeko. Batzordeak konferentzia horren antolamenduan parte hartzeko gonbita egingo dio Ekonomia eta Gizarte Batzordeari.

Iturria: COM(2001)264 azkena

3. Garapen iraunkorreko europako estrategiak: kasuen ikerketa

3.1. Ikerketaren testuingurua

EBko kideak diren herri askok (une horretara arte hautagaitzat hartzen zirenak ere barne), azken hiru urteotan, garapen iraunkorreko estrategiak hartu dituzte. Gainera, herriak norabide horretan kokaturik daude, baina oraindik prestakuntzaren eta lanketa-aren hasierako fasean daude.

Bestalde, 2003ko Udaberriko gailurrean (Brusela) ondorio hauxe atera zen:

«Göteborgen proposaturiko berrikuntza guztiak garatzeko, funtsezkoa da EBko erakundeek eta estatukideek oraingo prozesuen, estrategien eta tresnen koherentzia eta eraginkortasuna hobetzeko ekintzak garatzea.»

Horrenbestez, komenigarria da estrategien lan- ketan eta implementazioan ibilbiderik luzeena egin duten herrietako eta eskualdeetako prozesuak (estra- tegiak modu ofizialean zehaztu eta onartu orduko eta onartu ostean garatutakoak) ikertzea eta barnera- tzea. Horretarako, , Europako herri eta eskualde ko- puru mugatua aukeratu da.

Kapitulu honen helburua, izan ere, ikertzen ari garen nazio- eta eskualde-estategiak prestatzeko, egiteko eta ikuskatzeko prozesuan garau diren jardun onak identifikatzea da. Horretarako, honako edukien ikerketan sakondu behar da: prestakuntza, estaldura nahiz integrazio horizontaleko eta bertikaleko proze- dura, integrazioarako tresnak, adierazleak eta jarrai- penerako zein ebaluaziorako prozedurak.

Estrategia bakoitzak egitura eta eduki bereziak dituen neurrian, egokitzen hartu da horren ikerketa jarraibide berriaren inguruan egituratzea, berori ira- kurtzea eta, ondoren, jardun onak identifikatzea erra- zagoa izateko.

Erabilgarria da erreferentziako esparrua eduki- tzea, ebaluazio konparatzailea egiten hasi baino le- hen. Esparru hori «Europar Batasunaren Garapen Iraunkorreko Estrategiak» izenekoetatik eta OCDE honako programa honetan emandako jarraibideetatik hartuta daude: «Nazio Batuen Garapen Programa, Garapen Iraunkorreko Nazio Estrategiak prestatzean, gauzatzean eta ebaluatzean jardun onak garatzeko».

Azterketa honako galdera hauei erantzutean oi- narritzen da:

- Zelan prestatu zen Garapen Iraunkorrerako Nazio Estrategia? Zein izan zen erakundearen eta gizartearen partaidetza prozesu horretan?
- Zein da estaldura? Zein dira helburuak? Zer maila dute integrazio horizontalak (sailen arteko integra- zioa eta sektoreen artekoa) eta integrazio bertika- lak (Europako Estrategiarekiko lotura, baita es- kualde nahiz toki mailako estrategiaren integra- zioa ere)? Integrazioa zer erakunde-mekanismo daude aurreikusita?
- Badago aurrerakuntza neurtzeko adierazlerik? Zein dira ikuskapenerako eta ebaluaziorako prozedu- rak?

Aditza eman behar da azterketaren irismena mugatzen duten gabeziak daudela; garrantzitsuenak honako hauek dira:

- Azterturiko agiririk gehienek ez dute islatzen auke- ra politikoak nola hartu ziren. Hau da, ez dute is- latzen ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-gastuak nola orekatu eta haztatu ziren, garatu beharreko ekintza politikoen hobariei zegokienez. Beraz, neu- rri politiko bereziak Garapen Iraunkorreko Nazio Estrategietan integartzeko erabilitako irizpideak nahasgarriak dira. Halaber, ezin izan da zehaztu aukera politikei buruzko informazioa emateko *ex-*

ante deritzon eraginaren ebaluazioak zein neurritan erabili diren. Azterketa, beraz, politikak presartzeko erakunde-mekanismoetan oinarritzen da.

- Orain arteko estrategia gutxik egin dute, punturen batean, zehazturikoa egitean izandako aurrerakuntzaren *ex-post* erako ebaluazioa. Lagina mugatua dela aintzat hartuta, aurrerakuntza aztertzeo erabilitako adierazleen azterketa eta ikuskapen/ebaluazio prozesuaren azalpena soilik izan dira garrantzitsuak. Horrenbestez, ezin izan da ondorioz ezarri Garapen Iraunkorreko Nazio Estrategien benetako eraginari buruz, bai politikak lantzeari nahiz betearazteari eta bai joera ez-iraunkorrei dagokienez. Era berean, ezin izan da zehaztu inplementaziorako balizko oztopoak zein izan diren edo zein diren.

Nazio- edo eskualde-estrategiako proiektuak batera eta faktore komunen bidez aztertu dira. Ondoren, zeharkako irakurketa egin da, egindako galderei erantzuteko, eta jardun onei buruzko ondorioak atera dira.

Horrek ez du esan nahi kasu batzuk, orokorrean, beste zenbait baino hobek direnik (ez dago *best case* deritzonik); izan ere, oraindik ere etapa oso goiztiarrak dira, strategiaren emaitzei eta eraginkortasunari dagokionez; hain zuzen ere, EAEren kasuan ekarpen mailako hausnarketa merezi duten elementu zehatzak sartu dira.

Hautaturiko herriak Erresuma Batua, Alemania, Suedia, Herbehereak eta Danimarka izan dira; eskualdeen arloan, berriz, Walonia, Katalunia, Eskozia eta Ipar Errenania-Westfalia (IE – Westfalia) aztertu dira.

Horiatariko bakoitzaren funtsezko alderdiak laburbiltzen dira, eta horien azalpen zehatza Eranskinean egingo dugu.

3.2. Azterturiko kasuak

3.2.1. Danimarka

4 milioi biztanleko herri txikia da¹²⁹, eta ez dauka barruko deszentralizazio politikorik.

Artearen egoera

Naturaren babesa eta ingurumen-gaiak onartuta zeuden gizartean, eta horren inguruko politika publikoak zeuden, gutxienez 90eko hamarkadatik. 2000n Estrategia lantzeko asmoa zegoen, hori Johannesburgeko 2002ko Gailurrean aurkeztu ahal izateko.

Zirriborroa 2001eko apirilean landu zen, eta, horrela, eztabaida publikoen fasea hasi zen; horren ondorioz, 2002ko abuztuan «Etokizunerako Garapen Orekatua» agiria sortu zen. 2022a ezarri zen indarraldiaren mugatzat.

Estaldura eta irismena

Ongizaterako, bizi-kaliterako eta garapen orientaturako esparrua mantentzean oinarritzen da.

Estrategia bitarteko pausotzat edo loturatzat gauzatu da, Brundaltekko definizioaren (hori halakotzat hartuta) eta iraunkortasunaren eraginkortasunaren artean, **lau elementu** nagusiren inguruan:

Giren hiru dimentsioak;

- GI dimentsio horien barruko integrazioa hobetzeko prozesu iraunkortzat.
- Beste balio batzuekiko (adibidez, gardentasuna, demokrazia, etab.) lotura estua.
- Belaunaldi arteko orekaren barruko inplikazioa.

Hala eta guztiz ere, estrategia honek, dirudienez, ez ditu nabarmentzen iraunkortasunaren alderdi berdeak, eta ez die lehentasunik ematen; bertatik ondorioztaturikoaren arabera (agian Danimarkako Industria Konfederazioaren eraginez), ekologia ez da jardueren erdigunean egon behar da, alde zuzeneko baldintza ekonomikoaren eta ingurumen-alderdien arteko orekara bideratu behar baita.

Adierazleen identifikazioari garrantzi handia ematen zaio, eta, izan ere, Strategiaren edukia adierazle horietan euskarritzen da.

¹²⁹ Ikerturiko kasu guztietan, erreferentzia EB15aren multzo osoa da.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Adierazleei lotutako **funtssezko zortzi helburu** aurkezten dira (ongizate-gizarte baten garapena, ingurumen osasuntsua eta segurua nahiz babes handikoa, biodibertsitatearen eta babesturiko ekosisteman maila altua, baliabideen erabilera eraginkorragoa, nazioarte mailako jarduketara, ingurumena sektore guztietan aintzat hartzea, GI euskarrizten duen merkatua, eta, azkenik, iraunkortasuna partekaturiko erantzukizun neurgarritzat).

Helburu edo xede horiekin batera, helburu eragileak ezartzen dira, **sei jarduera-sektoreen eta bost gai horizontalen** inguruan, eta horiek ere euren adierazleak dituzte.

Nolabaiteko anbiguotasuna detektatzen da helburuen zehaztapenean, horietariko asko nahasiak direlako eta helburuak baino gehiago interes-adierazpenak direlako. Beharrezkoak dira «lerrun ertaineko» helburu berriak.

Talde-92 izenekoak (GKEek eraturakoa) kritikatu egiten du helburu ekonomikoen nagusitasuna, iraunkortasuneko helburu orokorreari dagokienez. Batez ere, Danimarkako merkataritzaren eraginari buruzko azterketarik ez egotea kritikatzeko da; halaber, «4. faktoreak» eta «10. faktoreak», aipatu egiten diren arren, ez dute islatzen ondorengo ekonomia-, politika- eta gizarte-helburuetan duten inplizazioa.

Erakunde-xedapenak

GIa lortzeko, beharrezkoa da alderdi guztiek horretarako ekarpen aktiboa egitea eta, gainera, **euren erabakietan** ingurumenari nahiz GIri buruzko iritzirik integrazteko zein sustatzeko ardura onartzea: Informazioa, hezkuntza eta irakaskuntza lagungarriak izan daitezke GIri buruzko ezagupenen zabalkundeak egiteko eta, horrela, jarrerak aldatzeko.

Ikuspegi orokorra, dirudienek, estrategiak nolabaiteko gida edo orientazio eman behar izatearen inguruko da, GIko gizarte-prozesuaren inguruan. Estrategiak berez ez du politiken integraziorako erakunde-konpromiso erabakigarriak eskaintzen, eta

Gobernua lehendik ezarritako mekanismoetara bideratzen da.

Integrazio horizontala

1994tik, Ingurumen eta Energia Ministerioaren bultzadaren eta buruzagitzaren bidez garatzen ari da, Ingurumen Babeseko Agentzian oinarrituz, Ministerioak nekazaritza-, garraio- eta ekonomia-ministerioen erakunde-ikuskapena egiten du, ingurumenaren eta iraunkortasunaren arloan, eta bilakaerari buruzko txosten informalak egiten ditu.

Agentziaren helburua Rioren eraginezko prozesu osoa ikuskatzea da, eta Gobernuko Idazkaritza Erantsi baten modukoa da, zenbait ministeriorekin batera: Osasuna eta Finantzak, Ekonomia, Hiri Garapena eta Etxebizitza, Nekazaritza eta Arrantza eta Garraioak. Batzuetan, lehen ministroa ere integratzen da.

Hala eta guztiz ere, txosten kritiko batzuetan ikusten denez, akatsak daude integrazioren ikuspegiaren, ministerio desberdinen artean formulaturiko politikak elkarren aurkakoak izatearen ondoriozko ezegokitzapenen eraginez (Batzordearen barruan ez baitago bitartekaririk). Kontrola eta bitartekaritza lehen ministroaren esku-hartzearekin egiten denean, integrazio sektorialaren sakontasuna eta irismena nahiko handiagoa izaten da.

Integrazio bertikala

la ez da kontuan hartzen, Danimarkaren ezaugarrien ondorioz. Izan ere, ez dago eragileen hierarkizazioirik.

Inplementazio-prozesuan parte hartzearen gaia, dirudienek, ez da hain garrantzitsua; izan ere, estrategia ez da agiri bat, jendeak ondo ezagutzen eta onartzen duen helburu bat baizik.

Adierazleak

Oro har, **39 adierazle** ezartzen dira gai horizontaletarako, eta **51 adierazle**, jarduera sektorialeki dagokienez.

Ezagupen espezializatuan eta dokumentaturiko aurrebaldintzetan oinarritzen dira, eta, horiei, aplikazioko prozedurak eta metodoak eransten zaizkie.

Adierazleak modu iraunkorrean garatu behar dira, nazioarteko esperientziak kontuan hartuta. Urte bakoitzean aurkezten dira, Glrako web berezi baten bidez.

Jarraipena

Estrategiak adierazle oso orokorrak baino ez ditu eskaintzen, helburuak lortzeko eta jarraipen-prozedura gauzatzeko moduari buruz. Hala eta guztiz ere, onartu egiten du, helburu jakinak dituen epe luzeko prozesua denez, ebaluazioa eta emaitzak monitorizatu beharra dagoela. Etengabeko informazioa (adierazle bidezkoa) emateko ardura gobernuak dauka, eta horrek aukera ematen du ekimenak sartzeko eta egokitzapenak egiteko.

Inplementazioan bi arlo detektatu dira, Estrategiaren formulazioan agertzen ez direnak:

Ez dira jasotzen hiru dimentsioen arteko truke-mekanismoak, eta egoera bakoitzean zein nagusitu behar den ere ez da esaten. Estrategiak ez du bide berririk sartzen, erabakiak proiektuetan, egitamuetan eta politiketan berregiteko; adibidez, iraunkortasunaren gaineko eraginaren ebaluazioen kasuan, hori ingurumen-jarduketara estrategikoak hobetzeko ezinbestekoa dela esan arren.

Estrategian behin eta berriro aipatzen da hazkunde ekonomikoa ingurumen-presiotik bereizi beharra dagoela. Hala ere, ez du aukerarik ematen ingurumen-parametro guztietarako aurrerakuntzak egiten diren edo epe labur edo ertaineko birbanaketak egin behar diren eztabaidatzeko.

3.2.2. Suedia

Azalera handikoa izan arren, herri honen tamaina ertaina da (11 milioi biztanle), eta biztanleria hori bata bestetik banandutako hiru eremutan (es-

kualde geografikotzat hartzen direnak) pilatzen da.

Ez dago barruko deszentralizazio politikorik, baina lankidetzalotura handiak eta eskualdeko erakundeen artekoak daude, Baltikoko itsasertzean dauden herriekin eta, aldi berean, Eskandinaviako bost herrien artean¹³⁰.

Artearen egoera

1997an Ingurumen Iraunkortasunerako Ekintza Programa sartu zen, eta horrek ingurumen-dimentsioa baino ez zuen nabarmentzen. 2001eko maiatzean, garapen iraunkorrerako aurrerakuntzak ebaluatzeko adierazle batzuk sartu ziren.

Ingurumen Ministerioak, 2000ko azaroan, «*Suedia Iraunkorrari buruz*» izenburuko *Fact Sheet* argitaratu zuen, eta, aldi berean, eztabaida publikoko prozesua hasi zuen, 2001eko udazkenetik aurrera. Prozesua Johannesburgeko Gailurra (2002) baino lehen amaitu zen, eta, horrela, Suediako garapen iraunkorreko lehenengo estrategia nazionala sortu zen, garapen iraunkorraren hiru dimentsioak lantzen dituen. Gero, horren lehenengo ikuskapena egin zen, 2004an, eta Johannesburgen harturiko konpromisoak jaso ziren; hori 2006an berriro ikuskatu eta Parlamentuan aurkeztu dute, «*Erroka estrategikoak: Garapen Iraunkorreko Suediako Estrategiaren birsorkuntza*» izenburuarekin.

Estrategia oraintsu abiatu denez, horren implementazioa hasierako fasean dago. Hala eta guztiz ere, neurri kopuru handia jarduteko modulutzat edo bloketzat abiatu zegoen.

Estaldura eta irismena

Garapen Iraunkorreko Suediako strategiaren bihotza gizarte-ongizatea eta garapen ekonomikoa konbinatzeko aukera da, ingurumenaren errespetu aktiboa aintzat hartuta.

¹³⁰ Izan ere, Suediak hiru Estrategietan hartzen du parte, Suediako estrategia nazionalan, Baltikokoan eta Eskandinaviakoan. Suediako estrategia nazionala baino ez da aztertuko.

Horrela, Estrategia euskarrizten duten printzipioak honako hauek dira:

- Baliabideak zentzuz erabiltzea; horiek kontserbatzea eta baliabideotan, inguru naturalean nahiz pertsonengan inbertitzea.
- Zenbait eragileren partaidetza aktiboa izatea, eta kontsulta publikoaren bidezko erabakia hartzea.
- Epe laburreko ikuspegia, balioetan oinarritzea; politikako tresna batzuk erabiltzea, baita implementatu beharreko tresnak eta prozesuak ere, aldaketa-prozesuan aurrera egiteko.

Estrategia nazionala agiri bizia da eta etengabe monitorizatzen nahiz ebaluatzen ari dira.

Estrategiaren barruan iraunkortasunaren hiru dimentsioak sartzen dira; elkarreragiean eta, gainera, koordinaturik dago nazioarteko estrategiarik garrantzitsuenekin; era berean, Suediako politikaren barruko arlo garrantzitsu guztietara hedatzen da.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Estrategiak **funtsezko 8 arlo** nabarmentzen ditu. Horiatariko bik soilik dituzte helburu kuantitatiboak (**etorkizuneko ingurumena eta aldaketa klimatikoaren mugaketa**). Etorkizuneko ingurumenerari dagokionez, gaikako 15 helburu daude eta, horien barruan, 65 azpichelburu berezi. Horri guztiari beste 3 estrategia gehitu behar zaizkio, helburuok lortzeko ahaleginen gidatatzat.

«Aldaketa klimatikoaren mugaketa» deritzonaren kasuan, nazioarteko konpromisoak hartu eta, gainera, murriztapen-helburu askoz ere zailagoak sartzen dira.

Gainerakoen kasuan (**Biztanleria eta osasun publikoa; Gizarte-kohesioa, ongizatea eta segurtasuna; Enplegua eta heziketa ezagupenaren gizaratean; Hazkunde ekonomikoa eta lehiakortasuna; Eskualde-garapena eta kohezioa; Erkidegoko garapena -udalerririk-**), helburu kualitatibo oso orokorrak baino ez dira planteatzen, eta horiek gehienbat asmo-adierazpen antza dute.

Nolanahi ere, helburu horiek hiru dimentsioak indartzera orientaturik daude, baina gizarte- eta ekonomia-dimentsioen garrantzi handiarekin, baita garapen iraunkorrerako kaltegarritzat hartzen diren alderdiak murriztera bideraturik ere.

Erakunde-xedapenak

Estrategia erreferentziako esparrua da eta Parlamentuak onartuta dago.

Estrategia hartzearen ardura politikoa Gobernuak dauka, eta hori inplementatzearen ardura ministerioek dute.

Jarduketa publikoaren helburua, izan ere, agintari publikoei, enpresei nahiz erakundeei eta jendeari jarduteko adorea ematea da, tresnak eta ekimenak eskainiz, euren jarduerak garapen iraunkorra sustatzeko. Tresna eta pizgarri nagusiak honako hauek dira:

Legeria; Planifikazio espaziala; Integrazio sektoriala eta hurbiltze kausala; Muga sektorialak gaintzea; Tresna ekonomikoak; Eraginaren ebaluazioak; Ikerketa eta garapena; Hezkuntza, informazioa eta elkarrizketa.

Horrekin batera, erakundeen gaitasuna indartzeko konpromisoa dago, koordinazioaren, epe laburreko nahiz luzeko prozesuak konbinatzearen eta erakunde-egiturak indartzearen bitartez. Hori guztia honako hau behar duen erronkatzat hartzen da: buruzagitza, egokigarritasuna, kostuen eraginkortasuna, erantzukizuna eta heziketa.

Estrategia garatzeko, hurbildu eta aldi laburreko **kontsulta** egin zitzaizen kontsulta-erakundeei, koordinazio-erakundeei (adibidez, Agenda 21aren eta Habitataren Batzorde Nazionala), GKEei, udalerriei, gizarte zibilari, enpresei, komunikabideei, **gazte-elkarteei** eta gizaratearen barruko funtsezko beste eragile batzuei.

Estrategiaren justifikazioan, herriak gizarte- eta ekonomia-egokitzapenen arloan duen tradizio luzea gailentzen da; izan ere, gauzak egiteko, parte hartzeko eta pentsatzeko modu bat sortu dute biztanleen artean, eta horrek ahalbidetu egin du GIko eredu baterako azken pausoa ematea.

Integrazio horizontala

Estrategiaren sorrera aintzat hartuta (lehendik ere jarduketa sektorialak egon dira eta Estrategiak horiei koherentziako estaldura eman nahi izan die), koordinazio sektorialeko neurri oso orokorretara mugatu da.

Aldiz, Estrategiak zenbait helburu lortzea errazten duten neurriak jasotzen ditu; esate baterako, trebetasunen eraikuntza, hezkuntza, heziketa eta komunikazioa, zerga-erreformak, planeamendu espaziala eta, eraginaren ebaluazioari dagokionez, iraunkortasunaren gaineko eraginaren ebaluazioa (SIA).

Integrazio bertikala

Suediako Hirien Kontseiluaren indarra aintzat hartuta, esan daiteke bertako toki-agintari guztiek onarturik dituztela Agenda 21 kontzeptua eta horren inplikazioak. Izan ere, horien %70ek baino gehiagok, 2001ean, Estrategia eztabaidatzen hasi zenean, kontzeptu horretan oinarrituriko egitamuak edo programak zituzten. Halaber, handia zen Agenda 21ek sustaturiko jardueretan parte hartu zuten taldeen, boluntario-elkarteen eta enpresen aniztasuna nahiz kantitatea. Estrategia erreferentziako esparru irmoa eta bateratua ezartzera mugatu da.

1997an laguntza-programa berezia sortu zen (LIP Programa - *Local Investments Program*), ingurumen-iraunkortasunaren alderdiak ikertzeko eta tokiko Garapen Iraunkorrerako prozesuen egokitzapenerako programak diseinatzeko. Programarako diru-ekarpenak gobernuak, toki-agintariak eta enpresek egiten dituzte (gobernuak ekarpenen %30 egiten du, oro har).

Suediako Estrategia Nazionala Europako Estrategia hartu ondoren ezarri zenez, bertan Europakoa aipatzen da, eta, gainera, lehentasunen artean, Europako Estrategiako lau ingurumen-arlo sartzen dira. Gai honetan ere, strategiaren helburua EBrekiko lankidetzara bilatzea izan da, bertatik nazioartearekin lankidetzan jarduteko.

Adierazleak

Lehenengo adierazle multzoa edo panela 2001ean argitaratu zen. Oinarritzko elementua izan zen estrategia bera lantzeko prozesuan.

Lehenengo multzo horren barruan, lau gairen edo arloren inguruan egituraturiko 30 adierazle sartzen ziren: Eraginkortasuna -5-, Berdintasuna/partaidetza -9-, Egokigarritasuna -7-, Balioak eta baliabideak hurrengo belaunaldietarako -9-.

Gai horien barruan, adierazleek iraunkortasunaren osagaiak edo dimentsioak sartzen ziren, ekonomiaren, ingurumenaren eta gizartearen arlokoak.

Suediako Estatistika Agentziak adierazle horiek lantzen jarraitu du, eta adierazle sektorial batzuk aurkeztuko ditu.

Jarraipena

Estrategiaren ustez, gizarte iraunkorrerako egokitzapena etengabe hobetu beharreko prozesu luzea da. Lorturiko emaitzak monitorizatu eta ebaluatu egin behar dira, gero oinarri arautuetan eta jarraituetan euskarrituz aurkeztu eta ikuskatu ahal izateko.

Garrantzitsuak dira gardentasuna, partaidetza eta kontsulta publikoa. Eragile asko lagungarriak izan daitezke egokitze-prozesurako, eta partaidetza eta inplikazioa funtsezkoak dira Suedia iraunkorrerako.

Bi urtez behingo ikuskapenak egiten dira, eta horiek Parlamentuak berretsi behar ditu.

3.2.3. Herbehereak

Holanda azalera txikiko baina biztanle kopuru handiko (15 milioi biztanle) herria da, eta, horri dagokionez, antz handia dauka EAErekin. Ez dauka deszentralizazio politikorik; baina, zergati historikoen eraginez, probintziak administrazio-eskumen handiak dituzte.

Artearen egoera

Holandako gobernua aurrendarietarikoa izan da, garapen iraunkorreko politiken inplementazioan. 1989an lehenengo NEPPa (*Ingurumen Politikako Nazio Egitamua*) aurkeztu zuen. Gaur egun, Ingurumen Kudeaketako Laugarren Plana (NMP4) dago indarrean, eta horren izenburua *Mundu bat eta nahi bat: iraunkortasunean lan eginez* da. NMP4 horren arabera, Holanda 2030ean iritsiko da, gutxi gorabehera, «garapen iraunkorraren» egoerara.

2002ko azaroan, Ministro Kontseiluak Garapen Iraunkorreko Ekintza Egitamua nazioarteko zatia onetsi zuen, eta nazio mailako ekintzen zatia, berriz, 2003an onetsi zen. Bien jarraipena Garapen Iraunkorreko Holandako Estrategia da.

Estaldura eta irismena

Definizioa abiapuntutzat aipatu eta onartzen da. Beraz, Ekintza Egitamua Garapen Iraunkorraren interpretazio zabala egiten du, hiru dimentsioak aintzat hartuta: Soziokulturala (*pertsonek*); Ekologikoa (*planeta*); Ekonomikoa (*hobariak*), eta eduki osoan ordena horixe mantentzen da. Ezein dimentsio ez zaie gainerakoei nagusitzen. Denbora bereiztu beharra nabarmentzen da, «hemen eta orain», «bertan», «gero».

Ekintza Egitamuk eskema arrazionala mantentzen du eta, bertan, helburuak ezartzeaz gain, hauxe ere ezartzen du: agintari publikoen eginkizuna, erabili beharreko tresnak, proiektu nahiz programa eredu-garri batzuk, eta orain arte jarduketa publiko egokirik izan ez duten eremuak jasotzeko agenda politikoa.

Ekintza Egitamua nazioarteko zatiak neurri zuzentzaileen multzoa ezartzen du, Joahnesburgeko Gailurrean adierazitako lehenetsuneko bost gaietarako (ura, energia, osasuna, nekazaritza eta biodibertsitatea); horien barruan, milurtekoko gailurra eta beste batzuk sartzen dira. Gobernuak seigarren gai bat gehitu du (merkataritza eta inbertsioa), finantzia-zioari buruzko akordioak (Monterreyko Konferentzia) eta MMEko negoziazioak indartzeko.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Egitamuan hauxe eskatzen da: «*garapen- eta ikaskuntza-prozesu bat hastea, eta, horren bidez, gero eta ageriagokoak izango dira dilemak zein sinergiak onartzea, ekintza batzuk aurreikusteko modua eta politikan nahiz komunikazioan irakaspenak ondo aplikatzeko modua*».

Horrela, helburu neurgarriak edo kuantifikagarriak barik, prozesuaren helburuak nabarmentzen dira.

Horrekin batera, gaikako helburuak (12 gai) dituen atala dago, epe luzerakoa (*asmoak*)¹³¹.

Egitamua proposaturikoaren arabera, gatazkak «konpontzen jakitera» bideratu beharrean, energia dilema horiek sormenez ekiditera eta «*irabazi-irabazi*» soluzioak proposatzera bideratu behar da. Azaldutako egitamurik eta helbururik gehienak, izan ere, Johannesburgen edo EB osoaren barruan lehen-dik erabakitakoaren ondoriozkoak dira.

Erakunde-xedapenak

Ekintza Egitamua gobernu-politikaren 2002ko ikuskapenean oinarriturik dago, baita gizarteak Garapen Iraunkorrerako garaturiko ekintzen ikuskapenean ere. Ikuskapen horiek Ministerio Politikarako Talde batek egin zituen (Ekonomia, Hiri Politika eta Gutxiengo Etnikoen Integrazioa eta Etxebizitza, Lurralde Planifikazioa eta Ingurumena), eta horrek lehen ministroari egin zion jakinarazpena. Ministerio bakoitza bere ekintzen inplementazioaz arduratzen da. Etxebizitza, Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Ministerioak koordinatzen du inplementazioa.

Nazioartean, inplementazioaren erantzukizuna Garapenerako Lankidetzako Estatu Idazkaritzak dauka, eta koordinazio-arduraduna, berriz, Kanpo Arazoetarako Ministerioa da. Fondo bereziak eta bananduak daude kanpoko ekintzen inplementaziorako.

Lehen ministroak nazioko eta nazioarteko programen arteko koordinazioa ikuskatzen du.

Eragileekiko lankidetzaren arloan, NIDO deritzona abiatu da (Garapen Iraunkorrerako Nazio

¹³¹ Hauxe hurbiltzen da gehien helburu sektorialetara.

Ekimena). Hala eta guztiz ere, oraingoz ez da argia NEPPetik Estrategiarako trantsizioaren (batuketatzat), NIDOren jardueren eta ekintza eragileko programaren arteko erakunde-lotura.

Aipatu beharreko alderdi bat Egitamuk partaidetzeri eskainitako arreta da, eta, hain zuzen ere, el-karreragina eta komunikazioa sortu beharrari eskaintzen diona. Izan ere, programaren zati nazionaleko xehetasun batzuk garatzeko, kontsulta egin zitzaizen gizarte zibileko erakundeei, enpresaburu-elkarteari eta udal- nahiz probintzia-agintariei. Argitaraturiko inkestek, gobernu-politikaren ikuska-penak eta Gizarte eta Ekonomia Kontseiluaren (SER), Gobernu Politikarako Zientzia Kontseiluaren (WRR) eta Lurralde Planifikazioaren, Naturaren eta Ingurumenaren Ikerketarako (RMNO) Kontsulta Kontseiluaren gomendioek, bestalde, Ekintza Egitamua funtsezko oinarriak jarri zituzten.

Holandako gizartean eta eragile pribatuetan ez dago Garapen Iraunkorrerako Nazio Kontseilurik. *Stakeholders*ak, beste alde batetik, etengabeko eztabaida izan zuten, ekintza-programa prestatzeko prozesurako behar izan ziren bi urteetan. 2003ko martxoan, RMNOk, NIDOk eta GKE batzuek, egoera hori amaitzeko, Garapen Iraunkorreko Nazio Foroa eratzeko eskabidea egin zioten Gobernuari, *stakeholdersen* partaidetza aktiboa bermatzeko, holandar gizarte iraunkorrerako trantsizio-prozesuan. Ez dugu aurkitu Gobernuak eskabide horri emandako erantzunari buruzko materialik.

Integrazio horizontala eta bertikala

Ekintza Egitamuko programa sektorialak egoera berrirako *trantsizio* kontzeptuan oinarritzen dira. Horretarako, jardueren koherentzia politikoa sustatzen da, besteak beste, honako neurrien bitartez:

Ministerio-sail bakoitzak, hurrengo urterako aurrekontuan, garapen iraunkorraren dimentsioak politiken inplementazioan eta prestakuntzan nola hartzen diren aintzat azaldu behar du.

Ekintza Egitamuk azterketa kopuru jakinaren garapena dauka aurreikusita, politikaren bi arlo (ekono-

mia eta ingurumena) batera aztertzeko eta integrazio hurbilagoak balio erantsirik sortzen duen ikusteko.

Gobernuak Iraunkortasunaren Eragina Ebaluatzeko metodologia dauka (inbertsioa eta ekimen politiko berriak handitzen direnean). Gobernuaren urteroko aurrerakuntza-txostenetan informazioa dago inplementazioari, ikasitako irakaspe-nei eta erabaki-hartzeetan garapen iraunkorreko elementuak integratzeko orduan aurkitu diren oztipoei buruz.

Egitamuan estatu-agintarien eginkizuna nabarmendu arren, onartu egiten da nazioko eragileek eta nazioarteko agentziek eginkizun aktiboa izan behar dutela, guztien arteko koordinazioan oinarrituz.

Eragile publikoen eginkizuna hauxe izan behar da: Mobilizatzea eta abiatzea, Norabidea erakustea¹³², Banakako eragileentzako tresna erakargarriak garatzea, eta Laguntzea eta erraztea.

Holandako probintziek garapen iraunkorreko programa independentea dute. Programa horien gaineko erantzukizuna probintziena euren da; horri dagokionez, euren eta nazioko gobernuaren arteko kontsultak egiten dira, koherentzia politikoa bermatzeko. Toki mailan ere garapen iraunkorrari garrantzia emateko programak daude.

Adierazleak

Ekintza Egitamuk ez dauka adierazleen zerrendarik, baina 2002ko ikuskapenean 36 adierazle sartzen dira, Garapen Iraunkorraren dimentsio bakoitzarako 12. Horiatariko batzuk EBren edo OCDEren zerrendetan oinarritzen dira. Gainera, aldizkakotasunaren arabera ordenatzen eta hierarkizatzen dira (hemen eta orain, bertan edo gero).

Gobernuen asmoa, izatez ere, garapen iraunkorreko egitamuren bat duten gobernu maila eta erakunde pribatu guztiek euren adierazle taldea garatzea da.

Herbehereetako Ingurumen Agentziak, 2003aren amaieran, adierazle talde berria prestatu zuen, «iraunkortasunaren balantzea» kalkulatzeko erabiltzeko.

¹³² Adibidez, Ekintza Egitamu hau bezalako gidaliburuak garatuz.

Adierazle konbinatuak ere lantzen dira, adibidez, Nazio Diru-sarrera Iraunkorra (SIN), baina indize horrek ez du kontuan hartzen garapenaren gizarte-dimentsioa.

Jarraipena

Egitamua ez da oso esplizitua inplementazioan. Printzipio nagusia *mobilizatzea, adieraztea eta ikas-
tea* da. Tresnen, proiektuen eta programen lerruna baliozkoa izan behar da garapen iraunkorra praktikan gauzatzeko modua adierazteko. Adierazpen hori baliozkoa izan behar da beste eragile batzuek ere euren esku dagoen guztia egiteko. Horrenbestez, borondatezko ekimenekiko mendekotasun maila handia dago.

Ikaskuntzaren gakoak urteroko aurrerapenari buruzko txostena eta eztabaida publikoa dira.

Halaber, beste agentzia batzuekiko mendekotasun handia ere badago, garapen iraunkorra eta, hain zuzen ere, programa honen helburuak inplementatzeko. Zatiarik handiena PMNan, EBko sisteman, banakako sailetan eta proiektu jakinetan inplikaturiko herri-administrazioko beste adar batzuetan egiteko itxaropena dago.

Nazioarteko Ekintza Egitamua bilakaera, bestalde, Atzerri Ministerioak Parlamenturako 2003an egindako lehenengo txostenean dokumentaturik dago.

Egitamu nazionalerako ikuskapena Egitamuan bertan jasota dago:

Urtero, gobernuak eztabaida bat antolatzen du garapen iraunkorraren bilakaera aztertzeko. Garapenerako Lankidetzako eta Garapen Iraunkorreko Estatu Idazkaritzekin koordinaturik egon behar da. Gero, Parlamentuari izandako bilakaerari buruzko informazioa ematen zaio.

Aipatzekoa da *stakeholders* batzuek egiten duten kritika, jarraipen hori egokia izateko partaide-tza instituzionalizatuta egon behar izateari buruz, baita Ekintza Egitamua formulazioaren alderdirik ahulena argitu behar izateari buruz ere: *helburu eta adierazle kuantitatiborik egon ezean, nola*

emango du Gobernuak aurrerapenei buruzko informazioirik?

3.2.4. Alemania

EBko herririk garrantzitsuena eta biztanle kopururik handiena duena da, eta bertako ekonomiak oraindik ere industria-osagai sendoa dauka. Lurraldearen zati batek, dentsitate demografikoari eta egitura sozioekonomikoari buruz, EAeren antza dauka- Aldiz, Alemaniako beste leku batzuetan, egoera oso desberdina da. Bertako egitura politikoak (Estatu Federala) ikuspegi globala eta lokala aztertzeko aukera ematen du.

Artearen egoera

Bundestageko (Parlamentu federala) Enquete Batzordearen behin betiko txostenek, Lur eta giza atmosferaren babesa izenburudunek (1992-1994, 1995-1998), Garapen Iraunkorreko Estrategiarako printzipio gidariak ezarri zituzten. Bundestagaren presiopean, halaber, Gobernu Federala, 2000ko amaieran, Nazio Estrategiaren zirriborroa egiten hasi zen. «Alemaniarako aurreikuspenak – garapen iraunkorreko estrategia alemana» izeneko estrategia 2002ko apirilean sortu zen, eta Johannesburgeko Gailurrean aurkeztu zuten.

Oinarrizko planteamendutzat, lehenengo estrategia horrek uko egin zion iraunkortasuna eskualde mailan definitzeari: subsidiariorotasuna ez da egokia estrategia federalerako. Aintzat hartu behar da Länder batzuek modu independentean hasi zituztela, 90eko hamarkadan, GIEak lantzeko prozesuak.

Estaldura eta irismena

Definizioa onartuta, belaunaldien arteko nolabaiteko kontratuaren bidezkoa sortu du. Horretarako, kudeaketarako oinarrizko araua nabarmendu du:

Belaunaldi bakoitzak bere arazoak konpondu behar ditu, arazo horiek hurrengo belaunaldiei eman barik. Halaber, kontuan hartu behar dira aurrekusteko modukoak diren etorkizuneko arazoak,

baita gizarte-kohesioa eta aldaketa demografikoak ere.

Gobernu Federalak nazioarteko jardueretik konpromisoa dauka hartuta, Rioko Prozesuaren eta hurrengo Konferentzia handien arloan.

Lau ekintza-arlo ezartzen ditu: Bizi-kalitatea, Nazioarteko erantzukizuna, Belaunaldien arteko ekintza (4. faktore deritzona nabarmenduz) eta Gizarte-kohesioa.

Estrategiak gizarte osoa inplikatzearen garrantzia aipatzen du. Hain zuzen ere, honako hauek aipatzen ditu: zientzia, erakunde eklesiastikoak¹³³, garapenerako laguntzako erakundeak, ingurumen-erakundeak, industria- eta merkataritza-batasunak, kontsumitzaile-elkarteak, nekazaritza-elkarteak, udalerrriak, haurrak eta gazteak.

Estrategiak, horri dagokionez, Alemaniako gizarte orokorrean hartzen du, baina gabeziak ere baditu, eragileak eta bakoitzaren erantzukizunak zehazteko orduan; gainera, dei boluntaristak baino ez ditu egiten.

Estrategiaren helburua. Edukiak

Estrategiak kudeaketako hamar arau izenekoak ditu jasota, partaideei (2) eta ekintza-arloei (8) buruzkoak.

- Denek hartu behar dute parte garapen iraunkorrean.
- Kontsumitzaileak erantzukizuna dauka produktuak hautatzeari eta modu egokian (gizarte- eta ekologia-alderdiak aintzat hartuz) erabiltzeari dagokionez.
- Baliabide natural berriztagarriak suspertze-gaitasunaren tarteetan barruan erabili behar dira, eta berriztaezinak, berriz, kasuan kasuko aukerak bilatuta erabili behar dira.
- Saihestu egin behar dira justifikaziorik gabeko arriskuak.

- Egitura-aldaketa moldeatu eta irizpide berrietara egokitu behar da: errentagarritasun ekonomikoa, gizarte-iraunkortasuna eta ingurumen-iraunkortasuna.
- Hautsi egin behar da hazkunde ekonomikoaren eta kontsumoaren (energia, baliabideak eta garraioko zerbitzuak) arteko lotura.
- Agintariak aintzat hartu behar dute belaunaldien arteko ekintza bilatu behar dela.
- Nekazaritza iraunkorra bateragarria izan behar da ingurumenarekin, eta, gainera, janari osasuntsuak eskaini behar dizkio kontsumitzaileari.
- Indartu egin behar da gizarte-kohesioa.
- Nazioarteko baldintzak aldatu egin behar dira, herri guztietako pertsonak bizi-baldintza duinak edukitzeko.

Estrategiak sei helburu orokor ditu: Energia eraginkortasunez erabiltzea; Mugikortasuna bermatzea-ingurumena babestea; Produktio osasuntsua sustatzea-elikadura osasuntsua edukitzea; Aldaketa demografikoa moldeatzea; Antzinako egiturak aldatzea-idea berriak garatzea (hezkuntza-erreforma); Enpresa berritzaileak eta ekonomia arrakastatsua finkatzea.

Helburu horien hierarkia ez dago argi zein den.

Erakunde-xedapenak

2001ean GIKo Idazkaritzaren Batzorde Iraunkorra sortu zen (ministerioak: kanpo arazoak, finantzak, zientzia eta hezkuntza, ekonomia eta enplegua, garraioa, ingurumena, kontsumitzaileen babesa eta nekazaritza, osasuna, eta garapenerako lankidetzak), eta batzordeburua Kantzilertza Federaletako estatu-ministroa izan zen.

Prozesuko sailen arteko kudeaketaren arduraduna da, eta estrategia politikan integratzen dela bermatu behar du. Kabinete Federalari aldi behingo informazioa ematen dio.

¹³³ Eliza protestanteek sustaturiko programek gizartean duten garrantzia eta ospea aintzat hartuta.

Era berean, 2001ean, kantzilerrak Garapen Iraunkorreko Kontseilua izendatu zuen; bertako 17 kideak eragile sozioekonomikoak eta Landerretako nahiz udalerrietako ordezkariak dira. Kontseilu horrek zuzeneko informazioa ematen dio Kantzilertza Federalari; gainera, nazio-estrategia garatzen lagundu eta iritzi kritikoak ematen ditu.

Estrategia adostu ondoren, berori garatzeko eta inplementatzeko ardurak Kontseiluak dauka. Halaber, estrategia egiteko proiektuak proposatzen ditu. Kontseiluaren lan gehigarri bat, izan ere, iraunkortasunaren edukiei buruzko gizarte-erabakidura sustatzea da, kontzientziatzea maila handitzeko.

Bestalde, Bundestagek, 2004ko martxoan, Garapen Iraunkorreko Kontsulta Kontseilua ezarri zuen; kideak 9 parlamentari ziren, eta eginkizunak, izan ere, estrategiaren garapen gehigarria egitea eta esperientziak nahiz irizpideak bateratzea ziren, baita garapen iraunkorra sustatzen duten legegintza-proiektuak hastea ere.

Arlo eragilean, parlamenturako txostena egiteko ardurak dute, gutxienez bi urtez behin. Lehenengo txostenean, 2004an, Gobernuak Estrategian erabakitako politikaren jarraipena egin zen.

Gobernu federalak bi fasetan artikulatu zuen hiritarren partaidetza: a) lehenengo fasea Interneten bidez, zirraborroak komentatzeko edo proposatzeko, eta b) estrategiaren hasierako zirraborroari buruzko kontsulta stakholdersei, horren barruan adierazleak eta helburuak aintzat hartuta. Iruzkun guztiak kontuan hartu ziren, Estrategia garatzeko orduan.

Gobernuak 2004ko martxoan, jarraipenari buruzko behin-behineko txostena argitaratu zuen, eta, gero, erabakidura publikoa sortu zuen, posta elektronikoren, gutunaren, foroaren eta txosten bidez.

Sei hilean behingo jarraipen-txosten gehigarriak egitea dago aurreikusita.

2004tik aurrera estrategia ikuskatzeko asmoa dago. Orduan, informazio gehiago emango da lehenengo estrategia horrek sorturiko balizko eraginari buruz. Hala ere, inplementazioak bereizte gehigarria beharko du (adibidez, plan sektorialen eta politikak integratzeko estrategien arabera). Agintari fe-

deralak arreta jartzen diote estrategiari, baina oraindik ezin da jakin horren inguruan harturiko konpromiso maila.

Integrazio horizontala

Kantzilertza Federaletako estatu-ministroa prozesuaren sailen arteko kudeaketaren arduraduna da. Estrategiako agirian, konpentsazioen arazoa planteatzen da:

Helburuen arteko gatazkak nahitaezkoak dira. Izan ere, hori horrela izan ezean, ez litzateke estrategiarik beharko. Iraunkortasun-estrategia helburuen arteko oreka ezartzera bideraturik dago, berariaz, eta, ahal den neurrian behintzat, horien arteko harmonia egotea nahi du (90. orrialdea).

Baina agiriak ez dauka arau eragilerik, estrategiaren hiru dimentsioak (ingurumena, ekonomia eta gizartea) neurtzeko modua eta konpentsazio-arauak ezartzeko modua jakiteko. Estrategiak adostasuna eta lankidetzak lortu beharra azpimarratzen du, baina ez du jarraibiderik ematen erabaki horiek lortzeko moduari edo horren inguruko konpentsazioak egoteari ala ez egoteari buruz.

Integrazio bertikala

Alemanian konstituzioan ezarritakoaren arabera, udalerriak erakunde autonomoak dira, eta bertako agintarien esku dago garapen iraunkorreko tokietan estrategiak garatzea. Agenda 21aren prozesuan mila udalerri bako gehiagok hartzen dute parte. Jarduerak, Landerretan, Agenda-Landerreko Bulegoek koordinatzen dituzte. Koordinazio federalearako, Transferentziako Agentzia bat ezarri da.

Estrategia federalak ere ez du eskualdeko iraunkortasun-estrategiari buruzko eskakizunik eta iradokizunik. Eskualdeko estrategiak konstituzio-agintariek (Landerrek) garatu behar dituzte. Lander ia guztiek (13) eginda dituzte euren estrategiak, edo horiek onesteko fasean daude.

Adierazleak

Estrategiaren hasierako planteamenduaren arabera, adierazleak funtsezko osagaiak dira GIEaren inplementazioa kudeatzeko eta hori etengabe egokitzeko.

Horretarako, adierazle kopuru nahiko txikia mantentzen da (guztira 21), helburu orokorren lau arloei lotuta, horiek neurgarriak izateko. Horren helburua, egoeraren irudi zehatza edukitzea baino gehiago, iraunkortasunaren irudi osoa proiektatzea da.

Jarraipena

Aurrerakuntzari buruzko lehenengo txostena prestatu ondoren, hori 2004ko ekainean argitaratu zen. Horrela, Interneten eta horren aplikazioen bidezko elkarrizketa nazionala ireki zen berriro. Halaber, Garapen Iraunkorreko kontseiluak esku hartu zuen joera ez-iraunkorren zehaztapenean, alertarako eta ohararazpenerako funtzio batekin.

3.2.5. Walonia

Belgikako eskualde honek autogobernu politikoa- ren eta administratiboaren arloko eskumen handiak ditu. Azalera nahiko txikia eta biztanleria-dentsitate handia dauka; gainera, industria-birmoldaketako eskualde bihurtu da historia berrian, hasi ikatz- nahiz altzairu-aberastasunen eraginezko jarduera tradizio-naletatik Europako ekonomiaren funtsezko ardatza izateari loturiko jarduera berrietara.

Artearen egoera

1999ko ekaineko hauteskundeen ostean, Waloniako gobernu berriak ikuspegi berria planteatu zuen, Waloniarako garapen-proiektuen programara- ko: asmo handiak eta adostasun handia biztanleria- rekin eta erakundeetatik kanpoko eragileekin.

2000ko otsailean, Etorkizuneko Kontratua abiatu zen: «Waloniako gizon-emakumeak proiektu bateratu baten inguruan mobilizatu behar ziren». Kontratuaren helburua «Waloniako indar biziak» mobilizatzea, energiak talde-proiektu baten inguruan federatzea

eta, horrela, Waloniako gobernantza norabide ego- kian bideratzea zen.

Harrezkero, hiru ikuskapen egin dira, Waloniako Ebaluazio Institutuaren, Prospektibaren nahiz Estatistikaren (IWESP) eta kanpoko aholkularitzaren bidez.

Aipagarria da Waloniako lurraldean «Inter-Environnement Wallonie a.s.l.» Federazioak presen- tia aktiboa duela; 1974an sortu zen eta ingurume- naren arloan lan egiten duten 130 elkarte inguru bil- tzen ditu, eta horiek gai honen alderdirik anitzenetan dihardute. Biltzar orokorra dauka (urtean behin bil- tzen dena), baita organo iraunkorrek ere, izan ere, in- gurumena zaintzeko, horren inguruko sentsibilizazioa sustatzeko, gai sentikorrek proposatzeko zein horien inguruko jarrera hartzeko eta berriztapenerako eragi- le nagusia da, eta hausnarketarako nahiz ekintzarako gaiak eskaintzen dizkio gizarteari.

Etorkizuneko Kontratua talde-lana da, funtsean. Biztanleriarekiko kontaktuen esperientzia aberasga- rria ikusita, Gobernuak bere proiektua neurri zeha- tzekin osatzea erabaki zuen, eta neurriok, berriz, ohi- ko legegintzaldian abiatzeko konpromisoa hartu zuen, eta, lehenetsun nahiz printzipio komunetan arlo- an, hurrengo legegintzaldietan jarraitzeko konpromi- soa ere bai. Konpromiso hori Kontratuan bertan be- rriaz jasota dago.

Estaldura eta irismena

Estrategia honek eragile publikoen eta pribatuen baterako jarduketa nabarmentzen du. Barruan, kude- aketa-modalitateek behar duten malgutasuna jaso- tzen da, eragileak egoerara azkar egokitzeko, araudi eta prozedura astunei nahiz garestiei aurre egin be- harrik ez izateko, horiek sarritan gogoia kendu eta, horrela, eragileak geldiarazita geratzen baitira. Beraz, Estrategiarako printzipio batzuk ezartzen dira, jarraibideen edo gomendioen eran.

Kontratuaren hasieran ikuspegi zehatza azaltzen da:

«Walonia aktiboa eta elkertasunezkoa, garapen iraunkorraren bidean»; hain zuzen ere:

- bizi-kalitatearen inguruko kezka iraunkorra;
- aukera-berdintasuna; irekitzeko, partaidetza biltzeko eta garapeneko eragileak mobilizatzeko gogoia, baita eragile guztien sare-erako funtzionamendua ere; erabateko kalitatearen bilaketa etengabea; politika eraginkorra eta soziala, ingurumena errespetatzen duena; arlo zein maila guztien administrazio-sinplifikazioa, eta hiritarraren eta enpresaren zerbitzuan eta guztiz modernizatuta dagoen administrazioa; ekintzak eta aurrekontu-baliabide erabilgarriak urte anitzekoa eta espaziala den programazioan bildu nahi izatea; Waloniaren eta Bruselaren arteko lankidetzak eta koordinazioa; ebaluazioaren kultura; Waloniaren arakastak etengabe agerian jartzea.

Estrategiaren barruan Glaren hiru estrategiak bilzen dira; izan ere, «gizarte-, ekonomia- eta ingurumen-alderdien arteko nahitaezko osagarritasunak nabarmentzen ditu, baita horien arteko oreka aurkitu beharra ere, elkarren arteko gatazka sortzen denean».

Denbora-irismena 10 urtean ezarrita gelditu da.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Estrategiak edo Kontratuak lau lehentasun ezaritzen ditu:

- Garapen ekonomiko iraunkorra, batez ere ETEen bidez
- Europak eutsitako barrutien garapena bizkortzea
- Gazteen inplikazioa, Waloniaren garapenean
- Ezagupenaren Gizartea

Horretarako, Gobernuak asmo handiko helburu kuantitatiboak (7) ezarri ditu (batez ere, ekonomiaren eta gizartearen arloan), hiru dimentsioetan; baita helburu kualitatiboak ere, eta horiek motibazioa eta kohesioa lortzeko asmo-adierazpenak baino ez dira. Guztira, 12 helburu dira.

Horrekin batera, ekintza zehatzak garatzen dira, adibidez, ekintzen lehenengo faserako neurrien taldea, bi urteko epemugaren barruan. Horiek urtero ikuskatzen dira.

Erakunde-xedapenak

Etorkizuneko Kontratuak hautsi egiten du Waloniako historia politikoa, erakundeen artean eragiten duen konpromiso motaren ondorioz. Apurte egiten du orain arteko kudeaketa gehienbat pragmatikoa, aurreko gobernuek ezarritakoa.

Ondo zehaztu gabeko alderdi batzuk daude, agiriaren estatutuari (Waloniako legeegintzaren eta araudiaren arloan ezohikotzat hartua), «kontratu» izena edukitzeari, globalizatzailea izateari (guztia integratzen duena) eta helburuen errealismo handiagoari nahiz txikiagoari buruz.

Proiektua kontsulta-organoei, elkarteei, gizarte-eragileei eta gainerako biztanle guztiei aurkeztu zitzaizen eztabaidarako. Eztabaidaren mekanismoa unibertsitateko adituen esku jarri zen. Lan-taldeak aldaketa-eskarien laburpena egin zuen, hiritarren eta biltze- nahiz hitzarte-organoen eskariak hobeto jasotzeko eta sintonizatzeko.

Iritzi orokorra, izan ere, kontratua mobilizazio-tresna iraunkorra izatea da. Onartu egiten da gaitasuna izan duela Waloniako Gobernuaren, Administrazioaren eta eragileen energiak federatzeko; gainera, indartu egin du eskualdeko ekintzaren talde-izaera.

Ebaluazio iraunkorrak abioa indartzea ahalbidetu eta, gainera, finkatu egin du horren sinesgarritasuna. Azken horixe da ebaluazioaren oinarria, bai kudeaketa- nahiz zuzendaritza-zikloan eta bai ziklo politikoan. Proiektua abiatzeko moduari buruzko informazioa eman ondoren, eta proiektuaren eta horren kudeaketaren sendotasunak zein ahultasunak aztertutakoan, ebaluazioa ekarpenen integrazioa bideratu da, Gobernuak egingarriak ziren hobekuntzak onartu eta bidezko zuzenketa guztiak egin ahal izateko. Ebaluazioa, horrenbestez, Waloniako gobernuaren eta iritzi-buruzagien arteko bitartekaritza pribilegiatua izan da; aldi berean, prozesuak sorturiko dinamikan konfiantza sortzeko aukera eman du, hori hobekuntza iraunkorreko prozesu ofizial baten barruan sartuta.

Horri dagokionez, 2001etik, Gobernuak helburuen arabera kudeaketa abiatu du, Administrazio

osorako, horren zerbitzuak modernizatzeko eta horien kalitatea hobetzeko. Apustu hau, bestalde, Prospektibako Aginte Koadroen onartze metodologikoan oinarritzen zen, eta horiek, berriz, maila guztietan garatu beharreko helburuak, ekimenak eta ekintzak ezartzen dituzte.

Integrazio horizontala

Kontratuko beste alderdi bat ere hobetu egin behar da; hain zuzen ere, «gaikako planoak» mantentzea edo ugaritzea. Hori ona da eragileak inplikatzeko eta helburuak bereizteko, baina sarritan gehiegizko zatikatzea egoten da, eta horrek mugatu egiten du zeharkakotasuna eta, hortaz, eraginkortasun orokorra. Horrela, esate baterako, «aire» eta «energia» erako planoak batera egoteak agerian jartzen du kulturak eragina duela, eta ekintza-jabariaren banaketa dagoela, oreka dinamikoaren bilaketan eta faktore askoren eraginean oinarrituriko kultura sistemikoari dagokionez. Trantsizio-aldi batean (adibidez, lehenengo kontratu honetako aldia), zatikatzearen hobariak handiak dira, baina epe luzean eta 12 helbururekin aintzat hartu behar dira multzo osoa eta elkarreraginak.

Integrazio-printzipioen aplikazioa ez da bateratua, eta gainera, gobernantzan sarturiko aldaketa sakonen eraginez, beharrezkoa da lehenengo esperientzia horren metodologia finkatzea eta, aurrerantzean, alderdien interesak aintzat hartzea, integrazio globaleko ikuspegi batean.

Azken ebaluazioak bidea irekitzen dio integrazio horizontaleko planteamendu berri bati.

Integrazio bertikala

Kontratuaren oraingo ulermenaren arabera (kudeaketa- eta inplikazio-eredua), ez da eskualdetik beherako mailetakoa partaidetza aktiborik. Esan daiteke Kontratu «uniformizatzailea» dela. Udalerri mailako neurrien zehaztapena «dena delakoan oinarrituz» egiten da, hau da, kontratuan ezarri gabeko eremuetan, gaietan eta alderdietan, eta horiek eraginortu egiten dute eskema nagusia. Halako gaietan, udalerriek jarduteko askatasuna dute.

Adierazleak

Ez daude halakotzat ezarrita. Jarduketa eta ekintza-ardatz batzuk aukeratzean, berriz, zenbakizko helburuak agertzen dira, eta horiek aurrerapeneko adierazleen bidez ebaluatu ahal dira. Hala eta guztiz ere, konparazioko erritmoak edo oinarriak ere ez dira adierazten.

Jarraipena

Kontratuaren urteroko ebaluazioetan egindako hiru inkestek agerian jartzen dute Kontratuak ezarritako dinamikarako eta proiekturako atxikipen maila indartu egin da: 2001eko ebaluazioan islaturiko laguntza zuhurretik eta itxaropen handikotik proiektuak aurrera egiteko aho batezko borondata igaro da, 2003an. Elementu berria, izan ere legegintzaldi antzeko bokazioa edukitzea eta etorkizunerako orientazioa izatea da.

2003aren amaieran, hautaturiko ekintza estrategikoen guztizkoaren (guztira, 63) gaineko emaitzen aurrerapenak adierazitakoaren arabera, %81 beteazterako fasean eta %16 abiatzeko fasean zeuden. Beraz, martxan jartzeko erritmoa indartsua eta jarraitua da.

Akordio bakoitzaren bilakaeraz gain (batzuen funtzionamendua ona da, eta beste batzuen ez hain ona), abiatzeko orduan ere zailtasunak sortu dira. Berritzailea izatean eta legegintzaldi erdian esku hartzean, lehendik dauden akordio sektorialeko artikulazio-arazoak sortu dira. Beharrezkoa da Gobernuaren estrategia argitzea, akordioen eta parteneriatuen arloan; gainera, bakoitzari esleituriko eginkizuna eta helburuak ere zehaztu beharra dago.

Orain arte abiatutako akordioek agerian jartzen dute Waloniako gizartea mobilizaturik dagoela, Etorkizuneko Kontratu egiteko. Oraindik ere, elkar-tze, akordio eta parteneriatu kontzeptua nahiko anbigua da; izan ere, pertsona askok egoera oso desberdinetan erabiltzen dituzte, eta kontzeptua modu desberdinetan ulertzen da, solaskideen arabera.

Waloniako Gobernuak talde-laneko arauak aplikatzearen ondorioz (esaterako, gobernantza oneko

printzipio batzuk aplikatzea: ebaluazioa, partenariata, irekiera, administrazio-simplifikazioa, kalitatea...), erabakitzailerik askok eraginkortasun gero eta handiagoa eta talde-koherentzia handiagoa nabaritzen dute Gobernuaren lanean.

Kontratuaren zabaltasuna duen programa baten eragin globalak nekez nabaritzeko modukoak dira, ez baitira azkar agertzen (oraindik ez dira 5 urte igaro), batez ere emaitzetan eta eraginetan gauzatzeko aldi nahiko luzea behar duten neurri berritzailerik gehien kasuan.

Hala ere, ikusitako eraginaren arabera, 2001etik 2003ra, ezarritako ekintzen %70 emaitza positiboak ematen hasi dira. Horrek agerian jartzen ditu kontratuaren hobariak, eta aditzera ematen du ekintzen eraginpekoek egiaztatu eta ebaluatu egin dituztela ageriko hobariak. Beste %22 oraindik ere egiten ari dira, eta ezin da behin betiko emaitzarik ondorioztatzea, aurrerapena guztiz positiboa izan arren. Jarduketan %8k, aldiz, ez dute ikusteko moduko ondorioz sortu.

Inguruko herriekin konparatuta, eta aurreko hamarkadetan gertaturikoaren alderantziz, behin betiko helburu kuantitatiboan irakurmenetik ondorioztatzen denez (PBG, enplegu-tasa, negutegi-efektuko gasen isurpena edo enpresa-espazioak), Walonia horien erritmoan edo erritmo hobean bilakatzen ari da.

Irudi on hori ezin zaio egotzi kontratua indarrean sartzeari bakarrik, izan ere, horrek 2002tik aurrera baino ez du jardun, eta adierazleek, batik bat, 2000n eta 2001ean islatu dute aurrerakuntza hori. Eragin batzuk lehenago abiatuak neurriek eta jarduketei egozteko modukoak dira, argi eta garbi; adibidez, EBtik iritsitako Egiturazko Fondoaren erabilerrari. Horri dagokionez, kontratuaren sustraiak lehenagoko mugimenduan sartuta daude, eta hori, gainera, lagungarria izan da Kontratua diseinatzeke eta egiteko.

Kontratuaren helburua kudeaketa-tresna izatea izan ez bada ere, horren ezaugarrien eta ikuspegiaren eraginez, halakotzat hartu da, baina horrek planteatzen dituen alderdi tekniko batzuk hobetu egin behar dira, hurrengo fasean izango duen gaitasuna hobetzeko. Horrela, esate baterako, kudeaketa-gaitasunak hobetzeko, aurrera egin behar da kapitulu

egituran eta artikulazioan. Ezinbestekoa da ekintza politikoaren zeharkakotasunean sakontzea.

3.2.6. Erresuma Batua

GIEN sortu duen lehenengo herria izatean (1994an), derrigorrezko erreferente da. Bestalde, eskualde historikoei autonomia politikoa itzultzeko prozesua finkatu duenez (legegintza- eta arauketa-gaitasuna utzita), gai jakinetan «pentsamendu globala eta toki-jarduketa» deritzonoko eskeman ere erreferentea da.

Artearen egoera

Lehenengo Estrategiak ekonomia-gaiak, ingurumena eta baliabideen erabilera aztertu zituen, baina ez zuen gizarte-dimentsiorik aintzat hartzen. Horrenbestez, lehen ministroak (Blair), 1997an, «Aldaketarako aukerak» deritzonari buruzko hausnarketak egin zituen, eta horren barruan gizarte-gaiak ere sartzen ziren, ekologia- eta ekonomia-gaiekin batera. 1999an, Gobernuak Erresuma Batuko Gilko Estrategia abiatu zuen, «Bizi-kalitate hobea» izeneko lemarekin.

Lanketa horretako kontsulta-eragiletzat, Gobernuak aintzat hartu zituen boluntarioak eta talde komunitarioak (udalerrietan), enpresa-sektorea, toki-agintariak eta osasun-erakundeak, eta Estrategiaren aurrerakuntzak monitorizatzeko modua nabarmendu zuen.

Nazioarteko akordioak eta konpromisoak kontuan hartuta, Gobernuak Gilko Esparru Estrategiak berria sustatzeko akordio publikoa ere hartu zuen, eta hori 2005eko martxoan egin zen; horren barruan, Ingalaterrako, Galeseko, Eskoziako eta Ipar Irlandako gobernuak baterako lana egitearen alde harturiko erabakia sartzen da, helburu, printzipio eta lehentasun komunak lortzeko.

Estrategiaren edukia. Helburuak

GI kontzeptuak onarpen eta erabilera handia dauka Erresuma Batuan, baina oraindik ez dago ho-

rrek praktikan duen esangurari buruzko adostasunik. Brundtland definizioa zehatz eraginkortu behar dela pentsatzen da.

Estrategiak aldi berean lortu beharreko lau xede azaltzen ditu:

- Bakoitzaren beharrianak onartzen dituen gizarte-aurrerakuntza
- Ekonomia- eta enplegu-hazkunde altuaren eta egonkorren mantentamendua
- Ingurumenaren babes eraginkorra
- Baliabide naturalen zentzuko erabilera

Helburu horiek garrantzi berekotzat hartzen dira, baina horien erlazioak eta konpentsazioak irekita gelditzen dira.

Jasotzailetzat «hiritar guztiak» agertzen dira, hau da, biztanleria nazional osora zuzenduta dago eta biztanleria osoan dauka eragina. Hala ere, iparraldearen eta hegoaldearen arteko loturak nabarmentzen ditu; gainera, arlo horretan zenbait helburu berezi ezartzen ditu.

Funtsezko 7 gairen multzoa ezartzen du (gehienak ingurumenekoak), ez lortu beharreko helburu absolutuen mailan, horien ebaluazioa kontrolatzeari dagokionez baizik; halaber, oraingo egoera hobetzearen aldeko apustua egiten du.

Estrategiaren lau xedeak lortzeko, Gobernuaren politikak 10 printzipiotan oinarritu behar direla ezartzen da. Horietariko batzuen ondorioz, funtzionamendurako legesorkuntza eragin dute, eta beste batzuk, berriz, gehienbat «hurbiltzeak» dira, erabakiak hartu ahal izateko. 1999ko Estrategian ez zen gaikako lehentasunik ezarri.

Erakunde-xedapenak

Estrategia, hartu ere, Britainia Handiko gobernuko 19 sail garrantzitsuenen politikak formulatzeko esparrutzat edo gidatzat hartzen da. Horretarako, lehentasuneko hiru ekintza-arlo identifikatu dira: gobernu-egoeraren errendimendua hobetzea; GI erabaki-hartzeetan integraztea; GIren ulermena nahiz eza-gupena sustatzea, sailen bitartez.

2002an, GI-ko Esparrua argitaratu zen, gobernu-egoeran; bertan, lehentasuneko lehenengo arloa fokatzeko ahalegina egiten da, eta, gainera, funtsezko gizarte- eta ingurumen-eragin guztiak hartzen ditu aintzat. Halaber, sailei helburuak lortzen laguntzeko gida bat ere jasotzen du.

Hala eta guztiz ere, lehenago ere akordio batzuk egin dira, garapen iraunkorra sustatzeko:

- Ingurumenerako Kabineteko Batzorde bat, GIko politika koordinatzeko
- 1997an eraturiko Ministerio Berdeen sistema
- Garapen Iraunkorrari buruzko Sailen arteko Talde bat
- GI-ri buruzko *Task Force* bat, ministroek eta *stakeholder*sek osatua, 2005eko estrategia berria sustatzeko

Halaber, Garapen Iraunkorrerako Batzordea ere eratu da (SDC); 21 kide ditu eta batzordeburua Ingurumeneko ministroa da; batzorde horren helburua Estatuko gobernuari eta eskualdeko hiru administrazioei aholkularitza ematea da. Batzorde horrek GIa Erresuma Batuko sektore guztietan sustatu, aurrerapenak ikuskatu eta beharrezko adostasuna lortzen du, helburu bereziak lortzen laguntzeko ekintzak sartu ahal izateko. Batzordeak, batez ere, gai zehaztutan egiten du lan; adibidez, Elikaduran, Osasunean, Produktibitatean eta Suspertzean.

TUSDAC izenekoa (GI-ko Aholkularitza Batzorde Sindikala) urtean hirutan biltzen da, 1998tik hona; hori 2004ko maiatzean sortutako Negozioen eta Ingurumenaren Aholkularitza Kontseiluarekin (ACBE) osatu da. Helburua, izan ere, enpresetako ingurumen-errendimenduaren hobekuntza lortu duten enplegatuen eta enpresaburuaren lan-ekimenak aurkeztea da.

1998an, halaber, gobernuak Garapen Iraunkorreko Hezkuntzarako Panela (SEP) eratu zuen, eskolatzearen arloan jarduteko (laneko, aisialdiko eta etxeko hezkuntza irakasle taldea).

2003ko irailean, hezkuntza-sektoreko GIko Ekintza Egitamua abiatu zen.

Azkenik, Estrategiak Glri buruzko Erresuma Batuko Mahai-ingurua (UKRSD) sortzea proposatu zuen, sektore desberdinen arteko adostasuna eraikitzeko. Ministroekin urtean bitan bildu eta txosten bat argitaratzen du.

Stakeholdersei kontsulta egin zitzaion, 1999ko Estrategia lantzeko orduan. Estrategia berria lantzeko, Elikadurarako, Ingurumenerako eta Landa Gaietarako Saila (DEFRA) etxeko sektoreko ikuspegiak ikertzen hasi da, baita Glko Estrategiaren oraingo formulazioan eta kontzeptuan egon diren aldaketak ere.

Erresuma Batua, era berean, aurrendaria izan da Erantzukizun Sozial Korporatiboaren (CSR) arloan; hain zuzen ere, konpainia eredugarri asko erabili eta kontzeptua garatu nahiz martxan jarri du.

Integrazio horizontala

Estrategiak ez ditu kontuan hartzen iraunkortasun kontzeptuaren hiru dimentsioen arteko balizko gatazkak konpontzeko xehetasunak. Hala eta guztiz ere, oro har, bi printzipio gidari ezartzen ditu:

- Ingurumen-hobekuntzak lortzea, baina gizarte- eta ekonomia-helburuak indartuz (osasun hobea, energiaren erabilera eraginkorragoa, etab.).
- Jarduketa neurritsua garatzea, argi onartuta edozein ingurumen-hobekuntza ezin dela justifikatu Glko helburuak aintzat hartuta.

Bigarren printzipio horri dagokionez, onartu egiten da ingurumen-babesa sustatzen duten zergatresnak, aztertu ere, diru-sarrera urriko familiengan eta enpleguan duten eragina kontuan hartuta aztertu behar direla.

Integrazio bertikala

Zenbait maila zabaltzen dira:

- EBren Estrategiarantz

Oraindik ere ez da bi estrategien arteko loturarik ezarri.

- Toki mailetarantz

Local Government Bill (2000) deritzonaren ondorioz, toki-administrazio guztiek Agenda 21ak ezarri behar dituzte. Halaber, lehen ministroaren Bulegoaren ikuskaritzapean, toki-gobernuek Tokiko Hitzarmen Estrategikoak garatu behar dituzte, udalerrri bakoitzaren ekonomia, gizartea eta ingurumena sustatzeko eta hobetzeko.

- Eskualdeetarantz

Estatuko Gobernuak Eskoziako, Galeseko eta Ipar Irlandako eskualde-parlamentuei, Eskualde Garapeneko Korporazioei (Ingalaterra) eta Londres Handiko Administrazioari esleitu die garapen iraunkorreko estrategien erantzukizuna.

Nazio Estrategia estaldura komuna da, eta, bertan oinarrituz, eskualde-eskumen historikoei itzulitako gaiak zehaztuko dira. Bestalde, *task force* bat ezarri da, lau legegintza-kidegoen lana sustatzeko, estrategia berrira bideraturiko kontsulta-prozesua ezartzeko eta maila horretan 2020rako helburuak finantzatzeko. Batez ere, helburu ekonomikoen ezarkuntzan egiten da lan, baita eskualdeko mailen eta eskalen monitorizazioan ere, Nazio Estrategiaren egogerrari dagokionez.

Horretarako, lehenengo neurritzat, Eskualdeko Gletarako Esparruak prestatzeko Gida bat ezarri da, eta hori eskualdeko mailen eta osagaien adierazle nagusien desagregazioan oinarriturik dago (monitorizazioaren ondoretarako).

Adierazleak

Estrategia monitorizatzeko, Gobernuak 15 adierazle nagusi eta 147 adierazle neurgarri hartu ditu. Adierazle nagusien barruan, bai ekonomia-adierazleen eta bai ingurumen- eta gizarte-adierazleen bilakera jasotzen da (joera positiboak eta negatiboak), baina ikuspegi oso orokorrarekin («arlo nagusiak»).

Adierazle bakoitzaren eginkizuna Estrategian eta jarraipen-txostenetan azaltzen da, hiritarrek kontsultatu eta argibideak eman ahal izateko. Azken helburuak edo xedeak neurri batean baino ez daude kuantifikatuta, eta, beraz, adierazle nagusiak garrantzi-

tsuagoak dira (joera adierazten baitute), azken helburuak baino; hortaz, adierazle-sistema nahiko malgua edo aldagarria da.

Jarraipena

Mekanismoak argi zehaztuta eta egituratuta daude. Erantzukizuna Ingurumen, Elikadura eta Landa Gaiak Sailak (DEFRA) dauka. Ikuskapen orokorra eta hurrengo 9 urteetarako helburuen ezarkuntza egiteko konpromisoa hartuta dago 2004rako. Eskualde historikoetarako ikuskapen bananduak prestatzen ari dira.

Adierazle nagusien aurrerakuntza, bestalde, «Bizi-kalitate hobea lortzea» deritzonari buruzko urteroko txostenetan argitaratzen da. 2004ko txostenean, gainera, 1999tik 2003ko amaierara bitarteko aurrerakuntzaren ikuskapena ere egiten zen.

Horrekin batera, aholkularitza-enpresa independente bati adierazle nagusien ikuskapena agindu zaio, eta horrek, gainera, irakaspenak atera eta orain arteko martxa ikasi behar du.

Iraunkortasunaren arloan diharduten adituen lan-tegi bi prestatu dira (2004ko martxoa eta 2000ko hasiera), aurrerakuntzei eta 2000n erabakitako partaidetzaren garapenari buruzko iritzia emateko.

SDCak 2004ko maiatzean argitaraturiko txostenaren izenburua «Promesak erakusten dira. Baina jarduketa trinkoagoa behar da» izan zen; bertan, 19. aldaketa jasotzen dira: «Gobernurako aldaketak estrategia berrirako eta hurrengo 5-10 urteotarako». 19. gomendio horietan, berriz, Estrategiaren barruko elementuak agertzen dira, baita politika sektorialen ikuspegiak, ekonomiaren kudeaketa edo ingurumeneko helburu absolutuak.

Aldaketa-gomendio horiek Glak gobernu mailan eraginkortzeko zailtasunak islatzen dituzte.

3.2.7. Eskozia

Eskualde historiko honek administrazio-eskumekak ditu Erresuma Batuen barruan; 1980ko hamarkadak birmoldaketa ekonomiko gogorra izan zuen,

teknologia aurreratuko (elektronika) sektoreetarantz. Gainera, aintzat hartu behar dira bertako tamaina demografikoa, itsasertz atlantikoan duen kokalekua eta elkarren aurkako bi zonen presentzia; hain zuzen ere, Firthen arroa (biztanlerik gehienak) eta High Lands izenekoak.

Artearen egoera

1998an, Down to Earth Ekintza Egitemua argitaratu zen; bertan, gainditu beharreko joera ez-iraunkorrek erakutsi, garaiko programei edo garatu beharreko buruzko informazioa eman eta toki mailen nahiz Erresuma Batuen arteko integrazio bertikaleko prozedura azaltzen zen.

2002an, ikuspegiari eta adierazleei buruzko kontsulta-prozesu baten ostean, Eskoziako Ingurumeneko talde beteazaleak agiri hauxe prestatu zuen: «Garapen Iraunkorrerako Beharrianak, Lehetasunak, Ekintzak eta Xedeak bilduz». Agiri horretan, prozesu iraunkorra hastea proposatzen zen, Eskoziari zer komeni zitzaion eta xedeak lortzeko zer neurri hartu behar ziren zehazteko. Horrela, Galeseko, Ipar Irlandako eta Britainia Handiko gobernuekin batera, Eskoziako gobernuak garapen iraunkorreko esparru estrategikoa sinatu zuen, denen arteko lana egiteko eta, horrela, helburu, printzipio eta lehenetsun komunak gauzatzeko. Esparru Estrategikoa 2005ean gauzatu zen, eta, horren ondorioz, Eskoziako gobernuak, 2005ean, garapen iraunkorreko estrategia garatu zuen, laburra eta funtsezko lehenetsunetara bideratutakoa; horren helburua esparru estrategikoa gauzatzea izan zen.

Estaldura eta irismena

Brundtland definizioa onartuta, belaunaldien arteko orekarako printzipio batzuk formulatu dira: baliabide maila bera lortu ezin dutenak zaintzea; geure ekintzek etorkizuneko belaunaldietan duten eragina ahalik eta gehien murriztea; planetan gure jarduera eusteko gaitasunaren barruan bizitzea.

Planteamendu horretatik, lehenetsuneko ekintza-aroak ondorioztatzen dira: a) baliabideen erabile-

ra, b) energia, eta c) mugikortasuna. Aipagarria da agirian ez dela gizarte- edo ekonomia-printzipiorik formulatzen, eta hori harrigarria da, agiriaren justifikazio-zatian gizarte-garapenari eta hazkunde ekonomikoari buruzko bi kapitulu baitaude, baita ingurumenari buruzko beste kapitulu bat ere.

Orokorrean, hiru dimentsioak lehenetsunezko eremuen barruan egongo lirateke, baina ez dira jasotzen hiru osagaien arteko konpentsazioak.

Irismenaren barruan Eskoziako biztanleria osoa da, Parlamentuak 2002ko urtarrilean onetsitakoaren arabera; belaunaldien arteko dimentsioa ez da aipatzen, eta dimentsio globala labur-labur baino ez da aipatzen, baliabideen erabilerrari buruzko gaian.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Eskoziako gobernuak lehenetsunezko hiru gai talde hartu ditu, horiek politika sektorial bakoitzean erraz integratzeko modukotzat hartzen direlako. Agirian lehenetsunezko arlo bakoitzaren arazoak azaltzen dira, baina horien azterketa sakonik gabe. Ekintzaren kapituluak eskualde-arazo batzuk aipatzen dira, baina helbururik edo xederik ezarri gabe. Zerrenda, dirudienez, osatu gabe dago, eta arazo asko ez dira berriaz aipatzen.

Estrategiarekin batera, osasunaren, hezkuntzaren, krimenaren eta boluntarioen arloko programak daude, Gobernuak abiatutakoak; hala ere, ez dago eztabaidarik Eskoziako gizartearen egiturari eta horren aldatetegi buruz, eta ez da proposatzen ekintzen eraginak neurtzeko edo ikuskatzeko modurik, ez baita lotura argirik ezartzen Estrategiaren eta Iraunkortasunaren artean.

Erakunde-xedapenak

2003an, Gobernuak Lankidetzak Akordioa abiatu zuen (Partnership Agreement), eta horrek Giren norabidea ezartzen zuen: ingurumen-gaia politika publikoaren erdigunean jartzea eta Eskoziako erkidego guztietarako ingurumen-justizia segurtatzea.

Eskoziako gobernuaren barruan, Glrako taldea eratu da, eta horrek gaiari loturiko guztiaren erantzukizuna dauka. Hala ere, ez daude argi taldearen osaketa eta eginkizun zehatza.

Bestalde, ministerio talde horren helburua Eskoziako Kabinetea koordinatzera eta euskarrizera bideraturik dago, politika iraunkorraren arloko erabakietan. 2003ko azarotik, Batzordea urtean 4 aldiz biltzen da, eta Eskoziako Iraunkorrerako Kabinetearen Azpibatzordetzat (CSCSS) hartzen da. Lehenengo bileran, batzorde guztiak monitorizatzeko mekanismo bat sortzeko erabakia hartu zuen, «Eskoziako iraunkorra eraikitzeko» edo «Eskoziako hobetzeko akordioak» hartzeko (2002tik abiatuta).

Lehen ministroak izendatuta eta berorren mende, Azpibatzorde honetako kideak lehen ministroa bera, Landa Garapeneko eta Ingurumeneko diputatua, Herri Zerbitzu eta Finantzakoa, Garraioa eta Komunikazioa dira.

Hala eta guztiz ere, erakunde interesgarriago bat sortu da: Garapen Iraunkorreko Eskoziako Foroa (SDDF), barruan zenbait talde dituen aholkularitza- eta koordinazio-organotzat. Horren egitura argi formulaturik dago; baina, orainsu eraturiko organoa denez, ez dago judizioko elementu nahikorik, organoaren eraginkortasuna ebaluatzeko.

Organismo horrek adorea ematen du Eskoziako iraunkorrerako aurrerapausoak egiteko. Gilko Erresuma Batuko Batzordeko eskoziar kideak, enpresak nahiz sindikatua, GKEak nahiz NDPBak eta bestelako pertsonak hartzen ditu barruan. Helburua Eskoziako osoan jardutea eta pentsatzea da, eztabaidak sustatuz, alderdi interesatuak erlazionatuz, ulermena argituz, jardun onak bultzatuz eta ekintzarako gomendioak emanez.

2003ko azaroan onetsitako eta task-force gisa (betearazteko ahalmena dutenak) eraturiko taldeak honako hauek dira:

- Hezkuntzako taldea
- Komunikazioa
- Iraunkortasunerako ekonomiakoa
- Gizarte-gaitasuna eraikitzekoa
- Politiken integrazioa

Integrazio horizontala

Agiriaren barruan ez dago gai honetako gatazkak konpontzeko ikuspegiarik edota mekanismorik. Gai honetan erantzukizuna Azpibatzerdeak duela jo daiteke.

Integrazio bertikala

Eskozia Iraunkorrerako Sarea (SSN), Gobernuak eraturakoa da, eta horren helburua toki-agintariek eta eskualdeko gobernuak Tokiko Agenda 21ak sustatzea da. 1997an¹³⁴, 2000rako lurralde-agentzia guztiak egitea planteatu zen. Eskoziako Bulegoaren eta Tokiko Agenda 21erako koordinatzaile-sarearen arteko akordioak (1997) aprobetxatu ziren.

Tokiko Agenda 21en arloko jardueraren koordinazioa Eskoziako Sare Iraunkor berrira lekualdatu da (lehen, Tokiko Agenda 21en Eskoziako Sarea). Talde honen barruan tokiko 32 ordezkari daude, eta taldeak sareko eztabaida sustatzen du, Glren arloko politikak nahiz proiektuak monitorizatzeko eta inplementatzeko.

1999ko irailean, sare horretako kideek, Eskoziako gobernuarekin batera, gomendioen eta aintzat hartu beharreko alderdien esparru malgua sortu zuten, toki-agintarientzat, Route Planner izenekoa; horren barruan, halaber, etxeko ekintzarako printzipio gidariak, lankidetzaren politikaren integrazioa eta erki-degoa inplikatu beharra ere sartzen ziren.

2002ko urrian, Sareak onarpena jaso zuen, Development Officer deritzonak aintzat hartu zuenean; azken hori Gobernuak ezarri zuen eta bere eginkizuna, izan ere, toki-agintarien eta horien nahiz beste lurralde-organismoen batzuen arteko lankidetzaren hobetzea zen.

Erresuma Batuarekiko eta horren Estrategiarekiko loturak, bestalde, zuzenean ez ezik, eskualdeko gainerrako gobernuarekin lan eginez ere ezartzen dira, baterako jarduketara sustatuz. Horren ondorioz, 2005ean esparru estrategiko berria egin zen.

Europako Estrategiari dagokionez, lantegi berezi bateko lana (VI. Ekintza Programan oinarrituta) hartu

da eredutzat eta lortu beharreko esparrutzat, eskualdeko estrategia ezartzeko orduan.

Adierazleak

2001eko maiatzean, Eskoziako Bulegoak «Aldaketa egiaztatuz» izeneko kontsulta-kanpaina hasi zuen, Glrako aurrerakuntzak neurtu ahal izateko. Kontsulta horren emaitzatzat, 2002an 24 adierazleko agiria argitaratu zen, eta horiek iraunkortasunak Eskozian zuen egoerari buruzko ikuspegia ematen zuten. 11 adierazle baliabideen erabilieraren lehentasuneko esparruari buruzkoak dira, 2 energiaren gairakoak, 4 mugikortasunerakoak eta 7 «gizarte-justiziakoak».

Baina adierazle horiek, «gizarte-justiziakoak» izen ezik, gehienbat azaltzaileak dira eta ez dute helbururik aipatzen. Agirian jasotakoaren arabera, helburu batzuk oraindik zehaztu barik daude, aintzat hartuta zientzia-lan berriak eta politika sektorialen garapena, eta oraingoz egokiagoa da joera monitorizatzea.

Jarraipena

2004ko edizioan Eskoziarako Gilko adierazleak aipatzen dira. Urteroko ebaluazio horren barruan, zenbakizko datua ez ezik, adierazlearen garrantzia, erabilitako iturrien zehaztapena, desagregazio gehigarria, xedeak eta kasuan kasuko ekintza ere jasotzen dira.

3.2.8. Katalunia

Espanian sustraituriko eskualde historiko honetan oraindik ez dago onetsitako Estrategiarik martxan, eta autogobernurako aginte handiak eta eskumen asko ditu; funtsezko hiru alderdi bereizten dira: gizarte- eta ekonomia-garapen maila altua, gizarte-politiken aplikazioan lurralde aurreratutzat duen onarpena, eta mediterranearen kulturakoa izatea. Beraz, kasu desberdina eta osagarria da, Europa er-

¹³⁴ Eskumenak eskualde historikoetara eskualdatu baino lehen.

dialdeko eta eskualde atlantikoetako erreferenteei dagokienez.

Artearen egoera

Kataluniako gobernuak (Generalitatea), bertako Parlamentuak 1997an emandako agindu baten bidez, Kataluniako Agenda 21 sustatzeko erabakia hartu zuen, bertan katalanen eta euron lurraldearen etorkizuna eraikitzeko: aberastasunaren sorkuntza, pertsonen ongizatearen hobekuntza, gizarte-kohesioa, baliabideen kudeaketa iraunkorra, inguruaren kontserbazioa eta etorkizuneko belaunaldien garapen-aukeren bermea. Agenda 21 horren helburua dimentsio estrategikoa sortzea zen, Kataluniako errealitatea modu integratuan, zeharkakoan eta diziplina artekoan jasotzeko.

Agenda 21 lantzeko prozesua 1998an hasi zen, Fòrum Consultiu de l'Agenda 21 de Catalunya deritzonaren alde aurreko prospekzio-lanarekin; foro hori Kataluniako gizarte zibileko ehun aditu inguruk osatzen zuten, eta, bertan, Agenda 21aren oinarriak prestatu ziren; halaber, Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS) izenekoak ere parte hartu zuen horretan (Generalitatearen kontsulta-organoa). Hasierako kontsulta-fase hori 2000ko amaierara arte luzatu zen.

Bestalde, Kataluniako Agenda 21 Generalitatearen jarduketa publikoen eta egituren berorientazio estrategikoaren testuinguruan txertatzen zen; hain zuzen ere, 2000n administrazio-eredua aldatzeari buruz hasitako prozesuan (CAT21 Gobernu Egitamua).

2001eko lehenengo seihilekoan, hiritarrei informazioa emateko fasea garatu zen, eta, bertan, iraunkortasunari loturiko zeharkako gai nagusiak aztertu ziren (aldaketa klimatikoa, mugikortasuna, biodibertsitatea, etab.).

2001eko bigarren seihilekoan, sailen arteko lanaren fasea garatu zen; bertan, Generalitatearen sailak (Generalitatearen 40 goi-kargu inguru eta politika estrategikoetan inplikaturiko 100 teknikari inguru) Kontsulta Agiria sortu zuten; agiri horretan, ildo estrategikoen multzoa sortu zen, eta hori oinarritzko ma-

teriala izan zen, hurrengo faseko kontsulta-prozesurako. Halaber, lan hori osatzeko, kanpoko irizpenak ere eskatu zitzaizkien, gai garrantzitsuetan ziharduten adituei.

2002ko lehenengo seihilekoan, kontsulta-agiriaren eztabaida Kataluniako sektore guztietara hedatu zen (ekonomia, lanbidea, gizarte, unibertsitatea eta ingurumena). Horrela, kontsulta-agiria oinarritzat erabili zen, eztabaida sektoriala eta lurralde-eztabaida planteatzeko, eta hori 2002ko uztailen amaitu zen.

Kataluniako Agenda 21aren garapena, hasieran, Generalitatearen Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailak sustatu zuen. Gero, Agenda 21aren garapenaren eskumena Presidentzia Sailari eman zioten.

2003an agiri batzuk egin ziren, Garapen Iraunkorreko Kataluniako benetako Estrategia diseinatzeko. Horren helburua Agenda 21aren irismena zabaltzea zen. «Agenda 21» agiria lantzeaz gain, beste hiru agiri ere landu ziren: Glaren erronkak Katalunian; Iraunkortasunaren adierazleak; Kataluniako iraunkortasun-atlasa.

2003ko azaroan, Katalunian gobernu aldatu ondoren, Kataluniako Estrategia garatzearen eskumena Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailaren esku utzi zen berriro; hain zuzen ere, Ingurumen Politiken eta Iraunkortasunaren Zuzendaritza Nagusiaren esku.

Gaur egun, Estrategiaren zirriborroa osatzen duten lau agiriak ikuskatze-fasean daude, eta ez dakigu horien guztien onspena eta bidezko laburpena nola bideratuko diren.

Laburtzeko: Katalunian ez dago Estrategiarik edo antzeko tresnarik onetsita, indarrean edo onartuta.

Estdadura eta irismena

Agendaren arabera, gizarte osoak iraunkortasunaren kultura-eraldaketa sakona egin behar zuen, printzipio eta balio berriak eskaintzen baititu, giza harremanak eta horiek inguruarekin duten elkarreragina beste modu batera interpretatzeko. Iraunkortasunaren kultura apurka-apurka inplementatuta sorturiko garapen-ereduaren bidez, hazkunde

ekonomikoa gizarte-ongizateari eta natura- zein kultura-ondarea kontserbatzeari lotuta dago.

Agenda oinarritu duten printzipioak **hamar** dira:

a) *Integrazioa eta subsidiarotasuna*; b) *Hiritarren partaidetza eta baterako erantzukizuna*; c) *Ekonomiaren gizarte- eta ingurumen-orientazioa*; d) *Gizarte-, ekonomia- eta ingurumen-ekitatea*; e) *Etorkizuna*; f) *Arreta- eta prebentzio-printzipioen aplikazioa*; g) *Aurrezpena eta eraginkortasuna*; h) *Natura- eta kultura-ondarearen kontserbazioa eta berriztapena*; i) *Giza eta gizarte ahalmenaren kontserbazioa eta garapena*; j) *Erantzukizun ekologiko globala eta elkartzasuna nahiz lankidetzak*.

Irismena, bestalde, zehaztu gabe eta irekita gelditzen zen. Kataluniako Agenda 21aren prozesuaren helburu nagusia, izan ere, eragileen partaidetzarekin, hurrengo urteotan iraunkortasunaren arloan gaintitu beharreko erronka nagusiak identifikatzea eta horiei lehentasuna ematea zen, baita norabide horretan sortu beharreko ildo estrategikoak formulatzea ere (erronka bakoitzerako).

Partaidetza funtsezko baldintzatat planteatzen zen, garapen iraunkorrerako edozein estrategia garatzeko; izan ere, iraunkortasun-politiken diseinuan parte hartzea oinarritzat planteatzen zen, gizarteak ezarkuntzan duen baterako erantzukizuna bermatzeko.

Horrenbestez, ez zegoen jasotako ezein ekarpen mugatzeko asmorik.

Estrategiaren edukia. Helburuak

Kataluniako Agenda 21ek 10 helburu estrategiko proposatzen ditu. Lehenengoak «gobernu ona» behar izatea aipatzen du, guztien partaidetza duen gobernu; gainerako helburuak, berriz, Kataluniako gizarte- eta lurralde-errealitateko eremu guztietara bideratzen dira, orokorrean.

Erakunde-xedapenak

Agenda 21 formulazioaren bidezko Estrategiak ez dauka lege-oinarririk, eta erreferentziako esparrua da.

Hala eta guztiz ere, hori kudeatzeko organotzat eratu dira Consell Asesor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya (CADS) eta Fòrum Consultiu de l'Agenda 21 de Catalunya deritzenak.

Hiritarren partaidetzaren fasea garatu baino lehen, lurralde-partaidetzako lantegien bidez, gaien eta jarduketa-ardatzen lehenengo hautapena egin zen, baina horren emaitza oso desberdina eta kritikoa izan zen kasu askotan, neurri batean Estatuko egoeraren eraginez, Nazio Estrategia ez baitzen onetsi eta zenbait alderdiren (CES bera ere barne) erantzuna izan baitzuen.

Kataluniak, aldi berean, ingurumen-ebaluazio estrategikora bideraturiko esperientziak hasi zituen, prozedura eta metodologia guztiz heterogeneoak erabiliz. Horretarako, Kataluniak eta Europako beste 9 eskualdek proiektu bat bideratu zuten, formalizatu ondoren, ingurumen-ebaluazio estrategikoaren garapenean interesaturiko eragile guztien hausnarketa-, azterketa- eta esperimendazio-aldia finkatzeko. Horren ondorioz, ENPLAN proiektua sortu zen «egitaimuen eta programen ingurumen-ebaluazioak»; 2002ko abenduan onetsi zen, Europako Interreg IIIB-MEDOC programaren barruan, eta 2004ko ekainera bitarteko iraupena aurrekusi zitzaion.

ENPLANek metodologia bateratua eta partekatua lantzeko aukera eman zuen, ingurumen-ebaluazio estrategikoa egitaimuetan eta programetan aplikatzeko, proiektuan parte hartzen duten kide guztien artean; horrela, erantzun egokia eman nahi zaie 2001/42/EE Zuzentarauak planteaturiko erronka guztiei, inplikaturiko lurralde-errealitate guztiak kontuan hartuta.

Integrazio horizontala

Ez da ikuspegi zehatzik jasotzen, eta badirudi gai hau albo batera uzten dela. Ez dira bideratzen arlo honetako eskumenak garatzeko aukerak, eta gehienbat estatu-estategiaren jarraipena egiten da.

Integrazio bertikala

Katalunia garrantzitsua da agenda 21 deritzenen lanketa sustatu duelako eta arlo horretan berezko

metodologia landu duelako (Estatuko beste eskualde batzuetara esportatu den metodologia). Izan ere, erreferente bihurtu da gainerako toki-administrazioetarako.

Hala eta guztiz ere, esperientziak eredu guztiz ambientalistaren arabera dira, eta bertan, gainerako dimentsioak egoera aztertzeke anean azterzen dira, baina ez dira integratzen ekintza-egitamuetan.

Europako estrategia erreferente egokia da, baina ez dago loturarik edo egokitzapenik Kataluniako egoerara.

Jarraipena

Ez dago onetsita eta indarrean, eta, beraz, ez dago horren jarraipenerako tresnarik.

3.2.9. Ipar Errenania – Westfalia

Alemanian eskualderik garrantzitsuena da, eta biztanle kopururik handienekoa; bertan, hiriek eta industria-jarduerek garrantzi handia dute. Hala eta guztiz ere, industria astunari lotutako jarduera tradizionalak egitura-aldaketa gogorak izan ditu, eta, horren ondorioz, gaur egun industria modernoaren nagusitasuna zein dibertsifikazioa dago, eta zerbitzu-sektore garrantzitsua ere bai. «Errenaniako habitata» izeneko hiri- eta lurralde-egitura erreferente ezaguna da. Horrenbestez, iraunkortasunaren arazoak gizarte-eta ingurumen-gai asko bideratu behar ditu.

Artearen egoera

Landerako Agenda 21 sortzeko erabakia 2000ko ekaineko gobernu-koalizioan hartu zen, eta Parlamentu Federalak berretsi egin zuen hori, 2000ko irailean.

Glako Azpiordezkeri Batzordea sortu zen, 2001eko urtarrilean, kideekiko eta stakeholdersekiko lankidetzaprozesua koordinatzeko. 6 lan-talde artikulatu eta 6 konferentzia programatu ziren Agendari buruz (2002rako). Lanen emaitza 2003ko azaroan aurkeztu zen, «Ipar Errenania – Westfalian Iraunkortasuna lor-

tuz. Gida, helburuak eta adierazleak» izenburuarekin. Landerako parlamentuak 2004an onetsi zuen.

Prozesu horrekin batera, presidente-ministroak, 2001eko uztailan, «Etorkezuneko Kontseilua» abiatu zuen, merkataritzako, industriako, zientziako, komunikabideetako eta beste stakeholders batzuetako 28 irudirekin Kontseilu horrek iraunkortasunaren ikuspegi landu zuen Landerako (2015era artekoa). Txostena 2004ko martxoan aurkeztu zuten.

Estaldura eta irismena

Hasieran, Agendaren formatuarekin gauzatu zen. Brundtland definizioa zuzenean aipatu barik, agiri guztiek kontzeptu hori barneratu dute, eta, beraz, baliabide naturalen babesa eta zaintza garatzen dute; aldi berean, oraingo eta etorkizuneko belaunaldiarentzako gizarte-justizia printzipioa bete nahi dute.

Helburua interesak (ekonomikoak, ingurumenekoak eta gizarteak) orekatzea da, eta, gizarte talde guztiei, oreka horren lorpenean parte hartzeko aukera ematen die. Gainera, eta hau etengabe aipatzen da, aintzat hartu behar dira etorkizuneko belaunaldien eta mundu globalizatu osoko pertsonen interesak.

Irismena, berriz, Parlamentuak 2000ko irailean partaideei egindako enkarguan jasota dago:

- Lurralde iraunkorrerako jarraibideak garatzea
- Proiektu zehatzak inplementatzea
- Egiaztatzeke moduko kalitatezko ekintzak eta xedeak batera zehaztea
- Inplementaziorako etapak, partaideen ekarpenak eta beharrezko tresnak erabakitzea

Estrategiaren edukia. Helburuak

4 helburu orokor ezarri dira:

- gizartean Glren ideien onarpenera indartzea;
- eskualdean Glko politika publikoan laguntzea;
- kideak mugiaraztea;
- Glrako aldatetaz zehaztea, proiektuen bidez.

Funtsezko helburua	Helburuak	Adierazleak	Gomendioak
Klimaren eta mugikortasun iraunkorraren babesa	29	36	31
Ekonomia iraunkorra	17	73	64
Giza ezarkuntzak eta eremu naturalak	15	16	35
Erantzukizun globala mundu bakarrean	16	-	84
Kontsumitzailearen eta osasunaren babesa	13	27	19
Gizarte-politika	27	88	-
GUZTIRA 6 helburu	117	240	233

Hortik aurrera, taldeetako lanak Agenda formatuaren berezko ekintza-elementuak bideratu zituen:

Proiektu zehatzak: G1a sustatzeko proiektuak, ki-deen partaidetzan oinarritzen direnak, emaitza zehatzekin eta garrantzitsuekin lurralde osorako

Jardun onen adibideak: Landeko G1rako lagungarriak direnak, eta jarduera berriak eragiten eta sustatzen dituztenak

Sareak: testuinguru honetako lankidetzaren sare berriak, kideen lanean laguntzeko balio dutenak

Jarraibideak: helburu zehatzak garatzea, adierazleak sortzea, politiken gomendioak zehaztea

Gaikako 6 helburu ezarri ziren, eta bakoitzak jardun onen adibide batzuk eta zenbait proiektu zituen. Horien barruan, helburu eragileak eta adierazleak daude, baita «jarduketarako gomendioak» izenburua duen kontzeptu bat ere. Elementu batzuen eta besteen arteko loturak nahiko zailak dira, eta lotura horietan ez dago eskema logikorik.

Proiektuak oraindik ere ez dituzte erabaki Landeko Parlamentuak eta Gobernuak. Jardun onen adibideen zerrenda osotik hautapena egin behar da, horiek aplikagarriagoak izateko.

Erakunde-xedapenak

Parlamentuak oraindik modu formalean hartu ez badu ere, lanketa-prozesuan erabilitako erakunde-mekanismoek ondorengo jarraipena izango dute. Gobernuak Kabineteak hiru organismo sortu ditu:

G1rako Idazkariorde Batzordea; batzorde horrek Ingurumena eta Naturaren Kontserbazioa Ministerioko bi kide, Ekonomia eta Enpleguko 2 kide eta honako hauetako kide 1 ditu: Garraio, Energia eta Antolamendu

Espaziala, Zientzia eta Ikerketa, Hiri Garapena eta Etxebizitza, Kultura eta Kirola, Osasuna, Gizarte Arazoak, Emakumea eta Familia, Hezkuntza, Gazteria eta Haurtzaroa eta Estatuko Kantzileria. Batzordeak zuzeneko informazioa ematen dio Gobernuari.

Ministerioetako agentea Agendarako: Batzordean ordezkaturiko ministerio bakoitzak agenda bat egin du, batzorde horren lanean laguntzeko eta Agendaren integrazioa (politika sektorialetan) indartzeko.

Programaren kudeaketa. Ingurumena eta Naturaren Kontserbazioa, Nekazaritza eta Kontsumitzailearen Babesa Ministerioak Agenda programaren prozedura-kudeaketaren ardura dauka. Horretarako, lan talde iraunkorra sortu du, eta bertako burua honako atal honetako arduraduna da: «politika, planifikazio eta koordinazioko gaiak, mundu Bakarretako politika». Horrek lankidetzan dihardu Agendaren transferentziarako agentziarekin, eta Agendako proiektuen inplementazioa errazteko ardura dauka.

Integrazio horizontala

Orain arte aurreikusitako elementu bakarra Kabinete Berdea da; Agenda egiteko prozesurako sartu da, baina oraindik ere mantendu egiten da. Proiektu kontzeptuak berak zeharkatasuna adierazi arren, ez da integrazio sektorialeko politikarik aipatzen.

Integrazio bertikala

Zenbait hedapen daude jasota.

EBren Estrategiari dagokionez

IE-Westfaliako Agenda 21ek ez du esparru hau aipatzen:

Tokiko mailari edo esparruari dagokionez

Landeko udal-agintaritzen erdietako baino gehiagoko Udal Kontseiluek ekintza-programak inplementatzea erabaki dute, Tokiko Agenda 21en formatuan. Jarduera horiek Landeko Agendaren erdigunea osatzen dute, eta, horretarako, koordinazio- eta sustapen-jarduerak ezarri dira:

Iraunkortasun Agendaren Gardentasunerako Agentzia. 1996an ezarritako agentzia hau irabazi asmorik gabeko erakunde pribatua da, eta zatirik handienezan IE-Westfaliako gobernuak finantzatzen du. Agendaren ekimenak eta proiektuak lekualdatzeko, egokitzeko eta abiatzeko ardura dauka. Horretarako, proiektuei buruzko informazioa eta esperientziak ematen ditu, denbora errealean; aldi berean, proiektuaren garapena kontrolatu eta horren ohartarazpena egiten dio Agendako organismoari. Era berean, mintegiak, aholkularitzak eta argitalpenak antolatzen ditu. Jardunik onenak ikertu eta bere jarduera jendeari aurkezten dio, Interneten bitartez.

LAG21 NRW e.V. deritzona Agenda 21erako eskualde-elkartea da, erregistraturiko sozietatearen estatusa duena; udalerriki nahiz barrutiek, sindikatuek, elkarrekin eta erakundeek osatzen dute, eta horiek guztiak Agenda 21arekin lotuta daude. Helburua udal-agintarien eta inplikaturiko beste eragile batzuen «agenda integratzea» da. Kideen arteko informazio-trukea sustatzen du, aldi behingo konferentziak eta kontsultak eginez; azken batean, Agenda 21aren prozesuko stakeholders garrantzitsuenetarikoa bat da orain. Lankidetzan es-tuan jarduten du transferentziako Agentziarekin, elkarrekin sinergiak eta hobariak bilatuz.

Jarraipena

Argitu egin behar da Landeko gobernuak landu den Agendarekin nola jardungo duen, eta Parlamenturako justifikazio-txostena ere oraindik amaitu gabe dago. Sei lan-talderen agiriak ez dute monitorizazio-mekanis-morik proposatzen, ezta aurrerakuntzak ebaluatzeko mekanismorik ere. Beraz, une honetan ezin daiteke Agendaren hobariei buruzko ondorioak atera.

Hala ere, aldeaz aurreko bi ondorio aipa daitezke:

Lanketa-prozesuaren garapenak jarduketa mul-tzo zabala sustatu du, eta horiek iraunkortasunerako

pausatat har daitezke. Jarduera horiek esparru inte-resgarria eratu dute jendearen artean, eta jendearen inplikazioaren adibide arrakastatsuak direla esan daiteke. Hala eta guztiz ere, ezin daiteke ahaztu ekintza-aniztasun hori Landeko finantza-aukeren eta bertako egoera politikoaren arabera dela. Orain, eraginkortasuna neurtu behar da, garapen iraunko-rrako estrategiatzat.

Agenda 21ak ahultasunak ditu erakunde-integra-zioan. Administrazio mailatik partaidetzako eta ekin-tzako mailara jaisteko modu bat izan arren, oraindik ere *gap* bat dago zuzendaritzan, atzeraelikadurako meka-nismorik ez edukitzearen ondorioz. Gabezia hori orain-dik ez da agerian jarri, Ingurumen Ministerioa Kabinete Berdea sustatzen ari delako; dena den, dirudienez, ere-duaren dimentsioen arteko konpentsazioen eta gataz-ken kasuan, azken erabakia Kantzilertzak hartu behar du (hau da, maila Federalean), beti bezala.

Sei lan-taldeetako kideen artean, garapen iraun-korreko strategiaren garapenerako hurbilketa ikus-ten da, argi eta garbi. Baina hurbilketa hori proze-suaren ahultasunetarikoa bat izan daiteke, egindako lanarekin batera ez baitago gobernu mailako formu-lazio politikorik. Irismen handia eta helburu, proiektu, neurri nahiz adierazle kopuru handia aintzat hartuta, oso zaila da eraginkortasun maila kontrolatzea.

3.3. Esperientzia aipagarriak eta jardun hobekak.

Europar adibide gisa garatu diren prozesuetako esperientzia nagusiak formatu erosgarrian azaldu on-doren, arreta hiru arlo orokorretara bideratu behar da orain: a) prestakuntza-prozesua; b) estaldura, inte-grazio horizontala nahiz bertikala eta oraingo inte-grazio-tresnak; c) jarraipenerako zein ebaluaziorako mekanismoak eta adierazleak.

Lehenengo eta behin, eta orokorrean, zenbait hausnarketa egin daiteke. Ondorioztaturikoaren arabera, Brundtland definizioa, oro har, aurrerakun-tza-ikuspegizat interpretatzen da, eta, horren bar-ruan, gizarte-, ekonomia- eta ingurumen-kezkak inte-gratu eta orekatu behar dira, horiek kasu bakoit-zean modu desberdinetan sortzen baitira, herri edo eskualde bakoitzaren bilakaeraren arabera. Hala

eta guztiz ere, irismen handi horrek zaildu egiten du inplementazio praktikoaren inguruko adostasuna, eta, horrela, garapen iraunkorra kaxa hutsa izateko arriskua dago (benetako aldaketarik ez dakarren kaxa), oraingo ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-politikak sartzeko kaxa hutsa (horren barruan etiketa berria jartzeko eta, askoz jota, agiri bakarrean jasotzeko).

Horren ondorioz, kontzeptua garatu duten herriek bizi-kalitatea nabarmentzen dute gehienbat, eta, kasu horretan, bakoitzak bizi-kalitatearen adierazle-tzat hartzen duena azpimarratzen du. Iparraldeko herriek ingurumenaren aldeko apustua egiten jarraitzen dute, euren gizartearen irudiztat; eskualde mailan eta hegoalderago, berriz, ingurumena nolabait errespetatzen duen garapen ekonomikoari garrantzi handiagoa ematen zaio. Gizarte formulazio koherentea duten kasuak gutxi dira.

Hala eta guztiz ere, azterturiko kasu ia guztietan, esaten da Garapen Iraunkorrerako aurrerapausoak ematea prozesu dinamiko dela, lehentasun publikoek denboraren araberrako bilakaera duten eta teknologiak aukera nahiz arrisku berriak sortzen dituen neurrian.

Garapen iraunkorra bilatzeak edo definitzeak, bestalde, lehentasun politikoei buruzko eztabaida irekitzen du, ordezkartzakoa eta arduratsua den sistema politiko baten testuinguruan. Garapen iraunkorra estu lotuta dago gobernu-arloarekin eta erabakiak hartzearekin.

3.3.1. Prestakuntza-prozesua

Estrategiaren onespren ofizialarekin amaitzen den prestakuntza-prozesua, kasu guztietan, Gobernuaren (naziokoa edo eskualdekoa) buruzagitzaren mende dago.

Aurretiazko planteamendurik egonez gero, horiek dimentsio bakarrekoak izan arren (Iparraldeko herriak eta Erresuma Batua, baita Alemania ere), prozesua urtebete inguruko epean amaitzen da. Gobernuak lehenengo agiria prestatu eta, horren inguruan, kontsulta- nahiz partaidetza prozesua hasten da; azkenik, behin betiko agiria sortzen da. Erresuma Batuen kasuan, lehenengo Estrategian (ingurume-

nekoa eta ekonomikoa) gizarte-osagaia sartzek modeldu egin du prozesuaren erritmoa, baina hori Ingalaterrako eredu sozioekonomikoaren bereizitasunen eraginezkoa da, eredu hori nahiko urrun baitago EBko gainerako lekuetan gizarte- eta ekonomia-arloan dauden planteamendu nagusietatik.

Herri horien arrakastaren zati handi bat, bestalde, prozesua eskumen argiak dituen edo solaskidetzat onartzen den (gutxienez, kabineteko gainerako kideei dagokienez) ministerio batek sustatzea izan da. Alemaniaren kasuan, esate baterako, horri dagokionez aberasgarria da prozesuaren buruzagitza Idazkariorde botereguztidunen Kabineteari eskuordetzea.

Herbehereen kasuan, Gobernuak Ekintza Egitamuen baliozkotasuna mantendu eta egitamuok, gainera, nazioarteko jarduketarekin osatu ditu; horretarako, kontsulta-prozesu txikiagoa behar da, eta, horrela, nazioarteko Ekintza Egitamu batekiko konbergentzia azkarra dago. Aldiz, nazio-egitamuetan beste dimentsio batzuk sartzeko, prozesua moteldu egiten da eta beste urtebete behar du amaitzeko; gainera, onesteko ere arazoak egoten dira.

Porrot egin duen esperientzia baten kasua Kataluniakoa da; bertan, kasuan kasuko gobernuak abiatutako prozesua moteldu eta geldiarazi egin da, gobernu hori aldatzean. Horrela, prozesua luzatu egin da (hiru urte), buruzagitza publikorik ez edukitzearen ondorioz. Muturreko egoera horretara heldu barik, Frantziako kasua ere aipa daiteke; bertan, gobernuaren sustapen urriak atzeratu egin du ekimenaren hasiera, gero galdutako denbora berreskuratzeko ahalegina egin arren; Espainiako kasua ere aipatzekoa da: Gobernuak ez da asmoen fasetik igaro, eta ez dago prozesurik; horren ondorioz, hori geldiarazita dago.

Berez, azterturiko kasu guztiak eta EBren mailan kontsultatu diren beste batzuk gizarte talde tradizionalen partaidetzan oinarritzen dira. Hala eta guztiz ere, horietariko batzuetan gizarte talde oso espezifikoak sartzen dira, besteak beste, oinarrizko gizarte-elkartek (biztanleentzat ezagunak eta onartuak diren erakundeak); adibidez, Alemanian (eta, beraz, IE-Westfalian), eliza ebanjelikoen mendeko elkarrekin, eta Walonian (hiritar guztiak eta, batez ere, gazteak inplikatu dira, eraiki nahi den etorkizunaren adierazle-

tzat). Horri dagokionez, Waloniaren eta, neurri txikiagoan, Suediaren kasuek gehienbat oinarrizko gizarte-indarren ordezkaritza sustatzen dute, stakeholderen ordezkaritza baino gehiago.

Alemaniarren kasuan (gizarte osoa barruan hartzen duen ikuspegia), eragileen zehaztapenari loturiko gabeziak daude, eta, horrela, partaidetza apur bat deseginda gelditzen da, erantzukizunak esleitzeko orduan. Hori konpentsatzeko, alde batetik, kudeaketako bitarteko organoak eta erakundeak sortzen dira, eta bestetik, Informazioaren Gizartearen oraingo aukerak sustatu egiten dira.

Halaber, sarritan, Estrategia prestatzeko ardura duen erakunde ministerioen arteko erakunde izaten da, eta ministerio garrantzitsu guztietako ordezkaririk izaten ditu.

Koordinazio azpiegiturak desberdintasun handiak jartzen ditu agerian, erakunde arduradunaren osaketaren eta buruzagitzaren arloan. Danimarkaren, Alemaniaren, Suediaren, Herbehereen eta Erresuma Batuaren kasuan, egitura nagusia gobernu-ordezkariek soilik osaturikoa da. Gainerako kasuan, hiritarren ekarpen handiagoa dago.

Estrategiaren erantzukizuna Gobernu osoarena da (talde-erantzukizuna), baina ingurumen-ministerioek sarritan funtsezko eginkizuna izaten dute. Hori arrazoi historikoen eraginezkoa izan daiteke, eta garapen iraunkorren lehentasuna inguruaren gaineko kalteak murriztea dela uste izatearen eraginezkoa.

Alemaniak, Erresuma Batuak eta Eskoziak, esate baterako, Lehen Ministroaren bulegoan ezarri dute, zuzen-zuzen, koordinazioaren erantzukizuna. Horrek, agian, agerian jartzen du estrategiak lehentasuna duela; berori inplementatzeko konpromiso politikoren seinalea ere izan daiteke, eta presio taldeen inplikazioa bermatzeko tresna ere bai.

La herri guztiek, izendaturiko organo betearazlearen bidez, presio taldeen partaidetzarako erakunde-egituraren bat izaten dute. Hala eta guztiz ere, stakeholdersek prozesu politikoetan duten inplikazioari dagokionez, egitura horiek oso aldagarriak dira herri batetik bestera. Presio taldeek oraingo prozesu politikoan duten inplikazio mailak agerian jartzen ditu

herrietako iraganeko egokitze eta lehentasun instituzionalak. Suediaren kasuan, adibidez, Estrategiak onartu egiten du azkar landu ahal izan dela, «kontuan hartuta Suediako gizartearen eraldaketa sozioekonomikoen arloan dagoen tradizioa».

Horrek guztiak aditzera ematen du eragileen inplikazioa estu lotuta dagoela kasuan kasuko herriko gizarte-kulturari, eta faktore hori erabakigarria da prozesu koherentea eta azkarra bermatzeko orduan.

Herri ia guztiek, bestalde, kontsulta publikoren batekin osatzen dute antolaturiko presio taldeen partaidetza formala. Hain zuzen ere, audientzia publikoak, gaikako tailerrak nahiz sektoriala, nazioko presio taldeen konferentziak eta webguneen bidezko kontsultak antolatzen dira, Estrategiaren aurretiazko bertsioei buruzko iruzkinak egiteko. Kontsulta modu horrek bi helburu ditu: alde batetik, hiritarrei gobernuaren asmoei buruzko informazioa ematea, eta bestetik, horiek lehentasun politikoen zehaztapenean inplikatzeko.

Kontsulta publiko asko, hala eta guztiz ere, berandu heldu ziren prozesu politikoan. Hortaz, eragin txikia izan zuten Estrategiaren orientazioan eta edukian. Herri batzuek hasierako etapetan inplikatu zituzten biztanleak: Herbehereek, neurri batean, Holandako gizarteak garaturiko ikuspegiaren eta ekintzen aurretiazko ikuskapenean oinarritu zuten euren Ekintza Egitamua (hiritarren, industriaren eta zientzia-ikerketako zentron partaidetzarekin). Prestakuntzako txosten batean, Alemaniak garapen iraunkorreko ikuspegiari buruz galdetu zien gizarte taldeei, eta Estrategia informazio horrekin elikatu zuen. Herri horiek aurrerantz joan ziren, jendearen konpromisoa sustatzeko ahaleginean, estrategia lantzean kontuan hartu baitzuten eragile talde guztien iritzia.

Onespenaren arloan ondorioztaturikoaren arabera, horrek ez dauka garrantzi handirik, edo behintzat, Estrategiek ez dute goi mailako lege-babes espliziturik, martxan jarri ahal izateko. Onespena jendaurreko aurkezpenaren ostean egiten da, edo ez da inoiz egiten (Herbehereak, IE-Westfalia, Walonia), Estrategiaren eraginezko jarduketak eta proiektuak martxan jarri arren.

Alemaniarren kasuan (ekimena Bundestagetik bertatik sortuta), onspena eraginkorra izan da eta,

gainera, aukera eman du garapena errazteko eta horretan laguntzeko organismoak artikulatzeko. Britainia Handiaren kasuan, planteamenduen koherentiaren ondorioz, Estrategiaren zatirik handiena aplikagarria da eskualdeetan eta udalerrietan; beraz, gobernu-ekimenez abiatu da, legegintza-ganberen berariazko onespenez gabe.

Jardun on aipagarriak

Bi herri eta eskualde bat aipatu behar dira, presakuntza prozesuan garaturiko jardun onak kontuan hartuta:

Erakunde-partaidetzaren arloan,

- Herbehereak, ministerio guztiak prozesuan nahasita baitaude. Estrategia 2003ko Ministro Kontseiluak onartu zuen, eta Parlamentuak onetsi behar du orain.
- Suedia, estrategia Gobernurako erreferentzia-esparrua den neurrian. Parlamentuak onetsita dago.

Gizarte-partaidetzaren arloan,

- Walonia. Proiektua eztabaidarako aurkeztu zen kontsulta-organoetan, elkartean, gizarte-eragileetan eta biztanleen artean. Gobernuak aurkezturiko zirriborroaren gaineko partaidetzaren ondorioz, Kontratuan hobekuntzak sartu ziren: 206 hobekuntza, hitzartze-organoetatik jasotako 50 iradokizunen, presidentzia-etzabaidetatik kanpo egindako 1200 iradokizunen, eztabaidetako 200 iradokizunen nahiz ondorioen eta hala-koen («boomerang» gutunak, etab.) eraginez.

3.3.2. Estaldura, Integrazioa eta Tresnak

Estaldurari dagokionez, eskualdeen kasuan gobernuak ex-novo erako prozesuak bideratzen dituzte, eta horiek, hasiera-hasieratik, hiru dimentsioak garatzera bideratzen dira, ekonomia- eta gizarte-dimentsioak nabarmenduta; horren ondorioz, horiek irekiagoak dira eta gizarte aldatzera orientaturik daude (Walonia, Eskozia, Westfalia...).

Eskualdeetan ez da Estrategia esplizitu baten aldeko apusturik egiten, eta zenbait eredu garatzen

dira; esate baterako, Agenda 21 (arazoak konpontzeko gaien eta proiektuen zerrendatzat hartuta) edo hiritarrekiko kontratuak, «gauzak beste modu batera egiteko», adibidez, Walonian (Eskozia bitarteko jarrean gelditzen da). Kataluniaren kasua ere Agenda 21 gisa hartzen da.

Irismenari dagokionez, kasu guztietan etorkizunarekiko kezka nabaritzen da. Belaunaldien arteko loturak aipatzen dira, estrategia irmoen kasuan, eta etorkizun iraunkorrerako prozesuak, berriz, eskualdeen kasuan. Aipagarria da Holandako planteamendua, eta, bertan, ekintzak «orain» eta «gero» deritzenen arabera egituratzen dira.

Hiru kasutan baino ez dago konpromiso argia, garapen bideko herrien egoerarekin. EBko Garapen Iraunkorreko Estrategiaren esparruan sartzen diren estrategietan (iparraldeko herriak), aipatu egiten da arazo hori; hala ere, mundu mailako helburuak eta konpromisoak dituen jarduketara estrategien ardatz gisa programatu duten Erresuma Batua eta Herbehereak dira. Alemaniaren kasuan apur bat urrunago heldu dira, behintzat kontzeptu mailako planteamenduan; izan ere, bertan ezartzen denez, «Mundu Bakar» baten globaltasunean jardutea funtsezko helburua da. Hiru herri horietan, nazioarteko merkataritzak garapen handiagoa dauka Europa kontinentearen barruan. Aldiz, eskualde-estrategietan iraunkortasunaren dimentsio hori ez da planteatzen, ezta euren lurraldearen barruko jarduerarako ere (nazioartean diharduten jarduerak). Kontzientzia-zioaren *gapa* nahiko agerikoa da.

Kontzeptu mailako planteamendurik argiena Erresuma Batukoa da; izan ere, hasiera-hasieratik, «bizi-kalitatea» hobetzeko helburu iraunkorra sartzen du, eta, kontzeptu horren barruan, gizartearen aldetik bidezkoa eta ingurumenaren aldetik errespetuzkoa den garapen ekonomikoa sartzen da. Alemaniaren edo Danimarkaren kasuan, etorkizunera begira gizarte-ongizateko egoera mantentzearen aldeko apustua egiten da, baina kontzeptua ez da azaltzen iraunkortasunaren dimentsioen piramidearen erpintzat.

Suediaren kasuan, beste dimentsio bat sartzen da, kulturaren dimentsioa; horren barruan, kapital nahiz ondare historikoaren mantenamendua eta gu-

txiengo taldeen zein herrien mantenamendua sartzen da. EBko beste kasu batzuetan ere egon da planteamendu hori, hau da, zabaldu egin dira iraunkortasunaren dimentsioak; gai hori gehien nabarmendu duen herria Frantzia da, eta Europa Ekialdeko zenbait herritan ere nabarmendu dute. Espainiaren kasuan, osagai hori ez da planteatu.

Waloniaren kasua kenduta, bertan jarduketarauekiko konpromisoa hartu baita, gainerako kasuetan helburu orokorrak edo lehenasunezko gaien adierazpenak daude, eta horiei gaikako helburu eragileak gehitzen zaizkie. Azterturiko kasuen mota bateko eta besteko helburuen barreialdura erabatekoa da. Aipagarriak dira Alemaniaren eta, beste maila batean, IE-Westfaliaren kasuak, bertan helburu orokorrak «kudeaketa-arautzat» hartzen direlako.

Azken kasu honetan, sailen politiketarako gidaliburu baterako orientazioa dago, eta, gainera, erreferentziako kasua da, irmotasuna eta trinkotasuna kontuan hartuta.

Lehenagoko prozesuetan oinarrituriko Estrategien kasuan, helburuak itxiagoak eta trinkoagoak dira; ingurumenari lotutakoak nagusitzen dira, eta horiei gizartearen eta ekonomiaren arloko gutxi batzuk gehitzen zaizkie. Kasu guztietan, sakontasun handiagoarekin edo txikiagoarekin, esaten da helburuen arteko desorekak eta deskonpentsazioak daudela, eta horrek gatazkak sor ditzake, aurreikusitako ekintzak garatzeko ardura duten ministerioen artean.

Waloniaren eta IE-Westfaliaren kasuak desberdinak dira. Lehenengoaren kasuan, etenik gabeko aldaketa-prozesuaren aldeko apustua egiten denez, helburuak ez daude hierarkizatuta edo ordenatuta, eta gizarte- eta ingurumen-gaiak hobetzeko baldintzak indartu beharra azpimarratzen da. IE-Westfaliaren kasuan, agendaren formatuaren eraginez, edukia jarduketa-proiektuen batuketatzat egituratzen da, eta proiektu horiek xede orokorretan bilduta daude. Horren ondorioz, helburu eragile asko daude, eta, horrela, prozesua nahasia eta kudeatzeko zaila da. Horrenbestez, proiektu asko oraindik onetsi barik daude, eta helburuen arteko hierarkiak ezartzen eta sartzen ari dira.

Alemaniako planteamenduan jasotako iritzi bat, izan ere, adierazleen garrantzi handiagotari buruzkoa

da; adierazleen bilakaerak, hain zuzen ere, aukera ematen du epe laburreko eta ertaineko helburu eragileak etengabe identifikatzeko, eta horiek, horrela, fidagarriagoak dira eta onarpen handiagoa dute. Beste kasu batzuetan ere (Danimarka,...) planteamendu hori nabaritzen da, baina ez dago argi eta garbi adierazita.

Integrazio bertikala eta horizontala egiteko edukian jasotako ikuspegiaren arloan ondorioztatzen denez, orokorrean ez da integrazio horizontalerako araurik ezartzen. Hori politika sektorialetarako uzten da, aintzat hartuta estrategien edukirik gehienak iraunkortasunaren hiru dimentsioetan gaiak erantsita landu direla, ekonomiaren eta gizartearen arteko integrazioa kontinente osoan konpondu gabeko arazoa izan arren.

Suediaren kasuan (EBren estrategian guztiz oinarrituta), neurri horizontal orokorrak adierazten dira (hez-kuntza,..), gizarte osora orientatuak. Beraz, Waloniaren kasua azterturiko guztien arteko argiena izan daiteke, zeharkako integrazio eragileari eta praktikoari dagokionez, aintzat hartuta nabarmendu egiten duela lurraldearen ekonomia- eta gizarte-eredua, eta, gainera, irudi berezia nahiz aurreratua finkatzeko ahalegina egiten duela. IE-Westfaliaren kasuan ere hasi egin daiteke integrazio horizontala, baldin eta proiektu praktikoak politika sektorial orokorra goetan txertatzen badira. Bi kasu horiek «behetik» sustaturiko zeharkakotasunaren adibideak izango lirarteke.

Belgikak Garapen Iraunkorreko zelula-sarea sortu zuen (Ministerio bakoitzean bat). Zelulek Ministerio bakoitzaren erantzukizunak koordinatzeko ardura dute, eta, horretarako, ministerioen arteko idazkari-tza iraunkor baten laguntza dute.

Estrategien integrazio bertikala konparatzea zailagoa da, ekimena sustatu duen gobernuaren esku-men-lerrunaren eraginpean baitago erabat. Nolanahi ere, horren alderdi positiboaren barruan, aipagarria da udalerriek euren toki-estrategiak garatzea erabaki dutenean, estrategia horien erreferentzia-esparrua eta gida hurrengo goiko mailan dagoena dela.

Integrazioak, gehienbat bertikalak, Administrazio maila desberdinen arteko loturak errazteko mekanismoak behar ditu. Alemaniaren kasuan, IE-Westfaliako gobernuak ezarritako harreman

bertikalen adibidea aurkezten da. Iraunkortasun Agendaren Transferentziarako Agentzia eratzea onetsi da, Agendaren ekimenak lekualdatzeko, abiatzeko eta egokitzeko, bai udalerrietan eta bai jendearen nahiz gizarte-taldeen artean. Teorian, esan daiteke mekanismo oso interesgarria dela eta horren ibilbidea nahiz funtzionamendua jarraitzea komeni dela.

Tresna berriak deritzon faktorean ez dago informazio erabilgarri askorik. Suediaren kasuan, planeamendu espaziala eta Iraunkortasunaren gaineko Eraginaren Ebaluazioa (IEE) nabarmendutako tresnak dira, helburuak lortzea errazten duten neurriak aipatzeko orduan.

Zenbait kasutan, adibidez, Danimarkakoan, gobernu-sailek edo ministerioen arteko batzordeek, estrategiari efektu handiagoa emateko, urteroko lan-programa zehatzaren garapena sustatzen dute.

Belgikaren eta, beraz, Waloniaren kasuan, Estrategia Federala inplementatzeko prozesurako, erabakitzaileentzako jarraibide politikoen multzoa ezarri zen. Hori, izan ere, Administrazioan Garapen Iraunkorraren arloko gaitasunak eraikitzeko eta ezagupenak agerian jartzeko mekanismoaren zati bat da. Suediak administrazio-gaitasunak indartzeko neurriak ditu aurreikusita, ingurumen-programan eta Estrategian.

Jardun on aipagarriak

Kasuak eta horien jardun onak honako hauek dira:

Estalduraren arloan,

- Westfalia. Xede eta gai nagusien formulazioa koherentea da hiru osagaien zehaztapenarekin. Garatu beharreko gai nagusietariko bakoitza zenbait jarduketa-arlotan banantzen da, eta, horietarako, helburuak, adierazleak, gomendioak eta kronogramak zehazten dira.

Integrazio horizontalari eta bertikalari dagokionez,

- Suedia. Inplementazioaren erantzukizuna ministerio bakoitzak dauka.
- Danimarka. Gobernu-sailek urteroko inplementazio-programak garatzen dituzte.

- Herbehereak. Holandako probintziek garapen iraunkorreko programa independentea dute. Programa horien gaineko erantzukizuna probintziek eurek dute, eta horien eta nazio-gobernuaren arteko aldi behingo kontsultak egoten dira, koherentzia politikoa segurtatzeko.

Azkenik, eta integrazio-tresnei dagokienez,

- Herbehereak. Iraunkortasunaren gaineko Eraginaren Ebaluazioaren metodologia kasu esperimentalen kopuru mugatuari aplikatuko zaio. Gainera, ministerio-sail bakoitzak, hurrengo urterako aurrekontuan, garapen iraunkorraren dimentsioak politiken prestakuntzan eta inplementazioan nola aintzat hartzen diren azaldu behar du.
- Katalunia. ENPLAN proiektua garatzen da, egita-muen eta programen ingurumen-ebaluaziokoa.
- Suedia. Fiskalitate berdea erabiltzen da. Tasak handitu egin dira ingurumenean presioa sortzen duten jardueretan, eta enpleguaren gaineko tasak, aldiz, murriztu egin dira. Gobernuaren diru-sarreen %6n jatorria aldatu egin da.

3.3.3. Jarraipenerako eta ebaluaziorako adierazleak eta mekanismoak

Adierazleak hiritarrei informazioa emateko eta gobernu-politiken emaitzak kontrolatzeko elementuak dira.

Dirudienez, adierazleetan ere eragina dauka lehenagoko historiak: ingurumen-kontzientziazioa biztanleen eta *stakeholdersen* artean sustraiturik egonez gero, gaikako adierazteak egituratzen dira, gizarte-materialaren arloko gehigarriren batekin batera. Aldiz, kezka garapenaren (ekonomia- eta gizarte-garapena) beharrianaren ondoriozkoa bada, zerrendan ingurumen-adierazleak sartzen dira; kasu honetan, askoz ere orokorrak dira eta asmoen gida-adierazleetara hurbiltzen dira.

Erresuma Batuen kasuan, adierazle-sistema zentrala garatzeko ahalegina oztopatu egin da, Garapen Iraunkorreko osagaien arteko desorekaren eraginez; horren ondorioz, gizarte-sektoreak gainerako bi dimentsioek baino balorazio urriagoa dauka.

Bestalde, Britainia Handiko adierazleak ez daude integratuta: sektorialak dira.

Suediaren kasuan, adierazleak lau erabilgarritasun-irizpideren bidez antolatzen eta sailkatzen dira; irizpide horien artean, aipagarriak dira ekonomiaren, gizartearen edo ingurumenaren arloko «eraginkortasuna» neurtzen dutenak.

Erresuma Batuaren kasuan, adierazleak hierarkizatu egiten dira, adierazle nagusien talde txikia eratu arte, eta horien bilakaerak, berriz, bizi-kalitate iraunkorreko ereduaren funtzionamendua deskribatu behar du. Adierazle nagusien artean ingurumenaren, gizartearen eta ekonomiaren arlokoak daude, baina azken bi horietatik dira gehienak.

Holandaren berezitasuna, bestalde, adierazleen sekuentzia egitea da, lehen esan dugunez, «hemen-orain» eta «bertan-gero» erako planteamendu pedagogikoan oinarrituz.

Alemaniarren kasuan, adierazleen garapena oso berria da (2002), eta ekimena kontsulta-kontseiluak (urtebete lehenago sortua) sustatu zuen, Estrategia lantzeko prozesua hasi eta berehala. Norabide argia adierazten da: adierazleen sistema Alemaniako gobernuaren gidaria izan behar da, lehenetsuzko lau gai nagusiren inguruko helburuak lortzeko aukera ematen dioten politiken garapenean. Estrategia ezartzeko prozesua kudeatzeko elementutzat planteatzen ditu adierazleak, eta ez aurrerakuntzak neurtzeko tresnatzat. Horiek ez dira Garapen Iraunkorreko zutabe tradizionalen arabekoak, hautaturiko lehenetsuzko lau arloen arabekoak baizik. Brundtland definizioan oinarritzen dira, eta horrek aukera ematen du Garapen Iraunkorreko gai nagusiak nabarmentzeko, horiek sarritan beste adierazle-sistema batzuetan ez baitira hain nabarmenduta egoten (esate baterako, belaunaldien arteko ekitatea eta nazioarteko erantzukizuna).

Jarraipenari eta ebaluazioari dagokionez, zenbait kasutan organismo eta erakunde independenteak antolatu beharra aipatzen da, aurrerakuntzen eta konpromisoen monitorizazioa nahiz jarraipena egiteko orduan fidagarritasuna bermatzeko. Hala ere, hiru irudiko (estatistika-zentroa, ingurumen-organismoa eta aholkularitza espezializatua) mekanismoa ezarri

duen bakarra Walonia izan da, bilakaeraren «ikuska-pena» eta Administrazioaren nahiz hiritarren bitartekaritza egiteko.

Gobernuen ikuspegi desberdinen ondorioz, prozesu «itxiak» sortu edo denboran irekiak diren prozesuak proposatu dira. Muturreko kasua Danimarkan dago, bertan Estrategiaren indarraldia 2020ra artekoa baita, ikuskapen oso espezializatuekin. Aldiz, estrategia partzialen aurrekariak dituzten herriek aldi laburrean lantzen dute Estrategia, epe laburreko martxan jartzea eta ikuskapenak edukitzeko (kasurik gehienetan bi urte), eta etengabeko kontrola egiten da, edukia egoera berrietara egokitzen joateko.

Jardun on aipagarriak:

Adierazleei dagokienez,

- Alemanian, adierazle bakoitza helburu jakinari lotuta dago; guztira 21 dira, 4 ekintza-arlotan banatuta: belaunaldien arteko ekitatea, bizi-kalitatea, gizarte-koheretza eta nazioarteko erantzukizuna.
- Erresuma Batuan 15 adierazle nagusi daude, eta horiek, orokorrean, egoera nolakoa den adierazten dute.

Jarraipenari eta bilakaerari dagokionez,

- Walonian gobernuak Aginte Lauki Prospektiboen metodologia erabiltzen du; hau da, maila guztietan gauzatu beharreko helburuak, ekimenak eta ekintzak ezartzen dira. Lorturiko emaitzak monitorizatu eta, gero, oinarri arautuen arabera aurkeztu nahiz ikuskatu behar dira.
- Suedian ministerio bakoitzak monitorizatzen ditu bere helburuen implementazioaren arloan egindako aurrerapenak; gainera, informazio hori Ingurumen Ministerioari ematen dio. Ingurumen Helburuen Kontseiluak (*Environmental Objectives Council*), urtero, 15 ingurumen-helburuen jarraipen-txostena egiten du.
- Walonian ebaluazioa urtero egiten da, Waloniako Ebaluazio, Prospektiba eta Estatistika Institutuaren (IWESP) eta kanpoko aholkularitza baten bidez.

**GARAPEN
IRAUNKORREKO
EAE-KO INGURUMEN
ESTRATEGIA**

Kapitulu honetan, 2002ko ekainean onetsitako Garapen Iraunkorreko EAEko Ingurumen Estrategiaren sorrera eta edukiak aztertzen dira.

Honako hau aztertzen da: horren aurrekariak eta edukiak; eragileen lanketa-partaidetzarako zehazturiko mekanismoak; gauzatzeko tresnak eta prozedurak, in-

gurumen-alderdiak gainerako politika sektorialetan sartzea ere barne (energia, garraioa, nekazaritza, industria, etxebizitza...), eta jarraipena eta ebaluazioa.

Agiriak, azkenik, hobetu ahal diren alderdiak aurkeztu dituzte, aurreko kapituluan aztertutako esperientzietan oinarrituz.

4. Garapen iraunkorreko eae-ko ingurumen estrategia

4.1. Testuingurua

4.1.1. Ingurumena Babesteari buruzko 3/1998 Lege Orokorra eta Ingurumeneko Esparru Programa.

Garapen Iraunkorraren edukia lehenago ere erregistraturik dago, EAEko Herri Administrazioak sustaturiko egitamu batzuetan¹³⁵; hala eta guztiz ere, **Ingurumena Babesteari buruzko Lege Orokorra** (IBLO) onetsi arte ez da arauzko lerrunarekin jaso garapen iraunkorrerako aurrerapauso irmoak emateko helburua. Hain zuzen ere, bertako bigarren artikuluan ezartzen denez, Legearen helburuetariko bat hauxe da:

«Oraingo beharrianak betetzea bermatzen duena, baina etorkizuneko belaunaldiak euren beharrianak betetzeko aukerak arriskuan jarri barik».

Helburu hori lortzeko, Legeko seigarren artikuluan ezartzen denez, «EAEko ingurumen-politika **Ingurumeneko Esparru Programa (IEP)** batean ezarriko da; horrek lau urteko indarraldia izango du, Jaurlaritzak onetsiko du, eta, gero, Legebiltzarrean aurkeztuko da; honako **helburu** hauek izango ditu:

- EAEko lehentasunezko **ingurumen-gaiak** zehaztea, hurrengo urteotarako.
- Kuantifikagarriak eta denboran planifikatuak diren **ingurumen-helburuak** ezartzea.
- Gizartearen eta eragile ekonomikoaren **erantzukizun partekatua** sustatzea, arazoaren konponketan.
- Tresna **eraginkorrak** sortzea.

Ikuspegi globala eta etorkizuneko sustatzea, ingurumen-gaien arloan.

4.1.2. Iraunkortasunaren aldeko konpromisoa

2001eko urtarrilaren 22an, EAEko Ingurumenaren Egoerari buruzko Diagnostikoa egitean, Eusko Jaurlaritzak agerian jarri zuen EAEko garapen-eredu berriaren oinarriak ezarri nahi zituela, **Euskal Autonomia Erkidegoko Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoa** sinatuta¹³⁶.

Konpromiso horretan islaturikoaren arabera, beharrezkoa zen EAEn garaturiko iraunkortasun-politika berriek gizarte-kohesioarekin eta ingurumenaren babesarekin bateratzea garapen ekonomikoa. Horretarako, Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoa eta Estrategiaren (2002ko ekainean onetsita) etorkizuneko zehaztapena honako printzipio hauetan oinarrituz finkatu behar ziren:

Kodigo etikoa. Aldatu egin behar ditugu pentsaerak, balioak, bizi-estiloak eta kontsumo-ohiturak.

Kohesioa eta gizarte-partaidetza. Gizarteko sektore guztiak eginkizuna dute iraunkortasunerako prozesuan.

Arreta-printzipioa. Ingurumenaren aurkako kalteren bat gertatzeko arriskua dagoenean, ekintzak sustatu behar ditugu.

Ikuspegi integratua. Lehentasunezkoa da ingurumen-alderdia politika sektorial guztietan integratzea.

Ekoezagintza. Baliabide naturalen erabilera murriztu egin daiteke eta murriztu egin behar da, eta produktibitatea handitu.

¹³⁵ EAEko Baso Egitamua, 1994-2030.

¹³⁶ EAEko Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoaren testu osoa: <http://www.ihobe.net/publicaciones/descarga/compromiso.pdf>

Plangintza estrategikoa. Ingurumen-helburuak EAEko gizarteak garapen-eredu berriari buruz egindako hausnarketa-prozesu baten eraginezkoak izan behar dira.

Eusko Jaurilaritzak Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoa onartzea funtsezko lorpena izan zen, Ingurumen Estrategia garatzeko prozesuan; hain zuzen ere, *Garapen Iraunkorra* Herri Administrazioak sustaturiko edozein politika publikoaren oinarritzko helburua izan behar dela aldarrikatzen da.

Konpromiso hori onartzean, aldatu egin zen Ingurumeneko Esparru Programa lantzeko ikuspegia; horrela, nolabait ere, hori Garapen Iraunkorreko EAEko Estrategia *bihurtu* zen.

3/98 Legeak dioenez, Esparru Programaren iraupena lau urtekoa da; hala ere, lege-testuan bertan esaten denaren arabera, beharrezko da ingurumen-politikaren antolamendu egonkorra eta iraunkorra dagoela bermatzea, ekintza publikoari eta ekimen pribatuari bermea, segurtasuna eta eraginkortasuna emateko.

Garapen iraunkor kontzeptuaren eta oraingo desorekak zuzentzearen epe luzerako ikuspegiak agerian jarri zuen Jaurilaritzak **Garapen Iraunkorreko EAEko 2002-2020ko Ingurumen Estrategia (GIEIE)** formulatu behar zuela, Rio de Janeiroko Lurraren Gailurrean adierazitako konpromisoak aintzat hartuta (Johannesburgeko 2002ko Gailurrean berretsitako konpromisoak), estatueta eta udalerrietan garapen iraunkorreko estrategiak lantzeari dagokionez.

Horrenbestez, **2020ko epemuga** ezarri zen, erreferentziako epemuga estrategikotzat, Europako Batzordeak bere Garapen Iraunkorreko Estrategian ezarritako epemugarekiko koherentzian¹³⁷.

Bi epemuga horiek batera egoteak izaera bitarra ematen die prozesutik sorturiko agiriei:

Epe luzeko erreferentziako epemuga (2020), Garapen Iraunkorreko EAEko Ingurumen Estrategiarekin bat datorrena.

Epe ertaineko epemuga (2006), Lehenengo Ingurumen Programarekin bat datorrena.

Ezarritako aurreikuspenen arabera, 2006an Ingurumeneko Esparru Programa berria (2007-2010) egingo da.

4.2. Garapen iraunkorreko EAEko ingurumen-estrategia

4.2.1. Lantzeko prozesuaren agiri-lorpenak

GIEIEa lantzeko prozesua orokorrean hartuta, honako agiri-lorpen hauek bereizten dira:

- 2000n **Agiri Estrategikoa** landu zen, edo EAEko Ingurumeneko Esparru Programa (2000-2012) egiteko egitamu metodologikoa.
- 2001ean **EAEko Ingurumenaren Diagnostikoa** txostena egin zen; bertan, EAE arlo horretan zein lekutan dagoen aztertzen da.
- 2002an **Garapen Iraunkorreko EAEko 2002-2020ko Ingurumen Estrategia** egin zen, epe luzeko xedeak formulatu zituen; halaber, **EAEko Ingurumeneko Esparru Programa (2002-2006)** egin zen, epe ertainean garatu beharreko ekintzak eta jarraibideak ezarri zituen (lau urtez behin berritu beharrekoa).
- **Ingurumen Adierazleen eta Ingurumen Iraunkortasunaren** urteroko txostenak egiten dira; horiek ingurumen-egoeraren eta EAEko Administrazioak harturiko konpromisoen jarraipena eta ebaluazioa egiteko aukera ematen dute.

Ondoren, Estrategiaren aurreko lehenengo bi agirien esangura azaltzen da:

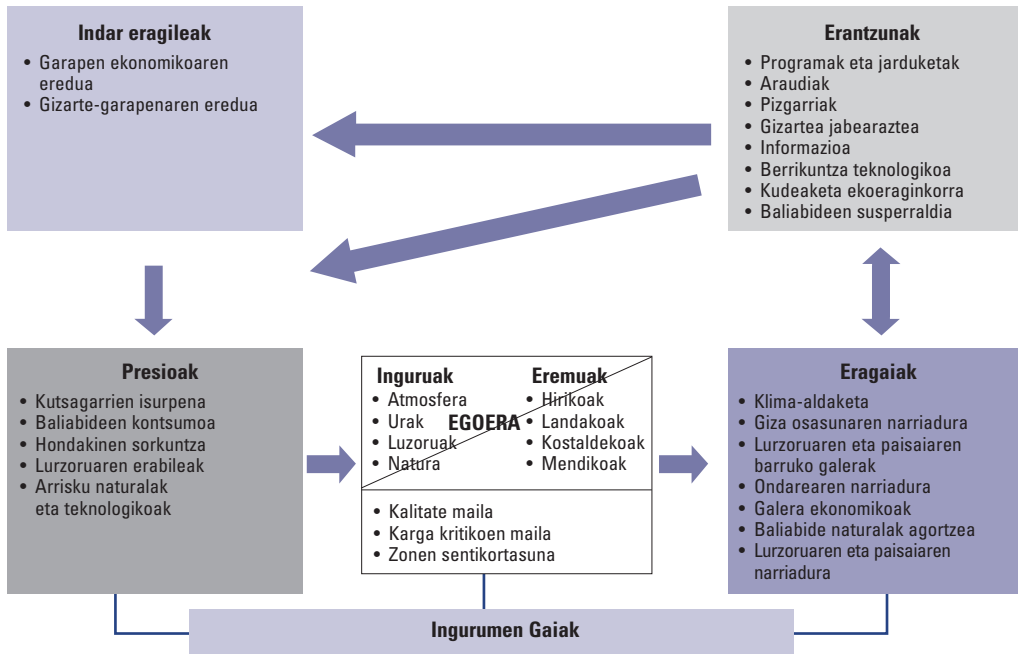
A) Agiri Estrategikoa

*Agiri Estrategikoa*¹³⁸ Ingurumeneko Esparru Programaren eskema metodologikoa garatzen du;

¹³⁷ Lehenengo agirietan, epe luzeko mugatzat 2012a hartu zen.

¹³⁸ EAEko Ingurumeneko Esparru Programa (2000-2012). Agiri Estrategikoa. Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Saila. Eusko Jaurilaritza. 2000ko ekaina.

INGURUMEN GAIAK

horrek informazioan eta partaidetzan oinarrituriko estrategia baten aldeko apustua egiten du, hori funtsezkoa baita *presioa* sortzen duten edo ingurumen-kalitatea *eskatzen* duten eragile guztiek ekonomia-aren eta ingurumenaren arteko integrazioa onartzeko.

Agiri Estrategikotik ateratako ondorio nagusiak honako hauek dira:

Orain arteko politikak arauzko eta ekonomia-arloko tresnak aplikatuta murriztu nahi izan dituzte ingurumen-presioak, aintzat hartu barik hazkunde sozioekonomikoaren eta eraginen sorkuntzaren arteko zuzeneko proportzionaltasun-lotura; horrela, garaturiko ekintzen arrakasta partziala izan da, eta horiek beste modu batera bideratu beharra dago.

Hortaz, ingurumen-politika berriak sistema sozioekonomikoaren eta ingurumenaren arteko loturak aztertu behar ditu, jarduketak ingurumen-arazoaren sus-

traietara bideratzeko, harik eta hazkunde ekonomikoaren eta ingurumenaren arteko **lotura hautsi** arte.

Ingurumen-politikaren oinarria **gizarte taldea** da. Horrek, alde batetik, ingurumen kalitate jakina eskatzen du; bestetik, ingurumenean presioa sortzen duten ondasunak eta zerbitzuak nahi ditu.

B) EAEko Ingurumenari buruzko 2001eko Diagnostikoa

Euskal Autonomia Erkidegoko Ingurumenaren Diagnostikoa¹³⁹ EAEko Ingurumen Sistemaren diagnostiko osoa egiten du; alde batetik, ingurumenaren egoera jasotzen du, eta bestetik, jarduera sozioekonomikoen etorkizun hurbilean izan dezaketen bilakaeraren eraginezko arriskuen zein aukeren azterketa estrategikoa egiten du.

¹³⁹ http://www.ingurumena.net/castellano/Doc/Otros/D_0003.htm. Diagnostiko honek gaurkotu egiten du «EAEko Ingurumen Egoera, 1998», EAEko ingurumenaren egoerari buruzko lehenengo agiria; horren egitura OCDEk adierazitakoaren eta Europako Batzordeak halako lanetarako mantendutakoaren araberakoa izan zen. Hori 3 urtean behin lantzea, izan ere, EAEko Ingurumena Babesteari buruzko Lege Orokorrean ezarritako agindua da.

Agirian *EAEko Ingurumen Sistemaren* egoera eta ezaugarriak identifikatzen dira, ekonomiaren, gizar-tearen, teknikaren eta erakundeen aldetik; agiria, izan ere, zenbait lan-taldetan antolaturiko aditu talde zabalaren hausnarketan oinarrituz sortu da, eta talde horrek kausazko eredu integralean euskarrituriko azterketa egin du (*DPSIR eredua edo indar eragileena-presioa-Egoera-Eragina-Erantzuna*).

Horrela, ingurumenaren egoerari eta lehentasunezko hamar ingurumen-gaiei buruzko informazioarekin batera, EAEko ingurumenean presio egiten duten eragile edo indar eragile sozioekonomiko nagusiak identifikatzen dira; gainera, jarduketa edo erantzun mailarik handiena behar duten funtsezko alderdiak nabarmentzen dira.

4.2.2. **Edukia: Beharrezko helburuak eta baldintzak**

Ingurumen-egoeraren azterketan oinarrituz, GIEIEek **bost Ingurumen Helburu eta Beharrezko bost Helburu** finkatu dituzte, EAEko Herri Administrazioak horietan lehentasunezko lana egiteko.

A) *Ingurumen Helburuak*

GIEIEek bost Ingurumen Helburutan biltzen dituzte Euskal Autonomia Erkidegoko ingurumen-lehentasun nagusiak:

1. **Aire, ur eta lurzoru garbiak eta osasungarriak** bermatzea.
2. **Baliabide Naturalak eta Hondakinak** arduraz kudeatzea.
3. **Natura eta Biodibertsitatea** babestea: sustatu beharreko balio garrantzitsua.

4. **Lurralde Oreka eta Mugikortasuna**: ikuspegi bateratua.

5. **Aldaketa klimatikoaren** eragina mugatzea.

Helburu bakoitzaren barruan xede batzuk finkatzen dira, eta, horiek, aldi berean, zenbait jarduketa dituzte.

B) *Iraunkortasunerako aurrerapausoak emateko Beharrezko Baldintzak*

Helburuak lortzeko baldintzak sortu ahal izateko, beste horrenbeste **Beharrezko baldintza** identifikatzen dira:

1. Ingurumen-aldagaia politika publikoetan integratzea.
2. Indarreko legeria eta horren aplikazioa hobetzea.
3. Merkatuari ingurumenaren alde jarduteko bultzada ematea.
4. Hiritarrak, Administrazioa eta enpresak Iraunkortasun handiagorako jokabideak edukitzeko gaitzea eta horien artean baterako erantzukizuna sortzea.
5. Ingurumenaren arloko ikerketa, garapen teknologikoa eta berrikuntza sustatzea.

Helburuak eta baldintzak guztiz koherenteak dira honako hauetan planteatzen diren edukiekin: **Garapen Iraunkorrerako Europar Batasunaren Estrategia** eta **Ingurumenaren arloko Europako Seigarren Ekintza Programa**.

Horretarako, denborak hedaturiko **jarduketa-konpromisoen** multzoa onartu eta abiatu behar da.

Helburuak eta Beharrezko Baldintzak lortzeko, Estrategiak **223 konpromiso** ezartzen ditu, eta horietatik 181 (guztizkoaren %81) IEParen epemugan bete behar dira, hau da, 2006a baino lehen; gainera-

¹³⁹ http://www.ingurumena.net/castellano/Doc/Otros/D_0003.htm. Este Diagnóstico constituye una actualización del «Estado del Medio Ambiente en la CAPV 1998», primer documento de la situación del medio ambiente en el País Vasco cuya estructura siguió la indicada por la OCDE y la mantenida por la Comisión Europea para este tipo de trabajos. Su elaboración cada 3 años constituye un mandato recogido en la Ley General de Protección del Medio Ambiente del País Vasco.

GIEIEN KONPROMISOAK EPEMUGAREN ARABERA

Konpromisoak	Kuantitatiboak	Programakoak	Guztira
2003a amaitu baino lehen bete beharrekoak	-	39	39
2004rako bete beharrekoak	5	36	41
2005erako bete beharrekoak	-	7	7
2006rako bete beharrekoak	31	34	65
Konpromiso iraunkorrak	8	21	29
Guztira 2002-2006ko epemugan	44	137	181
GIEI Eak guztira (2002-2020)	82	141	223

koak, berriz, 2020ra arteko epemugan bete behar dira.

EAEko Ingurumeneko Esparru Programa eta Garapen Iraunkorreko EAEko Ingurumen Estrategia Eusko Jaurlaritzak onetsi zituen, 2002ko ekainaren

4ko Gobernu Kontseiluan¹⁴⁰ eta, gero, Eusko Legebiltzarrean aurkeztu ziren¹⁴¹.

Legegintza-aurreikuspenen arabera, 2005aren amaieran Ingurumeneko bigarren Esparru Programa (2007-2010) hasiko dira egiten.

¹⁴⁰ http://www1.euskadi.net/acuerdos/datos_c.apl?cod_acuerdo=850

¹⁴¹ http://parlamento.euskadi.net/aic/EDW?W=ini_numexp='07\10\06\02\0047'

GIEIEEN INGURUMEN HELBURUAK ETA BEHARREZKO BALDINTZAK (2002-2020)

1. HELBURUA: Aire, ur eta lurzoru garbiak eta osasungarriak bermatzea

- Substantzia arriskutsuen eta kutsagarrien isurpenak eta isurketak murriztea
- Inguru naturalen kalitatea hobetzea

2. HELBURUA: Baliabide Naturalak eta hondakinak arduraz kudeatzea

- Baliabideen kontsumoak eta horren eraginek ingurumena kargatzeko nahiz suspertzeko gaitasuna ez gainditzea, eta hazkunde ekonomikoaren eta baliabideen erabileraren arteko disoziazioa lortzea.
- Azken edo amaierako hondakinen sorkuntza murriztea, eta, jatorrian egindako prebentzioaren bidez, hazkunde ekonomikoaren eta hondakinen sorreraren arteko disoziazioa lortzea.
- Azken hondakinak modu seguruan eta hurbilekoan kudeatzea.

3. HELBURUA: Natura eta biodibertsitatea babestea

- Ekosistemak, espezieak eta paisaia babestea eta kontserbatzea
- Ekosistemak eta espezieak euren inguru naturalean suspertzea, baita paisaiak ere.
- Biodibertsitatea ikertzea eta horren gaineko kontzientzia sortzea.

4. HELBURUA: Lurralde-oreka eta mugikortasuna: ikuspegi bateratua

- Lurraldearen erabilera iraunkorra lortzea.
- Erabilera eta jarduera guztietarako (egoitza, jarduera ekonomikoak eta aisialdia) garapen iraunkorra ahalbidetzen duen irisgarritasuna lortzea.
- Garapen ekonomikoa motordun garraiobideen eskariaren hazkunde orokorretik banantzea

5. HELBURUA: Aldaketa klimatikoaren eragina mugatzea

- Negutegi-efektuko gasen atmosferarako isurpenak 2020rako murriztea.
- Karbono-hustubideak ugaritzea.

GIEIEN BEHARREZKO BALDINTZAK ETA HELBURUAK**1. BEHARREZKO BALDINTZA: Ingurumen-aldagaia politika publikoetan integratzea**

- Jarduketa politikoaren buruzagitza eta koherentzia hobetzea.
- Ingurumena politika sektorialetan (industria, energia, nekazaritza, garraioa, kontsumoa, turismoa, etab.) integratzeko estrategiak garatzea.
- Administrazioaren ekintza eredugarria sustatzea.
- Administrazioaren egitamuen eta programen ingurumen-ebaluazioa sustatzea.
- Herri Administrazioaren erosketetan ingurumen-irizpideak sartzeko ahalegina egitea.
- Lurzorua lortzeko politiketan eta hirigintza-egitamuetan ingurumen-aldagaia sartzeari, ekonomia- edo egoitza-jarduerak ezartzeko orduan.
- EAEko ingurumen-sektorea sustatzea, arlo horretako enpresen sorkuntza errazten duen lege-esparruaren bidez.

2. BEHARREZKO BALDINTZA: Indarreko legeria eta horren aplikazioa hobetzea

- Arauen garapena, argiztapena eta sinplifikazioa sustatzea, ingurumen-araudia errazago aplikatzeko.
- Ingurumen-legeriaren hedapena bultzatzea (testu osoan eta eskuliburu praktikoak).
- Administrazioaren egitamuen legeria aplikatzearen (ez aplikatzearen aukera aintzat hartuta) kostuak aztertzea.
- Prebentzioko (borondatezko akordioak) eta laguntzako borondatezko tresnak sustatzea, legeria betetzen laguntzeko.
- EAEko fiskaltzaren eta poliziaren inplikazio eta espezializazio handiagoa eragitea, ingurumenaren arloan.
- Legeriaren aplikazioaren kontrola sustatzea, EMAS deritzon ingurumen-kudeaketako sistemaren bitartez.
- Ingurumen-ebaluazio integratuko kontzeptuak sartzeari, eragile publikoen eta pribatuen artean.
- Jendearen partaidetza errazteko administrazio-baliabideak ugaritzea.

3. BEHARREZKO BALDINTZA: Merkatuari ingurumenaren alde jarduteko bultzada ematea

- Irizpide ekologikoak aintzat hartzen dituen erosketa publikoen politika sustatzea.
- Ingurumen-helburu berrietara orientaturiko zerga-politika ezartzea.
- Enprekin eta enpresa-elkarteekin batera lan egitea.
- Diru-laguntzako lerroak ezartzea, ingurumen-araudia gaituzteko eragiteko.
- Ingurumen-jokabide egokiko enpresetarako sari-sistemen ezarkuntza bultzatzea.
- Ingurumen-arriskuak eragiten dituzten prozesuetarako aseguruak sustatzea, ingurumen-erantzukizuna ezarrita.
- Kudeaketako Ingurumen Sistemak, ingurumen-txostenak eta halakoak sustatzea.
- EAEko produktuaren gaineko estrategia integratua sustatzea, ingurumena errespetatzen duten produktuen aldeko pizgarriak bultzatzen dituena.
- Etiketa ekologikoaren erabilera eta eraginkortasun-ebaluazioa sustatzea.
- Ingurumen-jardun hobeen trukea sustatzea.
- Berrikuntza- eta eraginkortasun-irizpideen sarrera hobetzea, politika sektorial guztietan.
- Ingurumen-arazoak konpontzean, finantzako tresnak sartzeari (ingurumeneko arrisku-kapitaleko eta inbertsio-fondoko lehentasunezko kredituak, etab.).
- Sektore pribatuaren ekimenak sustatzea, erosketa-aukeretan ingurumen-faktoreak jasotzera bideratzen direnak.

GIEIEEN BEHARREZKO BALDINTZAK ETA HELBURUAK (JARRAIPENA)

4. BEHARREZKO BALDINTZA: Hiritarrak, Administrazioa eta enpresak Iraunkortasun handiagorako jokabideak edukitzeko gaitzea eta horien artean baterako erantzukizuna sortzea

- Tokiko Agenda 21eko programak sustatzea, udalerrietan eta eskualdeetan, hiritarren artean informazioa, sentsibilizazioa eta partaidetza sustatzeko.
- Hezkuntza-sisteman ingurumen-hezkuntzako egitamuak sustatzea.
- Lanbideko eta unibertsitateko heziketan (akademikoa eta lanekoa) ingurumen-aldagaia sartzea.
- Ingurumen-informazioko sistema ezartzea, kalitatezko ingurumen-informazio gaurkotua eta fidagarria bermatzeko (datu-baseak, aplikazio informatikoak,...).
- Ingurumen-informazioko (fidagarria eta eskuragarria) komunikazio-mekanismo eraginkorrak sortzea, informazioaren teknologia berriak sustatuz (Internet).
- Hiritarren partaidetzarako foro egonkorren sorkuntza bultzatzea.
- Hiritarrei euren bizimoduaren errendimendu ekologikoa ebaluatzeko eta konparatzeko aukera ematen dieten tresnak sortzea.
- Ingurumen-informazioa sortzen duten eragileen artean informazioa, esperientziak, jardun onak eta halakoak trukatzeko sare egonkorren ezarkuntza sustatzea.
- Garapen iraunkorraren printzipioak eta kultura kontuan hartzen dituzten komunikazio- eta kontzientziazio-kanpainak bultzatzea.

5. BEHARREZKO BALDINTZA: Ingurumenaren arloko ikerketa, garapen teknologikoa eta berrikuntza sustatzea

- Ingurumen-sistemaren eta horrek gizakiaren osasunarekin duen loturaren ezagupena hedatzea.
- Produktzio-sistemetan hobekuntza teknologiko erabilgarriak sartzea.
- Eusko Jaurlaritzaren «Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Egitamua 2001-2004» deritzonaren barruan, oraingo iraunkortasun-estrategiarako onenak diren ikerketa-proiektuak sustatzea.

4.3. Partaidetza-prozesuak

EAEko IBLOk ezartzen duenaren arabera, Ingurumeneko Esparru Programa *EAEko ingurumen-organoak egin behar du, Euskal Autonomia Erkidegoko Ingurumen Batzordean ordezkaturiko Herri Administrazioekin lankidetzan.*

Halaber, hirugarren kapituluan ezarritakoaren arabera, Ingurumeneko Aholkularitza Batzordeak ho-

nako funtzio hau izango du: gizarte- nahiz ekonomia- interesak eta Unibertsitateen interesak ordezkatzeko dituzten eragileen partaidetza sustatzea, ingurumen-politika sortzean, kontsultatzean eta horren jarraipena egitean.

IBLOk gizarte-partaidetzaren garrantzia nabarmentzen du, Estrategia garatzeari dagokionez; hain zuzen ere, bertako hirugarren artikuluan ezartzen de-

INGURUMEN ORGANOAK

INGURUMEN ORGANOAK EAEko **Ingurumen Organoa** Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Saila da. Horren eginkizunak honako hauek dira:

- IEPa lantzeko eta ebaluatzeko prozesuan buruzagitzat izatea.
- IEParen ezarkuntza bultzatzea eta koordinatzea.
- Hiritarren Komunikazio eta Informazio politika egitea.

INGURUMEN BATZORDEA

Ingurumen Batzordea¹⁴² kontsulta-organoa da; EAEn diharduten administrazioen artean ingurumenaren arloko harremanak, partaidetza eta koordinazioa sustatzeko ardura dauka. Honako eginkizun hauek ditu:

- EAEko erakundeen arteko koordinazioa sustatzea.
- IEPri buruzko informazioa ematea.
- IEPan oinarrituz garaturiko egitamuei eta programei buruzko informazioa ematea.

EAEko Ingurumen Batzordeko burua Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurumeneko sailburua da; gainerako batzordekideak honako hauek dira: Ingurumeneko sailburuordea; Lurralde Antolamendu eta Etxebizitzako sailburuordea; Hezkuntza, Unibertsitateak eta Ikerketa sailak ordezkatzeko dituen sailburu-lerruneko pertsona bat; Herrizaingoa; Industria, Merkataritza eta Turismoa; Osasuna; Garraioa eta Herri Lanak; eta Nekazaritza eta Arrantza (Eusko Jaurlaritzatik); Lurralde Historiko bakoitzeko Foru Aldundiko ordezkari bat, eta EAEko Udalerrien Elkarteko (EUDEL) bost ordezkari

INGURUMENEN AHOALKULARITZA BATZORDEA

Ingurumeneko Aholkularitza Batzordea¹⁴³ kontsulta-organoa da; bere eginkizuna, izan ere, gizarte- nahiz ekonomia- interesak eta Unibertsitateen interesak ordezkatzeko dituzten eragileen partaidetza sustatzea da, baita ingurumen-politikaren sorrera, kontsulta eta jarraipena egitea ere. Bere funtzio nagusiak honako hauek dira:

- Ingurumen-politikari, egitamuei eta programei buruzko aholkuak ematea
- Ingurumen-politikak enplegu-sorrerari lotzeko ingurumen-politikak proposatzea, garapen iraunkorra lortzea, ekimen ekonomiko publikoa zein pribatua koordinatzea eta hiritarrak sentsibilizatzea eta parte hartzea
- Unibertsitatearen eta ikerketa-zentroen partaidetza sustatzea, ingurumen-politikaren barruan.

Ingurumeneko Aholkularitza Batzordeko burua ingurumenaren arloan eskumena duen Saileko sailburu titularra da; gehienez 30 batzordekide izango ditu: Eusko Legebiltzarra; Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorra; Foru Administrazioak; EUDEL; sektore ekologistak; kontsumitzaileen eta erabiltzaileen elkarteak; enpresak eta enpresa-elkarteak; sindikatuak; zentro teknologikoak; ingurumenari loturiko ikerketa-zentroak; UPV/EHU, eta ingurumenaren arloan ospea duten adituak.

¹⁴² http://www.ihobe.net/publicaciones/descarga/69_2000.pdf

¹⁴³ IBLOko III. kapitulua

nez, pertsona guztiek eskubidea dute ingurumen-babesaren arloko erabakietan zuzeneko partaidetza edo ingurumen-defentsazko elkarte bidezkoa edukitze-ko, arauetan ezarritakoa aintzat hartuta.

Horrela, erakundeen arteko koordinazioa (Ingurumen Batzordearen bidez) eta gizartearen partaidetza (Aholkularitza Batzordearen bitartez) bermatu nahi da, IEP egiten denean. Praktikan, ikuskapen hori ez da inondik inora ere nahikoa.

Ingurumen Batzordea eta Aholkularitza Batzordea kontsulta-organoak baino ez dira, euren esku-hartzea manuzkoa izan arren. Bestalde, Ingurumen Batzordearen osaketa ez da Jaurilaritzaren eta Aldundien eskumen-banaketaren arabera; izan ere, lehenengoa sailen bidez dago

ordezkatuta, eta bigarrenek, ostera, ordezkari bakarra dute; horrela, udalek baino ordezkari urriagoa dute.

Guztiarekin ere, erakunde- eta gizarte-partaidetza modu desberdinean artikulatu da GIEIEak lantze-ko prozesua osatzen duten lehenengo hiru agiritari-ko bakoitzean:

- Diagnostikoa egitean, Legeak ezarritako organoek ez ezik, **lau lan-talde** ere (Gizartekoa, Ekonomikoa, Teknikoa eta Erakundekoa) partaidetza aktiboa izan dute, eta horien osaketa helburuak hurrengo laukian agertzen dira.
- GIEIEak lantzeari dagokionez, erakunde- eta gizarte-partaidetza **bi lan-talderen** bitartez bide-

LAN TALDEAK

Lan Taldeak Lan-taldeek IEP egiteko fase bakoitza garatzeko proposamen estrategikoak, neurriak eta jarduketak aztertu, eztabaidatu eta garatu zituzten. 4 lan-talde sortu ziren:

Gizarte Taldea:

- **Osaketa:** 14 aditu (soziologoak, ekologistak, hezitzaileak, trebatzaileak, informatzaileak eta Euskadiko Gazteri Kontseiluko eta kontsumitzaile-elkarteetako ordezkariak).
- **Eginkizuna:**
 - EAEko jokabidearen eta balio-eskalaren ezaugarriak adieraztea, ingurumen-konpromisoaren edo horrekiko bizipenaren arabera.
 - Hiritarren ingurumen-jokabidean eragina duten faktoreak identifikatzea eta horiei lehentasuna ematea.
- **Tresna:** 15 urtetik gorako 2000 pertsonari egindako inkesta.

Ekonomia Taldea:

- **Osaketa:** 16 aditu, makroekonomiaren eta ekonomia sektorialaren arlokoak (Unibertsitatekoak, Banketxeetakoak, Aholkularitza Enpresetakoak, Sektore Elektrikokoak eta Eusko Jaurilaritzakoak).
- **Eginkizuna:**
 - Garapen sozioekonomikoaren etorkizuneko egoerak aurreikustea.
 - Oraingo garapen-eredua aztertzea.
 - Ingurumen- eta ekonomia-tresnen eraginkortasuna bermatzea
 - Ekonomia eta Ingurumena bereiztea.

Talde Teknikoa:

- **Osaketa:** 24 ingurumen-aditu, gaikako lan-mahaietan banatuta.
- **Eginkizuna:** Ingurumeneko gaiak aztertzea:
 - Presioak, Egoera, Eraginak eta Erantzunak
 - Etorkizuneko joerak

Erakunde arteko Taldea:

- **Osaketa:** Eusko Jaurilaritzako (Nekazaritza, Industria, Merkataritza eta Turismoa, Garraioak eta Herri Lanak, Hezkuntza, Osasuna eta Herrizaingoa), hiru Foru Aldundietako, EUDELeke, EVEko, SRIko eta IHOBEko 18 ordezkari.
- **Eginkizuna:**
 - EAEko Ingurumen Sistemaren erantzun publikoak aztertzea.
 - Politiken koordinaziorako eta integrazioarako estrategiak.

INKESTA PUBLIKOAREN ONDORIOAK (ZATIAK):

Jendearen ustez, «beharrezkoa da bizi- eta garapen-ereduak guztiz aldatzea, ingurumenaren narriadura geldiarazi ahal izateko».

- Ikuspegi hori positiboa izan arren, lotura urria dago horren eta eguneroko jardueren artean. Gizarte-partaidetzaren maila oso urria da.
- Biztanlerik gehienek badakite Ingurumenaren arloko konpromiso pertsonala garrantzitsua dela, beste pertsona batzuek halako konpromisorik erakutsi ez arren, eta norberak gehiago egin ahal duela. Horren balorazio positiboa egiten da.
- Ez dago informaziorik eta fidagarritasunik Ingurumenarekiko errespetua duten produktuei dagokienez. Nekez identifikatzen eta aurkitzen dira. Etiketa ekologikoen arloan aurrerapausoak eman beharko lirateke, baldintza jakinak betetzen ez dituzten produktuetan halako etiketak debekatuta. Ekologikoa ez da «garestiagorekin» identifikatu behar, eta sarritan aurkakoa gertatzen dela jakinarazi behar da.
- Automobilen arloan, biztanleria ez dago ohiturak aldatzeko prest; hala ere, gidarien %15ek esan dute orain gutxiago erabiltzen dutela automobila, kutsadura gutxiago sortzeko.
- Neurri murriztaileak, gehienbat, automobilaren erabileraren arloan, orokorrak eta ondo azaldukoak izan behar dira, jendeak barneratzeko.

ratu da: alde batetik, Erakunde arteko Taldea, eta horrek aktiboan jarraitu du Ingurumenaren Egoeraren Diagnostikoaren lanketan partaidetza izan ondoren; bestetik, Iraunkortasun Taldea, eta hori ingurumenaren eta iraunkortasunaren arloko 20 pertsona inguruk osatzen dute (gehienak Ingurumeneko Aholkularitza Batzordeko kideak).

Erakunde arteko Taldeak partaidetza oso aktiboa izan zuen Oinarrizko Agiriaren garapenean; hain zuzen ere, 2001eko urritik 2002ko apirilaren amaierara arte aldi behingo bilerak egin ziren. Aldiz, Iraunkortasun Taldearen partaidetza askoz ere urriagoa izan zen, eta horrek bertako kide batzuen kritikak eragin zituen.

Ingurumen Batzordeak eta Ingurumeneko Aholkularitza Kontseiluak erakunde-rola bete zuten; horri dagokionez, 2001ean Diagnostiko Agiria onetsi zuten, eta 2002ko apirilean GIEI Earen Oinarrizko Agiria, eztabaida- eta alegazio-aldi baten ostean.

Partaidetza Publikoa

Onetsi baino lehen, GIEI Earen Oinarrizko Agiria EAEko gizarte- eta ekonomia-sektorerik garrantzitsueni aurkeztu zitzairen, ad hoc eran egindako bileretan, eta jendaurrean azaldu zen, 2002ko martxoaren hasieratik apirilaren 8ra arte. Horretarako, maila sektorialeko aurkezpenak antolatu eta www.ingurumena.net weba sortu zen; web hori Eusko Jaurlaritzak Garapen Iraunkorraren arloan duen erreferentziako gunea da.

Halaber, jendearen iritzia ere eskatu zen, Euskal Autonomia Erkidegoko 15 urtetik gorako 2.000 pertsonari egindako inkesta baten bidez, honako hau jakiteko: EAEko gizarteak Ingurumenarekiko duen sentibilizazio maila, inguruaren defentsan duen konpromiso maila, kontsumo-ohiturak, ingurumenaren gaineko eragina, ingurumen-arazoetarako proposaturiko soluzioak eta ingurumenaren oraingo egoerari buruzko informazio iturriak. Horren emaitzak «2001eko Gizarte Ekobarometro»¹⁴⁴ izenarekin argitaratuak, Gizarte Taldearen lan-inputa izan ziren.

4.4. Integrazioa**4.4.1 Integrazioa horizontala**

GIEI Eak ezarritako lehenengo Beharrezko Baldintza ingurumen-aldagaia EAEko Administrazioaren gaineko politiketan integratzea da.

¹⁴⁴ http://www.ihobe.net/publicaciones/descarga/ECobarometro_Social.pdf

Ondoren, Herri Administrazioiko sailek ingurumen-aldagaiaren integrazioa (euren politiken garapenean) zein neurritan barneratu duten aztertuko dugu. Horretarako, honako alderdi hauek hartzen dira kontuan:

- Iraunkortasun kontzeptua erabiltzea, euren egitamuak eta politikak egitean.
- Estrategiak adierazitako konpromisoak eta eurek bete beharrekoak betetzea.
- Sailaren barruan antolamendu-aldaketak egotea, euren jardueraren kudeaketan ingurumen-dimentsioa aintzat hartzen dela agerian jartzen dutenak.
- Ingurumen Sailarekin lankidetzak akordioak ezartzea.

A) Lehen Sektorea

EAEko Landa Garapenari buruzko apirilaren 8ko 10/1998 Legeko bigarren artikuluan ezarritakoaren arabera, helburuetariko bat EAEko nekazaritzaren eta landa inguru osoaren funtzio aniztasuna eta iraunkortasuna bermatzea eta sustatzea da, ekonomia, gizartearen, ingurumenaren eta kulturaren arloan. Legearen helburu sektorialen artean, hain zuzen ere, landa-inguruaren garapen iraunkorra sustatzea da, oraingo beharizanak beteta, baina etorkizuneko belaunaldiak euren beharizanak betetzeko izan beharreko gaitasuna arriskuan jarri barik.

Halaber, EAEko Landa Garapeneko 2000-2006ko Egitamuk¹⁴⁵, aldi horretan landa-zonetan egiten diren landa-garapeneko jarduketak guztiak biltzen dituenak (EAEko 2. helburua¹⁴⁶), landa-inguruaren funtzio anitzeko ikuspegia planteatzen du, landa-politikaren barruan funtzio ekonomikoa, funtzio ekologikoa eta funtzio soziokulturala integratzeko¹⁴⁷.

Horrela, Egitamua lehentasunen artean, nekazaritza-jarduera finkatzea dago, landa-inguruko

egitura sozioekonomikoaren zatitzat; horri dagokionez, merkaturatzeko bermerik handiena duten produktzioen orientazioa sustatuko da, baita inguru naturala gehien errespetatzen eta jardueraren garapen iraunkorragoa sustatzen duten jarduerak ere.

Hain zuzen ere, egitamu horrek zehazten dituen helburu eragileen artean, aipagarriak dira ustiapen kopurua 2.000n handitzea eta azalera 55.000 hektareatan handitzea, nekazaritza- eta ingurumen-konpromisoetan oinarrituz, baita nekazaritza ekologikorako erabilitako azalera 300 hektareatan handitzea ere.

Halaber, Egitamua nazioarteko ingurumen-politikaren arloko betebeharrak betetzeko konpromisoa hartzen du, honako hauetan ezarritakoari dagokionez: Natura 2000 Sarea, hegaztiei buruzko 79/409/EEE Zuzentarauko I. eranskina eta Kontseiluaren 1992ko maiatzaren 21eko 92/43/EEE Zuzentarauko (habitat naturalak eta basoko fauna nahiz landaredia kontserbatzeko buruzkoa) 10. artikulua nahiz I. eranskina.

Konpromiso horiek GIEIa baino lehenagokoak dira, eta bertan jasota daude; gainera, baso-sektoreari, arrantzari eta elikadura-kalitateari buruzko beste konpromiso berezi batzuk gehitzen dira.

GIEIak ezarritako 2006ra arteko konpromisoen (Nekazaritza Sailaren ad hoc erako jarduketak behar dituzten konpromisoak) betetze maila positiboa da, konpromiso ia guztiak martxan jarrita daudelako eta ezarritako epean betetzeko aurreikuspena dagoelako¹⁴⁸.

Azkenik, aipagarria da Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailak eta Nekazaritza Sailak sinaturiko sailen arteko hitzarmena; horren bidez, EAERako nekazaritza- eta ingurumen-adierazleen sistema garatu eta karbonozko hustubideei nahiz adierazleei buruzko txostenak egingo dira.

¹⁴⁵ http://www.nekanet.net/pdrs/doc/PDRS_TOMOI.PDF

¹⁴⁶ Zona horiek 3.958 km²-ko azalera dute, hau da, EAEko azalera osoaren %55.

¹⁴⁷ Funtzio anitzeko landa-espazioaren ezaugarriak: «errenta eta enplegua sortzea; ingurumena, natura eta paisaia babestea; lurraldearen kudeaketa orekatua sustatzea; Landa Komunitateen biziraupena bermatzea, eta bertako kultura eta bizimodua mantentzen laguntzea».

¹⁴⁸ Eusko Jaurlaritza. 2005eko Iraunkortasun Txostena. Eranskina. <http://www.ingurumena.net/Descarga/Doc/soscas.pdf>

B) Industria

Euskal Autonomia Erkidegoko industrializazio motak ingurumen-gabeziak eragin ditu. Ingurumenari loturiko alderdiek sorturiko kezka gero eta handiagoaren eraginez, nabarmen aldatu da industriak horri buruz duen ikuspegia, hasierako faseko ikuspegitik (kutsadura jarduera ekonomikoaren garapenaren bezeko ondorio negatiboa) gaur egunekora (enpresaren biziraupenerako ezinbesteko elementua).

Ikertzen ari garen aldian, EAEko industria, batez ere, 2000-2003ko Ekonomia Sustapeneko Erakunde arteko Egitamua (ESEE) eta 2001-2004ko Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Egitamua (ZTBE) oinarrietan euskarritu da.

GIEIE onetsi ondoren garaturiko beste tresna batzuek hurrengo urteotarako jarraibideak adierazten dituzte; horien artean, funtsezkoak dira Euskadirako Energia Estrategia (2010) eta Euskadiko Lehiakortasun Egitamua (2015).

a) Ekonomia Sustapeneko Erakunde arteko Egitamua, 2000-2003

Ekonomia Sustapeneko Erakunde arteko Egitamua helburu orokorrak honako hauek dira:

- Europar Batasunarekiko benetako konbergentzia, enpleguaren bidez
- Gizarte- eta lurralde-koheretza
- Modernizazioa eta bizi-kalitatea.

Helburu horiek lortzeko, Egitamua **erronka** batzuk aipatzen ditu, eta, horien artean, aipagarriak dira *ingurumena enpresen lehiakortasunerako faktoretzat hartzea* eta *gizartea baliabideen urritasunaz jabeaztea*.

Hain zuzen ere, Egitamua lehiakortasunaren faktoretzat hartzen du ingurumen-dimentsioa, edozein enpresaren kudeaketan aintzat hartu beharreko aldagaia den neurrian. Horrela, Egitamua arabea, epe ertainean arlo horretara egokitzen ez diren enpresak merkatutik kanpo gelditu ahal dira. Gainera, epe laburrean, lehiakideak baino azkarrago egokitzeak lehiaren arloko hobaria dakar, Egitamua

esaten denez. Bestalde, gizarteak garapen iraunkorra eskatzen du, eta, horren ondorioz, ingurumenaren sektorean negozio-aukera garrantzitsuak sortu dira.

Helburu horietan oinarrituz, Egitamua ildo estrategiko batzuk zehazten ditu, jarduera garatzeko eta dibertsifikatzeko, ingurumenaren arloan sortzen diren aukera berriak erabiliz.

b) Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Egitamua (2001-2004)

ZTBEa EAEko Herri Administrazioak hazkunde ekonomikorako eta jardueraren dibertsifikaziorako duen tresna da, ezagupenaren sektore intentsiboetan. Egitamua helburua, izen ere, iraunkortasunak eta EAEko gizartearen beharrian berriek une bakoitzean egiten dituzten zientzia- eta teknologia-arloko eskariei erantzun egokia ematea da. Horretarako, Egitamua helburuetariko bat garapen iraunkorra lortzea da; hain zuzen ere, *EAEko enpresen lehiakortasunaren aldeko apustua ezin daiteke ingurumena kontuan hartu barik egin, oraingo eta etorkizuneko belaunaldien bizi-kalitatearen barruko alderdi garrantzitsuak hipotekatuz*.

Horri dagokionez, Egitamua funtsezko jarduketaren eremuen artean, ingurumena eta energia dauka; horrela, arlo horretan **hiru jarduketa-programa** zehazten dira:

Energia Garbiena eta Zentzuzko Erabilera Programak:

- Industria-jardueraren barruan, EAEko ekonomiaren barruko sektore nagusienetariko bat energia da, aintzat hartuta bai bolumena eta bai garrantzi estrategikoa. Beste alde batetik, horrek eragina dauka gizarte osoan, handitu egiten baitu gizarte-ongizatea, kalitate eta segurtasun handiagoko energia-hornidura eginez, eta ingurumena eta ekonomia errespetatuta. Programak planteaturiko helburuak honako hauek dira:

- Energia-kontsumoa kontrolatzea eta murriztea.
- Energia sortzearen, eraldatzearen, garraiatzearen eta kontsumitzearen ondoriozko ingurumen-eragina murriztea.

- EAEko energia-autohorniduraren tasa hobetzea.
- Energiaren dibertsifikazioa sustatzea.
- Energia-horniduraren segurtasuna eta kalitatea hobetzea.
- Ingurumen Sistemaren Iraunkortasun Programa:

Honen barruan, EAEko ingurumena ondo kudeatzeko soluzioen garapenean aurrera egiteko aukera ematen duten ezagupenak eta teknologiak garatzeko ekintza guztiak sartzen dira. Programan planteatzen diren helburuak honako hauek dira:

- **Ingurumena etorkizuneko funtsezko faktoretzat hartzea**, horrek balio erantsia emango baitie EAEko zientzia-komunitateari, produkzio-sektoreari eta gizarte osoari.
- Ingurumen-aldagaia ezagupenaren arlo guztietan eta gizarteko sektore guztietan integratzea.
- **Lurralde-antolamendua sustatzea**; horrek ondareaz gozatzeko aukera emango du, eta, gainera, errespetatu egingo du ingurumena.
- **Ingurumenaren erabilera iraunkorra, elkartasuneko eta zentzuzkoa sustatzea**, eta ingurumena bizi- eta lurralde-kalitatea bermatzeko funtsezko elementutzat hartzea; halaber, Ingurumeneko Esparru Programako iraunkortasun-helburuak lortzea.
- Ekonomia eta Gizarte Jardueretako Ingurumen Iraunkortasuneko Programa:

Honen barruan, gizarte- eta ekonomia-beharrizan askori erantzuna emateko aukera ematen duten ezagupenak eta teknologiak garatzeko ekintza guztiak sartzen dira; horri dagokionez, garapen ekonomikoa eta ingurumenaren kontserbazioa konbinatzen dira. Horrela, EAEn industria-hedapeneko hamarkada askotan sortu den ingurumen-defizit handitik, apurka-apurka, jarduerar- arlo berria sortzen ari da, **ekoindustria**; horrek ongizatea eta aberastasuna sortzen du, eta bertako enplegu mailen hazkundera, gaur egun, ekonomia gainerako sektoreetako baino bi aldiz handiagoa da. Programa honen helburuak honako hauek dira:

- Hazkunde ekonomikoaren eta ingurumen-eraginak sortzearen arteko lotura haustea.
- Ingurumeneko Esparru Programako helburuak errazago lortzea.
- **Hemengo ingurumen-eskaintza** hazten eta finkatzen laguntzea.
- Ingurumen-arazoak konpontzeko aukera ematen duten ezagupenak eta teknologiak garatzea, indarreko araudia betetzeko eta geure enpresen lehiakortasuna handiagoa izateko.

c) Euskadi 2010 Energia Estrategia

2005ean onetsitako estrategia honek energiaren aurrezpenerako eta eraginkortasunerako programak intentsifikatzea planteatzen du, energia kontsumitzen duten sektore guztietan; halaber, energia berriztagarrien garapena sustatzea ere planteatzen du, Kiotoko Protokoloak ezarritako ingurumen-helburuak lortzen laguntzeko. Horretarako, Energia Estrategiak gasaren eta ziklo konbinatuko planten aldeko apustua egiten du, Zentral Termiko tradizionalen ordez.

Energia-estrategiak konpromiso zehatzak eta kuantifikatuak ezartzen ditu (adibidez, energiaren %12 iturri berriztagarrietatik lortzea), GIEIEak sartu ezin izan dituenak.

d) Euskadi 2015 Lehiakortasun Egitamua

Industria, Merkataritza eta Turismo Sailak, 2004-2005ean, hurrengo lau urteotarako jarduketa-ardatzak artikulatuko dituen Egitamua garatu du, eta hori, gainera, Turismorako eta Merkataritzarako egitamu bereziekin osatu du.

Lehiakortasun-egitamua garapen iraunkorrekiko konpromisoan oinarritzen da, eta testuinguru horretako berrikuntza nagusia hauxe da: **gizarte-kohesioari** (gizarte-kohesioa eta elkartasuneko irizpideak, lehiakortasun politikak abiatzeko orduan) eta **ingurumen-garapenera** (politika publikoetan ingurumen-dimentsioa sartzaren aldeko apustua, baita ingurumen-sentsibilitatea, garapen iraunkorreko estrategiak dituzten enpresen sustapena eta inguru-

men-teknologiaren berrikuntza garatzearen aldeko apustua ere) lotutako jarduketataratza.

Programa-multzo honetako **konpromisoetariko** batzuk datoz GIEIEarekin; horri dagokionez, aipagarriak dira ingurumen-teknologietan oinarrituriko produktu nahiz teknologia berrien sorrera, enpresako ingurumen-kudeaketako sistemen hobekuntza eta energia-eraginkortasunaren hobekuntza. Aipatzekoa da bigarrenaren betetze maila altua eta lehenengoa- ren lorpen maila urria.

Azkenik, Industria, Merkataritza eta Turismo Saila, 2004an, Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailarekin lankidetzan ibili da, **Ingurumen Kontsumo Iraunkorreko EAEko 2005-2010eko Egitamua** deritzona garatzen.

C) Etxebizitza

Eraikuntza sektore eraginkorrago eta iraunkorra- go baten ekonomia-, gizarte- eta ingurumen-hobariak itzelak izan daitezke. GIEIEaren ustez, sektore horre- tako enpresek hobetu egin behar dute lehiakortasuna, bezeroei poztasun, ongizate nahiz balio handi- goa ematen dieten eraikinak zein azpiegiturak eskai- niz, energiaren nahiz beste baliabide natural batzuk kontsumoa erabat murriztuz eta inguru naturala sus- tatuz zein babestuz.

Etxebizitza Egitamu Gidariaren (2002-2005) ardatz estrategikoetariko batean hauxe aipatzen da: **kudeaketan eta eraikuntza-prozesuetan kalita- teko** sistemak ezartzeko politikak indartu beharra, eta **iraunkortasun-irizpideak** orokorrean integratu beharra.

Egitamu horrek adierazitako helburuak ez ezik, **sailen arteko hitzarmena** ere abiatu da, Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailaren eta Etxebizitza Zuzendaritzaren artean; horren bidez, **Eraikuntza Iraunkorraren Gida** eta **Eraikinak Baloratzeko Kodea** sortu dira, Industria Sailaren partaide- tzarekin.

Estrategian jasotako konpromisoen ikuspegirik gehienak (eraikuntza-sektoreari loturiko konpromiso- ak), bestalde, eraikin publiko eta pribatuetako ener-

gia-eraginkortasuna hobetzearen arlokoak dira. Konpromiso horiek betetzeko mailari dagokionez, 2005eko Ingurumen Iraunkortasuneko Txostenean ezarritakoaren arabera, ezarritako konpromisoak betetzen ari dira.

D) Garraioa

EAEko Ingurumena 2001 deritzon Diagnostiko Txostenean, garraioaren ingurumen-eragina nabarmentzen da, ingurumen-arazo nagusienetarikotzat, bai Euskadin eta bai Europan; horrek, hain zuzen ere, eragina dauka garraio-azpiegituren politikan eta hiritarrek garraio-bideen erabilera dituzten ohituretan. Ingurumen-datuek txarrera egitearen ondorioz, arlo horri berriro ere arreta jarri behar zaio; izan ere, negutegi efektua eragiten duten gasen isurpen guztien %43 arlo honetan egiten dira.

EAEko garraio-politikaren ikuspegitik begiratuta, **Garraio Iraunkorreko Egitamu Gidariaren** barruan (2002ko azaroan onetsita), GIEIEan jasotako konpromisoerik lotutako helburu batzuk jasotzen dira. Hain zuzen ere, Egitamua honako hauek ezartzen ditu:

- Garapen ekonomikoa garraio-eskaria handitzetik banantzea.
- Erabilera unibertsala eta iraunkorra lortzea.
- Garraio-bideen oreka berria sustatzea.
- Euskadik Europan duen posizio estrategikoa sus- tatzea.
- Garraio iraunkorrerako aurrerapausoak ematea.

Garraio Iraunkorreko Egitamu Gidaria onestea berez ere aurrerapauso handia da, baina oraindik ere berori garatu beharra dago, mugikortasunaren kude- aketa eraginkortasunez lantzen duten jarduketar- egitamen bidez, azpiegiturak eraikitzea mugatu barik. Horrenbestez, GIEIEak harturiko konpromisoen ikus- pegitik, betetze maila batez bestekotik beherakoa da.

2005eko Iraunkortasun Txostenean ezarritakoaren arabera, legegintza-garapenean aurrera egin da, baina aurreratze hori ez da nahikoa mugikortasunaren kude-

aketan edo trenbide-azpiegituren garapenean, horiek baliozkoak izango baitira ingurumen-eragin askoz ere urriagoa duen garraiobide hori sustatzeko. Garraiobide desberdinen arteko koordinazioaren arloko aurrera-kuntza ez da nahiko azkarra, eta beste aukera oso interesgarri batzuek (esaterako, itsasoko autobideak) oraindik ez dute aurretiazko ikerketen fasea gainditu. Hala eta guztiz ere, pauso garrantzitsuak eman dira foruen eta behatokiaren sorkuntzan, eta horiek arazoaren konponketa bizkortzeko aukera emango dute.

E) Lurralde Antolamendua

Estrategian ezartzen denez, lurralde-garapen orekatu eta kohesionatua lortu behar da; bertan, jarduera ekonomikoa lehiakorra izango da eta, gainera, bermatu egin behar du landa, hiri nahiz kostaldeko komunitateen bideragarritasuna. Horretarako, hiri-sistema koherentea sustatzen duen lurralde-eredua bultzatu behar da, eta sistema hori gauza izan behar da EAEko biztanle guztiek zuzkidurak, zerbitzuak eta berrikuntzak errazago eskuratzeko.

Estrategiak Lurralde Antolamenduaren arloan hartzen dituen konpromisoak, funtsean, **Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamendurako Jarraibideak (LAJ)** garatzean oinarritzen dira, Lurraldearekiko Zati Egitamuetan (LZE) eta Lurraldearekiko Egitamu Sektorialetan (LES) oinarrituz. Apur bat atzeratuta bada ere, Estrategian jasotako Lurraldearekiko Zati Egitamu eta Lurraldearekiko Egitamu Sektorial guztiek kasuan kasuko tramitazio-prozesuak jarraitzen dituzte, baliabide turistikoaren, Euskadiko portuen eta harrobiko zonen LESen kasuan izan ezik, horiek oraindik ez baitute tramitazioa hasi. 2005eko Ingurumen Iraunkortasuneko Txostenaren arabera:

- LZEei dagokienez:
 - Lurraldearekiko 5 Zati Egitamuren behin betiko onespina (Araba Erdialdea, Guardia-Arabako Lautada, Audio, Deba Garaia eta Behea).

- Laster, Bilbo Metropolitarrako eta Urola-Kostako LZEen behin betiko onespina egingo da.
- Goierriko LZEaren hasierako onespina.
- Gainerako LZEak aurrerapen-fasean daude.

- LESei dagokienez:
 - EAEko Zona Hezeen LESaren behin betiko onespina.
 - Jarduera Ekonomikoen LESaren behin betiko onespina.
 - Itsasertzaren LESaren hasierako onespina.
 - Nekazaritza, abeltzaintza eta basoko LESaren hasierako onespina.
 - Etxebizitzaren Sustapen Publikoaren LESeko IEBE ikerketa.
 - Kultura Ondarearen Lurralde Egitamua aurrerapen fasean dago.

4.4.2. Integrazio bertikala

Garapen Iraunkorrekiko Europako Estrategiarekiko integrazioa

GIEIEak argi eta garbi islatzen du bere helburuek koherentzia dutela Europako Estrategiako helburuekin, ingurumenari dagokionez. Koherentzia horrek agiri osoan zehar dauka presentzia, bai denboraldiaren ikuspegitik¹⁴⁹ eta bai ingurumen-helburuak zehaztearen ikuspegitik begiratuta. «*Europako 2001eko ekaineko Estrategian garapen iraunkorrerako jasotako sei helburuekin eta xedeekin koherentzia (...), bost Ingurumen Xedetan bildu dira Euskal Autonomia Erkidegoko ingurumen-estrategiako lehentasun nagusiak*», baita hartu beharreko konpromisoak ere. Hala eta guztiz ere, EAEko Estrategiak bazter batean uzten dituen iraunkortasun-alderdi garrantzitsuak daude; besteak beste, aipagarriak dira gizarte-alderdiak (zahartze demografikoa eta horren ondorioak, eta pobreziaaren aurkako borroka) edo garapen iraunkorraren nazioarteko dimentsioa.

¹⁴⁹ «... Iraunkortasun Estrategiaren helburuak eta xedeak lortzeko epemuga 2020an jarri da; Europako Estrategiak epemuga horixe ezartzen du, eta, gutxi gorabehera, belaunaldi bati dagokio.»

Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiarekiko integrazioa

Ez da GIEIEaren eta Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiaren artean sortu, besteak beste, hori garatzeko prozesua geldiarazita dagoelako.

Espainiako gobernua 2000ko ekainean abiatu zuen Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiaren lanketa. Urte horretako abenduan, Autonomia Erkidegoetan eta Gizarte eta Ekonomia Kontseiluan, Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiari (GIEE) buruzko **Kontsulta Agiria** aurkeztu zen¹⁵⁰. Aldi berean, Gobernuak agiriaren eztabaida publikoa egin zuen, gizarte- eta ekonomia-eragileen, gobernuz kanpoko erakundeen, adituen eta herri-administrazioen iritzi guztiak jasotzeko. Jasotako iritzien artean, Gizarte eta Ekonomia Kontseiluarenak aipa daitezke¹⁵¹, baita Estatuko mugimendu ekologista nagusia ere.

WWF/Adena, SEO/BirdLife, Greenpeace eta Ekologistak Ekinean elkarrekin Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiarako aukeren agiria aurkeztu zuten. Bertan, garapen iraunkorreko benetako estrategiatik sustatu beharreko 225 neurri proposatu zituzten¹⁵².

Zirriborroari egindako kritiken eraginez, moteldu egin zen estrategia lantzeko prozesuaren erritmoa, eta, 2004ko martxoan gobernu eta presidentea aldatu ondoren, prozesua berrikuspen-fasean sartu zen.

Foru Aldundien politikekiko integrazioa

Foru Aldundiek funtsezko eginkizuna dute iraunkortasunean eragin handia duten politika sektorialak garatzeko eta betearazteko orduan. Horrela, ingurumenaren arloko eskumen bereziak ez ezik (ur publiko kontinentalak, ubide naturalak, urbazterrak eta zorta-

sunak, Ereku Natural Babestuen administrazioa)¹⁵³, foru-administrazioek jarduketa-gaitasun handia dute hondakinen kudeaketaren, landa-garapenaren, sustapen ekonomikoaren, herri-lanen, azpiegituren eta abarren arloan ere.

Hala eta guztiz ere, GIEIEak lantzeko prozedurak ez ditu Foru Aldundiak lotzen, Ingurumen Batzordeak esku hartu arren. Beraz, EAEko Ingurumen Estrategiak ez du aldundientzako konpromiso loteslerik ezartzen.

Bizkaiko eta Gipuzkoako Lurraldeen kasuan, GIEIEak inplementatzeko jarraibideen ildoko jarduketak egin dira; horien artean, honako hauek aipa daitezke:

- «Bizkaiko Udalerrien **Iraunkortasun Adierazleen Sistema**» eta **Iraunkortasun Irizpideak** zehaztea eta hautatzea.
- Udalerriak sustatzea eta eurekin lan egitea, **Agenda 21ak** ezartzen joateko, harik eta horiek lurralde osoan hedatuta egon arte; halaber, Udaltalde 21en sorrera sustatzea, baita iraunkortasuneko egitamuak nahiz ekintzak betearazteko ekintzak ere.
- **Garapen Iraunkorrerako Saila** sortzea, Gipuzkoako Foru Aldundiaren barruan.
- Mugikortasun Iraunkorrerakin loturiko jarduerak sustatzea eta **Gipuzkoako iraunkortasun-estrategiako prozesua** hastea.

Eusko Jaurlaritzako Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailaren eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren arteko lankidetzak formazko lerruna hartu du, 2004ko urriaren 16an sinaturiko lankidetzak-hitzarmenaren bidez; horren bitartez, Garapen Iraunkorraren arloko lankidetzarako baldintzak finkatu ziren, eta horren helburua Gipuzkoako Lurralde Historikoan iraunkortasuna lortzeko ekintzak sustatzea da¹⁵⁴.

¹⁵⁰ http://www.congreso.es/public_oficiales/L7/CONG/DS/CO/CO_403.PDF

¹⁵¹ Kontseiluak Garapen Iraunkorreko Espainiako Estrategiaren Kontsulta Agiriari buruzko txostena aurkeztu zuen, 2002ko otsailan. <http://www.ces.es/informes/2002/inf0102.pdf>

¹⁵² http://www.ongd-clm.org/PUBLICACIONES%20DIGITALES/geografia%20medio%20ambiente/225_medidas.pdf

¹⁵³ Lurralde Historikoei buruzko Legea. EHAA, 182. zenb., 1983ko abenduaren 10ekoa.

¹⁵⁴ <http://www.gipuzkoa.net/notasprensa/119692.doc>

Bi erakundeen arteko lankidetzak, bestalde, teknikaren, ekonomiaren eta gizartearen arloko informazioa trukatzeko oinarritzen da, baita koordinazioaren ere, baliabideen erabilera, ekintzen sustapenean eta zerbitzuen hobekuntzan, besteak beste, honako arlo hauetan: erosketak publiko berdea, zerga-berrikuntza ekologikoa, funtzionarioentzako ingurumen heziketako egitama, kutsaturiko lurzoru publikoen susperraldia, Tokiko Agenda 21aren garapena, etab.

Halaber, Iraunkortasuna Sustatzeko Ekintza Programa abiatu du, Aldundiaren barruko funtzionamendua, eta hiritarrentzako heziketa-, informazio-, hezkuntza- eta sentsibilizazio-egitamuak diseinatu ditu.

Toki Administrazioekiko integrazioa

Agerikoa da ingurumen-kezka, apurka-apurka, EAEko Herri Administrazioen maila guztietara eta gizarte osora hedatzen ari dela. Toki-eremuan, udalerrikopuru gero eta handiagoan **Tokiko Agenda 21ak** lantzeko prozesua orokortzea (GIEIEtan berariaz jasotako helburuetariko bat) lagungarria izan da horretarako, eta hori nabarmendu egin da urteko panoraman. Gaur egun, 190 udalerririk ari dira agenda horiek lantzeko edo ezartzeko faseren batean, eta udalerririk horiek EAEko biztanleriaren %90 baino gehiago biltzen dute. Era berean, garrantzitsua da udalerririk gero eta gehiago **Udalsarea 21** Sarean sartzea (Iraunkortasuneko Euskadiko Udalerrien Sarea); bertan, 2005eko otsailan, EAEko 66 udalerririk zeuden sartuta. Gainera, **Udaltalde 21ak** ere eratu dira; eskualde bateko udalerririk osaturiko lan-talde horien helburua baterako lana egitea da, udalerririkotan Tokiko Agenda 21ak ezartzeko.

Aipagarria da EAEko udalerririk ia guztirik AL21 deritzonak garatzen eta ezartzen ari direla; tresna horrek gaitu egiten ditu Estrategian jasotako ingurumen-manuak, ingurumen-helburuekin batera gizarte-eta ekonomia-helburuak ere jasotzen baititu.

Tokiko Agenda 21eko prozesuen (EAEko geografia osoan burutzen ari direnak) eta Eusko Jaurlaritzak iraunkortasunarekin duen konpromisoaren arteko lotura, bestalde, berariaz planteatzen da; izan ere,

IHOBEren finantza- eta logistika-laguntzarekin mar-txan jartzea erabakitzen duten udalerririk alde zurreririk atxikita egon behar dira bertara.

4.5. Tresnak

GIEIEaren implementazioak ez du tresna edo baliabide ekonomiko berriak sartzea eragin. Horren arrakasta, Jaurlaritzaren zuzeneko erantzukizunekoak diren jarduketirik dagokierik, Jaurlaritzako sailek harturirik konpromisoak betetzeko borondatearen arabera da, eta, horretarako, bestek beste, konpromisoak betetzeko jarraipen-politika garatu behar da. Beste leku batzuen mendekoak diren jarduketirik dagokierik (toki-administrazioak, enpresak, hiritarrik...), ostera, borondatezko informazio-, sentsibilizazio- eta akordio-politikaren arabera da.

4.5.1. Ingurumeneko Eraginaren Baterako Ebaluazioa

Salbuespentzat, **ingurumeneko eraginaren baterako ebaluazirik (IEBE)** derrigorrezko prozedura sustatu da, eta horrek eragina dauka egitamu eta programa berrien formulazirik; uztaillaren 27ko 183/2003 Dekretuaren bidez jarri da martxan.

IEBEa funtsezko tresna da ingurumen-irritziak politika sektorialetan eta lurralde-politiketan integrazteriko. Horrela, prozedura hori onetsirik ondoren, Euskal Autonomia Erkidegoan formulatzen diren **egitamu eta programa** guztirik, IBLOko I. eranskinean jasota daudenak, ebaluazirik egingo zaie, zentzuzko aukera guztien arteko aukerarik egokierik hautatzeko, eta, horrela, ingurumena babesteko maila altua eta baliabide naturalen erabilera iraunkorra lortzeko. Hain zuzen ere, ingurumeneko eraginaren baterako ebaluazirik prozedura honako egitamu hauek aplikatuko zaie:

- Lurralde Antolamendurako Jarraibideak.
- Lurraldearekirik zati-egitamuak.
- Lurraldearekirik egitamu sektorialak eta lurraldean eragina duten gainerako egitamu nahiz programa guztiak.

- Hiri-antolamenduko egitamu orokorrak eta horien aldaketak, lurzoru urbanizaezinean eragina dutenean.
- Planeamenduko arau subsidiarioak eta horien aldaketak, lurzoru urbanizaezinean eragina dutenean.
- Egitamu bereziak eta horien aldaketak, lurzoru urbanizaezinean eragina dutenean.

Prozedura horren balizko eragina garrantzi handikoa da; izan ere, ingurumenerako oso erabakigarriak eta anitzak diren sektoreetako egitamueta eta programetan dute eragina; esate baterako, garraioa, lurralde-antolamendua, lurzoruaren nahiz baliabide naturalen erabilera, energia, turismoa, nekazaritza, etab. Hori zorrotz aplikatzea funtsezkoa da GIEIEen arrakastarako.

4.5.2. Borondatezko akordioak

Eragile ekonomikoek partaidetza aktiboa gartzeko gehien erabiltzen duten tresnetariko bat, izan ere, sektore ekonomiko baten eta Administrazioaren arteko **Borondatezko Akordioak** sinatzea da, eta horietan elkarrekiko konpromisoak eta xedeak ezartzen dira. Enpresek eta parte hartzen duten erakundeek konpromisoa hartzen dute euren ingurumen-jokabidea indarreko legeriak eskaturikoaren gainetik hobetzeko, politikak partekatuzko eta alderdi interesatu guztiekiko elkarrizketa irekia sustatzeko (enpleguak, toki-agintariak, hornitzaileak, etab.).

Borondatezko akordioak, bestalde, kutsaduraren prebentzio eta kontrol integraturako (IPPC) 61/96/EE Zuzentarauaren eraginpeko industria-sektoreekin hasi dira, baina beste enpresa talde batzuetara ere hedatu dira.

Orain arte, zazpi akordio sinatu dira honako sektore hauekin: Altzairua, Zementua, Kimika, Papera, Galdaketa, Hondakin-kudeatzaileak, eta Beira, zeramika eta karea, baita Mondragón Corporación Cooperativa (MCC) enpresarekin ere. 2005ean akordioak lortu dira nekazaritza- eta eli-

kadura-sektorearekin eta gainazalen tratamendurako sektorearekin.

4.5.3. Merkatuko tresnak

GIEIEak merkatuko indarrak garapen iraunkorrerako erabiltzearen aldeko apustua egin arren, jarduerak, epe ertainean, halako kasuak bideratzeko baldintzak eta modalitateak ikertzeraz mugatzen dira (esate baterako, fiskalitate berdea). Hala eta guztiz ere, aurrerapauso garrantzitsuak ematen ari dira, **ingurumen-kostuak** nazioartera hedatzearen arloan; horri dagokionez, Uren Kanona (Urei buruzko Legearen proiektuan ezarritakoa) eta Hondakinak Isurtzearen Tasa onesteko proposamena egin da; gainera, ikuskatu egin da zenbait sailen diru-laguntza politika, horien irizpideak GIEIEko jarraibideetara egokitzeko. Horrela, **59 teknologia garbiren** zerrenda erabaki da, eta horiek %30era arteko zerga-murriztapenak izan ditzakete (2004ko maiatzaren 14ko EHAA argitaratuta); halaber, energiaren eta ingurumenaren arloko **diru-laguntzak ikuskatu** egin dira.

4.5.4. Borondatezko beste ekimen batzuk

Era berean, aipagarria da gero eta enpresa kopuru handiagoak dituela **ingurumen-kudeaketako ziurtagiriak** (ISO 14001, EMAS edo Ekoscan), eta **Ekoscan** izeneko ingurumen-hobekuntzako programan ere gero eta enpresa gehiagok hartzen dute parte (2004aren amaieran 756 eta 524 enpresa, hurrenez hurren).

Bestalde, oraingoz lehenengo fasean egon arren, EAEko zenbait enpresak guztiz barneratu dute **Iraunkortasun Memoriak** egitearekiko iraunkortasun-konpromisoa, eta horiek **enpresaren erantzukizun sozialaren** jardun onen barruan sartzen dira¹⁵⁵. **Entorno Fundazioak** *Espainiako Enpresako Ingurumen Kudeaketari buruzko Txostena* deritzon jasotakoaren arabera, EAE da **enpresak ingurumenarekin duen konpromisoa eta jarrera** neurtzeko **indizean baliorik handiena** lortu duen Erkidegoa.

¹⁵⁵ Iraunkortasunerako EAEko Enpresa Elkartea (IZAITE) sortu da.

4.6. GIEI Earen jarraipena eta ebaluazioa

4.6.1. Ingurumen-informazioa

GIEIEko zazpigarren kapituluaren, **jarraipenerako eta ebaluaziorako** mekanismoak ezartzen dira; gainera, aldez aurreko euskarrien edo eragiketen sorre- ra adierazten du, ingurumenaren egoeraren eta per- tzezioaren bilakaera jakiteko, hori beharrezko abia- puntua baita IEParen aurrerakuntza eta eraginkortasuna ebaluatzeko. Eragiketa horien artean, honako hauek aipa daitezke:

- EAEko Ingurumenaren Egoerari buruzko Txostena (2004an, 2007an eta 2010ean).
- Ingurumen Adierazleen urteroko txostena (*adieraz- le nagusiak*).
- Gizarte eta Industria Ekobarometroen bi urtez behingo lanketa.
- Udalen, Eskolen eta Herri Administrazioaren Ekobarometroen lau urtez behingo lanketa.

Informazioko eta azterketako elementu ho- riek sortzeaz gain, GIEIEak Estrategian bertan ezarri- tako konpromisoak zein mailatan betetzen diren jaki- teko diseinaturiko bi mekanismo ezartzen ditu:

- IEPko Ekintzen Urteroko Programa lantzea, Ingurumen Batzorderen txostenarekin batera (lor- turiko koordinazio eta betetze mailari buruzko txostena).
- Ingurumen Iraunkortasuneko Txostena egitea, GIEIEan harturiko konpromisoak zein neurritan bete diren ikusteko; hori, berriz, iraunkortasun-po- litika ikuskatzen duen ekainaren hasierako Gobernu Kontseiluak onetsi behar du).

4.6.2. Ingurumen-adierazleak

Ingurumeneko Esparru Programaren aurrerakun- tza eta eraginkortasuna jakiteko, adierazle-sistema bat sortu zen, eta horren helburua, izan ere, estrate- giak adierazitako helburuen eta konpromisoen lorpe-

nean izandako aurrerakuntza aztertzea zen. Adierazle horiek, gainera, baliozkoak ziren Ingurumen Diagnostikoen ikuskapenak euskarritzeko, eta, eure- tan oinarrituz, ingurumen-egoeran izandako aldake- tak islatzen ziren. Helburu bikoitz hori aintzat hartu- ta, lau adierazle mota sortu ziren:

Oinarritzko Adierazleak. Adierazle hauek *kau- sazko eredu*an (*supra*) oinarrituz ezartzen dira; horren barruan, baliabideen egoera sartzan da, baita eragi- leek emandako erantzunen, indar eragileen, eraginen eta presioen egoera ere. Baliozkoak dira hiru urterik behingo txostena egiteko, EAEko Ingurumenaren egoerari buruz, eta txosten monografikoak egiteko ere balio dute¹⁵⁶.

Adierazle Nagusiak. Oinarritzko Adierazleetan euskarrituz, adierazle kopuru txikia (22) aukeratzan da, eta horiek ezarritako lehenetsuneko ingurumen- helburuen joera orokorreari buruzko informazioa ematen dute. Adierazle Nagusiekin **Urteroko Txostena**¹⁵⁷ egiten da, eta horrek EAEko inguru- men-bilakaerari buruzko ikuspegia ematen du; gaine- ra, bertan dauden orekak islatzen ditu, eta, horrela, desoreka horiek zuzentzeko erabakiak errazago har- tzen dira.

Ingurumeneko Esparru Programako Konpromisoen Adierazleak. Adierazle hauek ba- liozkoak dira Estrategian finkaturiko konpromiso guz- tien (programatikoak eta kuantitatiboak) aurrerakun- tza maila jakiteko eta ebaluatzeko. Garrantzitsuak izan arren, konpromisoak betetzeko mailaren kalku- lua ez dago sistematizatuta. Horrela, 2006an edo ge- roago lortu beharreko konpromisoetan ez dago bitar- teko ebaluaziorik, eta, beraz, ebaluazio hori parame- tro subjektiboetan oinarrituz egiten da («Hasi gabe», «Hasita», «Aurreratuta», «Amaituta»). Nabarmendu beharreko beste alderdi bat, bestalde, konpromiso kuantitatiboak ebaluatzeko zailtasuna da. Horrela, konpromisoak lortzeko mailaren ebaluazioa guztiz subjektibo da, ebaluaziorako erreferentziatzat «Aurreikusteko moduko lorpena» erabiltzen baita.

¹⁵⁶ IEPko agiriak: <http://www.ingurumena.net/Castellano/Doc/PMA/Index.htm>

¹⁵⁷ 2003ko adierazleak: http://www.ingurumena.net/Castellano/Doc/PMA/PMA_28.htm

Iraunkortasun Adierazleak. Estrategiak berak onartu egiten du gehienbat ingurumen-helburuetan eta integrazio sektorialeko helburuetan oinarritzen dela. Hala eta guztiz ere, beharrezkotzat hartzen da gizarte- eta ekonomia-dimentsioa sartzeari, Iraunkortasun Adierazle izeneko adierazle talde bereziago batean. Hori beharrezkotzat hartu arren, Estrategiak ez du horri buruzko konpromisorik ezartzen; hala ere, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia Zuzendaritzak Egiturazko Adierazleak proposatu ditu, eta horiek Europako Batzordearen Udaberriko Txostenean jasotakoaren arabera dira.

4.6.3. Ingurumen Iraunkortasuneko Txostenak

Estrategiak ezarritako konpromisoetariko bat, izan ere, harturiko konpromiso guztien aplikazioaren urteroko jarraipena, kontrola eta ebaluazioa egitea da. Horretarako, urteroko Gobernu Kontseilua egitea ezartzen da, ekaineko lehenengo astean, Estrategiaren aurrerakuntza maila aztertzeko, **Ingurumen Iraunkortasuneko Txostenean** oinarrituz.

Txosten hori egiteko, Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailak strategiaren ekintzen programa (kasuan kasuko aldiaren bete beharrekoea) aurkezten dio Gobernu Kontseiluari, ekitaldi bakoitzeko lehenengo hiru hilabete onesteko. Ekintzen programan, jardueren zerrenda ez ezik, horiek garatzeko ardura duten organoak, aurreikusitako finantziak, garapenarekin lotu beharreko helburuak eta kasuan kasuko Estrategiaren helburuak ere jasotzen dira.

Txostena egiteko, eraginpeko sail guztiek iraunkortasuneko urteroko txostenak aurkeztu behar dizkiote Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailari; bertan, gutxienez, honako datu hauek jasoko dira:

- Urteroko Jarduketa Programan ezarritako ekintzak eta helburuak
- Gauzaturiko ekintzak eta helburuak lortzeko maila
- Programan jasota ez dauden beste ekintza batzuk, Ingurumeneko Esparru Programako konpromisoetariko batzuetan txertatzeko modukoak, zein helburutan txertatzen diren adieraziz

- Sail bakoitzaren ingurumen-iraunkortasunaren balorazioa.

Horrela, ekaineko lehenengo asteko Gobernu Kontseiluak iraunkortasunerako aurrerapausoak emateko jarraibide egokiak ezartzen ditu, desbideratze garrantzitsuak dituzten ingurumen-alderdietan.

Hala eta guztiz ere, txosten horien ondorioetan jasotakoaren arabera, beharrezkoa da helburuak betetzeari **jarraipena eta ebaluazioa egiteko mekanismoetan sakontzea**; izan ere, «konpromiso batzuetan ikusten diren atzerapenen zergatiak aztertzeko atzerakadurako mekanismoen beharrezkoa ikusten da»¹⁵⁸.

4.7. Ondorioak

Garapen Iraunkorrekoe EAEko Ingurumen Estrategiaren edukien eta lantzeko prozesuaren azterketatik, alde aurreko ondorio batzuk atera daitezke:

A) Ikuspegiari dagokionez:

1. Eusko Jaurlaritzak, 2001ean, garapen ekonomikoa gizarte-kohesioarekin eta ingurumena babestearekin bateratzearen aldeko apustu sendoa egin zuen, eta hori *Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoa* sinatuta gauzatu zen. Hala eta guztiz ere, **konpromiso hori ez da Estrategia edo programa global batean gauzatu**: EAEko gizartearen etorkizuneko ongizatea arriskuan jartzen duten iraunkortasun-erreak zehazten dituen eta horiei aurre egiten dien programa. Horren ordez, estrategia (ingurumena, energia, lehiakortasuna...) edo egitamu (garraio iraunkorra...) sektorialak agertu dira, eta horiek, konpromiso hori hartu arren, euren arloko ekintzak planteatzen dituzte.

2. Iraunkortasunerako hurbiltze sektorial horren ondorioz, 2002an onetsitako Garapen Iraunkorrekoe EAEko Ingurumen Estrategiak ez du gizarte- eta ekonomia-helbururik planteatzen, Europako beste estrategia batzuetan gertatzen denaren alderantziz (adibidez, Ipar Errenania-Westfalia, Suedia, Danimarka, Herbe-

¹⁵⁸ 2004ko eta 2005eko txostenak.

hereak, etab.); gainera, ingurumen-estrategiatzat hartzen du bere burua, planteaturiko Xedeetan eta Konpromisoetan ikusten denez. Beraz, GIEIEak ez dauka dimentsio bat bakarrik, helburuen eta estrategien formulazioan, eta ezin daiteke homologatu, zentzu zorrotzean, Europan orokortu diren azken belaunaldiko estrategiekin. Garapen Iraunkorreko EAeko Estrategiak modu inplizituan identifikatu beharko lituzke ekonomiaren eta gizartearen arloko ez-iraunkortasun nagusiak, baita ingurumenekoak ere, eta batzuen eta besteen arteko lotura egokiak ezarri beharko lituzke; halaber, oraingo produkzio- eta kontsumo-ereduetan sartu beharreko aldaketak adierazi beharko lituzke.

3. Ingurumen-dimentsioa bakarrik duenez, oraingo kudeaketa-, integrazio- eta koordinazio-tresnak (eraginkortasun edo eragingarritasun handigoa edo txikiagoa izan arren) horren eraginpean daude, eta ez dituzte aintzat hartzen (ezin dute) ingurumenekoak ez diren iraunkortasuneko gainerako elementuak.

4. Goian adierazitakoaren kalterik gabe, esan behar da GIEIEa Garapen Iraunkorreko Europako Estrategian (GIEE) ezarritako edukiekin eta ardatzekin lerrotaturik dagoela; hori, izan ere, garapen iraunkorreko Europako estrategiaren ingurumen-ardatza da (barne-alderdian).

B) Edukiari dagokionez:

5. GIEIEak Ingurumen Helburuak eta horiek lortzeko Beharrezko Baldintzak ezartzen ditu, Ingurumen Ekintzako Seigarren Programako eta, lehen esan dugunez, Europako Estrategiako edukietan ezarritakoaren arabera. Gainera, arlo garrantzitsu batzuetan konpromisoak ez dira zehazten lortzeko moduko helburutzat, eta, kasuren batean, konpromisoek ez dute erantzulerik esleituta. Horixe gertatzen da garraioaren, energiaren edo garapen iraunkorren nazioarteko dimentsioaren kasuan, hori ez baita jaso ere egiten. Beharrezko 4. Baldintzak (Hiritarrak, Administrazioa eta enpresak gaitzea) ez dauka helbururik zehaztuta, kontsumo iraunkorren arloan, baina gaur egun arlo horretako

jarraibideak garatzen ari dira. Azkenik, aipagarria da aldaketa klimatikoaren aurkako egitamurik ez ezartzea edo Kyotoko Protokoloa bete beharra ez aipatzea.

6. Helburuak ezartzen direnean, estrategiak ez du zehazten horiek lortzeko zer ekintza gauzatuko den, eta finantza eta aurrekontu mailako inplikazioen baloraziorik ere ez du egiten. Hori beste estrategia askotan ere gertatzen da (estrategiaren hedapena ekintza-egitamueta gauzatzen da); hala ere, sinesgarritasuna eta, batez ere, ezarritako epeen inguruko sinesgarritasuna murriztuta gelditzen da, eta, beraz, strategiaren etorkizuneko ikuskapenek aintzat hartu beharko dute alderdi hori.

7. Horiei lehentasuna emateko ahaleginik ere ez da egin, eta akats hori beste herri eta eskualde batzuetako estrategiarik gehienetan ere ikusi da. Horrela, zenbait kasutan, ekintza nagusiak ekintza politikoen multzo handian deseginda gera daitezke, eta, horrenbestez, strategiaren funtsezko elementuen inplementazioa oztopatu egiten da. Jardun onen artean, Suediako kasua nabarmentzen da; hain zuzen ere, bertako gobernuak 8 arlo estrategikori eman die lehentasuna, gizarte iraunkorreko gai nagusien bilakaerara egokitze¹⁵⁹.

8. Estrategiak epe luzeko xedeak ezarri arren (2020ra artekoak) eta IEPa horren ingurumen-zehaztapena bada ere (4 urteko aldietarako), GIEIEaren eduki programatikoa ia osoa 2006ko epemugan agortzen da¹⁶⁰, eta xede kualitatiborik gehienak 2012a baino lehen lortu behar dira.

C) Lantzeko prozesuari dagokionez:

9. Garapen Iraunkorreko Ingurumen Estrategia modu nahiko nahasian sortu da, IBLOK lau urterik behin ezarritako Ingurumeneko Esparru Programa (IEP) lantzeko prozesuaren barruan. Kontzeptuaren aldetik agiri desberdinak izan arren biek agiri bakarra osatzeak nahastea sortzen du, bakoitzaren orientazioei, helburuei eta xedeei buruz. Beraz, egokia da

¹⁵⁹ Funtsezko arlo bakoitza justifikazio-sarreraren batekin, helburu orokorren aurkezpenarekin eta hautaturiko neurri batzuekin zehazten da.

¹⁶⁰ GIEIEak jasotako 141 helburu programatikoei 137 2006rako bete behar dira. Xede kuantitatiboak, aldiz, asmo handiagokoak dira; beraz, 2002-2006 aldian 44 soilik dira nahitaez bete beharrekoak, eta gainerako 38ek epe luzeagoa dute betetzeko.

2007-2010eko IEPa lantzean agiriak bereiztea, estrategia berriak hiru dimentsioko ikuspegia hartzeko eta IEPa horren ingurumen-alderdia izateko.

10. Bigarren mailakoa izan arren garrantzitsua den beste alderdi bat, izan ere, IEPa eta horri euskarri teknika ematen dioten agiriak (esaterako, ingurumenaren egoeraren Diagnostikoa) ikuskatzeko prozesuetan denbora-koherentzia sartzeko da. Hain zuzen ere, legeak aginduta, Ingurumeneko Esparru Programaren ikuskapenak lau urtez behin egingo dira (2006an eta 2010ean), eta Diagnostikoa, berriz, hiru urtez behin gaurkotuko da (2004an, 2007an eta 2010ean). 2004ko Diagnostikoa 2005ean argitaratuko da, IEP ikuskatzeko garaiz, baina hurrengo bi Diagnostikoen kasuan ez da halakorik gertatuko.

11. Hiritarren eta interesaturiko alderdien partaidetza funtsezkoa da halako prozesuetan, eta desberdina izan da prozesuko zati desberdinetan (ingurumenaren egoeraren Diagnostikoa, Agiri estrategikoa edo oinarrikoa, eta Estrategia); gizarte-eragileak eta administrazioak ordezkatzen dituzten pertsona gaituen aurrean bideratu da beti, ad hoc eran sorturiko batzorde batzuetan.

- a) **Diagnostikoa** egitean, partaidetza zabala eta eraginkorra izan zen, *ad hoc* sorturiko batzorde batzuen bidez. Partaidetza publikoaren aldetik aipatu beharreko beste elementu bat, izan ere, prozesuaren barruan egindako gizarte-iriziko inkesta izan da. Baina ez da abiatu *eragile interesatuei* kontsulta egiteko prozedura formalik, eta, beraz, horiek parterik hartu ez izanaren sentimendua dute.
- b) **Oinarrikoko Agiria** lantzean, Administrazioetik kanpoko gizarte- eta ekonomia-eragileen partaidetza urria, formalizatu gabea eta *ex post* erakoa izan zen. Zehazturiko kontraste taldeak komunikazio beharri-zanen araberakoak ziren gehienbat, erabakiak hartzeko prozesuan parte hartzeko beharri-zanen araberrakoak baino gehiago. Partaidetza urriagoa izan zen **Estrategia** egitean, segurutik ezarritako epeen presioaren eraginez, horiek ez baitziren nahikoak kontsulta-fasea eraginkortasunez euskarritzeko.

12. Horrenbestez, mekanismo asko ezarri ziren Oinarrikoko Agiria eta Estrategia gizarte osora heltzeko.

Baina, agenda eta horren edukiak lantzeko prozesuan izandako partaidetza publikoari dagokionez, ezin daiteke esan Estrategiaren inguruko gizarte-eragileak egon zenik, kontsulta-organoen, elkarleen, gizarte-eragileen eta biztanle guztien artean; horren ondorioz, talde horiek ez dira Estrategiarekin identifikatzen. Legeak (Ingurumen Batzordea eta Aholkularitza Batzordea) ezarritako partaidetzako, lanketako, jarraipeneko eta kontrolako organoek ere garrantzi urriko eginkizuna izan zuten, bilerak egin eta formalismoak bete arren. Zalantzarik gabe, alderdi horrek arreta handiagoa beharko du etorkizuneko ikuskapenetan.

D) Integrazio horizontalari dagokionez:

13. Ingurumen-dimentsioaren integrazioak, EAEko Administrazioari sailek sustaturiko politiketan, adierazpen hutsen gaineko aurrerapausoak eman ditu, baina prozesu motela eta zaila da, Eusko Jaurlaritzako agente politikorik gorenaren konpromiso pertsonalarekin sustatua eta EAEko Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoan formalizatua. Integrazio horren eraginez, ez dira berezko baliabideak indartu, eta sailen kudeaketa-prozedurak ere ez dira aldatu, jarduketan iraunkortasunaren azterketa sistematikoa egiteko. Arlo horretako erreferentzia interesgarri bat Erresuma Batukoa izan daiteke; bertan, sail bakoitzak Ministro Berde bat izendatzen du, eta horrek honako hau bermatzeko ardura dauka: ingurumenaren eta garapen iraunkorraren alderdiak aintzat hartzea eta integratzea, bere saileko politikan eta estrategietan.

14. Estrategiaren barruko alderdi formalek eta le-run mailakoek zaildu egiten dute integrazioa. Horrela, lantzeko prozesua eta inplementazioaren jarraipena Lurralde Antolamendu eta Ingurumen Sailak egiteak¹⁶¹, nolabait ere, mugatu egiten du beste sail batzuen erritmoetan eta konpromisoetan eragiteko gaitasuna, eta hori agerian gelditu da funtsezko arloetan (adibidez, Energia eta Garraioa) helburu kuantitatibo zehatzik ez egotean. Ingurumen Sailaren eta beste sail batzuen arteko akordioak, horrela, lankidetzatresna nagusiak dira, eta planteaturiko konpro-

¹⁶¹ Izen berria: Ingurumen eta Lurralde Antolamendu Saila.

misoen betetze maila adierazten dute urteroko jarraipen-txostenekin batera.

15. Alderdi aipagarri bat, izatez ere, Ingurumen Estrategia Legebiltzarrak ez onestea da; hain zuzen ere, Legebiltzarrean eztabaida politikorik ere ez da egiten horren inguruan, Jaurlaritzak sustaturiko beste estrategia batzuekin gertatzen denaren alderantziz (Garapen Iraunkorrekko Estrategia oso baten zati osagarriak diren estrategiak). Iraunkortasun Estrategiaren behin betiko onespina aginte legegileak egitea justifikatzeko, horren helburuen garrantzia aipatzen da, horiek erraz gainditzen baitute legegintzaldi bat, eta, beraz, adostasun maila handiagoak behar baitituzte¹⁶²; horren ondorioz, konpromisoak betetzearen aldian behingo jarraipena eta ebaluazioa Legebiltzarrean egiten da, eta horrek garrantzi handiagoa ematen dio. Europako jardunik onenetan, ministerio guztiak inplikatzeko dira, eta horien kudeaketa Parlamentuan eztabaidatzen eta kontrolatzen da (Herbehereak eta Suedia). Holandan, Erresuma Batuan edo Herbehereetan, esaterako, ministerio-sail bakoitzak hauxe azaldu behar du bere aurrekontuan: garapen iraunkorraren dimentsioak nola hartzen diren aintzat, bere politikak eta, hortaz, aurrekontuak prestatzeko eta inplementatzeko orduan.

E) Integrazio bertikalari dagokionez:

16. EAEko Administrazioaren izaera ia federalaren eraginez, prozesua oraindik ere konplexuagoa da, eta politika garrantzitsu batzuk (adibidez, Errepideak, Nekazaritza, Herri Lanak, Urak, etab.) foru-administrazioen eskumenekoak dira. Eusko Jaurlaritzak gidaturiko Iraunkortasunaren aldeko Konpromisoak ez du bertako sailen maila bereko inplikaziorik eragin.

17. Lurralde Historikoek ez dituzte euren garapen iraunkorrekko programak formulatu (Gipuzkoak hasita dauka prozesu hori, eta Iraunkortasunerako Saila dauka bertako egitura organikoan), eta ez dago planteamenduen koherentzia bermatzeko mekanismo eragilerik. GIEIEak lantzeko prozesuan izandako inplikazioa, lehen esan dugunez, mugatua izan zen, eta erakunde-koordinazioko prozedura ere ahula da (bi kasuotan, Ingurumen Batzordearen bidez). Koherentzia aintzat hartuta, beha-

rrazkoa da GIEIEarekin batera lurralde-estrategiak ere formulatzea edota hedatzea, Europako beste herri batzuetan bezala (adibidez, Herbehereak eta Alemania).

18. Aldiz, udalen inplikazioa egon da euren kudeaketa-eremuetan, Tokiko Agenda 21ak landuta (GIEIEan jasotako helburu bat), EAEko udalerrri ia guztietan; horiek IHOBek eta Foru Aldundiek sustatzen eta finantzatzen dituzte. Horri dagokionez, Toki Eragileek gizarte- eta ekonomia-ardatzetako jarduketak sustatu nahi dituzte, ingurumen-arloa gaindituta (behintzat, teoriarik); horren lanketan eta jarraipenean, berriz, hiritarren partaidetzak (zentzu oso zabalean) eginkizun oso garrantzitsua dauka. Hala eta guztiz ere, agenda oso gutxik sartu dituzte (euren eztabaidetan) hiri-garapenaren ereduari eta horrek lurzoruaren okupazioan nahiz garraio-jarioen sorreran duen eraginari buruzko hausnarketak. Prozesuko fase aurreratueta dauden udalen arteko lankidetzak-mekanismoak sortuta (Udalsarea 21), jardun hobeak hedatzeko eta atzeraelikadurako mekanismoak garatu ahal dira, baina horiek sortzeko fasea oraindik hasi baino ez da egin.

F) Tresnen garapenari dagokionez:

19. Estrategiak ez du hautaturiko helburuak betetzeari loturiko tresnen esleipen espliziturik egiten, eta, gainera, **ez ditu baloratzen finantza- eta aurrekontu-**inplikazioak. Garapen Iraunkorraren lehen-tasunaren integrazioa ez da argi islatzen aurrekontu-prozesuan, beste herri batzuetan gertatzen denaren alderantziz, adibidez, Holandan, Erresuma Batuan edo Herbehereetan; herriotan ministerio-sail bakoitzak hauxe azaldu behar du bere aurrekontuan: garapen iraunkorraren dimentsioak nola hartzen diren aintzat, bere politikak eta, beraz, aurrekontuak prestatzeko eta inplementatzeko orduan.

20. Ingurumenean eragina duten politiketan ingurumen-dimentsioa integratzea, bestalde, Ingurumeneko Eraginaren Baterako Ebaluazioko (IEBE) prozedura abiatzean oinarritzen da, eta prozedura horren garapen metodologikoaren zirriborroa baino ez dago; eragileen jokabidearen jarraibideetan aldaketak sartzea, neurri handian, **borondatezko akordioetan** oinarritzen da (horren ba-

¹⁶² Legearen bidezko onespina berez adostasun maila handiago hori bermatu ez arren.

rruan industriarekiko akordio sektorialak eta enpresetako Ingurumen Kudeaketako Sistemen ezarkuntzaren sustapena sartzen dira ?arlotan Euskadi Europako buruzagitzan?, edo enpresaren nahiz Herri Administrazioaren arloko hobekuntza-programak), baita informazioaren zabalbaldun eta ingurumen-hezkuntzaren sustapenean ere (adierazitako jardunak onenak arabiar alderdiak). Beste tresna batzuen garapena, egotez ere, harturiko konpromiso programatikoen barruan dago (esate baterako, kontsumo iraunkorreko estrategiaren garapena edo *fiskalitate berdearen* sustapena).

21. Baina, ingurumeneko ebaluazioaren baterako prozedura berria ez bezala, IEBEak, eskumen-arrazoien ondorioz, Estrategiari egotzitako dimentsio bakarra dauka. Herbehereak norabide horretan joan dira, eta **Iraunkortasunaren gaineko Eraginaren ebaluazioarako** metodologiak garatu dituzte, horren hiru dimentsioetan (eta ez ingurumen-dimentsio bakarrik), gobernu-programa garrantzitsuei aplikatzeko.

22. Arrazoi berberak aintzat hartuta, GIEIEak ia ez du aipatzen **merkatuko tresnak** sustatu beharra, eta **fiskalitate berdea** zeharretara baino ez du aztertzen, baina horrek ekonomia- eta gizarte-iraunkortasunean duen eraginak (enpresen lehiakortasuna, enpleguaren gaineko eragina) azterketa zehatzak behar ditu. Suediako politikak erreferentziako adibide ona ematen du; izan ere, handitu egin ditu ingurumenean presioa sortzen duten jardueren gaineko tasak, eta murriztu, berriz, enpleguaren gaineko tasak, arlo horretako tasak %6an urrituta.

G) Jarraipeneko eta ebaluazioko mekanismoei dagokienez:

23. Estrategiaren jarraipena adierazle-panel baten monitorizazioan eta konpromisoak betetzearen jarraipenari buruzko urteroko txostenak egitean oinarritzen da.

24. Adierazle-panelak ez dauka GIEIEari egotzitako gabezia bera; izan ere, bere planteamenduetan koherentzia, ingurumen-adierazleak baino ez ditu erabiltzen. Hala ere, bere estrategian oinarrituz, beste muga batzuk ere aipa daitezke:

- Estrategiak adierazitako Xedeek eta Helburuek ez dute *ad hoc* motako adierazlerik zehazten, Alemaniako eta Erresuma Batuko adierazle nagusien kasuan bezala, horiek orokorrean adierazten baitute egoera nola dagoen. Aipagarria da **Alemaniako DUX** adierazle sintetikoak, herriaren iraunkortasun maila neurtzen duena.
- Bestalde, oraindik ez da garatu Integrazio Adierazlerik edo Iraunkortasun Adierazlerik.
- Konpromiso kuantitatibo batzuek ez dute adierazlerik, euren bilakaera islatzeko.
- Hala ere, ez da adierazle biofisikorik zehazten, eta, beraz, ebaluatzen ez diren baliabide-kontsumoak daude.

25. **Ingurumen Iraunkortasuneko urteroko Txostenetan** ahalegin handia egin da, Estrategian harturiko **konpromisoen** inguruan kargu hartzearen arloan, eta horrek ez dauka parekorik Eusko Jaurlaritzako beste egitamu batzuen jarraipenean. Ahultasun handiagoa dute: erakunde independente batek egiten ez dituzte (esaterako, Legebiltzarrak edo Aholkularitza Batzorde independente batek egindako ebaluazioa), ez dira kritikoak Jaurlaritzaren lanarekin. Konpromisoak (gehienak programatikoak) lortzeko mailaren ebaluazioan oinarritzen direnez, ebaluazioa gehienbat subjektiboa da, eta betetzeko ardura duten sailek emandako informazioaren arabera. Bestalde, ez da aztertzen honako hauen arteko kausazko lotura: ingurumen-xedeak betetzearen (ingurumen-adierazleek emandako emaitzetan islatutako betetzea) eta harturiko konpromisoen artekoa. Horrenbestez, ebaluazioak Herri Administrazioaren konpromisoak zein mailatan bete diren baino ez du adierazten, baina ez horiek zer egokitze edo bidezkotze maila duten, aldarrikaturiko eta programaturiko helburuei dagokienez; horrela, nabarmen mugatzen dira etengabeko hobekuntzako tresnatzat erabiltzeko aukerak.

Estrategiak jarraipenerako eta ebaluaziolarako ezarritako mekanismoen artean, **Ingurumen Batzordearen** urteroko **txostena** egitea dago, konpromisoen lorpenen izandako koordinazio eta beteetze mailari buruz, baina hori ez da egiten.